

maj

5

1973

SLOVENIJA

Ko obiščete svetovno znano Postojnsko jamo, ne pozabite obiskati še druge znamenitosti v njeni bližini, ki prav tako zasluži pozornost. Predjamski grad je po zaslugi ameriške revije Life tudi postal že svetovna znamenitost, ki pa je le še premalo obiskana. Posebnost je sam pogled nanj, ogleda vreden pa je tudi muzej v njem. Foto: Janez Klemenčič

Vas Razdrto pod Nanosom. Foto: Janez Klemenčič

Iz vaših pisem

Zlata poroka

Obnavljam naročnino za Rodno grudo za leto 1973. Brez nje bi bila izgubljena, ker me zanima vse, kar se tam dogaja. Še vedno čakam tudi na objavo fotografije Dravelj pri Ljubljani, kar so mi v uredništvu že zdavnaj obljubili. Konec januarja smo slavili v naši družini zlato poroko, v februarju pa tudi 50-letnico dela pri društvu 120 SNPJ. Odbornica, blagajničarka in tajnica sem že od leta 1927. Štirikrat sem bila tudi na konvenciji. Rada bi delo odložila, pa mladina noče in se ne zanima toliko za prevzem poslov.

Jennie Marinšek
Gallup, New Mexico, USA

Predvsem vam in vašem možu iskreno čestitamo k visokemu jubileju vajinega skupnega življenja. Želimo vam še veliko zdravja in zadovoljstva v družinskem krogu.

Fotografija Dravelj je res že naš zelo star dolg, ki pa, upam, ga bomo kmalu izpolnili. Res jih bo težko slikati, saj so Dravlje danes del mesta, ves pozidan z novimi stanovanjskimi hišami. Vendar pa bomo poskusili! Lepo vas pozdravljamo!

Zanimivi koledar

Od Tivolija v Clevelandu sem prejela vaš koledar, ki je res zelo zanimiv. Posebno pa sem vesela barvnega stenskega koledarja. Rodna gruda precej neredno prihaja, včasih prideta pa kar po dve številki skupaj. Lepo se zahvaljujem tudi za gramofonske plošče, ki sem jih naročila. Zares ste mi ustregli.

Tončka Ezzo
Girard, Ohio, ZDA

Pismo iz ČSSR

Prejela sem revijo Rodna gruda. Presenečena sem, da je po svetu toliko sposobnih Slovencev in Slovencev, presenečena nad vašo lepo, zanimivo revijo in srečna, ko prebiram prelepi slovenski jezik, ko

se seznanjam z novicami iz življenja, dela in napredka naših ljudi doma in po svetu. Če bi si želela z menoj dopisovati kakšna navdušena Slovenka v svetu, bom vesela. Piše naj mi na naslov:

Libuša Sojak,
Slovačka Divadlo,
68612 Uh. Hradište, ČSSR

Branje o Slovencih po svetu

Pošiljam vam naročnino. Lepo revijo komaj čakam, ker je v njej toliko zanimivega branja posebno o Slovencih po svetu ter novice iz našega domačega kraja.

Zora Svetina
Heidelberg, Vic., Avstralija

Prelepa in preljuba

Pozdravljam vas z željo, da bi nas še dolgo razveseljevali z novicami in slikami iz naše prelepe in preljube Slovenije. Tudi koledar mi je iz leta v leto bolj všeč, lani pa ste me najbolj razveselili z lepim stenskim koledarjem.

Košiček-Legan Anica
München, ZR Nemčija

Slovenska himna

V Rodni grudi sem bral, da ste povišali, naročnino (za evropske države), zato vam prilagam razliko. Najlepše se vam zahvaljujem, ker ste tako izčrpno odgovorili na moje vprašanje. Prav lepa hvala. Ko sem bral, da v Sloveniji izbirate himno, sem se spomnil, da smo v šoli peli tisto pesem »Lepa naša domovina, oj, junaška zemlja mila...«

Jean Trstenjak Francija

Kromberški grad

Skoraj dva meseca sem se zadrževal v domovini, pa mi ni ostalo toliko časa, da bi se osebno oglasil na Matici. Doma sem iz Ozeljana pri Novi Gorici in sem med drugim slikal tudi mojo rojstno vas, grad Kromberk pri Novi Gorici in Sveto

goro nad Gorico. Rad bi, da bi vsaj katero izmed teh slik objavili tudi v Rodni grudi, ki je med Slovenci po svetu zelo razširjena in priljubljena. Vem, da bo marsikateri Primorec vesel, ko bo zagledal te slike v reviji. Omeniti vam moram tudi, da je v Kromberškem gradu muzej iz druge svetovne vojne, ki je zelo dobro obiskan.

Rodno grudo zelo redno prejemam in komaj čakam, da prejmem naslednjo številko. Ali se še lahko kdaj oglasim?

Emil Zorzut
Reichenbach, ZR Nemčija

Sliko gradu Kromberk objavljamo že v tej številki, kdaj kasneje pa še katero drugo. Seveda se lahko še oglasite, priporočamo se za kak dopis o delu in življenju naših ljudi v Nemčiji, ki bo prav gotovo zanimal tudi druge bralce.

Slovenski običaji v tujini

Z mojega lanskoletnega obiska sem se vrnil z najlepšimi vtisi, navdušen nad velikim napredkom, ki ste ga dosegli v zadnjih osmih letih. Prav posebno mi bo ostal v spominu veliki piknik v Škofji Loki, to pa zato, ker v tujem svetu ne morete doživeti nekaj tako veličastnega. Vsem, ki so pomagali k uspešni organizaciji tega slavlja, je treba iskreno čestitati, seveda pa velja to tudi za nastopajoče, ki so številnim obiskovalcem dokazali, da tudi v svetu še obstajajo slovenski običaji.

Vsak obiskovalec med obiskom rojstnega kraja doživi kako presenečenje in tako

tudi jaz. Srečal sem sestrično, ki sploh nisem vedel zanjo. Stara je 53 let, rojena je v ZDA, prvokrat pa je obiskala rojstno deželo svoje pok. matere, moje tete, ki je tudi nikdar nisem videl. Ona živi v Willardu, država Wisconsin, prišla pa je z željo, da vidi rojstno hišo svoje matere in očeta. Na vse svoje presenečenje se je seznanila s še živečo teto (74 let) in s šestimi sestričnimi in bratranci, za katere sploh ni vedela, če še živijo. Prilagam vam tudi sliko: prva od leve je hčerka gospe, ki poje pri pevskem zboru »Zarja«, druga je moja sestrična Silva Jurkovič, v sredini sem jaz, potem je sin moje sestrične in moj edini sin. Slika je posneta pred rojstno hišo naših mam.

Milan Bizjak
Port Alberni, BC, Kanada

Trije novi naročniki

Oglašam se vam prvič z nekaj vrsticami. Z revijo sem zelo zadovoljen, vseh pa je tudi drugim mojim znancem, zato vam tudi pošiljam naslove treh novih naročnikov. Skoraj vsak bralec ima željo, da bi v reviji našel to ali ono in tudi jaz bi rad videl, da bi ustregli moji želji. V lepo sestavljeni reviji si želim tudi kako križanko, v katero naj bi bila vnešena predvsem imena slovenskih krajev, hribov, dolin, pa tudi prava slovenska beseda za ta ali oni izraz. Kot vidite, ne mislim na kake težke ali nagradne križanke, pač pa na nekaj lažjega za kratek čas, nekaj, kar bo predvsem dostopno Slovincem, ki nimajo vsak dan stika s slovenskim jezikom. Poleg križanke naj bi bila tudi kaka šala, npr. »šala meseca«.

Martin Zavec
Göteborg, Švedska

Z zamisljijo o križanki ste prišli ob pravem času, saj smo tudi mi že začeli pripravljati nekaj podobnega. Upamo, da bomo že v prihodnji številki redno začeli objavljati tudi primerno lažje križanke. In tudi na humor mislimo! In prav lepa hvala za nove naročnike!

Obletnica

Minilo je leto dni, odkar sem se naročila na to prelepo slovensko revijo »Rodno grudo«. Upam in želim, da vsak Slovenec bere »Rodno grudo«, posebej naj to velja nas izseljence (ali Slovence na tujem), kajti revija nam prinaša resnična čustva in občutke iz naše prelepe domovine.

Res ste se potrudili glede gostovanja Slakov v Avstraliji. Za nas avstralske Slovence je bilo to nekaj zelo pomembnega. Še nikoli prej nismo doživeli kaj podobnega. To bo za zmeraj ostalo v naših spominih. Upam, da nas tudi v prihodnje ne boste pozabili.

Anita Barwa
Seaton, STH, Avstralija

Sharon Ušeničnik

Gorenja vas nad Škofjo Loko

Rodno grudo prebiram že dalj časa, zdaj pa moram reči, da prihaja zelo neredno. Včasih ne pride tudi po tri mesece. Prosil bi, da bi kdaj objavili v Rodni grudi sliko Gorenje vasi nad Škofjo Loko. Najraje bi jo seveda videl v barvah ali celo na naslovni strani. V tem primeru bi dal sliko v okvir. Prilagam vam sliko naše ameriške Slovenke Sharon Ušeničnik.

Mat Ušeničnik
Bridgeville, Pa., ZDA

Hudo je, če ni družina skupaj

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo za tiskovni sklad. Nam je ta lepa revija zelo všeč. Ko jo prejmemo, jo vsi lepo od začetka pa do konca preberemo. Posebno našemu malemu sinku je zelo všeč. Tukaj v tujini nam je zelo pusto in dolg čas. Naj vam še povem, da imamo še eno hčerko, ki je doma pri stari mami v Prekmurju. Zelo hudo je, če ni skupaj vsa družina. Hčerka bo šla jeseni v šolo.

Ob koncu lepo pozdravljam celoten kolektiv SIM in vse rojake širom sveta.

Ančka Lavš z družino
Vöhrenbach, ZR Nemčija

Naši naseljenci prehitro izumirajo

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in se vam zahvaljujem, da mi niste prenehali pošiljati, čeprav sem bila v zamudi. Velikokrat berem o ljudeh, ki sem jih tudi sama poznala. Najbolj ste me presenetili s sliko dr. Zamaneka. On je bil nekajkrat tudi v Ameriki in je bil tudi naš gost. Janeza Brodnika smo srečali v letališču v Kanadi. Kje je sedaj, ali še telovadi? Zelo so mi všeč slike, mnogo krajev mi je še v spominu, čeprav sem že 50 let v Ameriki. Velika škoda je, da naši naseljenci tako hitro izumirajo. Posebno tu v New Yorku.

Mary Pichler
Long Island City Astoria, N. Y., ZDA

Srebrna poroka ob Zbiljskem jezeru

Peče me vest, ker ne vem točno, ali sem vam dolžna za naročnino za Rodno grudo. Kakorkoli že je, upam, da boste počakali do avgusta, ko pridem z družino spet na obisk v Smlednik. Takoj se bom oglasila

pri vas in poravnala račun. Obenem pa se vam lepo zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Vse z navdušenjem preberem. Enajstega avgusta bova z možem praznovala srebrno poroko in upam, da bom lahko rezervirala v hotelu »Kanu« ob Zbiljskem jezeru, da se bomo lahko s sorodniki in prijatelji spet enkrat veselo zabavali.

Karolina Woodfinden
Stockport, Anglija

Nikakih skrbi! Redno vam bomo pošiljali in počakali vaš obisk. Že vnaprej vam tudi iskreno čestitamo k srebrnemu zakonskemu jubileju in želimo, da bi ga proslavili kar najlepše!

Pozdravi in čestitke

Jugoslovani iz Londona in okolice v Ontariu, Kanada, pošiljamo vsem Jugoslovanom na tujem in doma pozdrave in čestitke za delavski praznik 1. maj! Tem čestitkam pridružujemo tudi iskrene pozdrave in tople želje za dolgo in srečno življenje našega ljubljene predsednika Tita! Naj vsa jugoslovanska mladina skupaj s tovarišem Titom lepo praznuje njegov in svoj praznik — 25. maj — dan mladosti.

Uprava Jugoslovanskega kanadskega kluba
London, Ontario, Kanada

Bralka v Grčiji

Zelo rada berem Rodno grudo. Vedno me zanimajo novice iz Slovenije in občudujem barvne slike naše lepe dežele. Zelo bom vesela, če boste enkrat v prihodnje objavili tudi kako sliko Kranja, od koder sem doma.

Tu v Atenah nas je kar precej Slovenk, ki sem jih spoznala šele preteklo leto. Smo same ženske, poročene z Grki. Zberemo se vsak mesec enkrat, zdaj pri eni, zdaj pri drugi. Rade bi ustanovile majhen slovenski klub, da bi se še bolj pogosto zbirale ter ohranjemale naše lepe slovenske navade in praznovanja skupaj z našimi otroki. Pozdravljam vse pri Slovenski izseljenski matici in vse rojake po svetu.

Maria Challoy
Atene, Grčija

Kromberški grad pri Novi Gorici

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica
Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:
Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Jože Boncelj

Prevajalci:
Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg.
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

5

LETO XX — MAJ 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVÈNES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Letošnja izseljenska srečanja	6
Začasno na tujem (I)	7
English Section (II)	7
Predjamski grad	15
»Vezani smo na dom in zemljo«	16
Beneški fantje	17
Čudeži »atomske vode« iz Podčetrčka	18
Gradovi se dvigajo iz ruševin	20
Brda, Brda vinorodna	22
Slovinci v Franciji, Italiji in Švici	24
Kaj prikazujejo v slovenskih gledališčih	26
Dolga pota štajerske majolike	28
Spominski dom v Kumrovcu	29
Naši po svetu	30
Poroka pri osemnajstih	34
Janko Rogelj: Kako sem postal častni meščan Višnje gore	36
Bogomil Trampuž: Junak in strahopetec	37
Otroci berite	38
Krožek mladih dopisnikov	39
Filatelija	40
Vaš kotiček	41
Humor	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Izseljenci in dogodki na Koroškem

Že preteklo jesen in odtlej skoraj v vsaki številki naše revije smo vas na kratko seznanjali z dogodki, v katerih so posebej prizadeti Slovenci na avstrijskem Koroškem. Avstrijska vlada se je bila lani odločila, da vsaj deloma uresniči 7. člen avstrijske državne pogodbe in postavila dvojezične krajevne napise v 205 krajih, kjer živijo tudi Slovenci. Znano je, kakšna je bila reakcija nemških nacionalističnih skrajne-

žev. Koroški Slovenci so se ob teh dogodkih počutili ogrožene, zato je razumljivo, da so se po pomoč obrnili tudi na Jugoslavijo kot sopolisnino avstrijske državne pogodbe, v skrajnem primeru pa, so že takrat poudarili, se bodo odločili tudi za internacionalizacijo tega vprašanja. Jugoslovanska in slovenska vlada je zagotovila predstavnikom koroških slovenskih organizacij vso podporo v njihovem boju.

Te dni smo prejeli v uredništvo tudi več pisem, v katerih naši bralci izražajo polno podporo prizadevanjem koroških Slovencev. Našim bralcem, ki živijo po svetu, je preprosto nerazumljivo, da se lahko take narodnostne krivice dogajajo sredi civilizirane Evrope. Najdalj so v podpori koroškim rojakom šli ameriški Slovenci, ki so predsedniku Nixonu in državnemu tajniku Rogersu poslali resolucijo, v kateri med drugim zahtevajo od Združenih držav Amerike, kot sopolisnice avstrijske državne pogodbe, »da podvzame primerne diplomatske ukrepe, ki

naj opozore avstrijsko vlado in nemško večino na Koroškem, da vlada Združenih držav Amerike vztraja pri pogodbi in zahteva njeno polno upoštevanje in izvajanje v dobri veri in da ne bo trpela nobenega njenega kršenja ali zastraševanja slovenske manjšine po nemški večini«. Ameriška vlada je podpisnikom resolucije sporočila, da intervencija ZDA ni bila zahtevana in da so prepričani, »da je mogoče najboljše doseči učinkovito in trajno rešitev tega vprašanja z nadaljevanjem razgovorov med Avstrijo in Jugoslavijo.

Zamejci in izseljenci imajo kljub vsem globokim razlikam med njimi v resnici veliko skupnega. Predvsem pa jim je skupna izredna občutljivost za vse narodnostne krivice. Ameriški rojaki so v svojem poročilu napisali: »Narodna dolžnost Slovencev v ZDA in drugod po svetu je, da podpremo svoje brate na Koroškem v obrambi njihovih temeljnih narodnih pravic.« Prepričani smo, da jim boste pritegnili tudi drugod po svetu.

Bijedić v Aziji in Avstraliji

Predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić se je konec marca vrnil z enomesečnega potovanja po nekaterih državah Azije in Avstralije. Na svoji poti se je pogovarjal z voditelji Indije, Sri Lanke, Malezije, Singapura, Avstralije, Nove Zelandije, Bangla Deša in Nepala. Skupna značilnost vseh teh pogovorov je bila, po poročilih, da so sodili v okvir priprav na septembrski sestanek voditeljev neuvrčenih držav v Alžiru in za utrditev vezi, ki jih ima Jugoslavija s temi državami. S tem v zvezi je bila posebno presenetljiva vest, da želi na alžirskem sestanku kot opazovalka sodelovati tudi Avstralija.

V Avstraliji se je Džemal Bijedić s premierom Goughom Whitlamom pogovarjal tudi o preprečevanju teroristične dejavnosti proti Jugoslaviji, za kar je avstralska vlada izrazila vso pripravljenost. Že nekaj dni po Bijedićevem obisku smo prejeli poročila o aretacijah ustaških skrajnežev v Sydneyu.

Spremenjena ustava skoraj povsem nova

V Jugoslaviji bomo letos dobili novo ustavo, saj bodo spremenjene bistvene točke ustave iz leta 1963. Prva faza ustavnih sprememb je bila končana že 30. junija 1971, ko so bila sprejeta ustavna dopolnila, ki pomenijo reformo naše državne strukture. Odnosi med federacijo in republikami so bili že takrat postavljeni na relativno nove temelje. Takoj po sprejetju teh ustavnih dopolnil je posebna koordinacijska komisija začela pripravljati drugo fazo ustavnih sprememb. Komisija je morala predvsem upoštevati pripombe republik in pokrajin. O vseh najpomembnejših vprašanjih je bilo doseženo popolno soglasje. Ustavna komisija zvezne skupščine bo že v kratkem prejela osnutek celotnega besedila nove jugoslovanske ustave.

Komisija brez Slovencev

Komisija avstrijske vlade za vprašanja slovenske narodnostne manjšine na Koroškem deluje brez predstavnikov obeh slovenskih organizacij. V začetku svojega dela razpravlja predvsem o tem, kaj je to narodna pripadnost, kaj je mešano prebivalstvo in drugo. Po nedavnih volitvah na Koroškem je vladna socialistična stranka, ki je lani predlagala zakon o dvojezičnih napisih, precej oslABLJENA, koroški Slovenci, ki so na volitvah nastopali z lastnimi seznami, pa so močnejši, kot so bili prej.

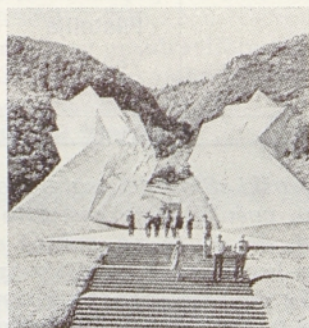
»Sutjeska« kmalu končana

Filmska ekipa »Sutjeske« je že zmontirala film in ga je začela tudi tonsko oblikovati. Jugoslovanski tonski snemalci pri tem delu sodelujejo tudi z britanskimi strokovnjaki. Mednarodno kopijo filma so izdelali v Londonu. Znano je, da je v tem filmu odigral vlogo maršala Tita filmski igralec Richard Burton, glasbo pa piše grški skladatelj Mikis Teodorakis.

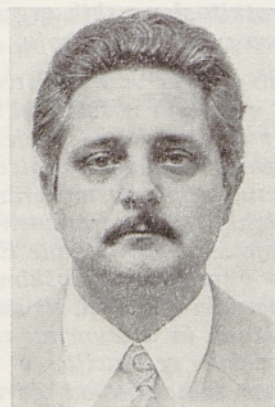
na kratko

Džemal Bijedić

Spomenik na Sutjeski

Ivan Seničar, od lanskega septembra novi jugoslovanski konzul v Clevelandu

Novi ameriški krediti

Ameriška izvozno-uvozna banka je odobrila Jugoslaviji prek enajst milijonov dolarjev posojila za nakup telekomunikacijske opreme v Združenih državah Amerike. Namenjena je osmim jugoslovanskim televizijskim centrom za ureditev televizijske mreže drugega programa.

Ameriška vlada je prav tako sporočila, da je odobrila Jugoslaviji triletni kredit v znesku 85 milijonov dolarjev za financiranje nakupa ameriške pšenice, žit, rastlinskega olja, bombaža, tobaka in plemenske živine.

diplomacija

Novi jugoslovanski konzuli

Skoraj milijon jugoslovanskih delavcev, ki so zaposleni v tujini, zahteva od naše države tudi številne nove obveznosti, predvsem glede zaščite njihovih pravic, organiziranega zaposlovanja in drugih interesov. Problematika Jugoslovancev v posamezni državi je ena izmed osnovnih točk pogovorov o meddržavnih odnosih, vedno več pozornosti pa jugoslovanska vlada polaga tudi na okrepitve obstoječih jugoslovanskih konzulatov in na ustanavljanje novih. Pravno je zaposlovanje urejeno z meddržavnimi sporazumi o zaposlovanju in o socialnem zavarovanju. Zdaj so v teku razgovori za sklenitev takih sporazumov s Kanado, Švico, Dansko in Norveško; z Dansko, Norveško in Kanado pa pripravljajo tudi konvencije o socialnem zavarovanju.

V zahodnoevropskih državah in v Avstraliji je bilo do konca leta 1972 odprtih 17 novih konzulatov, vendar pa to še daleč ni dovolj. Potrebno bo te konzulate tudi kadrovsko okrepiti, zato je jugoslovanska vlada že odobrila 137 novih delovnih mest na diplomatsko-konzularnih predstavništvi. Še takrat, ko bodo izpopolnjena vsa ta delovna mesta, bo na vsakega konzularnega uslužbenca prišlo po 5 do 10 tisoč jugoslovanskih delavcev.

Pomembno nalogo opravljajo tudi jugoslovanski socialni delavci, katerih je v ZR Nemčiji 92, razmišljajo pa tudi o podobnih akcijah v drugih zahodnoevropskih državah in v Avstraliji. Predvsem našim delavcem so namenjeni tudi novi jugoslovanski informativni centri. Prvi je bil preteklo leto odprt v Stuttgartu v ZR Nemčiji, pripravljajo pa še podobne centre v Parizu, na Dunaju, v Stockholmu, Zürichu in Kölnu.

gospodarstvo

Jugoslavija kot izvoznik hrane

Analiza jugoslovanskega inštituta za zunanjo trgovino napoveduje, da ima Jugoslavija realne možnosti, da se do leta 1975 uvrsti med največ-

je svetovne izvoznice hrane. Izvoz jugoslovanskih kmetijskih pridelkov bi lahko dosegel vrednost 500 milijonov dolarjev ali za 200 milijonov več kot znaša danes. Jugoslavija, sodi ta inštitut, bi lahko izvozila okrog 2 milijona ton koruze, okrog 146 tisoč ton goveje živine in govedine, 70 tisoč ton svinjine, 45.000 ton mesnih konzerv, 80.000 ton sadja, 90.000 ton izdelkov iz sadja in zelenjave, 100.000 ton vina, semena in še razne druge kmetijske pridelke.

Novomeščani v Belgiji in v Hercegovini

Novomeška industrija je v zadnjih letih naredila velik vzpon in se tudi v jugoslovanskem merilu uvrstila med vodilna podjetja v svojih strokah. Iz tega je nujno sledil še korak naprej — ustanavljanje novih tovarn doma in na tujem. Industrija motornih vozil, ki se je že uvrstila med največje izdelovalce počitniških prikolic v Evropi, je lani odprla svojo tovarno v Belgiji, kjer sestavljajo prikolice iz delov uvoženih iz Jugoslavije. Novomeška tekstilna tovarna »Novoteks« pa je pred kratkim odprla svojo novo tovarno v Trebinju v Hercegovini, kjer izdelujejo konfekcijo.

»Air Yugoslavia« prek oceana

Jatova čarterska družba »Air Yugoslavia« bo imela letos še več dela kot v preteklih letih. Štiri letala tipa boeing 707 bodo imela več poletov med Avstralijo, Severno Ameriko in našo državo. Med Severno Ameriko in Jugoslavijo je predvidenih 180 poletov. Redni tedenski čarterski poleti so predvideni iz Los Angelesa, New Yorka, Chicaga, Detroita in Clevelanda. Dvomotorna reaktivna letala DC-9 bodo v glavnem povezovala številna evropska mesta z našim Jadranom.

Računalniki prodani vnaprej

Tovarna »Digitron« v Bujah, Istra, je imela srečno roko pri izbiri izdelkov. Žepni računalniki, ki jih izdelujejo, so trenutno evropska modna muha, zato je vsa njihova proizvodnja prodana že vnaprej. V večjih količinah jih izvažajo tudi v Italijo, Francijo in Nemčijo. V tovarni Digitron pa izdelujejo tudi večje računalnike in pripravljajo proizvodnjo elektronskih teleprinterjev.

kultura

»Pevci in plesalci iz Ljubljane« so se vrnil

Konec marca se je z večtedenskega gostovanja v Združenih državah Amerike in Kanadi vrnila skupina ljubljanskih študentov, ki je v obeh državah nastopila pod enotnim naslovom »Pevci in plesalci iz Ljubljane, Jugoslavija«. Skupino so sestavljali člani akademske folklorne skupine »France Marolt« in akademskega pev-

Iz »Ljubezni na odoru«

skega zbora »Tone Tomšič«. Po zatrjevanju samih udeležencev je turneja v celoti uspela, čeprav ni bilo vse tako, kot so pričakovali. Zanimivo je, da so po vrnitvi vsi izjavljali, kako pristrčna so bila srečanja z našimi izseljenci, kjerkoli so nastopali. Le žal, da je bil njihov program nastopov tako natrpan, da so se skoraj v vsakem mestu ustavili le za en dan. Posebej so ljubljanski študentje ponosni na svoj zaključni nastop v ZDA — v Kennedyjevem centru v Washingtonu, veseli pa so bili tudi v začetku nepredvidenega koncerta v Torontu v Kanadi. V prihodnji številki revije bomo objavili reportažo s te turnee.

Praznik Beneških Slovencev v Taminesu

V Taminesu, rudarskem središču blizu Bruslja v Belgiji, živi kakih 700 do 800 izseljencev iz Beneške Slovenije (Italija). Tu je tudi zelo aktivna sekcija Društva slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije, ki ima svoj sedež v Švici, sekcije pa razen v Belgiji še v Švici, Argentini, Kanadi, Italiji, pred ustanovitvijo pa tudi v Franciji in Nemčiji.

Belgijska sekcija je 31. marca v Taminesu odprla lastne prostore, ob tej priložnosti pa je povabila v goste pevski zbor »Rečan« iz Ljes v Beneški Sloveniji in Stalno slovensko gledališče iz Trsta. Svečanosti se je udeležilo tudi večje število predstavnikov slovenskih organizacij v Italiji, deželne vlade in drugih italijanskih emigracijskih združenj. Številne obiskovalce so posebej ganile domače slovenske pesmi, razvedrilo pa jih je gledališče s komedijo Jake Štoke »Moč uniforme«.

»Ljubezen na odoru« na platnih

Skromna finančna sredstva skoraj ne dovoljujejo, da bi Slovenci posneli kaj več kot en celovečerni film na leto. Nazadnje smo si tako lahko ogledali težko pričakovani film Vojka Duletiča »Ljubezen na odoru« po noveli Prežihovega Voranca. Film, ki ga zdaj predvajajo po slovenskih kinematografih, v zadovoljivem številu privablja gledalce, ki pa imajo o njem precej različne sodbe. Večina se strinja v tem, da je bil prvi Duletičev film (»Na klancu« po Ivanu Cankarju) boljši od »Ljubezni«, da se je režiser po nepotrebnem izgubil v filmskem simbolizmu, namesto da bi bil realističen, kakršna je tudi sama novela.

šport

Planica spet pritegnila

Tudi letos je tradicionalno planiško tekmovanje postalo praznik skoraj 20.000 obiskovalcem, ki so si ogledali drzne skoke najboljših smučarjev-skakalcev na svetu. Letos je bilo tekmovanje v počastitev spomina našega nepozabnega skakalca Janeza Polde. Na letošnjem tekmovanju je zmagal Švicar Steiner, med prvo deseterico pa so bili štirje Jugoslovani (Mesec, Norčič, Štefančič, Jurman).

Skakalec Bogdan Norčič

Pod skakalnico

Pod Gubčevo lipo. Foto: Ančka Tomšič

letošnja izseljenska srečanja

bratske zajednice, ki organizira letos velik skupinski obisk domovine. V skupini, ki bo pripotovala s posebnim letalom, bodo tudi nagrajenci v članski kampanji. S skupino bo pripotoval tudi znani otroški zbor »Veselo srce«, ki ga sestavljajo otroci jugoslovanskih rojakov in Youngstowna.

Priložnost za prisrčna izseljenska srečanja bo tudi ob gostovanju slovenskega pevskega zbora »Jadran« iz Združenih držav Amerike. Zbor bo na turneji po Sloveniji v dneh od 15. do 22. julija. Na tej turneji bo imel zbor tri koncerte — 19. julija v Ribnici na Dolenjskem, 21. julija v Ilirski Bistrici, za en koncert pa pogovori še potekajo, vendar bo predvidoma v Trzinu.

Zadnjo soboto v juliju bo tudi tradicionalno srečanje primorskih izseljencev, do zaključka redakcije pa še nismo zvedeli, v katerem kraju ga bodo pripravili letos. Vsekakor pa bodo zanj vsi primorski rojaki, ki bodo ta čas na obisku v domovini, zvedeli pravočasno.

Podružnica Slovenske izseljenske matice Kamnik-Domžale, ki je imela v marcu svoj redni letni občni zbor, je prav tako sklenila, da bo tudi letos organizirala izseljensko srečanje. V zadnjih letih je bilo že nekajkrat zapovrstjo v Kamniški Bistrici in najbrž bo tam tudi letos. Naj vam omenimo še en sklep z občnega zbora te podružnice: vsem kamniškim in domžalskim rojakom v tujini bosta obe občinski skupščini pošiljali svoja glasila

Škofja Loka, Sutjeska, Stubica...

Že več let praznujemo v Jugoslaviji v prvih julijskih dnevih »Izseljenski teden«. Takrat je med nami tudi največ skupin naših izseljencev, od katerih pa seveda nekatere pridejo že veliko prej in se medtem tudi že vrnejo, druge pa pridejo kasneje.

V Sloveniji bo, kakor že vsa zadnja leta, največje letošnje izseljensko srečanje 4. julija v Škofji Loki, ki letos praznuje tisoč let svojega obstoja. V tem našem starodavnem mestecu, ki je v svojem jedru čudovito ohranilo svoje starostnosti, bodo naši rojaki skupaj z domačini praznovali tisoči rojstni dan Škofje Loke. To bo obenem tudi poslovilno izseljensko srečanje v Škofji Loki, kajti prihodnje leto 4. julija bo ta priljubljena izseljenska prireditelja spet nekje na drugem koncu naše slovenske dežele. V dnevih 2. in 3. julija bo ob 30-letnici legendarne bitke na Sutjeski osrednja

jugoslovanska proslava, katere se bodo udeležili tudi številni izseljenci. Izseljenska matica Srbije organizira za proslavo na Sutjeski skupinski obisk.

Letos praznujemo v Jugoslaviji tudi štiristoletnico slovensko-hrvaških kmečkih puntov. Kakor smo v Rodni grudi že poročali, se bodo v zvezi s to pomembno obletnico zvrstile številne prireditve. Posebej še v Gornji Stubici, kjer se je pred štiristo leti odigrala odločilna bitka med upornimi kmeti in plemiško vojsko, s katero je bil zaključen punt slovenskih in hrvaških kmetov. Hrvaška izseljenska matica organizira 4. julija v Gornji Stubici »izseljensko srečanje pod Gubčevo lipo«. Tudi v kasnejših mesecih bo imela Stubica številne obiske naših izseljencev, predvsem hrvatske narodnosti. Centralne proslave, ki bo v Stubici oktobra, se bodo udeležili tudi člani velike hrvaške izseljenske organizacije Hrvatske

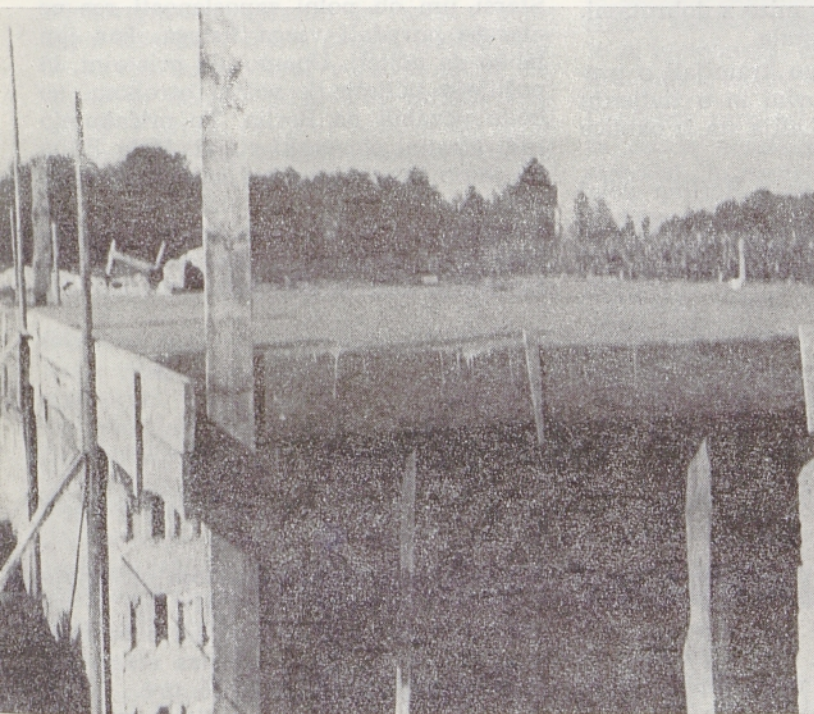
brezplačno, ker želijo, da bi bili njihovi rojaki kar najbolj obveščeni o dogajanjih v domačih občinah.

Dvajsetletnica SIM v Pomurju

Pomurska podružnica Slovenske izseljenske matice bo letos svečano proslavila 20-letnico svojega delovanja in ob tej priložnosti še posebno svečano sprejela vse izseljence s svojega področja. Proslavo tega jubileja bodo združili s tradicionalnim srečanjem pomurskih izseljencev, ki bo tokrat 22. julija v Mačkovcih. Drugo srečanje pa bo letos v Turnišču pri Lendavi 11. avgusta.

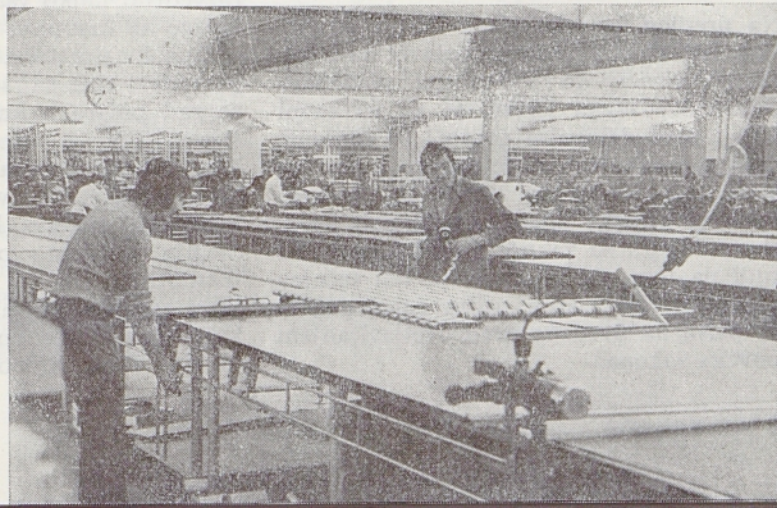
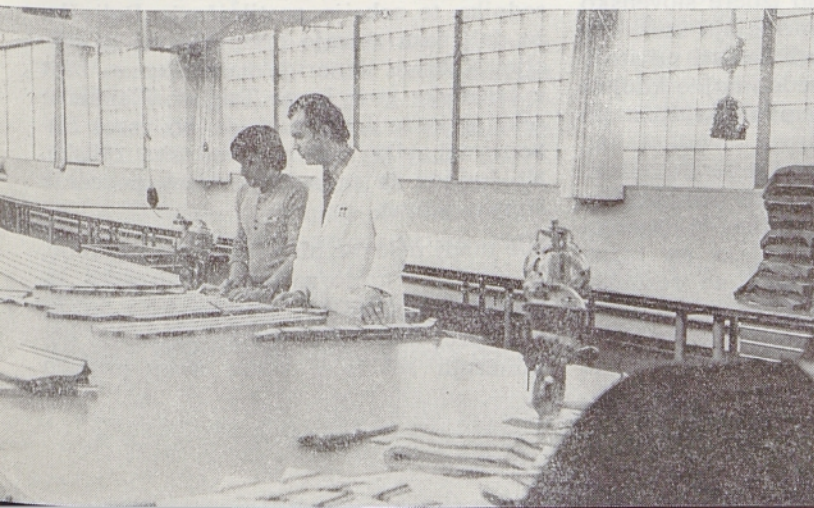
Pomurska podružnica Slovenske izseljenske matice pripravlja skupaj s štirimi pomurskimi občinami (Ljutomer, Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava) tudi gradivo za našo revijo, ki bo objavljeno v 7—8. številki. Ta bo skoraj v celoti posvečena tem krajem.

Maj je po prvem dnevu, delavskem prazniku, ves v znamenju delavca. Ta mednarodni praznik zdaj prizna že večina držav na svetu, ponekod pa ga praznujejo bolj slovesno, ponekod manj. V Jugoslaviji je ta praznik eden izmed največjih, predvsem pa lahko rečemo, da ga vsi praznujemo z veseljem. Iskrene čestitke in pozdravi veljajo ob tem prazniku tudi vsem vam, jugoslovanskim delavcem na tujih deloviščih, pri tujih delodajalcih. Ob prazniku vam želimo predvsem veliko uspehov v zasebnem življenju in to, da bi se vam uresničile vse vaše skrite želje.

NAŠA NAJVEČJA ŽELJA — LASTEN DOM, tako je ob tej sliki napisal učenec slovenske dopolnilne šole v Stuttgartu Borut Kokalj. Ta dom bo stal v Zalogu pri Ljubljani. »Najprej sta delala bager in tovornjak,« je zapisal Borut, »bager je skopal jamo, tovornjak pa je zemljo stran vozil. Potem pa so začeli delati še moj ata in strici. Zgrajena je že klet!« Borut, ko bo hiša zgrajena, pa nam spet pošlji sliko!

V počastitev 1. maja objavljamo še dve fotografiji, posneti v tovarni kjer je zaposlenih kar precej naših delavk in delavcev. To je v tovarni konfekcije Esco v Amriswilu v Švici. V tej tovarni je na odgovornem delovnem mestu zaposlen tudi predsednik tukajšnjega kluba Dari Košorok (v beli halji). Foto: Stane Lenardič

srečanje v berlinu

Kdaj pride slovenski učitelj?

V Berlinu, večmilijonskem mestu, so zaposleni številni tuji delavci, med katerimi je tudi veliko Jugoslovancev. Odločil sem se, da nekega zgodnjega pomladanskega dne obiščem rojaka in naročnika Rodne grude Rudija Pirca, ki s svojo družino stanuje v mogočnih stanovanjskih blokih na Weddingu. Odprl sem velika vežna vrata, ki so me škripajoče pozdravila. Takoj sem uprl pogled na tablo, kjer so bila zapisana imena stanovalcev bloka. Pozvonil sem pri prvih levih vratih z dvoriščne strani in kmalu sva se pozdravila s prijateljem Rudijem in njegovo ženo Lidijo. Njuna hčerka Edita in sinek Robi sta prav tako prihitela nasproti in mi stisnila roko v pozdrav. Skupaj smo odšli v dnevno sobo, kjer običajno preživljajo prosti čas. V kotu je zvenela prijetna glasba s plošče Lojzeta Slaka, žena Lidija pa je ta čas pripravila mizo z dobrotami. Otrok sta se mirno igrala.

Ob kozarčku smo dolgo kramljali o prehojenih poteh v domovini in o življenju tu v Berlinu. Rudi in Lidija sta iz okolice Brestanice.

»Skoraj tri leta sem tu v Berlinu delal pri Siemensu prek IBT«, je pripovedoval Rudi, »vendar nisem bil zadovoljen. Predvsem ni bilo urejeno zdravstveno zavarovanje in mislim, da še danes detaširani delavci niso izenačeni z nemškimi delav-

ci, ker nimajo popolne zdravstvene zασčite. Ko sem bil pri Rudisu v bolniškem staležu, sem dobil na koncu meseca le nekaj mark. No, tu, kjer sva zaposlena zdaj oba z ženo, sva oba zavarovana po nemških predpisih.«

Njuna hčerka Edita že pridno hodi v malo šolo, se zelo pridno uči, lepo riše, doma pa prepisuje stavke iz slovenskih knjig. V nemščini mi je gladko preštela do dvajset. Začudil sem se njeni lepi pisavi, zato sem jo moral res pohvaliti. Vesel sem bil, ko sem videl, da naši slovenski otroci govore tudi slovensko, da bodo potem babici in dedku lahko povedali, kaj so doživeli v tujini.

V Berlinu doraščajo številni slovenski otroci, ki z velikim upanjem čakajo, da bo tudi k njim prišel slovenski učitelj. Starši jim ob polni zaposlenosti res ne morejo povedati vsega tistega, kar jim lahko da učitelj. Upamo, da pristojni, ki pošiljajo učitelje k našim otrokom, ne bodo pozabili na Berlin. To pričakujejo tudi številni slovenski starši. Mala Edita mi je ob slovesu posebej naročila, naj ne pozabim napisati to o učitelju, ker bi rada čimprej sama brala zgodbe in pravljice v Rodni grudi. Moral sem tudi obljubiti, da bom še kaj prišel.

R. Leskovšek

Živahno pri »Triglavu«

Na Württemberskem ni Slovenca, ki bi ne vedel, kje je Filderstrasse v Stuttgartu. Tu ima, kot je vsem znano, svoje prostore SKUD »Triglav«, odprti pa so vsak dan od 18. do 20. ure, razen ob nedeljah, ko so odprti od 10. do 12. ure. Tu si za razvedrilo lahko vsakdo izbere slovensko knjigo ali časopise, ki prihajajo vsak dan v klubske prostore. Tudi šahisti ne stojijo križem rok, saj se vedno najde kdo, ki se rad poigra s kraljem ali kraljico po šahovski plošči.

Posebno ob nedeljah pa je živahno tudi na kegljiščih. Pod vodstvom predsednika kegljaške sekcije Polutnika in tajnika Šleglja se resno pripravljajo na razna tekmovanja. V tej skupini so resnično sami resni tekmovalci, ki so imeli že nekaj uspešnih nastopov na tujem in v domovini. Poskrbljeno pa je tudi za ostale

kegljače, ki se s tem športom ukvarjajo zgolj za rekreacijo. »Triglav« jim je zagotovil kegljišče v Kolpinghausu na Heusteigstrasse 66. Tu je za nas rezerviran čas ob nedeljah od 14. do 16. ure.

Planinci pod vodstvom aktivnega predsednika te sekcije gostilničarja Dolinška že dalj časa zbirajo prispevke za to sekcijo. Nabrani denar je namenjen za izlet v švicarske gore in na Triglav. Planinska sekcija je tudi sklenila, da bo vsem članom nabavila enotne planinske obleke. Ni čudno, da ta sekcija hitro povečuje število članov.

Nič manj delavne niso tudi druge sekcije, ki se zelo trudijo za uspeh: dramska, izletniška, počitniška, ton-film-foto in še nekatere. Zasluga za veliko aktivnost posameznih sekcij v veliki meri pripada

Rudi in Lidija Pirc z otrokoma Edit in Robijem

Tudi na radiu Luksemburg oddaja za naše izseljence

Vrsti evropskih radijskih postaj, ki so v svoj program že uvrstile dnevne ali tedenske oddaje za jugoslovanske delavce, ki so začasno zaposleni v deželah Zahodne Evrope, se je 10. februarja pridržil tudi Radio Luksemburg.

Na ta dan ob 17.45 je ob zvokih narodnih pesmi jugoslovanskih narodov prvič zazvenel pozdrav naših napovedovalcev — amaterjev iz vrst naših v Luxemburgu začasno zaposlenih delavcev. Odgovorni urednik oddaje je znani luksemburški novinar Nic Weber. Dejal je, da so se odločili za jugoslovanske oddaje kljub temu, da v Luxemburgu živi razmeroma malo naših rojakov, blizu 1500. Oddaje so namenjene tudi poslušalcem zunaj meja te male države, predvsem sorodnikom, katerim bodo posredovale razne društvene in druge vesti iz življenja naših v Luxemburgu. V načrtu imajo tudi oddajo »pozdravi po željah«, ki bo prav gotovo naletela na širok odmev in veliko pripomogla h krepitvi vezi med Jugoslovani in Luxemburžani.

Plačan pouk švedskega jezika

Na predlog švedske vlade imajo od Novega leta dalje inozemski delavci na Švedskem pravico do 240-urnega plačanega pouka švedskega jezika, če so jezikovni tečaji med delovnim časom. To pomeni, da jim izostankov z delovnega mesta ne bodo odračunali od zasluga, temveč bodo te stroške nosili delodajalci. Švedsko ministrstvo za notranje zadeve dela tudi na tem, da bi se obisk teh tečajev omogočil tudi tistim tujim delavcem, ki so prišli na Švedsko pred uveljavljanjem novega zakona.

podpredsedniku »Triglava« tov. Horvatu, kakor tudi predsedniku ing. Marcelu Božiču. Seveda pa je treba pohvaliti vse odbore in posebej še predsednike posameznih sekcij, od katerih je odvisno, kako bo napredovalo delo. Naj se ob tej priložnosti kot režiser v dramski sekciji priporočim vsem tistim, ki imajo vsaj malo veselja do sodelovanja v naši sekciji, da se nam pridružijo.

Še to moram omeniti: tajniški in blagajniški posli res zahtevajo celega človeka, saj vidimo, kako velikodušno opravlja to delo Antonija Partljič. Pogosto mora celo sama pospraviti prostore, čeprav bi morali to storiti dežurni, ki pa se radi izmaknejo. Posebno moški smo že takšni, da se včasih sramujemo prijeti metlo v roke...

K. Vladislav, Stuttgart

Zakon o podjetjih v šestih jezikih

Nemški ustavni zakon o podjetjih (Betriebsverfassungsgesetz) je razen v nemškem izšel še v šestih drugih jezikih, kar se je zgodilo prvič v ZR Nemčiji. Za to so se odločili predvsem zaradi tega, ker je v svetih podjetjih tudi veliko tujih delavcev, ki naj bi bili seznanjeni tudi s temi zakonskimi določbami.

»Delovno mesto v Nemčiji«

Konec preteklega leta je v ZR Nemčiji začel izhajati nov list za tuje delavce z naslovom »Delovno mesto v Nemčiji« (Arbeitsplatz in Deutschland), ki ga izdaja nemško ministrstvo za delo. List je brezplačen, razdeljujejo pa ga v glavnem prek firm. Informiral naj bi izključno o ZR Nemčiji. »Delovno mesto v Nemčiji« je prvič izšlo v nakladi pol milijona izvodov, od katerih je bilo 110.000 v srbohrvaškem jeziku.

Tisoč oddaj WDR — Köln

Nekaj več kakor pred dvema leti, 3. maja 1970, je bila na WDR Köln prva radijska oddaja za Jugoslovane, ki je bila sprejeta z velikim zadovoljstvom. Oddaja za Jugoslovane je vsak dan od 18.20 do 19. ure in redno prinaša vesti iz Jugoslavije, iz ZR Nemčije in drugod po svetu, intervjuje in reportaže in seveda veliko domače glasbe in pesmi. Urednik oddaje je Franc Kusch. Letos 26. januarja je bila jubilejna tisoča oddaja. Ob tej priliki je urednik povedal, da ima radijska oddaja

med našimi v Nemčiji zelo velik odmev. Dokaz temu so tudi številna pisma, ki jih dobe tudi po tisoč dvesto na mesec. Lani so med poslušalci izvedli anketo, po kateri so ugotovili, da poslušajo oddajo blizu 60 odstotkov naših ljudi. WDR Köln je povabil nekatere jugoslovanske pevce iz vseh šest republik Jugoslavije na javno oddajo pod naslovom »Sestanek v Kölnu«. Odzvali so se: Ivo Robić iz Hrvaške, Danica Obrenić iz Srbije, Zeherijah Djezić iz BIH, Elda Viler iz Slovenije, Saška Petrovska iz Makedonije, znani narodni guslar Radomir Burzanović iz Crne gore, humoristka Nela Eržišnik in še nekateri.

Posvetovalnica — košček domovine

V Zahodnem Berlinu je zaposlenih skupno okrog 30.000 Jugoslovancev, zato je povsem razumljivo, da ima tamkajšnja posvetovalnica za jugoslovanske delavce »Arbeiterwohlfahrt« dovolj dela. Na naslov Berlin 61, Tempelhofer Ufer 14/III pa naši delavci ne prihajajo le po nasvete iz delovno-pravnih odnosov, zaradi zaposlitev, šolstva, socialno-zdravstvene zaščite in podobnega, temveč — ob večerih — tudi zaradi zabave.

Družabni prostori Posvetovalnice služijo za tečaje nemškega jezika po sodobnih metodah, tu obstaja manjša kinodvorana, salon s televizorjem, šahom in knjižnico, končno pa je tu tudi prostor za namizni tenis. Letos namerava Posvetovalnica organizirati vsako sredo družabni večer, v okviru katerih bodo prikazovali razne jugoslovanske filme, diapozitive in podobno, vsako drugo soboto pa bodo organizirali ples v plesni dvorani »Tabea« v Adalbertstrasse 23a. Med štirimi jugoslovanskimi delavci v Berlinu je tudi Slovenec Janez Zakrajšek.

Slovenski center v Ingolstadt

Število Slovencev v Ingolstadt se je letos povečalo že na več kot 2.200, priseljevanje pa še ni končano, saj prihajajo vedno novi. Že dolgo smo imeli svoje združenje, ki je skrbelo, da so se Slovenci tu kar najbolje počutili. Vsako nedeljo smo se zbrali v veliki dvorani Kolpinghausa, ob raznih priložnostih smo prirejali kulturne proslave in veselice. Posebno poleti smo hodili na skupne izlete in na piknike v naravo. Ta vesela srečanja je vedno popestrila slovenska pesem.

Letos smo se odločili, da delo svojega združenja še razširimo in popestrimo. Tako smo ga dali registrirati in sicer pod imenom Slovenski center. Sedež cen-

Prvo cvetje — prvi zaslužek

tra je na Hohe Schul Str. 31/2. Vodi ga izseljenski duhovnik g. Feliks Grm.

Program Slovenskega centra je letos še posebno bogat in pester. Poleg pustovanja, ki je bilo 4. marca, in proslave materinskega dne (25. marca) imamo v načrtu še vrsto kulturnih in družabnih prireditev. Med drugim bomo organizirali tudi gostovanje dramskih in pevskih skupin od doma.

V kratkem bomo dobili tudi svoje lastne prostore, kjer se bomo lahko še pogostejše srečavali in preživljali prijetne trenutke ob domači besedi in pesmi.

Zvone Kokalj

Učiteljica Marija Omahen s svojimi učenkami in učenici v Luzernu

Slovenščina v Luzernu

»Naši otroci se morajo naučiti slovenščine, to je naša obveznost in dolg do naših otrok«, mi je dejal Andrej Ahčin, ko sva se v Luzernu pogovarjala o dopolnilni šoli za slovenščino, ki so jo organizirali sami starši in jo tudi vzdržujejo. V tej šoli je vpisanih 15 otrok iz Luzerna in okolice in večina so že rojeni v Švici. Seveda hodijo ti otroci v švicarske šole in jim je učenje slovenščine samo dopolnilni pouk. Že drugo leto jih uči učiteljica Marija Omahen. Na vprašanje, kakšni so dosedanji uspehi, je odgovorila, da po dveh letih znajo ti otroci brati preprosta besedila v slovenščini, seznanila pa jih je tudi z domovino, jim približala Slovenijo.

Pripomnila je, da verjetno nekateri starši ne vedo za ta slovenski oddelek, ker drugače bi moralo biti precej več

otrok pri tem dopolnilnem pouku. »Starši so zelo požrtvovalni«, mi je dejala, »in žrtvujejo svoje proste sobote, da pripeljejo otroke v šolo in nekateri jih vozijo tudi 30 km daleč. Zavedni starši čutijo odgovornost do svojih otrok, kajti vprašanje je, kako se bodo otroci počutili, če ne bodo obvladali jezika svojih staršev. Čas pa hiti in otroci se morajo učiti jezika v mladosti. Brez dvoma jim bo to, kar se bodo naučili v tej dopolnilni šoli, koristilo v življenju.«

Vprašanje šolanja otrok v materinem jeziku se pojavlja tudi v drugih mestih v Švici, kjer živijo naši ljudje. Tako so mi dejali, da razmišljajo o dopolnilni šoli že tudi v Zürichu, kmalu bo to vprašanje aktualno tudi v Amriswilu in drugod.

Stane Lenardič

Moja vaza

*Moje okno je odprto,
v sobo lije pramen zlat.*

*Na mizi sameva vaza,
prazna kakor stari grad.*

*Kdo bo vanjo cvet prinesel,
me osrečil, saj sem mlad?*

*Ko sem ponoči sladko sanjal,
je v sobo dihnila pomlad
in napolnila vazo s cvetjem,
ki imam ga rad...*

Franci Ketiš
Hatzenport, ZR Nemčija

Škrjanček na tujem

Mrak je legel na Švico. V tisočerihih stanovanjih so ljudje povečerjali in utrujeni sedli pred televizijske aparate. Na programu je bila dokumentarna oddaja o življenju in delu tisočev tujih delavcev, ki si služijo danes svoj kruh v Švici.

Vrste se slike iz tovarn kovinskih izdelkov v bližini Züricha. Pri strojih stoje mladi, močni fantje in moške. Radi delajo tudi v nadurah, kajti v svojem prostem času nimajo kaj početi. Daleč so njihove družine, za katere delajo, in težko je življenje brez dragih. Prisluženi denar se le počasi zbira v vsoto, ki bo zadostovala za boljše življenje po vrnitvi v domovino.

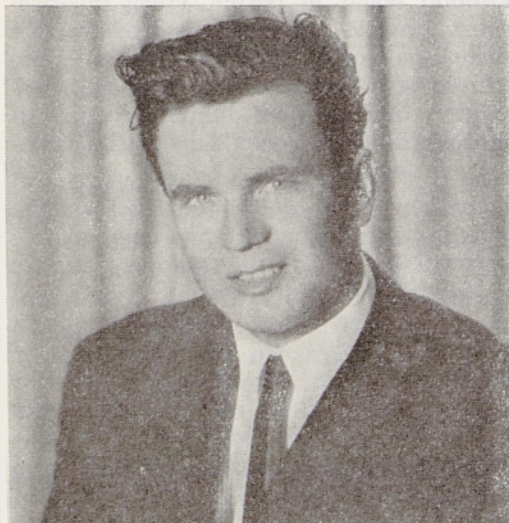
V veliki tovarniški dvorani je strašen ropot. Povsod so kupi pločevine in kovinskih polizdelkov, pripravljeni za odvoz. Sredi tega ogromnega, z ropotom nasičenega prostora, se prevaža stroj, ki dviga in prenaša kovinska bremena. Njegov voznik je pokrit s svetlo čelado.

Kako majhen je ta človek med tolikim železom! In vendar, skoz oglušujoč ropot slišimo njegov glas. Ne prestando prepeva, kolikor mu da duša. Le mlad, srečen človek lahko poje s tako zvonkim glasom. Morda je ta glas, ki se dviga nad kovino, glas mladega Italijana, ki si sredi brezdušne dvorane živo predstavlja sončni domači kraj, morje, svoje dekle?

Ne, to, kar slišimo, so vendar slovenske besede! »Dekle... rožce... fantič...« Fant, pokrit s kovinsko čelado, prepeva na ves glas slovenske narodne pesmi. Ne prestando, ne umorno, kot škrjanček nad poljem zoreče pšenice...

Slovenski škrjanček, zaprt v kovinski dvorani, kje so tvoje misli, kje tvoje srce?

Marija Omahen

Udeležili smo se izseljenskega veleslaloma

Kljub slabemu vremenu smo se podali na 250 kilometrov dolgo pot, da bi se kot gledalci udeležili II. slovenskega izseljenskega veleslaloma na Oberiber-gu v Švici, ki ga je letos že drugič pri-pravilo SPD »Triglav«. Med vožnjo sta me moja prijatelja Švicarja spraševala, kje je Slovenija, kakšna je slovenska družba, zakaj sem tako nestrpna in vesela? Da, zakaj? sem se spraševala tudi sama, vendar je bil odgovor čisto preprost. Spet bom v slovenski družbi, spet bom lahko govorila našo prelepo slovensko besedo, spet se bom počutila kakor doma.

Ko smo prispeli na cilj, bi od sreče najraje zavriskala in objela vse po vrsti... Srečanje z mnogimi znanimi in še neznanimi rojaki mi je odvalilo od srca težak kamen osamljenosti in domotožja. Kljub temu, da sem v tem mestu, kjer ni Slovencev, našla mnogo dobrih prijateljev, moram vsaj nekajkrat na leto, na »romanje«, da se sre-

čam z našimi ljudmi, da se pogovorimo o tem in onem, da se razvedrimo ob zvokih naše narodne glasbe in da si pridobim novih moči za nadaljnji ob-stoj v tujini.

Tudi letošnji veleslalom je potekal v najlepšem redu in številna udeležba tekmovalcev in gledalcev je potrdila, da smo Slovenci tudi v tujini aktiven in družaben narod.

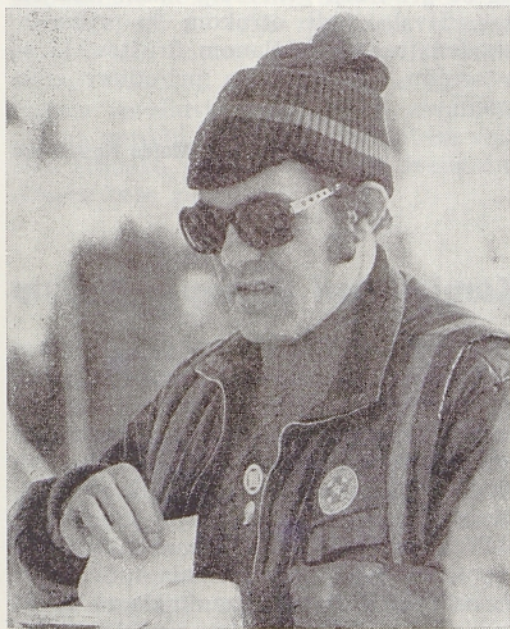
Nedelja je minila, podeljeni so bili pokali in nagrade, mi pa smo se spet podali na 250 km dolgo pot. Na poti nazaj nisem bila več nestrpna, ampak zadovoljna in srečna. Tudi moja švi-carska prijatelja sta se v slovenski družbi dobro počutila in sklenili smo, da se bomo udeležili tudi prihodnjega tekmovanja, takrat mogoče kot tekmo-valci.

Upravnemu odboru društva »Triglav« se zahvaljujemo za nepozaben dan in jim želimo še veliko uspehov.

Maja Sotošek, Lausanne, Švica

Med tekmovanjem

Med tekmovanjem so imeli organiza-torji kopico skrbi, na koncu pa se je le vse dobro izteklo...

SLIKAL:
ING. MARJAN
HUDINA

Na cilju je tekmo-valce »sprejela« tudi znana tovarna smuči Elan

Del nagrad in pokalov za posamezne in ekipne zmagovalce

Zmagovalna ekipa iz Avstrije si je poleg lepega prehodnega pokala zagotovila tudi vrsto posameznih in skupinskih čestitk. Čestitamo tudi mi!

»Ivan Cankar« na Dunaju

Za Slovence, ki živijo in delajo na Dunaju in v njegovi okolici, bo 7. april 1973 pomemben datum. Ta dan je dozoril sad prizadevanj najbolj delavnih in narodno zavednih Slovencev. V dvorani Schwaigherhof se je zbralo lepo število rojakov z edinim namenom, da ustanovijo društvo, ki jim bo s svojim delom nadomestil košček domovine, ki so jo že davno ali v zadnjem času zapustili. Skromno, toda skrbno in lepo okrašeno dvorano, v kateri ni manjkala tudi Cankarjeva roža bela krizantema, je napolnil glas velikega pisatelja iz ust priznanega gledališkega igralca iz Ljubljane Saše Miklavca: »Ni še dolgo tega, kar sem spoznal človeka, ki živi med delavci že petnajst let. Ko je prišel mednje, so ljudje pljuvali nanj... kamor se je prikazal, se je prikazalo brž tudi par žandarjev... Danes po petnajstih letih so tisti delavci strokovno in politično organizirani, stoje v kulturnem oziru nad mnogoterimi diplomiranimi narodnjaki, po žganju ne smrdi več tam, petje ni več brez melodije in brez besed — samo ne vem, če bi tiste besede ugažale narodnjakom, njih knjižnica je bogata in knjige niso nerazrezane, temveč doživel sem veselje, da so rabljene in posvaljkane take knjige, o katerih pravijo narodnjaki, da niso pisane za ljudstvo... Tam in takrat sem videl, kaj je resnično, pogumno, vztrajno kulturno delo, ki se ne prestraši ničesar, ki nikoli ne omahuje, nikoli ne obupuje...«

Vsi smo občutili, da so besede velikega mojstra tako žive in dandanašnje, kot bi jih ne pisal v preteklosti, marveč včeraj za danes. Tudi poklicni organizatorji kulturnih prireditev bi težko izbrali lepši in tehtnejši uvod v dejanje ustanovitve kulturnega društva, ki bo s ponosom nosilo ime velikega Cankarja. Toliko bolj zato, ker so besede izzvenele sočasno kot popotnica na pot, na katero so se podali rojaki Dunaja. Misli in duh pisatelja so se same po sebi razpote gnile v vsem nadaljevanju ustanovnega občnega zbora. Najprej smo to začutili iz govora najzaslužnejšega rojaka za ustanovitev društva Franca Severja, ki je s preprostimi besedami utemeljil namen društva in prikazal trdo in žilavo delo najbolj zavzetih rojakov, opravljeno v letu dni. Sledilo je sprejemanje statuta društva, ki nosi uradni naslov: »Slovensko kulturno društvo — IVAN CANKAR — Dunaj«. Sodim, da je največja odlika statuta njegova jasnost, ki izvira iz preprostosti, razumljivosti in čistosti — tako namena kot orga-

nizacijskih oblik. Iz njega izvemo, da je glavni namen društva gojitev kulturnih, družabnih, športnih in drugih oblik dejavnosti. Tu so še določila o vzdrževanju prostorov, o socialni in pravni pomoči rojakom, ki jih doletijo tegobe, delo na zblizjevanju ljudi vseh narodnosti, povezovanje z domovino in našimi predstavništvi itd. Društvo je odprto za vse ljudi dobre volje, ki sprejemajo statut. Edina omejitev, ki je zapisana pod poglavjem o članstvu pravi, da član društva ne more biti nihče katerega »politična ali druga dejavnost ni sprejemljiva za SFRJ ali za republiko Avstrijo«. V nadaljevanju nas statut seznanja z vlogo in nalogami skupščine in njenih organov. Odlikam statuta, ki so navedene, gre zahvala, da ing. Marjan Pirc, ki je razlagal in »brnil« posamezna določila statuta ni imel težkega dela.

Določilo o članstvu društva pozna tudi častne člane. Zdi se, da je določilo zelo pomembno, saj živi na Dunaju kar precej rojakov, katerih delo na kulturnem, znanstvenem ali drugem področju človeškega snovanja zasluži to čast, ki jo društvo izkazuje. Za pomoč pri oranju ledine na pot k društvu je bila ta čast izkazana kot prvemu tov. Mitji Vošnjaku, veleposlaniku SFRJ v Avstriji. Le-ta se je zahvalil za izkazano čast in v prigodnem nagovoru orisal proletarski, narodni in človeški pomen pisatelja iz »klanca siromakov«. Posebej je govoril o prispevku naših ljudi, ki so živeli na Dunaju, v kulturno-znanstveni zakladnici Avstrije in človeštva. Čestitkam, dobrim željam in uspešnemu delu društva sta se priključila s krajšim nagovorom še predsednik Slovenske izseljenske matice in predstavnik koordinacijskega odbora društev in klubov drugih narodov Jugoslavije, ki delujejo v tem mestu.

Nadvse pristrčno in toplo so rojaki sprejeli krajši kulturni program, ki so ga izvajali gostje iz domovine. Ploskanje med koncertom in besede po koncertu so izražale toplo zahvalo tako Saši Miklavcu, ki je bral črtice Ivana Cankarja, mezzosopranistki ljubljanskega radia Alenki Denač, ki je ob spremljavi Ljuba Rančigaja ogrela srca rojakov s svojim toplim glasom, kot tudi pevskeemu kvartetu radia Murska Sobota, ki je poklonil rojakom šopek narodnih pesmi.

Med rojaki na Dunaju je ledina zaorana, zasajeno plemenito seme in vsi želimo z njimi, da bi rodilo žlahten sad.

Drago Seliger

Veseli tobogan v Eisdnu

Sodelavci ljubljanskega radia so posneli 1. aprila v dvorani Casino v Eisdnu otroško oddajo Veseli tobogan. Nastopili so najmlajši člani društev iz belgijskega in nizozemskega Limburga. Peli so, igrali, recitali, nastopile so instrumentalne in folklorne skupine. Prireditev je bila bogata obiskana. Prišla sta tudi častna gosta ambasador dr. Rihard Štajner in konzul tov. Milutinović ter naš stari znanec tov. Ernest Petrin, urednik izseljenskih oddaj na radiu Ljubljana.

Priprave za ta dogodek so se začele že decembra lansko leto. Med tem časom je romalo nešteto pisem v Ljubljano in nazaj. Pri nizozemskem društvu so posebej za to priložnost ustanovili otroški pevski zbor, ki ga vodi Nizozemec gospod Hammers, velik ljubitelj slovenske narodne pesmi.

Zahvaljujemo se Radiu Ljubljana, posebej tov. Boži Škoberne, za njihovo zamisel o oddaji. Z njihovo pomočjo bodo Slovenci v domovini zvedeli, da nismo pozabili domovine, da živi slovenska beseda še pri tretji generaciji naših izseljencev. Hvala tudi otrokom in njihovim staršem ter vsem članom društev, ki so s svojim sodelovanjem prireditev omogočili.

Majda Kos-Smrke

Komisija pri Rudisu v Berlinu

V marcu je bila na štirinajstdnevem obisku v ZR Nemčiji republiška inšpekcija, ki je ugotavljala upravičenost in zakonitost zaposlovanja »detaširanih« delavcev pri zahodnonemških podjetjih. Pregledovali so tudi delo slovenskega združenja »Rudis«, ki je po svojih kooperacijskih in montažnih delih znano daleč po svetu. Inšpekcija je obiskala tudi delavce na deloviščih in se zanimala za njihove delovne in življenjske pogoje, za socialno zaščito in tudi za to, kako poteka uveljavljanje njihovih socialnih pravic. Med dvodnevni bivanjem v Berlinu je imela komisija tudi daljši razgovor z delavci, monterji v Siemensovih obratih. S predstavniki sindikalnih odborov in s člani svetov delovnih enot so razpravljali o problemih v zvezi z zdravstveno zaščito, o odnosih z nemškimi sodelavci, predvsem pa so govorili o samoupravljanju v IBT na montažnih delih v inozemstvu. Delavci so na razgovoru potrdili, da se strinjajo s takim načinom zaposlovanja na tujem, ker so le tako najbolj povezani z domovino.

R. Leskovšek, Berlin

Konvencije o socialni varnosti

dr. Lev Svetek

ŠVEDSKA

Konvencija s Švedsko ne obsega niti zdravstvenega zavarovanja niti otroških dodatkov in je torej najnepopolnejša od vseh konvencij, ki jih je bila sklenila Jugoslavija z drugimi državami. Tako morajo biti družine jugoslovanskih delavcev, če ostanejo v Jugoslaviji, zavarovane v jugoslovanskem zdravstvenem zavarovanju, otroški dodatki pa gredo otrokom jugoslovanskih delavcev samo takrat, kadar živijo z njimi skupaj v Švedski.

Švedska pozna splošne nacionalne rente in takoimenovane dopolnilne rente iz delovnega razmerja. Za prve je pogoj, da je tista oseba živel najmanj 15 let na Švdskem, ali pa je vpisana v švedsko državljsko knjigo. Zavarovanje v dopolnilnem švedskem zavarovanju, pa se seštevata z jugoslovanskim zavarovanjem pri odmeri dolgoročnih dajatev po konvenciji. Tudi tu velja načeloma odmera samostojnih dajatev po nacionalni zakonodaji vsake od obeh držav, le jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje po potrebi privzame v zahtevani staž tudi švedsko dobo, prebito v švedskem dopolnilnem zavarovanju.

IV. V tujini prebita delovna doba

Kakor rečeno, se v tuji državi, s katero ima Jugoslavija sklenjeno konvencijo o socialni varnosti, prebita zavarovalna doba seštevata z jugoslovansko zavarovalno dobo za vse pravice, ki jih predvideva ustrezna konvencija o socialni varnosti. Potrdila o tej dobi dobi jugoslovanski delavec večinoma že ob odhodu iz tiste tuje države, sicer pa posredujejo te podatke zanj pri tujih nosilcih jugoslovanskih nosilci pokojninskega in invalidskega zavarovanja (v Sloveniji direkcija skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani).

Ker gre za tujo delovno dobo, za katero bo dobil jugoslovanski delavec dajatve iz tujega zavarovanja, se ta doba ne vpisuje v jugoslovansko delovno knjižico, kjer je vpisana samo jugoslovanska delovna oziroma zavarovalna doba. Tudi se v Sloveniji načelno več ne izdajajo potrdila o tuji zavarovalni dobi, ker mora imeti vsak jugoslovanski delavec s seboj potrdilo tujega nosilca v originalu, s katerim lahko uveljavlja vse pravice iz socialne varnosti. S temi originalnimi potrdili lahko predlaga v jugoslovanski de-

lovni organizaciji, da se mu potrjena tuja zavarovalna doba šteje tudi za povečanje pravic iz jugoslovanskega delovnega razmerja (osebni dohodek, dopust), kar pa je prosta ocena jugoslovanske delovne organizacije. Republiški sekretariat za delo SR Slovenije je priporočil delovnim organizacijam, naj upoštevajo tujo zavarovalno dobo za povečanje omenjenih pravic povsod tam, kjer je delavec prebil to dobo na enakih ali podobnih delih, kakor jih opravlja po povratku v Jugoslavijo.

V. Podaljšano jugoslovansko pokojninsko in invalidsko zavarovanje v tujini

Jugoslovanska pokojninska zakonodaja pozna institucijo takoimenovanega podaljšanega jugoslovanskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja v času, ko jugoslovanski delavec dela v tujini in s tisto državo Jugoslavija nima sklenjene konvencije o socialni varnosti. S tem si jugoslovanski delavec prostovoljno zagotovi tudi pravice iz jugoslovanskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja za primer, da s tisto državo ne bo sklenjena konvencija in torej od tuje delovne dobe ne bi imel ničesar. Če bi bila pozneje sklenjena s tisto tujo državo konvencija o socialni varnosti, potem bo delavec lahko zahteval vrnitev vplačanih prispevkov v jugoslovansko pokojninsko in invalidsko zavarovanje (podaljšano), ker bo v tem primeru obveljala delovna doba (zavarovalna) doba v državi, v kateri je dejansko delal. Zato sedaj vrača jugoslovansko zavarovanje takšne prispevke vsem tistim, ki so bili poprej na delu v ZR Nemčiji, Avstriji in podobno in so v času tega dela plačevali tudi prostovoljno podaljšano invalidsko in pokojninsko zavarovanje. To zavarovanje jim namreč sedaj, ko je s temi državami sklenjena konvencija, nič ne hasne, zato lahko dobijo na svojo zahtevo vrnjene prispevke od tiste skupnosti, ko so ji te prispevke plačevali.

V tistih državah, s katerimi Jugoslavija nima sklenjene konvencije, ni pa v tisti tuji državi niti še vpeljano obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, se seveda jugoslovanski delavci ne morejo zavarovati. Zato morajo biti obvezno zavarovani ta čas v jugoslovanskem celotnem zavarovanju. Isto velja tudi takrat, kadar v neki državi, ki sicer ima obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje,

določena kategorija oseb ni zajeta v obvezno zavarovanje (npr. zdravniki v ZR Nemčiji).

Za dobo pred 1. 1. 1965 obstaja institucija takoimenovanega dokupa let za tiste, ki so bili pred tem datumom zaposleni v državi, s katero Jugoslavija nima niti danes še sklenjene konvencije o socialni varnosti (npr. Kanada, Argentina, Avstralija). Rok za dokup let je sicer že potekel s koncem leta 1966, vendar se pričakuje podaljšanje tega roka s predpisi statuta posameznih republiških skupnosti (tudi Slovenije).

Za sklenitev pogodbe o podaljšanem jugoslovanskem invalidskem in pokojninskem zavarovanju so po novem pristojne podružnice skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja (te so povsod tam, kjer so tudi komunalni zavodi za socialno zavarovanje), za reševanje zahtev za dokup delovne dobe, prebite v tujini, pa samo direkcija skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v SR Sloveniji v Ljubljani.

VI. Listine za uveljavitev pravic

Nekatere listine za uveljavitev pravic iz konvencij o socialni varnosti naj jugoslovanski delavci, ki se zaposlujejo v tujini, vzamejo že s seboj pred odhodom v tujino, da bodo te pravice čim prej in čim lažje uveljavili.

Tako lahko vzamejo s seboj *potrdilo o družinskem stanju* za pravico do otroških dodatkov. Potrdilo dobijo pri zavodih za zaposlovanje ali pri zavodih za socialno zavarovanje; potrdilo izpolni pristojna občina, kjer otroci živijo, na potrdilu pa mora potrditi pristojni zavod za socialno zavarovanje, da za te otroke nihče v Jugoslaviji ne prejema otroških dodatkov. To potrdilo odda jugoslovanski delavec svojemu delodajalcu v tujini, da bo prek pristojnega organa (npr. urad za delo, finančni urad in pod.) uveljavil za delavca pravico do otroških dodatkov.

Prav tako naj delavec vzame s seboj tudi *potrdilo za zdravstveno varstvo svojih družinskih članov*, ki ostanejo v domovini, v breme tuje bolniške blagajne (npr. obrazec Ju-3 za ZR Nemčijo, obrazec JA-6 za Avstrijo in pod.). Obrazec dvigne pri pristojnem jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje, ki obrazec tudi potrdi. Ta obrazec dobi tuja bolniška blagajna, ugotovi, kateri od navedenih družinskih članov imajo pravico do

zdravstvenega varstva po njenih predpisih, in vrne en izvod jugoslovanskemu komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje zaradi zagotovitve zdravstvenega varstva upravičenim družinskim članom v Jugoslaviji.

Prav tako naj si jugoslovanski delavec oskrbi pri pristojnem jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje *potrdilo o zavarovalnih obdobjih*, prebitih v Jugoslaviji (vsaj za zadnji dve leti), za primer, da bo potreboval neko dajatev socialnega zavarovanja, vezano na predhodno zavarovalno dobo. Po vseh konvencijah se namreč, kakor smo že ugotovili, jugoslovanska zavarovalna doba prišteva tuji zavarovalni dobi za uveljavitev pravic iz konvencije. Za to potrdilo so po predpisih konvencij določeni dvojezični obrazci (npr. za ZR Nemčijo obrazec Ju-2, za Avstrijo JA-2 itd.).

Kadar se jugoslovanski delavec, ki je že na delu v tujini, odpravi v domovino na dopust ali na kak drug zasebni opravke, si mora pred odhodom v domovino priskrbeti pri svoji pristojni bolniški blagajni potrdilo na predpisanem obrazcu, da *prevzema tuja bolniška blagajna v času njegovega bivanja v domovini stroške morebitnega zdravljenja pri zdravniku*, v bolnici ali neki drugi zdravstveni ustanovi. S tem obrazcem (npr. Ju-6 v ZR Nemčiji, JA-3 v Avstriji) se v primeru potrebe javi jugoslovanski delavec pri najbližjem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje v domovini, ki mu zagotovi s posebnim bolniškim listom zdravljenje pri zdravniku ali v bolnici.

Ko se jugoslovanski delavec dokončno vrne v domovino, mora prinesiti s seboj *potrdilo o tujih zavarovalnih obdobjih*, s katerim bo uveljavljal pravice iz dolgoročnih zavarovanj po ustrezni konvenciji (pokojnina, invalidnina, nezgodna renta, družinska renta). Za postopek v vseh teh zadevah bodo tudi po novih predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pristojni republiški organi pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ponekod so to že direktije republiških skupnosti, ponekod še republiški zavodi za socialno zavarovanje). Prek teh organov gre v znatni meri tudi izplačevanje tujih dajatev uživalcem v Jugoslaviji (npr. nemške nezgodne rente), v tem ko se druge spet izplačujejo uživalcem iz tujine neposredno prek pristojnih jugoslovanskih bank z mednarodno pošto nakaznico. Vsekakor so ti republiški organi pripravljeni posredovati jugoslovanskim delavcem tudi pri uveljavljanju njihovih zahtevkov v tujini, potrebna pojasnila pa so danes sposobne dajati tudi podružnice skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter komunalni zavodi za socialno zavarovanje v Sloveniji.

Obvestila

Slovenščina v Švici

Prizadevni slovenski rojaki v Luzernu so že ustanovili slovenski dopolnilni pouk za mlade slovenske šolarje, posamezne slovenske družine, ki živijo v drugih krajih, pa so pri SPD »Triglav« že večkrat izrazile željo po ustanovitvi podobnega pouka. Tako se je društvo »Triglav« skupaj z Jugoslovanskim klubom Amriswil odločilo, da skupno poskuša organizirati dopolnilni pouk za naše otroke v Švici.

Predvidoma naj bi pouk slovenščine, popestren z domačim zemljepisom in zgodovino trajal 4 šolske ure tedensko. Ob koncu šolskega leta bi otroci dobili spričevalo, ki bi bilo veljavno tudi v Sloveniji. Ob vrnitvi v domovino tako otroci ne bi izgubili nobenega šolskega leta. Skupni stroški bi znašali za enega otroka okrog 20 Sfr., za dva otroka pa okrog 30 Sfr. mesečno.

SPD »Triglav« je na naslove, ki jih imajo na voljo, razposlalo vprašalne liste in prosilo, da jih brezobvezno pošljejo na naslov društva. Tako bodo ugotovili število slovenskih šoloobveznih otrok v Švici in po možnosti ustanovili oddelke v krajih, kjer bi bilo več otrok. Pripravljeni so upoštevati vse predloge in pripombe staršev. Če niste dobili pisma in vprašalnika »Triglava«, se obrnite na njihov naslov: SPD Triglav, Seestrasse 358, 8706 Meilen /ZH, telefon 01 — 73 48 28.

Zabavno-plesna prireditev v Amriswilu

Jugoslovanski klub v Amriswilu (Švica) prireja v soboto, 12. maja ob 20. uri v hotelu Schwert

zabavno-plesno prireditev.

Nastopajo: kvintet »Albatros« Rudija Pernata iz Solothurna (Rudi Pernat — kitara, Adi Krček — violina, klarinet, Hine Grassi — orgle in harmonika, Peter Overay — bobni).

Ansambel odlično zaigra domače in zabavne melodije. Sodelovali boste lahko tudi v zabavnih igrah. Zlasti vas opozarjamo, da ne zamudite presenečenja na samem začetku prireditve!

Drugi slovenski planinski ples v Švici

Upravni odbor SPD »Triglav« v Švici vas vabi na drugi slovenski planinski ples v Švici, na katerem vas bo zabaval priljubljeni ansambel »Mladi Gorenjci«, s katerim smo bili na našem letošnjem pustovanju zelo zadovoljni. Ansambel resnično lahko zadovolji vse želje tako v narodno-zabavnem kot v modernem ritmu.

Naše letošnje planinsko srečanje bo v hotelu Glatthof, Glatthbrugg 2. junija od 20. ure zvečer do 4. ure zjutraj. Ansambel bomo ob tej priložnosti lahko zaželeli tudi srečno pot, saj bodo že 16. junija odšli za tri mesece v Kanado, kjer jih bodo prav tako pozdravili naši rojaki.

Kako boste prišli do kraja naše prireditve? Z vlakom do železniške postaje Glatthbrugg ali pa z avtobusom, ki vozi na letališče Kloten in ima postanek v Glatthbruggu. Lahko pa tudi s tramvajem št. 14 do končne postaje Seebach in potem naprej z avtobusom. Tisti, ki se vozite s svojimi avtomobili, se držite ceste iz smeri Zürich za Flughafen po Schaffhauserstrasse.

Dobrodošli in na svidenje 2. junija v Glatthofu!

UO društva »Triglav« Zürich

Oglejte si »Županovo Micko«

Dramska sekcija SKUD »Triglav« iz Stuttgarta vabi vse rojake na ogled veseloigre »Županova Micka«, ki bo v Stuttgartu, Kolpinghaus-Heusteingstrasse 66, 27. maja ob 15. uri popoldne.

Prisrčno vabljeni na to zanimivo prireditev!

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO!

Predjamski grad

Komaj slabih deset kilometrov od Postojne je pri vasi Predjama sezidan grad. Ta grad pa ni kar tako, saj je to edinstven primerek v vsej Jugoslaviji. Po vsem svetu ga poznajo pod imenom Predjamski grad. Sezidan je v skalni votlini, sredi 123 m visoke skalne stene. Izdelati ga je dal baron Kobencel v 15. stoletju, zadnji pa je v njem domoval knez Windischgratz. Med prvim in zadnjim lastnikom je bogata zgodovina. V gradu si danes lahko ogledate zelo bogato muzejsko zbirko orožja, opreme graščakov, lovskih trofejev in starega pohištva. Prav tako pa si tu lahko ogledate izkopanine iz jam pod gradom, v katerih je živel pračlovek v mlajši kameni dobi.

Obiskovalcev je iz leta v leto več, izredna slikovitost pa je zamikala tudi veliko število filmskih delavcev, ki so v njem posneli že vrsto filmov. Vaščani so z obiskovalci zelo zadovoljni, saj jim ravno oni prinašajo veliko dohodkov, kajti marsikateri turist si želi preživeti nekaj dni v senci mogočnega gradu. V teh krajih se turisti dobro naužijejo svežega primorskega zraka, celo burja jim pomaga, da pozabijo na vsakdanje skrbi. Prijazni domačini jim zelo radi pripovedujejo zgodbe o nekdanjih lastnikih gradu, najraje pa govorijo o roparskem klativitezu Erazmu Predjamskemu. Meni je to zgodbo povedal grajski oskrbnik Tone Verbič.

»Erazem je bil v začetku, kot skoraj vsi ljudje, povsem pošten človek. Na dunajskem dvoru so ga spoštovali, potem pa se je nekaj sprl in ker nesreča nikoli ne pride sama, je še v dvoboju ubil nekega visokega viteza. Pri cesarju so ga tako očrnili, da je moral na vrat na nos bežati v svoj grad na Kranjskem. Ker se je nekako moral preživljati, je začel napadati potujoče trgovce in karavane. Njegov najbolj priljubljen kraj za napade je bil na cesti sredi gozda, ki pelje proti Postojni. Ta kraj še dandanes nosi ime Ravbarkomanda. Glas o njegovih »junških« podvigih je prišel hitro na cesarski dvor, saj so potniki in trgovci od oblasti zahtevali vojaško zaščito. Toda niti ta ni premagala Erazma in njegovih pajdašev. Erazem si je v svojem skrbno skritem dvorcu kopičil neizmerno bogastvo. Cesarju je bilo tega

kmalu dovolj in je poslal sla k tržaškemu škofu in glavarju Gašperju Ravbarju z nalogom za Erazmovo aretacijo. Škof, ki je že prej lovil in zasledoval Erazma Predjamskega, se je tega pooblastila močno razveselil.

Erazem je postajal iz dneva v dan bolj predrzen, tržaški glavar pa se mu je kot senca prilepil za pete. Klativitez ga je nalašč izzival in ga zavajal po najtemnejših grapah in dolinah. Škof mu je sledil v veri, da bo našel vsaj njegovo bivališče. Erazem se je svoje premoči močno zavedal in to mu je stopilo v glavo. Večkrat je vabil zasledovalce, naj se potrudijo z njim, da jim pokaže svoj dom, toda oni so se vedno bali, da jih bo zmamil v past, iz katere ni več rešitve. Nekoč pa je škof vendarle odjezdil za njim. Dolgo časa je iskal sledi, saj je vedel, da se ni mogel vdreti v zemljo. Njegov trud je bil poplačan z uspehom, kajti našel je njegov dom. Bil pa je močno presenečen, ko je videl v skalno vzdignan grad, ki je bil močno utrjen, saj ga je s treh strani varovala narava, z ene pa posadka. Videl je, da bi tak grad branil en sam mož in če ta ne bi dovolil vstopa, bi pač ne mogli vstopiti. Ugotovil je, da bi lahko pri naskoku na grad izgubila življenje cela armada mož. O svoji najdbi je nemudoma poročal na Dunaj cesarju in ga prosil za nadaljnja navodila. Cesar mu je ukazal, naj toliko časa oblega grad, dokler lakota ne bo prisilila posadke k vdaji ali pa v smrt. Glavar je navodila ubogal in se po njih tudi ravnal. Lakota upornikom ni prišla do živega, saj je

bil grad po podzemskem rovu povezan z vipavsko dolino. Škof se je dolgočasil pred gradom, Erazem pa v gradu. Oblegovalcem je hotel pokazati, da imajo hrane dovolj, pa jim je poslal na kose razsekanega vola. Na žalost je pri njih vzbudil ravno nasprotno misel. Mislili so, da jim bo hrane vsak hip zmanjkalo in jih bodo zdaj z lahkoto izbezali iz trdnjave, zato so še naprej vztrajali. Ob Veliki noči pa so spet dobili darilo iz dvorca, tokrat velikonočno jagnje. Ob tem se je v glavarju začela rušiti misel, ki si jo je ustvaril pozimi. Potem je prišla po mlad in obleganci so jim dali prve briške češnje, rekoč, da so jih sami pridelali. S tem so pri vojaki ustvarili varljivo misel, da imajo v gradu raj. Glavar Ravbar je vse češče dobival darila, meneč, da ga bodo s tem omehčali. To pa je izkoristil škof, ker so darila vedno pošiljali po služabniku. Slugo je obsipal z darovi in v začetku ni zanje ničesar zahteval. To je služabnika naredilo zaupljivega in za visoko vsoto in pod raznimi pogoji je bil pripravljen izdati svojega gospodarja. Pokazal mu je kraj, kjer je bila stena posebno tanka. Dogovorila sta se, da bodo tja ustrelili s topom, ko jim bo on dal znak z lučjo, da je Erazem v tistem prostoru. Tako se je tudi zgodilo in Erazem je neslavno končal pri tistem opraviilu, ki ga še turški cesar ne more opraviti po svojih ministrih in vezirjih.»

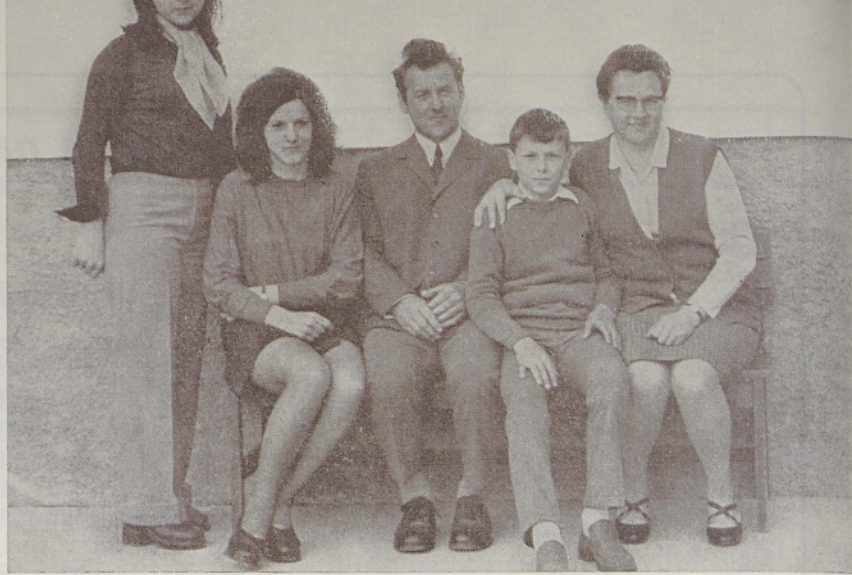
Tako je moj sogovornik končal svojo pripoved o Erazmu Predjamskemu.

Silvo Pust

Dom, prepojen z lastnim znojem

Avbljevi iz Mengša: vsi, razen najmlajšega, v tovarnah

Kako živi slovenska delavska družina

»Vezani smo na dom in zemljo«

»Žena, kar odloži čopič, saj je še dovolj časa, da pobarvava še tale konec vrtno ograje, kolikor je je nama še preostalo,« je dejal Janez Avbelj svoji ženi Marici tisto sončno soboto, ko smo prišli na obisk v ulico Mengeške skupine v Mengeš. To je vrsta lepih enodružinskih hiš, delavskih hiš, saj je novi del tega mesteca blizu Ljubljane povsem delavsko naselje.

In družina Janeza Avblja je tipična delavska družina, v kateri so kar štirje na delu po tovarnah, medtem ko najmlajši sin Janko še drgne šolske klopi v mengeški osemletki.

»Še pred nekaj leti nisva z ženo imela urice časa. Niti za klepet s prijatelji ne.«

»In kaj se je dogajalo?«

»Hiša najinih žuljev«

»Vse to, kar vidite, je zrastle na najinih žuljih,« in ponosno je pokazal na hišo, skrbno urejeno, negovano, z vrtno in ograjo. Tudi znotraj obiskovalec na vsakem koraku čuti, koliko truda in koliko ljubezni je bilo vložene v ta dom. »Vse nedelje, vse proste dni, ure in ves dopust sva posvetila tej hiši. Pa ne le to. Marsikdaj sva otepala sam kruh in mleko, ker ni bilo denarja, da bi si kupila kaj priboljška. No, ja za delavce pa sva vedno imela meso. To pa je moralo biti.« »Hišo sta starša zares pristradala,« je dodala Marinka, dvajsetletna hči, ki dela pri strojih za plastiko v kamniški tovarni »Svit«.

Druga, tri leta mlajša hči Viki pa dela v črnuški »Elmi«.

»Vaš dom je nadvse prijeten, hčere si same služijo kruh, kako pa zdaj živite?«

»Živimo kot nikoli prej, predvsem pa znava ceniti dom, do katerega sva tako težko prišla,« je povedal gospodar, potem pa se je ozrl na svojo črnolaso prvorojenko in bolj zase kot za druge pristavil: »Samo ne vem, kdaj je tole zrastle, saj, ko greva kam skupaj, naju imajo za moža in ženo.«

»Pa še res je,« se je zasmejala Marinka in s črnimi očmi ošinila svojo mamo. Janez Avbelj ima namreč komaj 40 let in ni to nič čudnega.

»Otroci kar prehitro rastejo,« je dejala mama, 39-letna Marica in stisnila k sebi najmlajšega, ki pa se tudi nič več ne pusti crkljati. Takrat, ko je bil za to čas, starša nista imela časa, zdaj pa so otroci že odrasli.

Polovica zaslužka za hrano

»Štirje delate v tovarnah, koliko zaslužite skupaj?«

»Bo tam nekaj nad pol starega milijona. Od tega nam gre okrog 300 starih tisočakov za hrano, televizijo, časopise, električno, pranje,« je povedala gospodinja in še dodala, da se v zadnjem času draginja še zlasti pozna v njihovem mesečnem proračunu.

»Kolikor smo včasih gledali, da bi ja čim manj izdali za hrano, toliko nam zdaj ni žal za te izdatke,« pravi oče.

»Imate kaj kreditov?«

»Iz meseca v mesec, iz leta v leto.«

Tako so opremili hišo. Nič jim ne manjka. Imajo vse: od televizijskega

sprejemnika do radia, pralnega stroja in gramofona. Le avta nimajo. »Pleh pa res ni toliko vreden, da bi še zanj stradali,« so dejali.

Janez Avbelj dela v tovarni »Lek«, v kateri je zelo priljubljen in dober delavec. Nobenih zamud, nobenih bolniških izostankov. Je samostojen delavec pri preparatih, ki so često strupeni. Če ga pokličete po telefonu, bodo v tovarni dejali: »A, ja našega Janeza bi radi!« Tudi sosedje ga imajo radi, saj jim nikoli ne odreče svoje pomoči. Vajen je delati. Tako ga tudi brat, ki kmetuje v Zgornjih Kosezah pri Moravčah, često zaprosi, naj pride pomagat kositi ali sekati drva.

»Ali se vam kaj toži po zemlji?« sem vprašala, kajti Avbeljnova sta ena tistih ljudi, ki so nekaj let po vojni zapustili domačije v hribih in prišli v dolino »s trebuhom za kruhom«.

»Moja davna želja je bila, ko sem bil doma, da bi šel v mesto. Če se mi zdaj toži po zemlji? Včasih bi tole hišico rad prestavil bolj na samo, malo bolj v hrib med njive in gozdove,« je dejal mož, žena pa je pristavila:

»Veste, mene zemlja bolj preganja kot njega. Včasih sem bila prav bolna od želje, da bi imela nekaj njive, kravo in par prašičev. No, zdaj je to mimo.«

Delavec še premalo spoštovan

V nadomestilo imajo Avbeljnovi pred hišo vrt, ki je vzorno urejen, predvsem pa poln cvetja.

»Kako se kaj počutite v tovarnah?«

»V 'Svitu' nam ne gre najbolje. Ne vem kaj so delali, da so napravili izgubo. No, pa pravijo, da nam gre zdaj že na bolje.«

»Ste v kaki organizaciji?«

»Sem članica delavskega sveta pa se mi zdi, da delavčevo besedo premalo upoštevajo.«

»No, saj je res, da na nas delavce zadnje čase nekoliko bolj gledajo, ampak nas še vseeno spremlja občutek, da nas premalo spoštujejo. Nismo šolani, to nam manjka,« doda Janez, »no drugače pa se tam v naši tovarni kar dobro zastopimo in vesel sem, da mi sicer kot delavcu zaupajo.«

»Kaj pa pravijo dekleta?«

»Vse bi bilo, ko bi bile plače nekoliko višje,« pravi Viki, ki pa zraven ne pozabi pohvaliti skrb za prehrano delavcev v »Elmi«.

Marinka, ki je članica mladinske organizacije v »Svitu«, pa je nekoliko zagodrnjala, češ da jim dajejo premalo možnosti za izobraževanje. »Mladi smo vendar radovedni.«

No, potem smo se še nekoliko pogovarjali o plačah, pa je gospodar dejal, da so razponi med najnižjimi in najvišjimi dohodki le nekoliko preveliki in da bomo na ta način še naprej tarnali o socialnih razlikah. Prav ima Janez Avbelj, čeprav se sam čez svojo plačo ne pritožuje in na vsa dogajanja gleda z dokaj realnimi očmi.

Za organizacije, pravi, da prej ni imel časa, zdaj pa so nanj ali pozabili ali pa mislijo, da še vedno gara za svojo hišo. Edino v krajevni skupnosti kdaj pa kdaj reče kako besedo.

»Sicer pa sem tako ali tako najraje doma,« pravi.

»Kaj pa dopust?«

»Lani je bilo prvič v življenju, da sva si lahko privoščila dopust. In prvič v življenju se mi je zgodilo, da sem sedla za mizo, ko so skuhali drugi,« pove Marica Avbelj, skrbna gospodinja, ki ima na zalogi vedno kak priboljšek in gost ne gre drugače kot sit od njene hiše.

»Ker gredo otroci najraje po svoje, jo midva mahneva na dolge sprehode v okolico Mengša, če je vreme lepo. Drugače pa sva najraje doma in najbolj srečni smo, ko smo vsi skupaj.«

»Pa prosti čas,« še dodam po nepotrebi.

»Ljubo doma, kdor ga ima. V hiši je vedno kako delo pa še veselo je, če smo vsi zbrani in če pridejo še kaki prijatelji ali sorodniki povrh.«

Ni kaj, prijetno je priti na obisk k tej skromni, delavni in tudi srečni družini. Ampak kovač sreče je vsak sam. In Avbeljnova sta dobra in vztrajna kovača.

Albina Podbevšek

Beneški fantje

Pred približno dvajsetimi leti so bile na valovih radia Ljubljana oddaje za Beneške Slovence. Vodila sta jih Edi Bukovec in Anton Birtič. Sprva so se omejevale zgolj na poročila in druge informacije. Z željo, da bi popestrili program in na ta način pritegnili k poslušanju še več poslušalcev, pa sta voditelja oddaje uvedla originalno benečansko glasbo. V ta namen sta povabila Jožeta Narebočnika, Marjana Robleka in Staneta Jamnikarja. Že prej so se poznali in so večkrat kaj zapeli in zaigrali. Tako so zdaj prvič stopili pred radijski mikrofoni in se predstavili širši publiki. Predstavili so se pod imenom Beneški fantje. To ime se je med ljudmi hitro priljubilo in ostalo popularno do danes, pa tudi ansambel še deluje. V tem letu slavi dvajsetletnico svoje ustanovitve, zato je prav, da napišemo nekaj vrstic tudi o njem.

Prvo desetletje je bilo zanje v vseh pogledih zelo burno. Do 1964. leta so se v skupini vrstile menjave in menjave, od takrat naprej pa se je zasedba ustalila in ostala enaka do danes. Člani ansambla: Jože Narebočnik — bas kitara, Peter Ajdič — ritem kitara, Igor Habbe — harmonika, Edi Bukovec in Ludvik Urekar pa sta pevca. V tem času so jih že večkrat povabili na gostovanje in turnejo po Združenih državah Amerike in Avstraliji. Žal, pa so morali vse te vabljuje ponudbe odkloniti, ker so izrazito amaterski ansambel in so vsi člani zaposleni v drugih strokah. Toliko bolj pa so zato aktivni na domačih tleh. Skoraj v vsakem kraju Slovenije so že nastopili in bili navdušeno sprejeti. Pred časom so se vrnili z gostovanja po Italiji, Franciji, Avstriji in Nemčiji, kjer so nastopali na koncertih za naše rojake, ki so na delu v tujini. Pravijo, da hranijo čudovite spomine na prijazne sprejeme in navdušeno publiko, ki jih je sprejela z odprtim srcem. Beneški fantje se lahko pohvalijo z zelo visokim številom nastopov na leto; kar približno 220 do 270

jih imajo. V njihovi dvajsetletni karieri pa beležijo prek 4000 nastopov! Vse to pa priča o izredni priljubljenosti pri poslušalcih.

Njihove skladbe se močno razlikujejo od tistih, ki jih igrajo drug ansambli. Izvajajo predvsem narečne pesmi Beneških Slovencev. Beneški fantje zbirajo in ohranjajo žlahtno narodno glasbo, ki se sicer širi le po ustnem izročilu. Povsem razumljivo je, da se je besedilo skozi stoletja spreminjalo in prilagajalo navadam in šegam, žal pa se je s tem mnogo ljudskega blaga tudi izgubilo. Beneški fantje s svojim delom nedvomno opravljajo pionirsko delo na tem področju, saj se novoustanovljeni ansambli v Benečiji, Furlaniji in Julijski krajini za to dejavnost ne zanimajo v toliki meri, da bi o tem sploh govorili. Beneški fantje pa prevajajo pesmi celo iz furlanščine. Vse te pesmi, ki jih na ta način zberejo, umetniško in na svojevrsten način predelajo tako, da so bolj pevne in prijetne za poslušanje. Njihove najbolj znane in poslušane skladbe so: Zvezde žarijo, S kitaro po svetu, Rdeči cvet, Vince rumeno in druge. Najbolj sta uspeli skladbi Rdeči cvet in Vince rumeno.

Dobili so nekaj nagrad in priznanj, ki pa niso tako zelo pomembna, kot pravijo sami, saj igrajo bolj za lastno zabavo in razvedrilo, kot pa za nagrade, slavo in popularnost. Letos so se prijavi na festival narodno-zabavne glasbe, ki bo v Števerjanu pri Gorici. Pri ansamblu Beneški fantje ni nihče »glavni«. V skupini vlada popolna demokracija. Delo imajo porazdeljeno po znanju in sposobnostih. Na nastopih zastopa ansambel tisti član, ki je nastop organiziral in pripravil.

V jubilejnim letu pripravljajo Beneški fantje v skupini osvežitev z novimi instrumenti, s katerimi, pa za zdaj še niso hoteli izdati.

Silvo Pust

Podčetrtek, nekdanj obrtniški kraj. Mogočen grad nad njim skoraj sameva in propada. V njem sta le dve stranki. Ko bo obnovljen, bo lahko velika turistična privlačnost.

Atomske toplice danes. Lani so jih preuredili, zgradili nov bazen in ga prekrili s posebnim šotorom. Po dolgih letih so začeli načrti le postajati resničnost.

Čudeži »atomske vode« iz Podčetrтка

Z atomsko bombo nimajo sicer toplice pri Podčetrtku nič skupnega, vendar je ime »atomske«, kakor jih je leta 1956 prvič malce hudomušno in senzacionalistično poimenoval »Slovenski poročevalec«, kar pravišnje. »Čudne, neumne, nemogoče stvari so se pozdravile tu,« mi je rekel gostilničar v Podčetrtku Edi Staroveški. Franc Renier, »oče« Atomskih toplic, predsednik turističnega društva Podčetrtek in zdaj, ko je toplice vzelo pod svojo streho podjetje za turizem, transport in gostinstvo Združenega železniškega transportnega podjetja Ljubljana, tudi direktor »termalnega kopališča v izgradnji«, pa se mi je pritožil, češ da si tudi drugi zdaj lastijo ime »atomske«, npr. v Trepči, kjer hočejo imeti »Atomsko banjo«, vendar, je rekel, mi tega ne dovolimo.

»Osebna izkaznica« na prospektu

Atomske toplice poznajo Hrvati in Srbi precej bolje kot Slovenci, dobro pa jih poznajo tudi že Avstrijci, Nemci, Italijani. Vsako leto je več tujcev, ki v tem slovenskem Lurdu iščejo čudežno ozdravitev. Na kratko, toplice predstavimo najbolj tako, če iz skromnega prospekta, ki so ga lani prvič izdali v štirih jezikih (slovenskem, srbohrvatskem, nemškem in italijanskem), prepisemo njene glavne karakteristike.

»Termalno kopališče Atomske toplice, Podčetrtek, Obsotelje, 220 m nadmorske višine, zmerna kontinentalna klima. Voda v bazenu s temperaturo 35 do 37 stopinj Celzija je po svoji sestavi hidrokarbonatna-oligomineralna-hipotermna. Uporablja se za kopanja, podvodno masažo, blatne kopeli in za pitje. Termalna voda se priporoča za zdravljenje: revmatičnih obolenj, kolagenoze, arterialne hipertoniije, degenerativnih obolenj, pojavov staranja,

metaboličnih obolenj, neuralgij kot posledic poškodb lokomotornih organov, ženskih in kožnih obolenj. Strokovno medicinske raziskave vodijo in opravljajo Klinične bolnice v Ljubljani. Kopališče odprto vse leto. Na voljo ima letne letoviške hišice. Atomske toplice v izgradnji: nov bazen, otroški bazen z navadno vodo, 25 kopalnih kabin, ambulanta z zdravnikom, fizioterapija, samopostrežna restavracija, trgovina, avto camp.«

Že stari Rimljani?

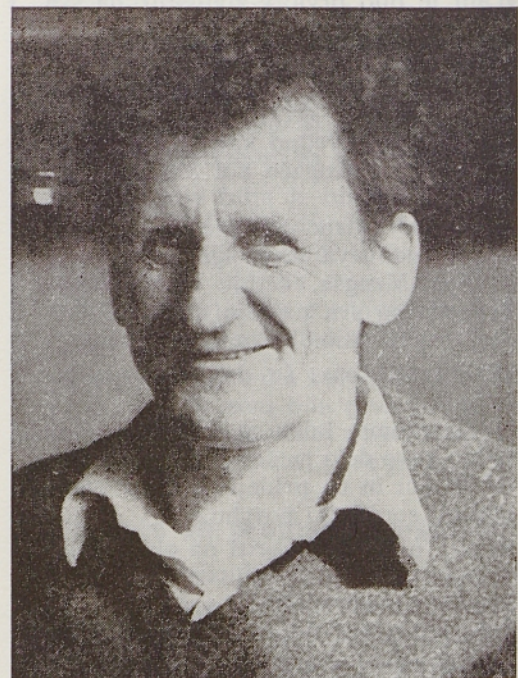
Iz zemlje teče topla, malce radioaktivna voda, z njo pa mnogo, mnogo upanja in morda res tudi zdravje.

Uradno so Atomske toplice pri Podčetrtku odprli na občinski praznik občine Šmarje pri Jelšah, 9. septembra leta 1966, drugače, neuradno, pa so mnogo starejše. Nihče ne ve, koliko. Leta 1967 je primarij dr. Edvard Glaser na simpoziju znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije v Rogaški Slatini izrazil domnevo, da so toplo in zdravilno vodo poznali že stari Rimljani. Dokaz za to naj bi bila najdba rimskega denarja in opeke z znaki legije blizu toplic pri Podčetrtku in stara rimska cesta, ki je menda potekala v bližini. Seveda to niso dokazi, ampak le domneve. Zanimivo je, da se kraj okrog Solterjevih na slovenski strani Sotle že od nekdaj imenuje Toplice, ne ve se pa, ali zaradi naravno tople vode ali po kakšnih prejšnjih, starejših toplicah.

Pisanih virov, ki bi odkrili, da so to vodo iz izvirov na hrvatski (Harine Zlake) ali slovenski strani morda nekoč že izkoriščali v zdravilne namene, ni. Le ustno izročilo ve nekaj povedati o baronih Miljanskih, ki so imeli pred štirimi stoletji tam nekeje kopališče. Zalila pa ga

je voda, ko so Miljanski pregradili Sotlo za večji mlin. Pozneje, ko so v močvirju nekaj kopali, so našli menda ostanke hrastovih podnic in nekakšne rešetke, sledove nekdanjega bazena. Iz ustnega izročila prav tako zvemo, da so vodo v zdravilne namene uporabljali tudi redovniki pavlinci iz bližnjega Olimja, kjer so uredili eno izmed najstarejših lekarn v Evropi.

To je pravzaprav vse, kar vemo o preteklosti zdaj že daleč po svetu slavnih Atomskih toplic ob Sotli pri Podčetrtku. Praktično ničesar, čeprav bi bilo nesmiselno dvomiti, da ljudje, ki so živeli tod blizu na hrvatski in slovenski strani, niso kdaj te vode pili, se kopali v njej ipd. Tudi perice so jo pozimi uporabljale za

Edi Staroveški, gostilničar iz Podčetrтка

Podčetrtek živi s toplicami in si od njih obeta napredek: celo trgovina je dobila po njih ime

Bazen pod šotorom: topla voda, topel zrak, klopi, tuši, rože, garderoba... Vse še ni urejeno, začetek pa obeta veliko

pranje perila, saj je bila topla, okrog izvira pa ni bilo snega — in nikdar niso te ženske dobile revme, zmerom so se dobro počutile. Domačini so vedeli, da ta voda hitro zaceli rane, posebno večje, gnojne rane, ki se sicer zlepa niso zacele.

Vsak dan dva milijona litrov

Številne hitre in skoraj čudežne ozdravitve so začeli zapisovati že pred vojno in še posebno po zadnji vojni. Geološki zavod iz Ljubljane je leta 1965 opravil temeljite geološke raziskave in globoke vrtine, iz katerih priteče zdaj, kot je povedal Franc Renier, vsak dan približno dva milijona litrov vode. Inštitut za jedrsko fiziko Jožef Stefan v Ljubljani je ugotovil, da je voda radioaktivna, in sicer so v enem izviru zabeležili 5,4, v drugem pa celo 8,17 Machovih enot. (Ena Machova enota pomeni 15,33 radioaktivnih razpadov v sekundi na liter vode. Po mednarodno sprejetih merilih lahko med radioaktivne vode štejemo tiste, ki imajo več kot 3,5 ME.) Republiški zavod za zdravstveno varstvo v Ljubljani je ugotovil, da je atomska voda iz izvirov pri Podčetrtku tudi baktericidna, se pravi, da uničuje žive klice, ki tako ali drugače zaidejo vanjo (v 24 urah uniči do 87 % bakterij). Zadnje, najbolj natančne analize je opravil beograjski Inštitut za geološko rudarska raziskovanja in proučevanja nuklearnih in drugih mineralnih surovin.

Čeprav znanstveniki še niso dali končnega odgovora na vprašanje, kaj je tisto, kar osvežuje in zdravi v atomski vodi iz Podčetrtrka, pa katere bolezni zdravi, je povsem jasno, da voda *zdravi*, da razna ozdravljenja niso neosnovana ne glede na to, ali delujejo določene fizikalne, biološke ali kemijske lastnosti vode. Neki gost iz Münchna, farmacevt, je po kopanju izjavil: »Prepričan sem, da je voda zdravilna. Če bi mi dali izvire za deset let v najem, bi tam zgradil zdravilišče. Ni rečeno, da je najučinkovitejša lastnost vode prav radioaktivnost. Morda je tisto

najvažnejše prav posrečen odnos med biološkimi, kemijskimi in fizikalnimi specifičnostmi vode, odnos, ki najugodnejše vpliva na organizem.«

Upanje neozdravljivih bolnikov

Poglejmo nekaj primerov nenavadnih, skoraj čudežnih ozdravitev, izberimo jih med ogromno množico podobnih, bolj ali manj uspešnih, ki so se nabrali v debelom arhivu.

Vinko Plešnik iz Škornega v Savinjski dolini je pri partizanih hudo ozebel v ob nogi; odprli sta se in se zagnojili. Pomoč je iskal v celjski in slovenjegraški bolnišnici, dobil je okrog 500 injekcij, v tkivo so mu vlagali cevke vse do kosti, poskusili so vse, toda ni mu bilo pomoči. Slednjič so mu nameravali nogi odrezati, vendar tega ni dovolil. Negiben je ždel doma in potem v časopisu prebral o Atomskih toplicah. Z 32 velikimi gnojnimi ranami so ga prinesli k zdravilni vodi. Že po dveh dneh umivanja je zbledel zadušljiv gnilobni vonj, po enem tednu je imel samo še eno rano, ki pa se je tudi že celila. Mož je shodil — in prav ta dogodek je bil povod, da so začeli zapisovati kronologijo primerov ozdravitve. Marija Tot iz Novega Sada je imela trdovraten ekcem na kolenih. Specialisti so jo zdravili, ekcem pa je trdoživo ostajal. Po 9 dneh bivanja v toplicah o njem ni bilo več sledu.

Justini Drobnič iz Pijave gorice je revmatizem skrivil rebra in hrbtenico. Leta 1958 je prišla v Podčetrtek, po treh tednih pa se je že vzravala in sproščeno hodila.

Adolf Lanko iz Studencev pri Mariboru je imel močne krčne žile in arteriosklerozo, da je komaj hodil. Zdravniki so mu svetovali operacijo, potem pa je poskusil še z atomsko vodo. Ko se je po desetdnevem kopanju vrnil, je zdravnik izjavil, da operacija ni več potrebna.

Margita Dobeš iz Beograda piše: »V Atomskih toplicah sem bila trikrat po tri tedne. Izredno mi je koristilo, zelo sem zadovoljna. Že trikrat sem ležala v vojni

bolnišnici, kjer so ugotovili rakast proces. Dobro sem okrevala. Petnajst let nisem mogla ležati na levi strani, imela sem vnetje živca, zdaj pa mi je dobro. Prosim vas, uredite to kopališče, meni je zelo pomagalo čeprav sem lezla že v drugi stadij raka. Dva meseca nisem govorila, bila sem tako rekoč na smrtni postelji, toda ozdravila me je samo voda iz Podčetrtrka.«

In tako naprej, brez števila, sami čudeži, ozdravitve: vnetja, ekcemi, čiri, revmatične bolezni, nerbove, poškodbe in rane kosti, obolenja krvnega ožilja, menstrualne motnje, klimakterične težave, odprte rane, celo rak...

Načrti za moderno zdravilišče

Lani je bilo v Atomskih toplicah v Podčetrtku 165.000 kopalcev in več kot 40.000 prenočitev. Letos računajo na več kot 200.000 kopalcev. Pokrili so prejšnji odprti bazen, zgradili tudi nov bazen, večji in bolje urejen, pokrili so ga s posebnim šotorom oziroma zračno blazino, izdelek tovarne Induplati Jarše. Zdaj se je mogoče kopati tudi pozimi, prej to ni bilo mogoče. Za enkratno kopanje je treba odšteti 7 din, vodo pa tudi prodajajo, po dinar en liter, s tem imajo še velike načrte, tudi posebno embalažo. Letos bodo zgradili nov gostinsko-hotelski objekt s 150 ležišči. Zdaj imajo za goste v privatnih hišah približno 130 postelj. Atomске toplice pozitivno vplivajo tudi na gospodarski razvoj teh, doslej izrazito zaostalih, neindustrializiranih krajev. V toplicah je že zdaj zaposlenih približno 70 ljudi iz Podčetrtrka in okoliških vasi. In prav zdaj pripravljajo načrte za novo lokacijo zdravilišča Atomске toplice Podčetrtek. Površina v velikosti 20,5 ha je že pripravljena za to. Tam bo vse, kar moderno, urejeno zdravilišče potrebuje. Atomске toplice, skoraj čudežna božja pot ob meji med Slovenijo in Hrvaško, do nedavna le reven, lesen in nepokrit bazenček, bodo potem nedvomno razširile svoj sloves še dlje po svetu.

Andrej Triler

Slapovi Krke pri Žužemberku

ki so jih vsaj delno prekrili, ostali in jih je danes že mogoče tudi restavrirati.

Dolina Krke — dolina gradov: od njenega izvira smo se napotili v pogovoru z dr. Ivanom Komeljem k izlivu in se ustavljali pri gradovih, med katerimi so nekateri danes že pravi biser našega turizma.

Prvi grad v dolini Krke že stoletja ne stoji več. To je bil Vrhkrka blizu izvira in je danes razvalina. O njem priča poleg kamenja le še ime vasice ob njem. Gradič se imenuje. Toda niže, potem ko se Krka že spusti čez slapove, ki jih je postavil vodni kamen lehnjak, naletimo na pravo fevdalno utrdbo — žužemberški grad.

Dolga leta je bil žužemberški grad razvalina. Že pred drugo svetovno vojno zanj tedanji lastnik, soteški grof Auersperg, ni več kaj posebno dobro skrbel in je odnašal razne kamnoseške detajle. Tudi strehe niso bile več cele. Med vojno je grad zgorel, po vojni pa so vanj Žužemberčani odvažali ru-

Fotografijo Žužemberka smo na naslovni strani objavili pred letom, tokrat pa vam že prinašamo »popravek«: obnovljena grajska stolpa sta značilno žužemberško panoramo povsem spremenila
Foto: Egon Kaše

Gradovi se dvigajo iz ruševin

Gradovi so poleg kozolcev in cerkvic na hribčkih ena izmed najlepših značilnosti slovenske pokrajine, ki vzbuja občudovanje številnih tujih turistov. Pripovedujejo nam o preteklih časih, polnih legend in razgibanih dogodkov, pa o sposobnostih in pogumu graditeljev, ki se še danes ne moremo načuditi njihovem delu. Naši bralci, ki živite na tujem, še s posebno slastjo prebirate vse, kar je v zvezi s preteklostjo vaše rojstne dežele. Opozarjate nas, o čem naj pišemo, in naslednji sestavek o gradovih v dolini Krke naj bo vsaj delen odmev vaših želja.

Le malo gradovom je prizanesla vojna vihra. Na Dolenjskem so ostali nedotaknjeni samo trije: trebanjski grad, Škrljevo v Mirenki dolini in Struga ob Krki. Pozornost, ki jo je slovenska umetnostna zgodovina posvečala v dneh po osvoboditvi ostankom teh gradov, je razumljiva, še zlasti če vemo, da so nekateri predstavljali prave mejne kamne stilnih obdobij na naših tleh. Sprva je kazalo, da bo komajda mogoče še kaj storiti zanje. Toda kljub temu, da so bila to leta obnove razrušene domovine, so zagrnani in vztrajni delavci, ki so se ukvar-

jali s spomeniškim varstvom, uspeli prekriti nekaj ruševin ter tako ohraniti deloma vsaj »okostja« gradov.

Dr. Ivan Komelj, ki na republiškem zavodu za spomeniško varstvo v Ljubljani skrbi za obnovo teh grajskih kompleksov, nam je v pogovoru za bralce Rodne grude dejal, da so se prav tista prva dela, ko so z deskami prekrivali zidove, danes močno obrestovala. Medtem ko so se gradovi, ki jih po osvoboditvi z ničemer niso zaščitili, kasneje vse hitreje rušili (in nekateri med njimi so do danes povsem izginili), pa so tisti,

ševine s trga. Pred leti pa se je žužemberška krajevna skupnost odločila, da posveti svoje delo tudi obnavljanju gradu. Okoličani in Žužemberčani, ki imajo svoje gozdove, so dali les za obnovo, danes pa so — kot so nam povedali na krajevni skupnosti — pripravljeni celo udarniško delati. Zagnanost, s katero bi radi vstopili v turistično in kulturno razvitejše kraje — in rešitev za to vidijo prav v gradu — je že dala prve uspehe. Danes je en stolp žužemberškega gradu že lepo obnovljen, veliko ruševin so odstranili in izpraznili so zasute kleti. Čeprav so dela na začetku, je že videti, da bo obnova žužemberškega gradu dala enega najlepših arhitekturnih spomenikov davnine v teh krajih. S pomočjo republiške kulturne skupnosti in denarja, ki ga za obnovo gradu namenja kulturna skupnost novomeške občine, ter s prispevkom samega kraja, bo v naslednjih letih v Žužemberku obnovljen grad, v katerem bodo — kot so nam povedali v ljubljanskem zavodu za spomeniško varstvo — kul-

Grad Struga, v katerega so se po zadnji vojni preselile nune

turnozgodovinske zbirke, ki bodo predstavile zgodovino teh krajev, boj za svobodo ter etnografske posebnosti tega področja. Toda še z eno mislijo se ukvarjajo v Žužemberku. Grad, ki bo restavriran kot razvalina, bo poslej muzej železarstva v dolini Krke, muzej dejavnosti, po kateri so bili ti kraji nekoč znani daleč naokoli. V posebnih prostorih naj bi razstavili izdelke iz fužine na Dvoru.

Manj »sreče« ima soteški grad. Po vojni so ga začeli obnavljati, prekrili so del gradu, dela pa so bila ustavljena in poslej se grad ni več pobral na noge. Republiški zavod za spomeniško varstvo in kasneje ljubljanski regionalni zavod pa sta se posvetila predvsem enemu izmed detajlov, vrtnemu paviljonu, imenovanemu Hudičev turn. Ta stolp je izredno lepo vkomponiran v arhitekturo nekdanjega parka. Ker so bili v njem naseljeni ljudje, so pod beležem izginile freske, ki jih pripisujejo Almanachu, slikarju iz Valvasorjevega kroga, o katerem

Hudičev stolp pri Soteski

Krka pri Zagradcu — tod rastejo zdaj novi »gradovi« — vikendi...

pa je malo znanega. (Njegova slika »Omizje« je v Narodni galeriji v Ljubljani). Zavod za spomeniško varstvo je moral tako na novo odkriti freske mojstra, katerega dela so bila sicer tudi v soteškem gradu. Hudičev turn je danes največji spomenik slikarja Almanacha.

Kaj bo s soteško razvalino? Dr. Ivan Komelj pravi, da bi bilo zelo primerno, če bi pokrili vse štiri stolpe in nadkrili obodno zidovje, tako da bi se ohranila zunanja lupina gradu. V večji meri pa bi bilo potrebno rekonstruirati tudi vhodno partijo. Ko so po vojni zbirali na gradu kamnoseške detajle in luščili okenske mreže, se je stanje še poslabšalo.

In kako je z drugimi gradovi v dolini Krke? Luknja pri Novem mestu je razvalina, grad Zalog je povsem izginil, Hmelniku, ki kraljuje na vzpetini nad Novim mestom, pa se, kot kažejo, vendarle obetajo lepši dnevi. Novomeško društvo ekonomistov je sklenilo posvetiti svoje delo obnavljanju tega gradu. V zadnjih mesecih je grad že dobil nekaj novih streh.

Prizadevanja za obnovo gradu Hmelnik segajo že v prve dni po osvoboditvi. Republiški zavod za spomeniško varstvo ga je že takrat uvrstil v prioriteten seznam obnavljanj, vendar pa spričo pomanjkanja denarja dela niso nadaljevala. Vendar pa je bilo storjenega precej in sedaj, ko so se novomeški ekonomisti zavzeli zanj, je vendarle možnost, da bo grad ohranjen. Tudi ta grad bi veljalo, meni dr. Ivan Komelj, ohraniti kot razvalino.

Vstran od Krke je umaknjen Gracarjev turn, nekdanja last Rudežev in zatočišče Janeza Trdine. Gracarjev turn je eden redkih gradov, ki je kmalu po vojni dobil streho in to je njegovo zunanjo podobo domala povsem ohranilo. Do nedavnega je bila v njem Trdinova spominska soba, sedaj pa je zaprta. Veliko denarja bi bilo potrebnega za obnovo Gracarjevega turna. Tu stvari stoje pod streho sicer, premakne pa se nič. Gracarjev turn je eden od redkih slovenskih gradov v privatni lasti. Tudi grad Prežek, v katerega je nekoč zahajal Prešeren k svojemu prijatelju Andreju Smoletu, je lepo prekrit, to pa je vse.

Lepša usoda je doletela kostanjeviški samostanski kompleks, ki ga republiški zavod za spomeniško varstvo obnavlja kot nekaj vzor. Ob njem je edinstvena galerija v Sloveniji z deli udeležencev mednarodnega kiparskega simpozija.

Gradovi v dolini Krke so posebnost, s katero se komajda more pohvaliti še kakšna slovenska pokrajina. Ob obnovljenem Otočcu in Starem gradu, prvi je povsem »nov«, drugega pa sedaj obnavlja tovarna zdravil »Krka«, se ne kažejo samo turistične možnosti za prihodnost Dolenjske, ampak tudi kulturne.

Ob tem, kar je storjenega, se lahko samo začudimo. Kakšna pa bo podoba tega sveta čez pet, deset let, je zaenkrat skrito samo v načrtih umetnostnih zgodovinarjev in arhitektov, ki se z vso pozornostjo in resnično ljubeznijo posvečajo ohranjanju kulturnega bogastva Slovenije.

Peter Breščak

Brda, Brda vinorodna

**V slikovitem svetu dobrih vin,
sončnih dni in veselih ljudi**

Brda so eden tistih slovenskih »svetov«, ki me vedno, ob vsakem obisku, na nek poseben način prevzamejo. Ko pridem, se vedno veselim in se mi zdi, da sem na nek poseben način srečen; ko pa odhajam, sem žalosten in prepričan, da bom nekoč prišel prav sem po kako leto zatišja in miru. Tako se mi dogaja vedno, ko grem na obisk na primer v Belo krajino, pa na Kras, ali na Goričko, in v Brdine, ter seveda v Brda...

Samo ena pot gre v Brda

V Brdih je najlepše pozimi, ko se snegovi gora vidijo od daleč, na briških gričih pa je, posebno v prisojeh, tako toplo, da človek kar verjeti ne more; posebno če je zarana krenil na pot iz neprijaznega ljubljanskega mraka, mraza in smrada. V Brdih pa je najlepše tudi na pomlad, ko vsa Brda cveto, ko je ves ta tako umetelno vzgiban in gričevnat svet en sam cvetoči sadovnjak. Brda so najlepša tudi poleti, ko pod sončno bleščavo dehti zoreče grozdje, poljsko cvetje in drevje, ko dehti zemlja in je zrak poln težkega, zdravega in polnega vonja. Brda so najlepša seveda tudi jeseni, ko se griči razdajajo s plodovi zemlje, sonca in rok.

V Brdih je vedno najlepše!

Iz Ljubljane ali od koderkoli najprej v Novo Gorico. Po eni izmed poti; iz središča Slovenije lahko po avtomobilski ce-

sti mimo Postojne, lahko pa do logaških Kalc in potem skozi Godovič in Črni vrh ter pri Colu nizdol v Vipavsko dolino. Po prvi poti je do Nove Gorice 115, po drugi pa 98 kilometrov. Iz Nove Gorice pa vodi v Brda ena sama cesta, edina je, ki povezuje ta svojevrstni svet z ostalo domovino. Do Dobrovega — vasi, ki je metropola Brd — je iz Nove Gorice še 26 kilometrov.

Ko se peljemo po dolini Soče — ozki in prazni — iz Solkana do deset kilometrov oddaljenih Plav, se nam zdijo vse pripovedi o vinorodnih in sončnih Brdih precej izmišljene. Na obeh straneh soške soteske se vzpenjajo strma in neprijazna skalnata pobočja goriške Svete gore ali Skalnice ter mrkega, v prvi vojni s krvjo prepojenega Sabotina in njegovih robov, ki se vlečejo proti severu. Za temi nedostopnimi strminami leže Brda, valovita in vedno nižja in nižja, toneča v vzhodnem robu Furlanske nižine. Strmina je povsod tolikšna, da bi si cesta ne mogla utreti prehoda čeznjo. Šele pri Plavah; vasi, ki leži na obeh straneh Soče, se robovi malo razmaknejo. Strma, a asfaltirana pot si je tu utrla smer navkreber.

Spomenik — razgledni stolp

Če se peljemo po »briški magistrali«, ki je asfaltirana prav do maloobmejnega prehoda pri Neblem, pridemo mimo Vrhovelj najprej v vasico Gonjače, kjer se na

Breskov nasad v Brdih, v ozadju Fojana: Foto: Dragica

desno odcepi kratka asfaltirana cesta do svojevrstnega spomenika med zadnjo vojno v boju padlim Bricem. To je visok razgleden stolp, s katerega se vidijo ne le vsa Brda, temveč lahko hkrati občudujemo celo daljni zasneženi Triglav in še bolj daljno, v meglicah se izgublajočo Furlansko nižino.

Potem je veliko Šmartno, ki stoji vrh griča, kakor večina briških vasi. Še danes je Šmartno pravo trdnjavsko naselje, zelo je slikovito in ima še dobro vidne ostanke obzidij in stolpov; tudi zvonik je bil v 14. stoletju še trdnjavski stolp.

Značilna briška panorama — Dobrovo

Pomlad v goriških Brdih — Biljana

Kralj

Med zadnjo vojno so Nemci Šmartno dvakrat hudo bombardirali, leta 1944 pa so se v vasi in okrog nje zbrale domala vsa Brda, na veliki in zelo veseli, a slovenski prvomajski proslavi.

Dobrovo je največja briška vas, njeno gospodarsko in upravno središče. Vas je nabrana na širokem slmenu in njegovi sosesčini okrog starega Dobrovskega gradu, zgrajenega v beneškem slogu nekje sredi 16. stoletja. Ob njem so se svoj čas kresala kopja in bliskali meči Benečanov in Avstrijcev, ki so se prav tu borili za nadoblast nad temi kraji, kjer so si hoteli utrditi mejo. Danes je Dobrovo kar lepo urejen kraj, kjer imajo veliko gostišč in novih hiš, kjer so povsod v okolici širni vinogradi in posodobljeni sadovnjaki. Največje poslopje v kraju pa je velika klet briške kmetijske zadruge, ki je menda najbolj sadjarska in najbolj vinarska od vseh zadrug v Sloveniji.

Češnje čakajo na obiralce

Briška vina — predvsem rebula in tokaj — so tista v Sloveniji, v katerih je, kakor pravijo (in ne lažejo), raztopljenega največ sonca. V zadrugi kleti niso le betonske cisterne, temveč še pravi leseni sodi, seveda veliki kakor hiše. Bri-

ška vina so tista, ki so pri nas najmanj »obdelana« in žveplana; Brici pravijo, da razen po domači deželi, svoja vina prodajajo tudi v Francijo in Italijo. Torej v deželi, kjer imajo sami dovolj vina in zato kupijo le tisto in tam, kar je res dobro in kar znajo ceniti. Zadnje čase so začela sloveti tudi briška šumeča vina.

Prejšnje leto je Brda prizadela huda toča, ki je nasploh poleti prepogost gost v teh krajih. Na nekaterih gričih je toča tako sklatila trto in sadna drevesa, da ni ostalo niti lističa. Bolj kakor toča pa Brice jezijo trgovci, ki se vse premalo brigajo za briško sadje. Grozdje se že »zmelje«, toda sadje pogosto ostane neobrano. To velja predvsem za češnje; vedno se dogaja da Brici vabijo izletnike iz drugih delov Slovenije, naj pridejo in naj obirajo češnje, kolikor jih je volja, ne le v želodec, temveč tudi v malho. Breskve pa Brici navadno kar dobro prodajo; največ jih odkupi zadruga, kar precej pa jih Brici sami naložijo na avtomobile in jih peljejo na trge v Ljubljano; Brike vozijo z avtobusi v Bovec in Bohinj, na Bled in celo čez Vršič v Kranjsko goro, kjer prodajajo breskve in drugo počitnikarjem.

Malo naprej od Dobrovega, stoji nad križiščem (križado!) mejna vas Neblo. Na sever in na jug od te glavne briške ceste pa so na gričih natresene še mnoge druge, vse enako slikovite, lepe in slavne briške vasi. Kojsko in Mum, Vipolže in Kozana, Cerovo in Fojana, Kožbana in Medana, Vedrijan in Višnjevik... Vsaka od vasi ima poleg mnogih skupnih lastnosti in videza še kako svojo posebnost...

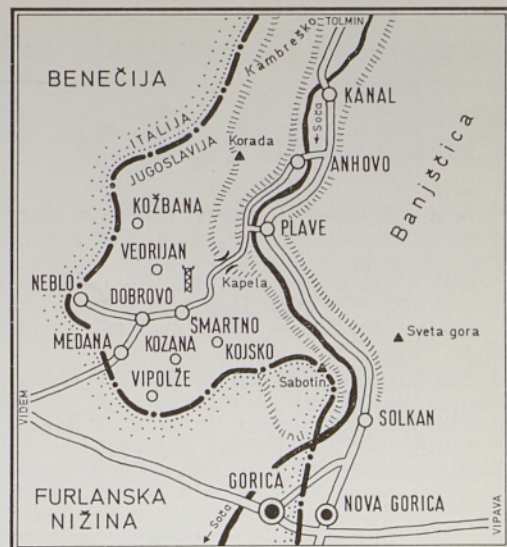
Kolikor vasi — toliko posebnosti

V Vedrijanu je briška vremenska opazovalnica, kjer »kuhajo« točo; okrog Kožbane rode najmočnejša briška vina; v Fojani imajo v cerkvi zelo lep »zlat oltar«; v Medani stoji rojstna hiša pesnika Alojza Gradnika; v Cerovem je cerkva obdana s skrivnostnimi verigami; v Vipolzah imajo lep grad iz 11. stoletja; Hum je ves rožnat, ko okrog njega zacveto marelice; Kojsko je nekdanja briška metropola...

Ko se zvečer utrujeni od vtisov in poti, od klancev in sonca, od trčenj (pa ne avtomobilskih) in pogovorov, se zatečete v eno izmed prijetnih in gostoljubnih fojanskih klet. Tam pokušamo in pokušamo; vina z letnicami seveda; za zaključek pa večerjamo dobro briško klobaso kuhano v — vinu!

V Brdih je najlepše spomladi in pozimi, jeseni in poleti.

Drago Kralj

Razgledni stolp — spomenik (spodaj)

Slovenci v Franciji, Italiji in Švici

Po približnih ocenah je danes v Franciji okrog 25.000 Slovencev, in sicer okrog 3000 »začasnih«, ostalo pa so rojaki, ki so se izselili v Francijo v letih 1919 do 1929, ko je priseljevanje z nastopom gospodarske krize prenehalo. V gornjem številu so všteti tudi njihovi potomci.

Po prvi svetovni vojni, ko so Združene države Amerike zaprle vrata priseljencem, jih je veliko, ki so bili namenjeni tja, ostalo v Evropi. V letih 1919—1923 je prišlo v Francijo veliko Slovencev iz Westfalije. Iz Jugoslavije so začeli odhajati v Francijo rudarji iz zasavskih revirjev leta 1923, ko so po neuspeh stankah ostali brez dela. Ti izseljenci so se v glavnem naselili v francoskih rudarskih kolonijah v pokrajinah Pas-de-Calais, Nord, Moselle, Meurthe et Moselle in Meuse. V letu 1926 so se sistematično priseljevali v Francijo kmetijski delavci, kasneje pa tudi rudarji in industrijski delavci. Že leta 1929 je bilo v Franciji okrog 23.000 Slovencev, pred drugo svetovno vojno pa celo 34.000. V zgoraj naštetih pokrajinah je bilo več kot polovica v Franciji živčih Slovencev, v drugih departmajih pa jih je bilo po 2000 in manj.

Razen v rudnike severne in vzhodne Francije so prihajali Slovenci tudi v rudnike srednje Francije v pokrajinah Nièvre in Saône et Loire, v premogovno kotlino v pokrajini Puy de Dome ter v rudnike južne Francije v pokrajinah Gard in Aude.

Hkrati so prihajali tudi Prekmurci kot poljedelski delavci predvsem v okolico Pariza, žene in dekleta pa so se zaposlovale kot služkinje. Vsako poletje je prišlo več tisoč prekmurskih sezonskih delavcev na polja sladkorne pese in so mnogi za stalno ostali v Franciji.

Zelo pomembno je bilo tudi število primorskih Slovencev v Franciji pred drugo vojno, in sicer jih je bilo kar 11.000.

Ker na zemljevidu ni bilo mogoče označiti krajev s slovenskim življenjem, bomo navedli nekatere večje v pokrajinah, kjer so večje slovenske naselbine.

V Moselle in Meurthe et Moselle: Merlebach-Freyming, Benign, L'Hôpital Forbach, Stiring Wendel, St. Avold, Creutzwald, Haargaten, Jeanne d'Arc, Valmont, Ham s/Varsberg, Cocheren itd.

Od Metza proti luksemburški meji se vrstijo naselbine: St. Marie aux Chênes, Montiers, Tucquegnieux, Volmerange, Algrange, Hettange, Knutange, Farebersviller itd.

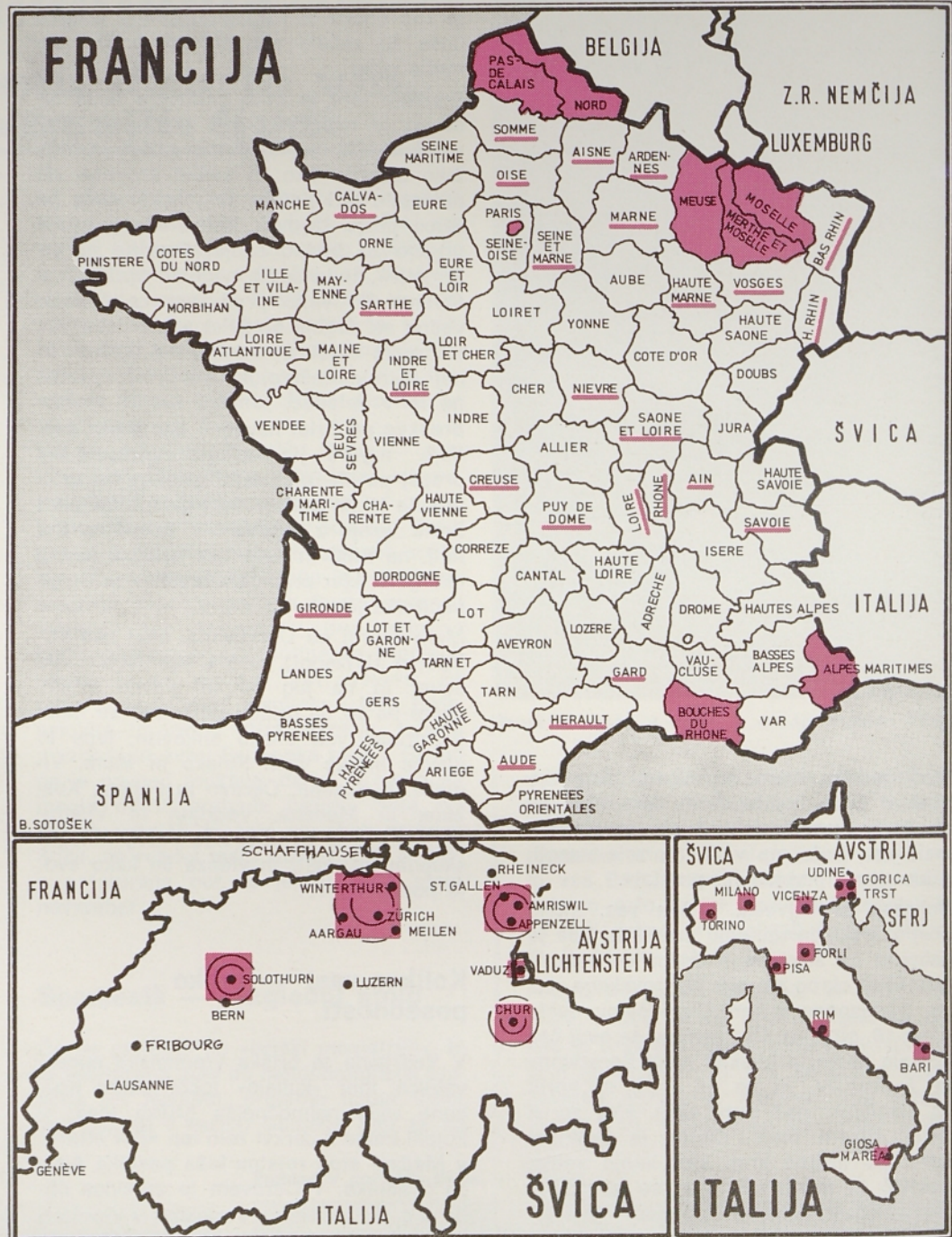
Zahodno od teh naselbin živijo naši ljudje še v naslednjih krajih: Audin le Tiche, Villerupt, Aumetz, Boulange, Piennes, Boulogny, Mancieulles in v Giraumontu.

V pokrajini Pas de Calais: Lens, Liévin, Sallaumines, Wingles, Bruay en Artois, Vendin le Viel, Noyelles, Gohelle Loos, Dourge, Montigny en Gohelle, Billy Montigny, Mericourt, Carvin, Oignies, Harnes, Fervent itd.

V pokrajini Nord: Lille, Roubaix, Tourcoing, Douai, Aniche, Louches, Sin le Noble, Gravelines, Erquinghem Lys itd.

V teh krajih v štirih navedenih pokrajinah je tudi največ naročnikov »Rodne grude«.

Po letu 1945 in nekako do 1960 je prihajal v Francijo nov val Slovencev, med njimi precej beguncev, ki so se zaposlili v industrijskih središčih in v gradbeništvu. V večjem številu so se naselili v južni Franciji med Marseillem in Nico. Nad 2000 teh Slovencev pa se je iz Francije tedaj izselilo v ZDA, Kanado in Avstralijo.

Tretji val je prišel v Francijo po letu 1960 in se usmeril predvsem v industrijo. Prihajali so z delovnimi pogodbami in posamezno, nekateri pa s turističnim potnim listom in francosko vizo. Naročnike Rodne grude imamo v 286 krajih, ki so v 39 pokrajinah Francije, v kakšnem številu pa živijo naši ljudje v teh pokrajinah, nam žal ni znano. Zato bomo veseli, če se nam oglašijo in povedo svoje mnenje.

Slovenci v Švici

Med obema vojnoma in v prvih povojnih letih so se v Švico priselili le redki Slovenci. Šele okrog leta 1960, ko je Švica zaradi močnega gospodarskega razvoja potrebovala delovno silo, so se v večjem obsegu usmerili v to deželo.

Danes je v Švici prav gotovo prek 3500 Slovencev iz SR Slovenije. K temu pa moramo prišteti še Slovence iz zamejstva, s Koroške, Goriškega in Tržaškega, največ pa jih je iz Beneške Slovenije — skupaj okrog 2500. Tako dobimo skupno število okrog 6000 Slovencev. Naročnike Rodne grude pa imamo v 75 krajih, ki so v 17 kantonih. Največ naročnikov in verjetno tudi Slovencev živi v kantonu Zürich, in sicer v krajih: Zürich, Meilen, Dübendorf, Stäfa, Rafz, Rapperswil, Dietikon, Schlieren, Winterthur in Hörgen. V kantonu Schwyz delajo naši ljudje v Rothenthurmu in Einsiedeln, v kantonu Thurgau v krajih: Mönstelingen, Amriswil, Kreuzlingen in Arbon. V večjem številu so zaposleni tudi v kantonu Aargau, kjer jih najdemo v krajih: Aarau, Frick, Zofingen, Baden, Reinach itd.

Razen v naštetih kantonih so v manjšem številu raztreseni še v naslednjih: St. Gallen, Appenzell, Glarus, Basel, Solothurn, Bern, Fribourg, Neuchâtel, Vaud, Graubünden, Schaffhausen, Luzern in Zug. Verjetno pa so tudi v drugih kantonih.

Večina naših ljudi iz Slovenije je v Švici le na začasnem delu. Skoraj vsi so kvalificirani delavci, precej jih je s srednješolsko, višjo in visoko izobrazbo. Dekleta so zaposlena kot medicinske sestre ali delavke v domovih za ostarele, v gostiščih in hotelih. Naši delavci v Švici so stari od 18 do 40 let.

Slovenci v Italiji

Po nekaterih ocenah je na začasnem delu v Italiji okrog 3000 Slovencev. Zaposleni so predvsem v industrijskih predelih severne in srednje Italije, največ jih je v Milanu, potem v Trstu, Gorici, Vidmu, Rapallu, Torinu, Pisi, Vicenzi in Forliju; precej jih je v Rimu, Bariju in celo na Siciliji. V vseh naštetih krajih živijo tudi naročniki »Rodne grude«.

V deželi Furlanija — Julijska krajina pa so Slovenci prvotni prebivalci in jih je 125.000. Od tega v pokrajini Trst 65.000, v pokrajini Gorica 20.000 in v pokrajini Videm 40.000.

Slovenci v Lichtensteinu

Žal, iz te dežele nimamo prav nobenih podatkov o številu Slovencev. Naročnike Rodne grude pa imamo v kraju Triesen. Vemo pa, da so zaposleni tudi v Vaduzu.

Hvaležni bomo rojakom, če se oglasijo in našejo, kaj vedo o Slovencih v Lichtensteinu.

Pripombe k zemljevidom

Zaradi boljšega pregleda smo morali v zemljevidu slovenskega življa v Franciji opustiti navedbo mest, ali celo manjših krajev in označiti le pokrajine oziroma departmaje. Pokrajine, kjer so večje koncentracije Slovencev, so v celoti rdeče, rdeče podčrtane pa so pokrajine, kjer imamo naročnike Rodne grude in Slovenci niso naseljeni v večjem številu.

Pri Švici, Italiji in Liechtensteinu pa so rdeče označena le večja mesta, kjer so Slovenci. Na zemljevidu Švice smo se temu pomotoma izneverili in je zahodno od Züricha napisano Aargau namesto Aarau, ki je mesto, kjer živi več Slovencev, Aargau pa je ime kantona, v katerem je mesto Aarau.

Zemljevid slovenstva dopolnjujejo

Iskrena hvala, da ste se odzvali našemu vabilu in nam dopolnili zemljevid slovenstva. Naša posebna zahvala velja rojakinji Mariji Weber z družino, ki živi v Obercornu v Luksemburgu. Poslala nam je pismo, ki ga objavljamo v celoti. Pomembno nam je dopolnila sliko o življenju Slovencev v Luksemburgu in prav toplo pozdravljamo njeno pripravljenost, da bi še sodelovala v Rodni grudi. Prav veseli bi bili, če bi se uvrstila med naše stalne dopisnice in nam redno poročala o Slovencih v tej državi, zlasti še, če jim bo mogoče ugotoviti njihovo število danes. Iskrena hvala tudi rojaku Frideriku Joštu iz Belgije za podatke, ki nam jih je poslal, in jih objavljamo.

Prisrčno vabimo naše naročnike in bralce tudi v drugih evropskih državah, da nam sporoče, **koliko Slovencev**, po njihovem mnenju, **živi v posameznem kraju**. Pomagajmo si med seboj, da bomo koristili skupni stvari: zapisati za

Vransko. Foto: Miroslav Zajec

danes in za jutri, kje so živeli in kje še živijo Slovenci po svetu.

K sodelovanju v tej akciji vabimo naše rojake v Belgiji, na Nizozemskem, v Avstriji, Nemčiji, Franciji in Švici. Izpopolnitev zemljevida slovenstva pa je posebno nujna v Italiji in Liechtensteinu, od koder imamo najmanj podatkov. Vnaprej iskrena hvala in vsem prav lep pozdrav!

FRIDERIK JOŠT IZ MARCHIENNES-DOCHERIE V BELGIJI:

... »Vaša rubrika »Kje povsod živijo Slovenci« je zelo zanimiva. Mislil pa, da je predvsem dolžnost slovenskih društev, da vam pošiljajo zelene podatke. Jaz vam lahko povem, da v mojem mestu Marchiennes-Docherie, ki je blizu Charleroiu, živi nekaj slovenskih družin in tudi nekaj družin drugih jugoslovanskih narodnosti.«

Marija Weber z družino, Obercorn, Luksemburg:

Že dolgo se pripravljam, da vam napišem nekaj za rubriko »Zemljevid slovenstva dopolnjujejo«. Ne vem, če vam bom kaj v pomoč, ker imamo Slovenci v Luksemburgu zelo malo stikov med seboj. Žal ne vem, zakaj je prišlo do tega. Tu živim že 17 let, moja stara mama pa že od leta 1937. Pred drugo svetovno vojno je bilo tukaj okrog 300 Slovencev, ki so imeli v Dudelange tudi redne sestanke in zabave. Po vojni se jih je veliko vrnilo v domovino, od takrat naprej pa ni več nobene skupnosti. Jaz osebno poznam samo Čušove iz Differdange, ki so tudi naroč-

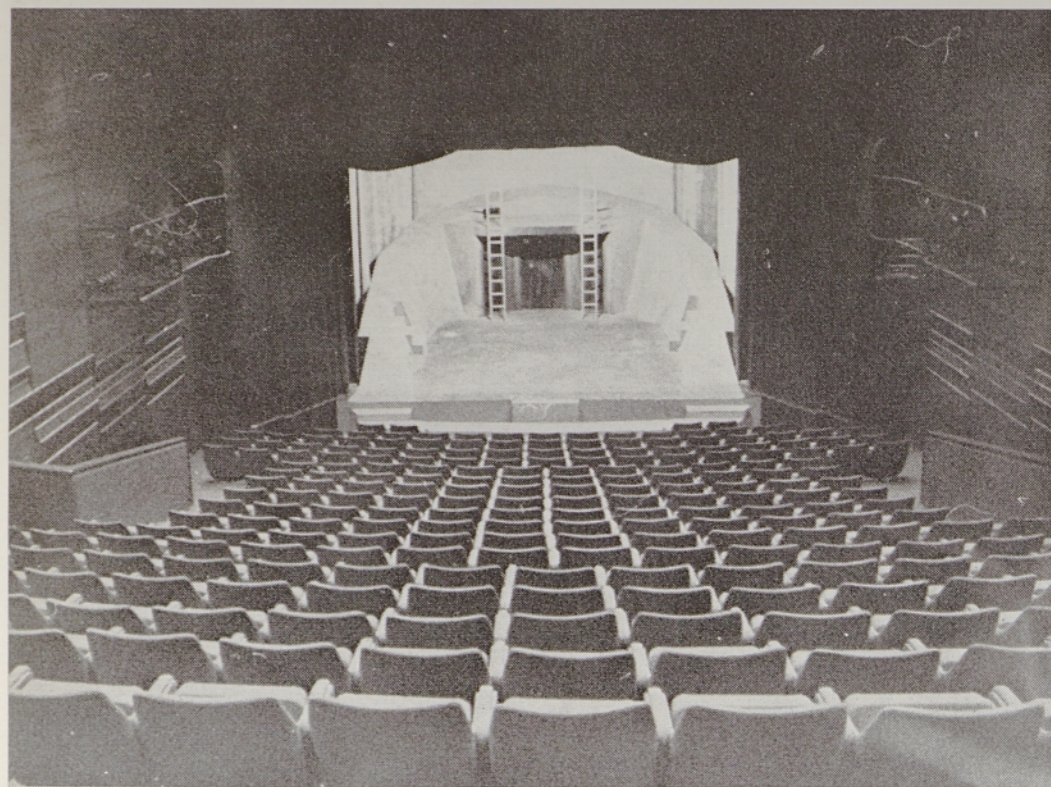
niki »Rodne grude«, in Medveškove iz Belvauxe. Slišala sem, da živijo slovenski rojaki tudi v naslednjih mestih: Itzig, Clemency, Mondercange, Sanem, Schiffflange.

Na vse zabave nas vedno vabi Slovensko delavsko društvo iz Aumetza v Franciji, za kar smo jim zelo hvaležni. Nazadnje smo bili tam ob gostovanju ansambla Lojzeta Slaka in fantov iz Praprotna, kar je bil za nas najlepši dogodek. Vsako jesen imajo tudi »Vinsko trgatvo«, na žalost pa je ta bolj francoska kot slovenska. To je zaradi tega, ker igrajo ansamblu in tudi tu rojena mladina že ne zna več slovensko. Tako je tudi pri mešanih zakonih, kot je moj, saj je moj mož Luksemburčan.

Naj vam omenim še to, da je na radiu Luksemburg, na valu 18 UKV, od marca naprej vsako soboto od 17.40 do 15.55 oddaja za jugoslovanske delavce. Oddaja je v srbohrvaškem jeziku. Jaz sem jo slišala prvič 10. marca, ko so v njej pripovedovali o luksemburškem prebivalstvu in da živi zdaj tukaj okrog 1500 Jugoslovancev. Potem so bile vmes srbske in hrvaške pesmi in poročila iz Jugoslavije. Tudi na nemških radijskih postajah in na televiziji imajo večkrat oddaje za Jugoslovane. V slovenščini pa nisem slišala še ničesar. Slovenska beseda je v tujini po mojem mnenju zelo odrinjena v kot, vemo pa, da veliko starejših Slovencev srbohrvaščine ne razume, ker se je prej niso obvezno učili v šoli. Ne vem, kam naj se obrnemo zaradi tega. Ali bi bilo težko dodati za kakih pet ali deset minut poročil tudi v slovenščini?

Napisala sem, kar mi je bilo na srcu, v prihodnje pa bom, če boste želeli, še rada sodelovala.

Marija Weber z družino, Obercorn, Luksemburg

Pogled v novo dvorano Mestnega gledališča ljubljanskega

Kaj prikazujejo v slovenskih gledališčih

Tekoča sezona v slovenskih poklicnih gledališčih, ki dobi svoj vsakoletni zalet v oktobru, se v večini gledaliških hiš nagiba v drugo polovico. Repertoarji posameznih gledališč so različni, vsi pa zasnovani z željo, da bi posamezne predstave privabile v gledališke dvorane čim več gledalcev. V tem pogledu sta posebno prožni Mestno gledališče ljubljansko in Slovensko ljudsko gledališče v Celju, pa tudi Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici in do neke mere tudi Drama SNG v Mariboru. Bolj reprezentančne in zadržane narave pa je Drama SNG v Ljubljani, ki zastopa slovensko gledališko kulturo z gostovanji tudi zunaj republiških meja, v Beogradu in Trstu. Posebno in samosvojo vlogo opravlja Stalno slovensko gledališče v Trstu z repertoarjem, ki je iz sezone v sezono zasnovan tako, da tvori nekakšen »kulturni most« med dvema narodoma, med Slovenci in Italijani.

Na velikem odru Ljubljanske Drame so v tekoči sezoni uprizorili doslej štiri dela: »Vdovo iz Ancone« italijanskega renesančnega pisatelja Angela Beolca Ruzzanteja, Shakespeareovo tragedijo »Romeo in Julija«, Büchnerjevega »Vojčka« in »Vladajoči razred« sodobnega angleškega dramatika Petra Barnesja. V tako imenovani Mali drami pa je bila letos le ena premiera, in sicer krstna uprizoritev igre Josipa Tavčarja »Luna v megli«. Kaj je bilo vrednega v vseh teh petih predstavah? Poskus režijskega novatorstva (režiser Aleš Jan) v uprizoritvi Shakespeareove ljubezenske tragedije se ni posrečil; Büchnerjev »Vojček« je zbudil zanimanje kot spektakularna predstava, napravljena po nekončanem Büchnerjevem tekstu, napisanem

pred skoraj stoštiridesetimi leti z značilnimi napovedmi ekspresionističnega čutenja in oblikovanja. Kot stilno dognana, izbrušena predstava se je uveljavila igra angleškega dramatika Petra Barnesja »Vladajoči razred« v režiji gosta Bennholdta Thomsena in z igralsko dognano igro Štefke Drolčeve in Rudija Kosmača v osrednjih vlogah. Tavčarjeva »Luna v megli« se kot edino izvirno slovensko besedilo v repertoarju ljubljanske Drame ni posrečilo zaradi simbolično obsodnega spleta situacij.

Mestno gledališče ljubljansko je bilo vse do 6. marca letos nekakšno sodobno potujoče gledališče, ker so v matični hiši potekala velika gradbena dela. Gledališka hiša MGL v središču Ljubljane (na koncu frančiškanskega vrta) nastaja na novo. Foyer in dvorana sta že prenovljena; zdaj pride na vrsto še oder z dodatnimi prostori, ki jih sodobno gledališče potrebuje. Ko bo vse to urejeno, za kar so potrebna visoka investicijska sredstva, bo dvorana MGL z odrom ena izmed najsodobnejše opremljenih gledaliških hiš ne samo v Sloveniji, ampak tudi v državi. Mestno gledališče bo tedaj svojo dejavnost razširilo tudi na recitacijske, glasbene in razstavne prireditve, s čimer bo ta prizadevna ustanova prerasla v kulturni center mesta Ljubljane.

Kljub zidavi pa je bil ansambel MGL vseskozi zelo dejaven. Doslej je uprizoril tri dela, od katerih sta dve slovenski novosti: »romantična komedija« Lažna Ivana Andreja Hienga in posodobljena commedia dell'arte Dušana Jovanoviča z zelo dolgim naslovom — »Življenje podeželskih plejbojev po II. svetovni vojni ali

Tuje hočemo — svojega ne damo«. Tretje uprizorjeno besedilo je bilo tudi komedija sodobnega angleškega avtorja Alana Ayckbournja Ljubezena druge polovice. To igro je režiral eden najbolj drznih režijskih novatorjev med slovenskimi režiserji Mile Korun, ki sicer v tej zabavni ljubezenski komediji ni mogel uveljaviti svojih režijskih prijemov. Hiengova dramska novost je ponovila že uveljavljeno avtorjevo dramaturgijo, oblikovano v drami Osvajalec, ki jo je MGL uprizorilo pred leti prav tako kot Lažno Ivano v režiji Dušana Jovanoviča.

Najbolj se je približalo izpolnitvi zadane repertoarne naloge Slovensko ljudsko gledališče v Celju: izmed sedmih napovedanih del jih je že uprizorilo šest. V tekoči sezoni ima to gledališče tudi najbolj posrečen repertoar, ki je po eni strani popularen, po drugi pa zelo kvaliteten. Sezono so v SLG Celje začeli z dokumentarno dramo Miloša Mikelna »Stalinovi zdravniki«, v kateri je bila na zgoščen način prikazana Stalinova politična hegemonija in njegov morilski cinizem; nadaljevali so z uprizoritvijo »Tragedije o doktorju Faustu« Christopherja Marlowa, Shakespeareovega sodobnika v odličnem prevodu Janeza Menarta. Sledile so Romantične duše Ivana Cankarja, prvo mladostno dramsko delo Ivana Cankarja, ki je bilo zadnjikrat uprizorjeno pred petimi desetletji.

Mladi, nadarjeni in natančni režiser Dušan Mlakar je poskrbel, da so prišle do veljave družbeno satirične sestavine te igre, ki je v mnogočem že napovedovala kvalitete poznejše Cankarjeve dramatike. Za mladino so pred novim letom uprizorili v SLG Celje komedijo Leopolda Suhodolčana »Figole Fagole«, simbolično igro o sprtih ljudeh in državah; na komornem eksperimentalnem odru (imenovanem »Komorni oder Herberta Grüna«, po nekdanjem dramaturgu tega gledališča) pa so Celjani uprizorili satirično alegorijo Smiljana Rozmana »Zvonovi« tudi v režiji Dušana Mlakarja. Za ljubitelje absurdnega, vendar še v mejah satiričnega gledališča pa so celjski gledališčniki poskrbeli s predstavo komedije poljskega dramatika Witolda Gombrowicza »Ivona, princesa Burgundije« v režiji Dušana Jovanoviča. Enoten ansambel, domiselna režija in bogata kostumska in likovna oprema predstave (delo Melite Vovk in Anje Dolenčeve) — vse te sestavine so omogočile, da bi to predstavo lahko imeli za najboljše med doslej uprizorjenimi deli v tekoči sezoni.

Drama SNG Maribor si daje vsako leto veliko opraviti z organizacijo festivala najboljših slovenskih gledaliških predstav v letu, z Borškovim srečanjem. Prireditve je bila v Mariboru oktobra, trajala je dober teden dni in predstavila lep izbor uspelih gledaliških predstav. Največje priznanje tega srečanja je prejel mariborski igravec Arnold Tovornik za galerijo posrečenih dramskih likov, ki jih je doslej upodobil, in za vlogo Galileia v Brechtovi drami »Galileo Galilei«, s katero je Drama SNG Maribor tudi začela tekočo gledališko sezono. Ta predstava je bila predvsem manifestacija igralske širine Arnolda Tovornika, režiral pa jo je Branko Gombač. V Drami SNG Maribor so nadalje še uprizorili »Kastelko«, katere dramsko predlogo je napravil pokojni Herbert Grün po romanu Vladimira Levstika Gadje gnezdo; tudi v tej predstavi je zablestela osrednja igralka, Angela Jankova v vlogi matere »gadov«, svojih treh sinov. Z uprizoritvijo absurdne komedije »Viktor ali otroci na oblasti« francoskega pisatelja Rogerja Vitracja pa so mariborski gledališčniki rešili nekakšen slovenski gledališki predsodek. Ta igra je bila namreč že pred leti predlagana za repertoar ljubljanske Drame, vendar do njene uprizoritve ni prišlo med drugim tudi zaradi protesta nekaterih igralcev. Zdaj smo videli, da je to

nadrealistično delo s sestavinami absurda nastalo iz globokega razočaranja nad neskladjem med biološkimi zakonitostmi človeškega organizma in izumetničeno formo, ki si jo je človek ustvaril v družabnih okvirih. Na takoimenovanem Malem odru pa je mariborska Drama predstavila recital pesmi Franceta Forstneriča »Pijani Kurent« v režiji mladega režiserja Toneta Peršaka s pantomimičnim in glasovno zelo poudarjenim izrazjem.

Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici, gledališka ustanova, ki ima hotenje biti sodobno ljudsko gledališče, si je februarja dalo veliko opraviti z organizacijo Goriškega srečanja malih odrov, nekakšnega festivala komornih in eksperimentalnih gledaliških predstav v dveh krogih. Ta prireditvev je pokazala nivo eksperimentalnih predstav vseh slovenskih gledališč in svobodnih skupin, oziroma društev, kakršni sta Eksperimentalno gledališče Glej in gledališče Pekarna v Ljubljani.

Repertoar Primorskega dramskega gledališča v Novi Gorici je že nekaj sezon usmerjen izrazito slovensko. Tudi v tekoči sezoni so izmed šestih predstav uprizorili kar pet slovenskih tekstov: »Desetega brata« v obliki montaže Jurčičevega besedila in travestije Ivana Roba; ob novem letu so igrali mladinsko igro Mirčeta Šušmela »Slona na trgu«, potem komorno, naturalistično igro Vitomila Zupana »Bele rakete letijo na Amsterdam«, v okviru Goriškega srečanja malih odrov pa za gledališče prirejen Prešernov »Krst pri Savici« in »Zaščitno masko« mladega avtorja, pesnika Pavla Lužana. V obeh zadnjih uprizoritvah se je uveljavljala gledališka izrazna volja mlajših slovenskih režiserjev, ki hočejo »totalno« gledališče s tem, da povezujejo v nov sklop elemente obrednega, absurdnega in pantomimičnega gledališkega izražanja z gledališčem krutosti.

V Trstu, kjer je slovensko gledališče postalo stalno, so sezono začeli s komedijo italijanskega avtorja Luigijsa Pirandella, »Le premisli,

Giacomino!«, z igro, v kateri je igralec Rado Nakrst odigral posrečeno figuro ostarelega profesorja. Tej komediji je sledila drama Filiberta Benedetiča »Pravila igre«, gledališka novost o tragičnem izgubljanju slovenstva v Italiji s premišljeno metodo odkupovanja zemlje slovenskih posestnikov. Nadalje so tržaški slovenski igralci uprizorili še romantično igro »Kralj gora in ljudomrznik« v režiji Mirana Herzoga in pa dramo Anthonyja Whiteheada, mladega angleškega dramatika, »Alfa beta«, ki prikazuje krizo zakona kot institucije v sodobnih, vse bolj sproščajočih se razmerah človeškega življenja in ravnanja.

Mladinsko gledališče v Ljubljani je edina slovenska gledališka ustanova, ki sistematično skrbi za gledališke predstave, namenjene otrokom in mladim gledalcem nasploh. V tekoči sezoni ima v programu štiri premiere, od katerih sta bili dve že izvedeni, in sicer simbolična igra Lepota in zver Nicholasu Stuarda Graya v režiji zastopnika najmlajše generacije režiserjev Iztoka Toryja in pa prav tako simbolična pravljica igra, ki je terjala pantomimične igralske prijeme — Viliček z lune avtorjev Bena Minolija, Vana Rooya in Herberta Grūna v režiji Mileta Koruna. Kot tretja premiera v Mladinskem gledališču je na vrsti slovenska noviteta, igra za otroke Petra Božiča »Igračke z napako« v režiji Zvoneta Šedlbauerja. Mladinsko gledališče ima pomembne naloge estetskega vzgajanja mladih ljudi za bodoče gledališke obiskovalce, vendar svojih nalog zaradi ansamblske šibkosti in materialnih težav ne more opravljati v celoti, čeprav je ansambel polovico svojega delovnega časa na gostovalnih potovanjih. V programu Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je MG izpolnilo vrsto »mladinskih torkov« s svojimi predstavami.

GLEDALIŠČI »GLEJ« IN »PEKARNA«

V Ljubljani sta v minulih dveh sezonah zbudili pozornost tudi dve eksperimentalni gledališči — Glej in Pekarna; prvo s pogumnimi sodobnimi izraznimi poskusi, drugo pa z obnavljanjem in poživljanjem obrednega gledališkega izraza. Gledališče Glej, kjer največ delata mlada režiserja Dušan Jovanović in Zvone Šedlbauer, je v tekoči sezoni izžvalo največjo pozornost s »historijo« Rudija Šeligoja »Kdor skak, tisti hlap«, s satiro na sodobno življenjsko, potrošniško in egocentrično ozračje meščanov in malomeščanov; Pekarna pa z uprizoritvijo v obrednem stilu po besedilu starega sumerskega epa Gilgameš.

Če k temu zgoščenemu pregledu dodamo še informacijo o Tednu slovenske drame v Kranju, ki je potekal v Prešernovem gledališču ob slovenskem kulturnem prazniku, 8. februarja, potem je podoba tekoče gledališke sezone v grobih potezah izrisana. Teden slovenske drame, ki ga organizira profesionalno vodstvo polamaterskega Prešernovega gledališča, si je za načelo, za skupni imenovalec postavilo slovenski dramski tekst. Po tem načelu so v Kranju nastopila vsa slovenska poklicna gledališča, dve amaterski (kranjsko in jeseniško) in Jugoslovensko dramsko pozorišče iz Beograda z Zupanovo komorno igro »Bele rakete letijo na Amsterdam«.

S temi ustanovami in festivalskimi prireditvami je verjetno izrisana tudi nadaljnja podoba slovenskega gledališkega snovanja, od tradicionalno zasnovanih predstav (v dobrem pomenu besede!) do skrajnejših poskusov v besedilih in izvedbah, z vračanjem k prvinskemu načinu govora in giba. Vsebinski in stilni razpon je dokaj širok in še najbolj bo, če bodo vsi obstoječi stilni prijemi ob lastni kvalitativni rasti obstajali tudi vnaprej v nekakšnem ravnovesju. Tako bo poskrbljeno za vse dokaj različne interese.

France Vurnik

Albert Švagelj v razgovoru z Ivanom Demšarjem, društvenim delavcem iz Francije

Alberta Švaglja ni več

V ponedeljek 19. marca popoldne so pevci Partizanskega invalidskega pevskega zbora na ljubljanskih Žalah zapeli v slovo svojemu dolgoletnemu pevskeemu tovarišu **Albertu Švaglju**, nekdanjemu tajniku Slovenske izseljenske matice.

Tih in skromen, kakor je bil v življenju, je za vselej odhajal od nas. Na njegovo željo ga je pospremila le njegova družina, prišlo pa je še nekaj njegovih prijateljev in njegovi nekdanji tovariši pevci.

Albert Švagelj se je pred 65 leti rodil v delavski družini v Trstu. Njegov oče je bil tržaški Slovenec, mati Štajerka. V Trstu je doraščal. Kasneje se je družina preselila v Jugoslavijo. Zaposlil se je pri železnici kot vlakovodja. Z drugimi naprednimi železničarji je med narodnoosvobodilno vojno stopil v partizanske vrste, kjer je bil hudo ranjen.

Njegovi stiki z našimi izseljenimi rojaki segajo v prva povojna leta. Vodil je zbirno bazo v Mekinjah pri Kamniku, kjer so začasno nastanili naše izseljenske družine iz Francije, Holandije, Belgije in drugo, ki so se po vojni vrnili v domovino. Njegovo delo ni bilo lahko, saj je bila vrnitev naših rojakov v domovino, ki je bila takrat še vsa ranjena od vojne, pač povezana z mnogimi problemi. Albert Švagelj se je odločno spoprijel z njimi, pomagal in posredoval in pri tem pogosto, čisto pozabil nase.

Leta 1952 je postal tajnik Slovenske izseljenske matice in ostal do upokojitve v letu 1964. Dvanajst let. To so bila tista leta, ko je naša Izseljenska matica razpletala svoje korenine, iskala in navezovala stike z našimi naselbinami v svetu. To so bila leta prvih povojnih skupinskih obiskov naših izseljencev. S posebnimi vlaki so prihajali iz Nemčije, velike skupine so se pripeljale iz Francije, Belgije, Holandije, iz prekmorskih dežel. Velikokrat je tajnik Albert Švagelj dragim obiskovalcem prvi izrekel dobrodoščilo.

Prihajali ste v urad Matice, ga spoznali in poznali. Mnogi ste se tudi o drobnih in velikih težavah pogovarjali z njim. Z domačo besedo je rad razložil, pomagal, posredoval, če je bilo treba.

Zdaj je odšel, ne star po letih, a utrujen in izmučen od dolge bolezni.

Nanj bomo ohranili časten spomin!

Prizor iz komedije poljskega pisatelja Witolda Gombrowicza »Ivona, princesa Burgundije«, uprizorjene v SLG Celje v režiji Dušana Jovanovića (Foto: Viktor Berk)

Kavne servise in nekatere druge predmete izdelujejo v Libojah po posebnem naročilu nemških trgovcev

Dva stenska krožnika z značilnim Schutzovim dekorjem

Dolga pota štajerske majolike

Prijatelj, ki se je minulo jesen mudil na službenem potovanju v Zahodni Nemčiji, je želel svojo ženko presenetiti s praktičnim darilom. Ko je že obredel pol ducata trgovin, se je odločil za lepo poslikan in oblikovan kavni servis iz keramike. Ženka je bila darila kajpak vesela. Ko pa sta bolj temeljito pregledala keramiko, sta ugotovila, da so kavni servis izdelali v Jugoslaviji — v Libojah pri Celju.

na in iskana južnoštajerska kmečka majolika.

Libojski keramiki so v teh 157 letih preživljali različne čase. Delo je bilo vse prej kot lahko, zaslužki pa skromni. Največ, kar so pridobili, je bilo znanje, bogate izkušnje in tako danes sodijo med najboljše v državi.

Kaj so odkrili rudosledci

Rudosledci so že v začetku devetnajstega stoletja odkrili v libojski kadunji nahajališča dobre, skoraj bele, za keramično industrijo zelo primerne gline. Zelo pomembna je bila tudi skromna, a vendar tolikšna vodna sila, da je lahko poganjala vodna kolesa mlinov za drobljenje in bobne za mešanje surovin. In tako so se pred 157 leti v Libojah lotili oblikovanja gline prvi keramiki. Prvotno tovarno je ustanovil leta 1815 nekaj sto metrov južneje od zdajšnjih tovarniških objektov Ignac Schmidl z družabniki. Podjetniki so si takoj ob ustanovitvi s pogodbam zagotovili izkoriščanje obstoječih nahajališč gline.

Teh objektov prve Schmidlove tovarne danes ni več. Ostala je le kasaška, ki jo je pozneje ustanovil podjetni in umetniško navdahnjeni Schutz. Schutzova kera-

mika je hitro zaslovela doma in po svetu. Škoda, da se je v Sloveniji ohranilo zelo malo, vsekakor manj kot na tujem. Tako najdemo v sedanji keramični tovarni še nekaj zanimivih primerkov, nekaj več pa po kmečkih hišah na Štajerskem.

Tovarnar Schutz, ki je bil rojen na Moravskem (Češkem), je izvažal svojo keramiko v Švico, Belgijo, Nizozemsko pa celo v Severno Ameriko. Svoje zastopnike so imeli po vseh evropskih državah. Med takratnimi njihovimi umetniškimi izdelki je posebno slovela majolika z lepimi figurami, izdelana v najrazličnejših slogih (barok, rokoko).

Po smrti ustanoviteljev je nova lastnica Marija Lobe-Schutz ohranila razen poslovnih tradicij vse delovne navade. Schutzova draga keramika pa se ni dolgo ohranila, zamenjali so jo cenejši keramični izdelki, med katerimi je bila najbolj zna-

Prenovljena tovarna

Po vojni je prišlo tudi v Keramični industriji Liboje do revolucionarnih sprememb. Ko so tovarno prevzeli delavci v svoje upravljanje, so se še z večjim

Libojska keramika je stara 157 let

poletom zagnali na delo. Vrsto povojnih let je libojska keramična industrija zaglaga jugoslovanski trg z različno uporabno keramično posodo. Potrebe so bile velike in tako kolektiv ni imel velike izbire glede usmeritve v dražjo proizvodnjo, ki bi prinašala večjo akumulacijo. Delovni pogoji zaradi že hudo zastarelih prostorov niso bili dobri, vendar so delavci vztrajali, kajti vedeli so, da jim bo načrtovana rekonstrukcija prinesla večji kos kruha.

Prelomnico pomeni leto 1963, ko so z novimi naložbami precej izboljšali tehnologijo pa tudi delovne pogoje. Nabavili so si avtomatske stroje za proizvodnjo krožnikov in skodelic ter lepljenje in stiskanje ročk. Prehod od individualnega dela na strožnicah na avtomatsko proizvodnjo je bil za kolektiv velika pridobitev.

Za Keramično industrijo Liboje pa je najpomembnejša zdajšnja rekonstrukcija. Nova tehnologija bo libojskim kerami-

Stari in novi objekti Keramične industrije v Libojah

kom še bolj na široko odprla vrata na jugoslovansko in svetovno tržišče. V novih pogojih bodo keramiki šele polno uveljavili svojo 150-letno tradicijo. V zdajšnjo rekonstrukcijo vlagajo tudi nekoliko lastnih sredstev. Da gre za smotrno naložbo, bi sklepali po tem, da se bo obseg proizvodnje že v prvem letu povzpел od lanskih 27 milijonov na 45 do 50 milijonov dinarjev. Hkrati z novo pečjo za keramiko so kupili dva stroja za podglazurni sitotisk. Ta način je zlasti znan v Angliji. Razširjajo oddelek livarne za dekorativne izdelke, uvajajo novo tehnologijo enkratnega žganja. Tak način žganja je hitrejši in cenejši, pridobitev pa je tudi v lepših dekorjih.

Oblikovalec Bruno Pižmoht pri delu

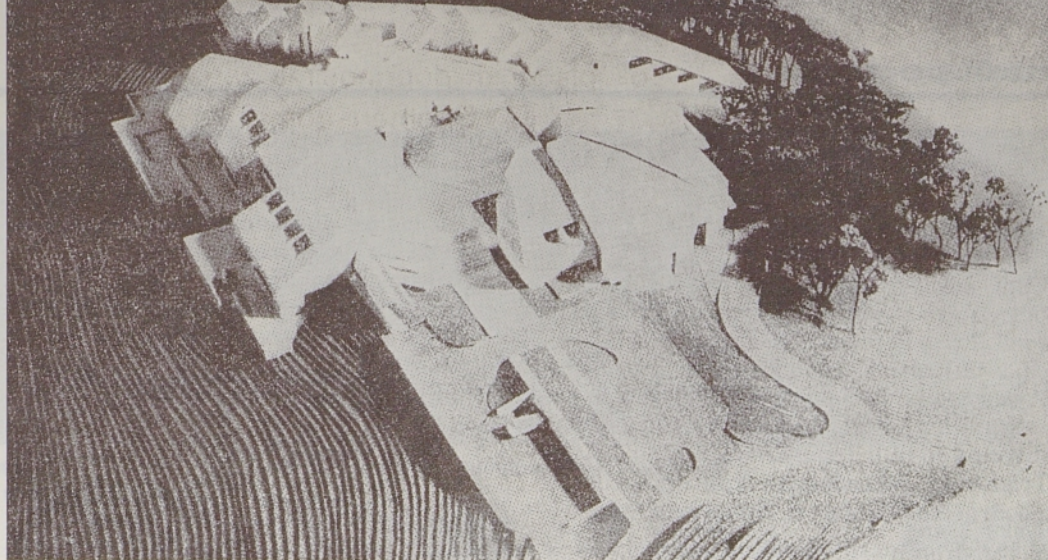
Oblikovalci imajo polne roke dela

Usmeritev na proizvodnjo zahtevnejše in dražje keramike Keramični industriji Liboje odpira na široko vrata na zunanja tržišča. Čeprav bi vso letošnjo proizvodnjo zlahka prodali na domačem, jugoslovanskem tržišču, bodo izvozili, predvsem v Zahodno Nemčijo, za 2 milijona mark izdelkov.

Izvažajo predvsem servise za belo in črno kavo. Zaradi zahtevnosti inozemskih kupcev posvečajo veliko skrb oblikovanju in dekorju, za kar skrbi skupina oblikovalcev, ki jih vodi Konrad Verlič. Za letošnjo sezono so na zahtevo zahodnonemškega kupca pripravili nekatere za oči prijetne novosti. Gre za uporabno keramiko, ki bo tako po svojih izvirnih oblikah kot pestrem dekorju našla na zunanjih pa tudi na domačih tržiščih dovolj kupcev.

Libojski keramiki se strokovno usposablajo na tečajih, pa tudi na delovnem mestu. Starejši keramiki radi prenašajo svoje bogate izkušnje na mladi rod.

Lojze Trstenjak

Maketa spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu

Spominski dom v Kumrovcu

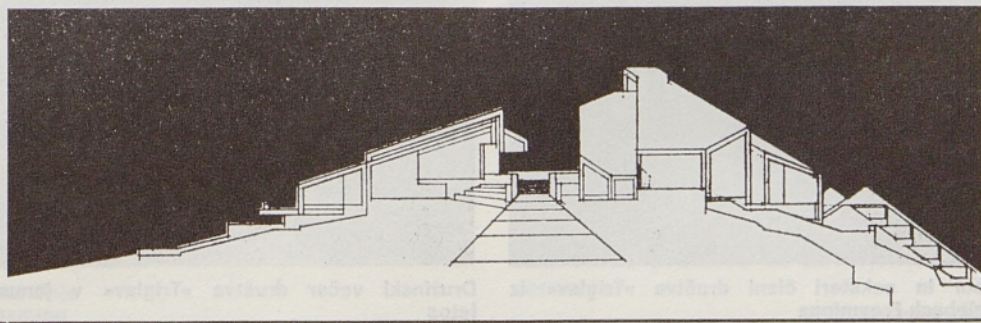
Številne naše rojake, ki prek poletja po dolgem in počez potujejo po naši deželi, pot neredko zanese tudi v Kumrovec, majhno obsojalsko vasico onkraj slovenske meje. Vsi si želijo ogledati predvsem rojstno hišo Josipa Broza Tita, predsednika Jugoslavije, ki je spremenjena v preprost, pa lep spominski muzej. Obiskovalcev imajo v tej vasi dovolj vse leto, od šolarjev, ki neredko sem usmerjajo svoje majske izlete, pa do odraslih turistov in visokih državnikov, ki se v naši deželi mude na uradnem obisku. Na lastno željo si je Titovo rojstno hišo v Kumrovcu ogledal med drugimi tudi ameriški predsednik Richard Nixon, ko je bil na nekajdnevem uradnem obisku v Jugoslaviji.

V letošnjem letu je hrvatsko Zagorje še posebno v središču pozornosti jugoslovanske javnosti, saj minevajo štiri stoletja, odkar je bila tod, pri Stubici, nedaleč od Kumrovcu, poražena kmečka puntarska vojska, ki jo je vodil Matija Gubec. Vzrokov za obisk teh krajev je tako še več.

Iz želja, da bi v Kumrovcu dobili objekt, ki bi bil primeren tudi za daljše bivanje in ki bi nudil možnost za večja srečanja, je zrasla zamisel, da bi v Kumrovcu zgradili spominski dom borcev in mladine Jugoslavije. Prva pobuda je prišla prav iz Slovenije, kmalu pa so to zamisel sprejeli po vsej Ju-

goslaviji. Jeseni lani je bil razpisan tudi vsejugoslovanski natečaj za idejni načrt. Izmed velikega števila predloženih projektov je strokovna komisija izbrala načrt mladih zagrebških arhitektov Ivana Filipčiča in Brislava Šerbetiča. Po njunem načrtu se zgradba razvija okrog vrha hribočka, ki se mu oblikovno prilagaja. Zgradba bo razdeljena v skupni prehodni prostor ter v spomeniško-študijski in družbeno-rekreacijski del. V domu bo knjižnica, čitalnica, fotodokumentacija, kinoteka, likovna zbirka spominskih predmetov. Velika dvorana z okrog 300 sedeži bo rabila za seminarje, filmske predstave, koncerte in podobne prireditve. Rekreatijski (hotelski) del s 130 komfortnimi ležišči in 500 sedeži v restavraciji pa bo skrbel za to, da se bodo gostje tu kar najprijetneje počutili.

Spominski dom v Kumrovcu nima namena biti samo hladen muzej, tu naj bi bil predvsem kraj, kjer se bo srečevala mladina iz vse Jugoslavije in v tem lepem naravnem okolju spoznava la zgodovino jugoslovanskega delavskega gibanja ter se srečevala na športnih ali kulturnih tekmovanjih in izletih. Akcija za zbiranje prispevkov za gradnjo tega veličastnega spominskega doma je stekla že v vsej Jugoslaviji in bo trajala do leta 1974. Gradnja tega doma bo tako izraz solidarnosti in povezanost vseh narodov Jugoslavije.

Nemčija

Dan žena v Stuttgartu

Tudi Jugoslovanke v Stuttgartu in okolici so praznovalе svoj praznik — Dan žena. Prireditev je bila v nedeljo 11. marca v dvorani Kolphinghaus v Stuttgartu. Pokroviteljstvo je prevzel Jugoslovanski informativni center, organizatorji prireditve pa so bili: Jugoslovanski klub, SKUD Triglav in makedonsko kulturno-prosvetno društvo Vardar iz Stuttgarta.

V programu so nastopili učenci, ki v Stuttgartu in okolici obiskujejo dopolnilni pouk v jugoslovanskih šolah. Sto trideset otrok je nastopilo v programu, ki je obsegal pevske točke, recitacije, plesne in glasbene nastope. Prireditev so začeli z jugoslovansko himno, nato pa je ženam spregovoril direktor Jugoslovanskega cen-

Na proslavi dneva žena v Stuttgartu so zapeli mamicam tudi mali pevci

tra Milan Pogačnik, ki jim je zaželel mnogo sreče in uspehov tudi po prazniku. Vsaka obiskovalka je dobila od dveh pionirjev v narodnih nošah v dar rdeč nagelj. Otroci so program izvedli zelo lepo, tako da so jih gledalci nagrajevali z burnim ploskanjem.

Odbor in nekateri člani društva »Triglav« iz Merlebach-Freyminga

Programu je sledila družabna zabava s plesom, pri kateri je za dobro voljo skrbel slovenski Planinski kvintet. Dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Računajo, da se je prireditve udeležilo blizu šeststo obiskovalcev, oziroma obiskovalk, ki jim je bila prireditev namenjena. Velik obisk in prijetno razpoloženje je živ dokaz, kako si naši ljudje žele takšnih prireditev.

Franc Kališnik

Francija

Novice iz Aumetza

Konec januarja smo imeli občni zbor Slovenskega delavskega društva. Na njem je bil predlagan novi statut, kateremu so sledile volitve. Statut je bil sprejet in izvoljen nov odbor. Naslednjo nedeljo so člani odbora izvolili vodilno osebje društva za letošnje leto. Izvoljeni so bili: Ernest Pecovec za predsednika, Jože Peternel za podpredsednika, Anton Pišlar za tajnika, Janez Tolmajner za pomočnika tajnika, Franc Jakič za blagajnika, Anton Golob za pomočnika blagajnika. Za odbornike so bili izvoljeni: Janez Kogovšek, Anton Gorišek in Ludvik Glavič. Zatem smo določili posameznike, ki odgovarjajo za društveno lastnino, za dom, posestvo in knjižnico.

Pokojni Janez Kogovšek iz Aumetza

Dne 22. februarja smo izgubili našega dobrega člana Janeza Kogovška, rojenega v Zavrnatcu pri Godoviču. V Aumetz je prišel leta 1928 in se zaposlil v rudniku, kjer je delal do upokojitve l. 1958. Že pred vojno in zatem po vojni je bil član pevskega društva in zelo aktiven tudi pri

Posnetek iz pretekle jeseni: aumeški rojaki so se z ansamblom Lojzeta Slaka poslovili še v Luksemburgu

dramski sekciji. Bil je navdušen pevec, a zadnja leta je popustil, ker je oglušel. Na izseljenkem srečanju lani 30. septembra, ko so pevci raznih društev skupaj zapeli »Oj, Triglav, moj dom«, pa se nam je pridružil tudi Janez in z nami skupaj zapel. Ne on, niti mi nismo slutili, da je zapel zadnjikrat.

Jože Peternel
Aumetz

Jubilej društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc

Letos mineva dvajseto leto, odkar je po vojni ponovno zaživelo naše rudarsko društvo sv. Barbare v Jeanne d'Arc. Čez tri leta bomo praznovali 50-letnico delovanja tega našega društva. Društvo ima redne odbore seje in sestanke. Ti danes sicer niso tako obiskani, kakor so bili pred leti, vendar je po zaslugi odbora in nekaterih članov delo društva živahno in dejavno. Udeležili smo se proslave obletnic francoskih društev in tudi 40-letnice društva Triglav v Freyming-Merlebachu. Konec junija smo organizirali skupinski izlet v lepe vinorodne kraje v Alzaciji. Celo uro smo se sprehajali skozi prelepe vinograde. Obiskali smo tudi veliko vinsko klet in seveda pridno pokušali

Družinski večer društva »Triglav« v januarju letos

Kvintet »Triglav«

Na »mednarodnem« slovenskem srečanju v Aumetzu

Miklavževanje v Aumetzu v decembru lani

dobro kapljico. Nekateri so se kar težko ločili od tiste kleti. In sklenili smo, da te kraje spet obiščemo. V juliju smo imeli prav prijetno družabno srečanje v znani gostilni našega člana v Farebersviller, ki ima Slovenko za ženo. Pekli smo čevapčiče in se prijetno zabavali v lepem sadnem vrtu. Tudi slovenske pesmi ni manjkalo. Velika skupina naših članov se je udeležila koncerta ob gostovanju priljubljenih Slakov v Freymingu, ki jih tako kmalu ne bomo pozabili. Na dan sv. Barbare, 4. decembra smo imeli zabavo s plesom, naslednji dan pa miklavževanje za otroke naših članov. Zadnja prireditve v preteklem letu je bil družinski večer, ki je bil res lepo obiskan. Tako se je pokazalo, koliko imamo članov, saj je bila dvorana čisto polna. Na tem večeru sem lahko tudi pozdravil našega prijaznega in skrbnega konzula g. Antona Laha iz Strasbourga. Večerja je bila res domača: kranjske klobase, ki jih je naredil naš častni član, mesar Samec, pa domače kislo zelje in potica. Seveda pa tudi dobre kapljice ni manjkalo. Za godbo je skrbel Fredi Vipotnik s poskočnimi slovenskimi polkami in valčki. Tako smo kar uspešno zaključili preteklo društveno leto.

Tudi smrt nam ni prizanašala. V zadnjih dveh letih smo izgubili šest dolgoletnih zvestih članov. Vsakega smo pospremili z društveno zastavo in mu položili venec na grob. Naj bo vsem tem našim prijateljem lahka tuja zemlja, ohranili jih bomo v lepem spominu!

Eni so nas zapustili, a drugi so prišli. V začetku leta 1972 smo vpisali v naše dru-

štvo pet novih članov. Med njimi smo si pridobili tudi mladega tajnika, ki je že v prvem letu dokazal, da je delaven in bo društvu v pomoč. Takšnih v odboru potrebujemo, saj stari vse bolj pešamo.

Enajstega marca letos smo imeli množični sestanek in izvolitev novega odbora. Izvoljeni so bili: za predsednika že osemnajstič Johan Pribošek, za drugega predsednika Anton Pribošek, za prvega tajnika Franc Kamin, za drugega tajnika Stanko Gošek, za prvega blagajnika Daniel Tušar, za drugega blagajnika Matija Jerbič. Namestniki: Maks Kozole, Rudi Bračun, Bruno Banovič in še nekateri.

Po volitvah smo se pogovorili o okvirnem delovnem programu za letošnje leto. Pozdravljamo vse bralce Rodne grude doma in po svetu!

Predsednik Društva sv. Barbare Jeanne d'Arc Johan Pribošek

Kvintet Triglav v Freymingu

Jugoslovansko pevsko društvo Triglav v Freyming-Merlebachu obstaja že nad štiriideset let. Večidel so v njem starejši člani. Vendar smo v zadnjem letu pridobili tudi veliko mlajšega prirastka, ki z veseljem sodeluje. Predvsem moramo omeniti naš na novo ustanovljeni kvintet Triglav, ki že nekaj časa z uspehom igra v okolici Merlebach-Freyminga in še drugod v pokrajini Moselle. Seveda najraje nastopa kvintet na slovenskih prireditvah. Začetki niso bili lahki. Zahtevali so veliko truda in dela. Predvsem je bilo treba redno hoditi na vaje, kar je bilo težko, ker so vsi zaposleni in stanujejo daleč vsaksebi.

Skoraj nobena zabava in noben rojstni dan ne mine brez kvinteta Triglav. Povedati moram tudi to, da jih je radio Nancy za konec marca povabil na enourno igranje. Kako se bo to izteklo, bom pa še poročala. Prilagam tri slike, ki so bile posnete januarja ko je naše društvo priredilo za člane družinski večer. Obiskovalci so dvorano čisto napolnili. V naši sredi smo pozdravili tudi sekretarja na generalnem konzulatu v Strasbourgu g. Amakijovskega. Odbor je organiziral bogat srečolov in odlično domačo večerjo.

Irena Poje Freyming

Belgija

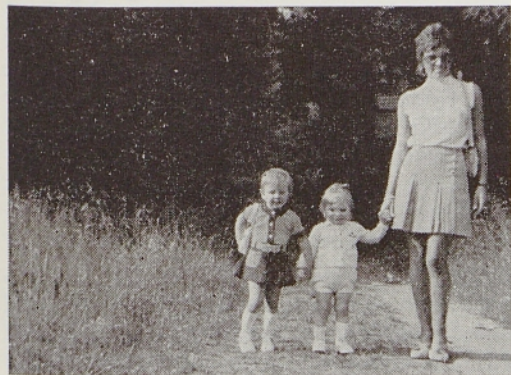
Kako in kaj delamo

Kako in kaj delamo pri društvu sv. Barbare v Eisdu, smo se pogovorili na letnem občnem zboru, ki smo ga imeli 17. marca. Občni zbor je odprl predsednik Tanšek, ki je navzoče pozdravil in se zahvalil za številno udeležbo na tem občnem zboru kakor tudi na prireditvah in pogrebi članov. Posebej se je zahvalil prizadevnim članici Tončki Trkajevi, ki je dolga leta učila mladino, pisala deklamacije in igrice ter izrazil upanje, da bo tudi v bodoče pomagala pri društvenem delu, kolikor ji bo dopuščalo zdravje. Zahvalil se je tudi novi društveni članici Majdi Kosovi, sedanji življenjski družici nekdanjega štipendista Matice Franca Smerketa, ki je takoj po prihodu v Belgijo prevzela učenje otrok.

Z minuto molka smo počastili spomin lani umrlih članov: 88-letni Ivani Planinškovi, 84-letnemu Blažu Mucu, 47-letnemu Rudiju Bevcu, 70-letnemu Francu Planini in 73-letni Vladislavi Novakovi. Naši veseli društveni dogodki, ki smo se jih na občnem zboru spomnili, pa so lani bili: večer slovenskih filmov, dne 26. februarja koncert zbora mladih iz Niša, 29. aprila skupinski izlet v Holandijo, dne 26. avgusta skupni družabni večer upokojencev Belgijske zveze in društva sv. Barbare, dne 30. septembra obisk ansambla Lojzeta Slaka, ki ga je organizirala Slovenska izseljenska matica z RTV Ljubljana (Hvala!) in dne 24. decembra miklavževanje.

Volitve novega odbora je vodil častni predsednik Pankracij Spital, zapisnikar pa je bil Ivan Smerke. V novi odbor so bili izvoljeni: za predsednika Avgust Tanšek, za podpredsednika Franc Smerke, za tajnika Ivan Smerke, za namestika Majda Kos, za blagajnika Franc Trkaj, za namestnika Franc Kantuzar, za preglednika računov Anton Mrgole in Ivan Snurer. Za prosveto in kulturo bo odgovorna Majda Kos, za knjižnico pa Ivan Smerke. V teku so priprave za slovensko šolo. Imamo že prostore in dovoljenje od guvernerja.

Ivan Smerke, Eisden

Naš tretji rod v Franciji: družina Charlija Škrube v Merlebach-Freymingu

ZDA

Ivanka Šifrer

Ni jih več

Ivanka Šifrerjeva

Globoko nas je prizadela žalostna vest, ki je prispela iz Clevelanda, da je v nedeljo, 25. marca, umrla znana, ugledna ameriška Slovenka Ivanka Šifrerjeva. Še lani poleti je bila na obisku v Sloveniji. Prišla je na prepotreben oddih, ki ga je zaradi moževe bolezni že nekaj let odlagala. A komaj se je dobro znašla med nami, jo je iz Clevelanda dohitela žalostna vest o moževi smrti. Najgloblje jo je to prizadelo, a bolečino je zakopala globoko vase, saj je bila Kamnogoričanka, iz rodu žebjarjev: jeklena, odporna, zraven pa vsa polna toplih čustev, vsa dejavna za dobro, plemenito.

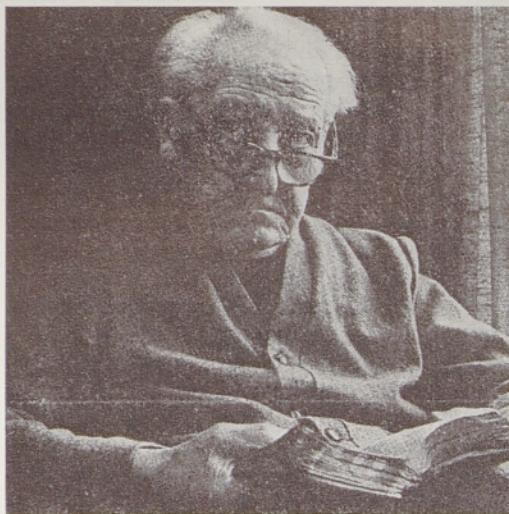
Pred tremi leti, ko je praznovala 80-letnico, smo v Rodni grudi podrobneje spregovorili o tej naši zavedni, delavni in plemeniti slovenski ženi, ki jo je kot toliko drugih življenjska nuja v deklških letih presadila na ameriška tla. V Clevelandu si je ustvarila dom in družino. Tam je delala v društvih: pri dramskem društvu Ivan Cankar, ki je nekoč zaslužno slovelo po svojem programu dramskih del, a ga zdaj že vrsto let ni več, pri Slovenskih sokolicah, pri Zarji in predvsem pri Progresivnih Slovenkah, kjer je z vso njej lastno zavzetostjo sodelovala v prvih povojnih letih pri številnih akcijah za pomoč domači deželi. Štirikrat je bila med nami na Slovenskem. In vselej je rada prihajala na Matico. Čeprav je kakor vsak na tem svetu, imela svoje težave, svoje skrbi, je te zakopala globoko vase in prihajala k nam nasmejana, šegava, duhovita.

In zato sploh ne moremo verjeti, da je umrla. Draga naša Ivanka, ti živiš, saj so te naše misli in spomini vsi polni. Ko bomo sprejemali in pozdravljali ameriške rojake, bo ta pozdrav veljal tudi tebi, Ivanka! Tvoj dom na Greenwood, na »zelenem hribu«, je ostal brez gospodinje, a smrečice, ki si jih prinesla iz Polhovca Gradca, in leskov grmič iz Ljubljane se bosta na tvojem vrtu razrasla in ciklame izpod Jelovice se bodo iz leta v leto lepše razcvetale — tudi v njih bo živel spomin nate, draga Ivanka!

Ivankinim domačim, vsem njenim številnim prijateljem ter društvom in organizacijam, ki so z njo izgubili dejavno odbojnico in članico, izrekamo globoko sožalje!

Jurij Trunk

Jurij M. Trunk

V San Franciscu v Kaliforniji je 11. marca umrl eden najstarejših Slovencev na svetu, upokojeni župnik in publicist Jurij M. Trunk. V Bačah na Koroškem se je rodil kot peti od sedmih otrok dne 1. septembra 1870, torej bi bil letos v septembru star sto tri leta! Kot kaplan je služboval v raznih krajih na Koroškem. Leta 1909 je prvič prišel v Ameriko. Tri leta kasneje je izšla njegova knjiga Amerika in Amerikanci, ki vsebuje kratko zgodovino vsake posamezne ameriške države, njeno gospodarstvo in poslovne razmere ter slovenske naselbine in življenje naseljenec. To je bila prva knjiga te vrste pisana v slovenščini. Tiskana je bila na Koroškem. Jurij M. Trunk je bil zaveden koroški Slovenec in navdušen Slovan. Po prvi svetovni vojni se je kot izvedenec jugoslovanske vlade za slovensko Koroško udeležil mirovne konference v Parizu. Zatem je kot eden jugoslovanskih članov sodeloval v zavezniški plebiscitni komisiji. Po krivičnem plebiscitu, ki je 10. oktobra 1920 odtrgal slovensko Koroško od matične dežele, je bil J. M. Trunk upokojen. Tedaj se je poslovil od svoje ljube koroške dežele in se leta 1921 za stalno naselil v Ameriki, kjer je najprej župnikoval v Fuldi v Severni Dakoti, zatem pa je od avgusta 1924 vodil slovensko faro v Leadvillu v Coloradu vse do upokojitve septembra 1. 1946. Od takrat pa je živel pri župniku Vitalu Vodušku na slovenski

fari v San Francisku, kjer je tudi umrl. Trunk je kasneje napisal še več knjig in veliko tudi prevajal v angleščino. Redno se je tudi oglašal v Amerikanskem Slovincu v svoji zanimivi rubriki Pisano polje. Med Slovenci na tujem in doma bo ostal v častnem spominu!

Louis Železnikar

V Jolietu, Ill., je v četrtek 8. februarja umrl Louis Železnikar, nekdanji glavni tajnik Ameriško-slovenske katoliške jednote, ki bo prihodnje leto praznovala 80-letnico ustanovitve. Pokojni Louis Železnikar je bil član glavnega odbora te organizacije petinštirideset let, od tega je bil trinajst let njen glavni tajnik.

Ameriško slovensko akademsko društvo

V Slovenskem narodnem domu na Holmes ave je bil 2. marca ustanovni sestanek Ameriško-slovenskega akademskega društva — CSU. Podpisniki vabila, ki je bilo objavljeno v clevelandskem listu, Janez Vidmar, Linda Shaver in Joe Škrabec, pravijo: »Zdaj, ko nam je zagotovljen redni pouk slovenščine s podporo clevelandskih Slovencev, se želimo organizirati tako, da nas bo društvo spodbujalo in nam poglobljalo znanje slovenščine.«

Pevski zbor Jadran nas obišče

V juliju nas obišče v Sloveniji mešani pevski zbor Jadran iz Clevelanda, ki je pred dvema leti praznoval že svoj zlati jubilej. Ustanovljen je bil leta 1920. Ustanovno sejo je sklical in ji tudi predsedoval znani kulturni delavec Avgust Kabaj, ki je pred nekaj leti kot povratnik umrl v Mariboru. Zbor je strokovno izoblikoval zborovodja in skladatelj John Ivanush, ki je zbor vodil do leta 1935. Prvikrat so nastopili že leto po ustanovitvi 1. 1921. Peli so slovenske narodne in druge pesmi. Poleg tega so uspešno uprizarjali spevoigre in operete, ki so jih režirali Avgust Kabaj, Vinko Coff, John Steblaj, Florence Slaby in Joe Godec. Nekatera besedila operet je prevedla v slovenščino Mary Ivanush. Za Ivanushem so bili zborovodje: Louis Šeme, Jack Nagel, F. Pirc, Joseph Krabec, Vladimir Malečkar, zdaj pa je Reginald Resnik, katerega smo na kratko predstavili že v prejšnji številki.

Zbor ima v svojem sestavu odlične soliste. Do zlatega jubileja pred dvema leti, so Jadranovci imeli nad 40 koncertov in 30 spevoiger in operet s ponovitvami, Dobrodošli na slovenskih tleh!

Pouk slovenščine

V Barbertonu, Ohio, sta sredi februarja spet začeli s tečaji za pouk slovenščine aktivna društvenika Vincent Lauter in Frances Smrdel. Pouk za odrasle je ob sredah zvečer v Barberton High School, za otroke pa ob sobotah ob pol desetih v prostorih pri slovenski cerkvi Sv. srca. Rojaka Lauter in Smrdelova sta že lani uspešno vodila podobne jezikovne tečaje.

Že v prejšnji številki smo poročali o izvolitvi letošnjega »moža in žene leta« v Clevelandu. Tokrat naj dodamo le še to, da so na prireditvi, ki je bila 18. marca v SND, čestitali izbrancema Josie Zakrajškovi in Charlesu Ipavcu clevelandski župan Ralph Perk, predsednik Mestnega sveta Edmund Turk, euclidski župan Knut in številni mestni odborniki. Prebrane so bile tudi številne brzojavke, med katerimi je bila tudi čestitka Slovenske izseljenske matice. Prireditve se je udeležil tudi jugoslovanski konzul v Clevelandu Ivan Seničar.

1. marec — Jankovičev dan

Letos so naši clevelandski rojaki 1. marca praznovali Jankovičev dan. Proglasil ga je clevelandski župan R. J. Perk v zahvalo in priznanje za uspehe, ki jih je naš rojak Frank Jankovič dosegel v treh in pol desetletjih v Clevelandu in drugod po Ameriki kot »kralj polke«, za kar je bil imenovan leta 1950 v Milwaukee, Wis. Jankovič ima v Clevelandu znano restavracijo.

Odpovedan koncert

V Prosveti, 7. februarja, piše Anna Jesenko: »Polnih 25 let sem z veseljem poročala o delu pevskega zbora Triglav v zahodnem Clevelandu in vabila prijatelje slovenske pesmi na koncerte. Tudi letos smo si že izbrali datum. Koncert naj bi bil v maju, a ga bomo morali opustiti. Izgubili smo tri vodilne stebre zbora: lani

12. julija je umrl predsednik Jakob Jesenko, novembra je za štiri leta odšel k mornarici pianist zbora Charles Loucke, zdaj pa je odpovedal še pevski učitelj in dirigent Frank Vauter, ki pravi, da tega dela več ne zmore. Opustil je tudi vodstvo pevskega zbora Planina. Rojak Vauter je prevzel vodstvo zbora po pokojnem Šublju. Zelo smo bili z njim zadovoljni. Zbor bo rad nadaljeval z delom, če nam bo uspelo dobiti novega dirigenta.«

Pevski zbor Planina, ki ga je vodil Frank Vauter, je bil ustanovljen že leta 1931. Pevski zbor Triglav pa leta 1947. Frank Vauter je bil njegov prvi dirigent, zatem ga je štirinajst let, do svoje smrti, vodil in poučeval Anton Šubelj. Za njim pa je dirigentsko palico ponovno prevzel Frank Vauter. Duša in srce tega znanega clevelandskega zbora sta bila pokojni predsednik Jakob Jesenko in njegova soproga Anna, ki je bila poleg drugega prizadevna poročevalka zbora. Koncerti Triglava so bili na lepi višini in so pomenili pomemben kulturni dogodek, pri čemer ima nedvomno zasluge poleg pevcev tudi njihov prizadevni učitelj in dirigent Frank Vauter. Iskreno želimo, da bi pevska zbor Triglav in Planina čimprej našla novega dirigenta. Nedvomno se naši želji pridružujejo vsi clevelandski Slovenci.

Slovenska glasba na radiu

Chicaška rojaka Eddie Hribar, predsednik društva Slavijska št. 1 SNPJ, in Andy Bavetz, predsednik pevskega zbora Prešeren vodita radijsko oddajo, ki oddaja ob sobotah od šestih do pol sedmih zjutraj slovensko glasbo na valovni dolžini 1,300 radijske postaje La Grange. Nastopajo znani naši pevci in glasbeni ansambli iz ZDA. Tudi ob nedeljah od dvanajstih do pol enih nastopajo na isti oddajni postaji številni znani slovenski orkestri, čeprav takrat vodijo oddajo češki rojaki.

Avstralija

O našem društvu Bled

Ob obisku predstavnikov Matice in ansambla Slak smo vam v Hobartu obljubili, da bomo delali na tem, da bi ustanovili slovensko društvo. Začeli smo prirejati plesne prireditve. Pri organizaciji so mi bili v veliko pomoč Peter Slana, Jože Ladica, Jože Haložar in Pavel Vatovec. Tako se je rodilo slovensko društvo v Hobartu. V soboto 3. februarja letos smo imeli tajne volitve za upravni odbor našega Slovensko-avstralskega društva. Glasovnice smo oddali v skrinjice. Na slovenskem plesu, ki smo ga priredili, smo pa sporočili izid volitev. Prireditev je bila dobro obiskana in zelo razgibana.

Po pregledu glasovnic, smo takole izvolili upravni odbor našega društva: predsednik Jože Mavrič, podpredsednik Pavel Vatovec, tajnik Peter Slana in blagajnik Jožef Ladič. V odboru je še pet odbornikov. Največji načrt našega dela je zdaj gradnja Slovenskega društvenega doma Bled v Hobartu v Tasmaniji.

Jože Mavrič

Venezuela

Skupaj se zabavamo in pojemo slovenske pesmi

Oglašam se vam iz te daljne dežele, da vam malo opišem življenje Slovencev v Venezueli. Kakor vsako leto smo se zbrali tudi lani zadnjo nedeljo v oktobru in šli na romanje kakor včasih v domovini na Brezje. Po maši smo imeli zabavo in peli smo lepe slovenske pesmi. Slikali smo se s podobo Marije Brezjanske, ki jo je naredil naš umetnik g. Pip.

Ponovno smo se sešli 29. novembra na jugoslovanskem konzulatu v glavnem mestu Caracasu, da smo proslavili 29. november, ta pomembni dan naše lepe domovine. Od vsepovsod smo prihitali na to slovesnost, tudi iz zelo oddaljenih krajev.

Štirinajstega januarja letos je Slovensko društvo sv. Cirila in Metoda imelo otvoritev svojega doma v Caracasu, Dom pa še ni čisto dograjen. Zdaj ima le zasilno streho, da imamo svoj prostor, kjer se ob nedeljah snidemo, se zabavamo in predvsem, da zapojemo naše lepe slovenske pesmi.

Čeprav Slovencev v Venezueli ni veliko, se vseeno ne bodo pozabili naši slovenski običaji, naša beseda in naša pesem. Zato pa velja naša zahvala predvsem Janezu Grilcu in Rudiju Kerbiču, ki sta najbolj požrtvovalna, seveda pa tudi vsem ostalim, ki pridno pomagajo. Upam, da ne bodo užaljeni, ker jih nisem vseh imenovala. Bilo bi predolgo. Prav lepe pozdrave vsem v uredništvu in vsem Slovencem po svetu.

Amalija Pittner-Pečarič
Tucuyito, Venezuela

Poroka pri osemnajstih

Azra Kristančič
dpl. psiholog

»Najprej štalca, potem pa kravca!« Tako me je včasih učil oče. To so bili pametni ljudje, ne pa moja hči! Stara je 18 let, ima fanta, starega prav toliko, poznata se pol leta in zdaj fantazirata o poroki. On ni nič, ona ni nič! On nima nič, ona pa še manj. Skušam jo spraviti k pameti, pa nič. Zagrozil sem, da

ne bom dal niti franka in če mi res to naredi, da jo bom nagnal od hiše! Tudi to ni pomagalo! Mislil sem, da bo po končani srednji šoli (to naj bi se zgodilo letos!) šla študirat na univerzo, ona pa samo: poroka, poroka... Dolgo sva morala z ženo deliti, da lahko živiva tako kot zdaj in da lahko otrokom nudiva brezskrbno življenje.

Radi beremo vašo revijo, tudi hči vse pregleda. Kaj, ko bi jo poizkusili spraviti k pameti vi?

Vprašuje J. Ž. Pismo je bilo oddano v Luzernu.

Že več kot pol stoletja je vsako desetletje poprečna starost nevest in ženinov manjša. Statistike med drugim tudi povedo, da se večina deklet poroči med 18. in 21. letom, največ fantov pa se poroči med 21. in 24. letom. Seveda pa ni vsak mlad človek pripravljen stopiti pred matičarja ali pred oltar takoj, ko mu to dovoljujejo zakoni. Marsikdo zaradi osebnih in ekonomskih razlogov preloži poroko za več let.

»Najstniki« skoraj vedno podcenjujejo pomen let za uspešen zakon. Prav tako starejši preveč poudarjajo modrost in zrelost, ki naj bi prišla samo z leti. »Najstniki« so vedno pripravljeni trditi, da so starši in sploh starejši že tako zakrneli, če ne zaostali, da bi sploh lahko doumeli moč ljubezni. Trdijo, da sploh niso premladi, ker jim je ljubezen prinesla novo zrelost. Ljubezen bo njihovo orožje v boju proti vsem težavam in oviram, tako finančnim kot ideološkim.

Mlad, zaljubljen človek gleda v prihodnost nerealno in romantično. Starši pa so navadno preveč pesimistični. Večina odraslih je uspela priti do pravih vrednot med težkim prebijanjem skozi življenje. Na težave v prvih letih zakona so pozabili in zato radi verjamejo, da se njihovi sinovi in hčere ne bi znašli, če bi bili v podobnih situacijah. Odrasli pozabljajo, da za mlade premoženje, udobnost, zlasti pa sigurnost (relativno) kdo

ve koliko ne pomeni. Samo da imava najnujnejše, pa bo že kako. Glavno, da sva skupaj, mislijo mladi zaljubljeni ljudje. Tako približno so pred leti mislili tudi njihovi starši.

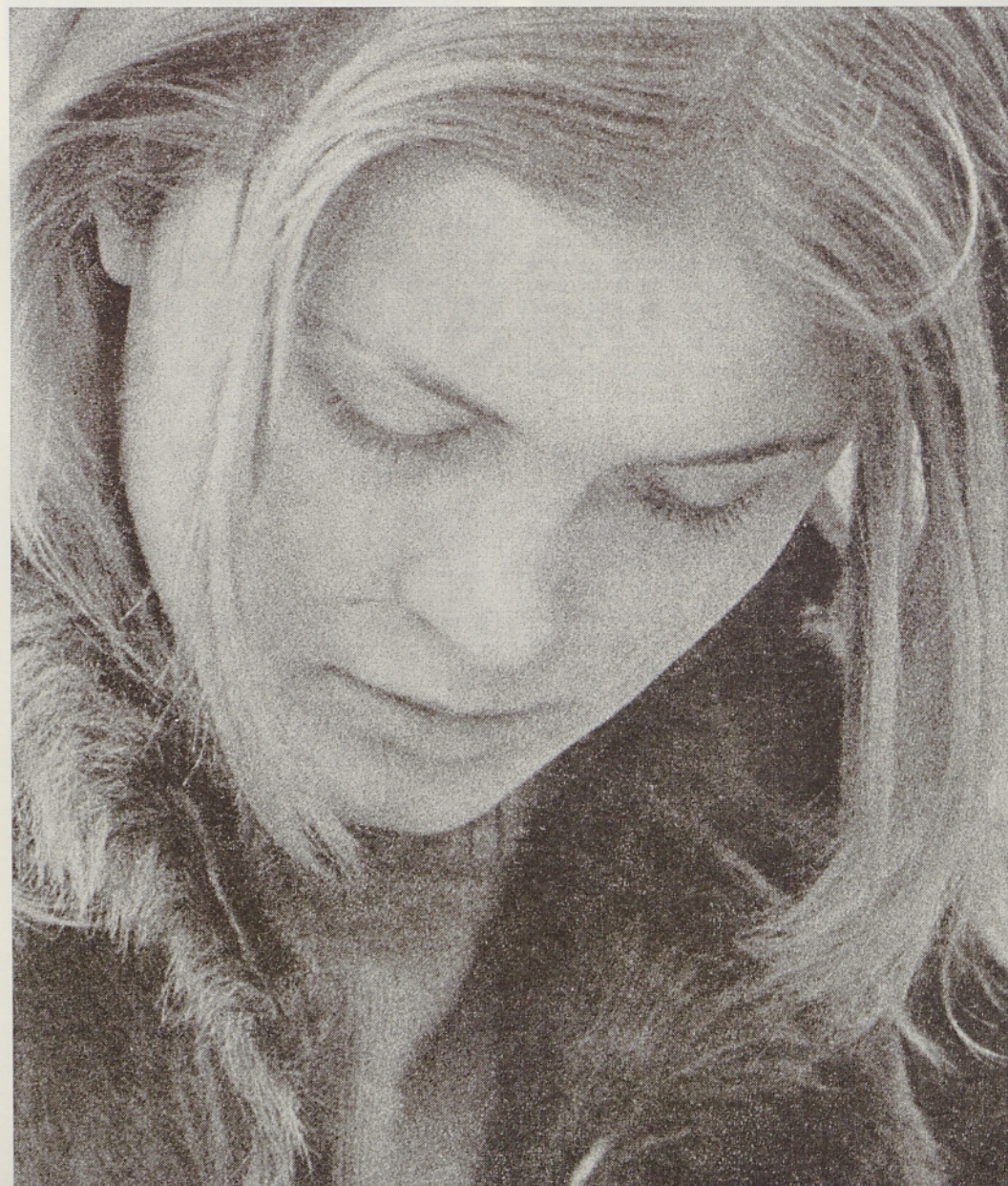
Prepričevanje mladih, da je poroka v »njegovem primeru« neumnost, ne rodi kdo ve kakšnih sadov. Nasprotno, vztrajno prepričevanje privede močno zaljubljeno dekle ali fanta k ugotovitvi, da je zakon edini izhod. Lahko smo prepričani, da imajo mladi sebe, ko razmišljajo o poroki, za povsem zrele. In če bomo z njimi ob takšnih priložnostih ravnali kot z otroki, bomo izzvali le odločne reakcije, s katerimi bodo mladi skušali dokazati, da niso več otroci. Mnogi starši, sicer z dobrimi nameni, so s svojimi ukrepi dosegli prav nasprotno, kot so hoteli. Mladi so se na hitro poročili! Če bi pustili času čas, kot pravimo, bi se parček kmalu razšel, tako kot se je pozneje v mnogih primerih.

Kako potem lahko sploh pomagamo mla-

dim zaljubljenim ljudem, ki jih poroka tako neizmerno privlači?

Sebi, seveda pa tudi njim, velja priznati, da ima mlad zakon nekatere prednosti. Mnogi mladi ljudje so polni navdušenja in odločnosti, prav tako pa so sposobni prilagajati se ob prvih težavah. Dokler težave prihajajo od zunaj, lahko mlad par premaga velike težave. Mladi so to v glavnem sposobni. Seveda pa jih je dobro spomniti, če je to res njihov edini cilj in če res želijo priti do njega po najtežji poti?

Mladega človeka velja spodbuditi, da razmisli, ali bo res obesil na klin vse načrte o študiju? Kajti le redki so tisti, ki jim je uspelo ob skrbi za svojo družinico in ob službi tudi študirati in doštudirati! Prav tako velja razmisliti: ali mi bo ta fant ali dekle, kakršen ali kakršna je, vseč tudi čez nekaj let? Poglejte, fantu pri osemnajstih letih je neizmerno vseč plavalaska z modrimi očmi, kljub temu,

da skoraj nikoli ne govori in da se vêde smešno. Čez pet let ga bodo bržkone bolj privlačile njene konverzacijske sposobnosti in intelektualne lastnosti kot barva njenih oči in las.

Kako vpliva starost na uspeh ali neuspeh nekega zakona, so obravnavale nekatere pomembne študije. Strokovnjaki so anketirali mestne prebivalce s srednjimi dohodki in z izobrazbo nekoliko pod povprečjem. Analize kažejo, da so bila dekleta, ki so se poročile pred 19. letom, procentualno manj srečne kot tiste, ki so se poročile pozneje. Več kot polovica žena, ki so se poročile med 16. in 19. letom, se je težko prilagodila zakonskemu življenju. Pri parih, ki so se poročili pozneje, ko so bili starejši, je bilo prilagajanje uspešnejše. Okrog 40 % fantov, ki

so se poročili, preden so praznovali svoj 22. rojstni dan, se je težko prilagodilo zakonu; samo 27 % je bilo srečnih in z zakonom zadovoljnih.

Statistike povedo marsikaj, vsega pa tudi ne. Zato ne kaže trditi, da so za uspešen zakon potrebna takšna in takšna leta. Izjeme so povsod, na splošno pa lahko verjamemo, da so mnogo uspešnejši zakoni, ki jih sklenejo zreli ljudje kot pa mladi pred 20. letom. Za mlade zakone je značilno tudi veliko število ločitev. Ekonomske težave in problemi, ki jih povzroča čustvena nezrelost, so čeri, na katerih nasede mnogo mladih zakonov.

Danes je že tako (večina mladih drugače tudi ne bi hotela!), da starši od svojih otrok pričakujejo finančno neodvisnost in samostojnost, če se že poročijo.

mimo vaših pisem

Ljubezen gre skozi želodec...

Danes pa štruklji

Ivanka iz Nemčije nam je pisala, da je tudi njen mož enakih misli kakor mož naročnice Marjance iz Avstralije, namreč da gre ljubezen prav zares tudi skozi želodec, kakor smo zapisali v februarski številki v tej rubriki. Zelo rad ima domače jedi. Njegova mati je bila namreč imenitna kuharica in je znala čisto preproste domače jedi odlično pripraviti. Tudi Ivankina mama je znala dobro kuhati, čeprav za kuharijo ni imela toliko časa, saj je bila še poklicno zaposlena. Ivanka najraje pripravi kakšen zrezek, pa malo krompirčka in solate, morda še juho iz vrečke. Kosilo je kar dobro, a mož pravi: Daj mi no enkrat kaj domačega na mizo! »Le kaj naj mu pripravim?« nas sprašuje Ivanka skoraj obupano.

Skuhajte mu kdaj štruklje, draga Ivanka! Štruklji so takšna imenitna domača jed, da jih je njegova mama, če je bila takšna dobra kuharica, kakor trdi vaš mož, prav gotovo kar dostikrat postavila na mizo. Posebej še ob prazničnih dneh. No, pa kaj bi besedovali. Raje vam postrežemo z nekaj recepti za pripravo dobrih domačih štrukljev. No, odločimo se najprej za orehove štruklje.

Za štruklje naredimo vlečno testo in to takole: iz pol kg mehke bele moke, enega do dveh jajc, žlice olja, soli, drobne curka kisa ali malo limoninega soka ter mlačne vode zamesimo bolj mehko testo, ki ga dobro pognetemo, da se loči od posode in rok. Zatem testo razdelimo na hlebčke, vsak hlebček še enkrat pognetemo, namažemo z oljem in pustimo, da na pomokani deski pol ure počiva. Navedene količine morate seveda prilagoditi številu članov vaše družine.

Orehov nadev pripravimo iz 30 do 40 dkg zmletih orehovitih jedrc, ki jim prime-

šamo četrto litra kisle smetane, eno do dve jajci, 5 dkg stopljenega surovega masla, nekaj nastrgane limonine lupinice ali cimeta ter sladkorja po okusu. Po potrebi zgostimo nadev z drobtinami. Spočito testo tanko razvaljamo in razvlečemo, robove porežemo, testo pa namažemo z nadevom. Nato štruklje tesno zvijemo in damo v moker in ožet z drobtinami potresen prtič, ki ga prevežemo z vrstico ter štruklje pol ure kuhamo v slanem kropu. Kuhane razrežemo in zabelimo s prepraženimi drobtinicami.

Na podoben način lahko pripravimo orehove štruklje, ki jih namesto skuhamo, spečemo. Po želji nadevu lahko dodamo nekaj ruma in rozin.

Še nekaj nadevov za štruklje:

Nadev za pehtranove štruklje pripravimo takole: četrto litra goste smetane zmešamo z dvema rumenjakoma. Če je smetana bolj redka, dodamo nekaj zdroba. S tem namažemo razvlečeno testo, ki ga nato potresemo z drobno sesekljanim pehtranom ter po želji s sladkorjem.

Jabolčne štruklje, ki so tudi zelo okusni, pripravimo pa takole: razvlečeno testo namažemo s smetano (1 dcl), v katero smo vmešale rumenjak in sneg enega beljaka. Zatem testo potresemo s prepraženimi drobtinicami. Če so jabolka zelo sočna, naj bo drobtinic več. Zatem testo potresemo z nastrganimi jabolki, sladkamo in odišavimo s cimetom. Štruklje skuhamo v ožetem prtiču. Kuhane narežemo na rezine, zabelimo z drobtinicami, popraženimi na surovem maslu in potresemo s sladkorjem.

Podobno lahko pripravite še več različnih nadevov za štruklje. Razveselite domače s to našo dobro jedjo. Dober tek!

Ina

Kosilo po domače

Pomladanska zeliščna juha

Jetra na lovski način

Krompirjevi žganci z zdrobom

Motovilec

Pomladanska zeliščna juha

Šopek pomladanskih zelišč: nekaj zelenega peteršilja, pest špinače ali mladih kopriv, malo luštreka, mete, kislice, pehtrana, nekaj listov žajblja, zelenje od redkvice itd., kar pač lahko zberemo, operemo in drobno sesekljamo. Košček masla ali margarine raztopimo v kozici, dodamo žlico ali dve moke (primerno količini juhe, ki jo potrebujemo za družino) in naredimo svetlo prežganje. Temu prav nazadnje dodamo na drobno nastrgano čebulo. Zatem vložimo sesekljana zelišča, premešamo, solimo in zalijemo s toplo vodo. Ko juha deset minut vre, ji primešamo skodelico dobre kisle smetane. Po želji razžvrkljamo v njej še eno ali dve jajci, ali pa vložimo v juho, preden postrežemo, na kocke narezan ocvrt kruh.

Jetra na lovski način

Kos telečjih ali mladih govejih je ter, primeren številu članov, za katere pripravljamo obed, operemo, porežemo kožice in pretaknemo z na rezance narezano prekajeno slanino. Zatem jih na obeh straneh nadrgnemo s sesekljanimi brinovimi jagodami in popramo. Na masti prepražimo nekaj sesekljane čebule ter dodamo jetra, ki jih hitro na obeh straneh popečemo, zatem pa jih zalijemo z juho ali vodo in pokrite dušimo, da se zmehčajo. Goveja jetra dušimo dalj časa. Ko so jetra mehka, jih vzamemo iz omake, ki jo zgostimo z eno ali dvema žlicama moke, in prevremo. Jetra zrežemo na rezine in damo v omake. To izboljšamo s citronovim sokom, 1 dcl kisle smetane, solimo in vse dobro premešamo. Nato z jetri postrežemo.

Krompirjevi žganci z zdrobom

Nekaj debelih krompirjev olupimo in zrežemo na kose ter damo kuhat v osoljen krop, ki naj ga bo malo več. Kuhamo pokrito blizu četrte ure, zatem pa med krompir vsujemo skodelico belega zdroba, ga vmešamo med krompir in počasi kuhamo pol ure v pokriti posodi. Zatem vodo, kolikor je je preveč, odcedimo v drugo posodo ter žgance zmešamo. Če so presuhi, dolijemo nekaj vode. Nato žgance zdrobimo in zabelimo z maslom ali ocvirki.

Kako sem postal častni meščan Višnje gore

Lani, ko sem potoval po Jugoslaviji, so me opravki zanesli tudi v Višnjo goro. Na to pot se nisem kaj rad podal, kajti Dolenjska se mi je zamerila, zaradi svojega stalnega deženja, zraven tega pa smo se še enkrat pošteno prevrnili, ko smo se peljali s Turjaka v Škocjan. Višnja gora me ni dosti zanimala, ker sem jo že enkrat videl in nazadnje je vas podobna vasi, le da ima ta ali ona malo več zgodovine za seboj. Višnja gora slovi po tistem polžu, katerega imajo privezanega v središču mesta.

Zunaj pada dež. Z ženo in prijatelji sedimo v gostilni. Dobro se imamo, kajti kuharica je izvežbana in res zasluži svoje ime. Pijemo dolenjski cviček, ki je slasten že zato, ker je cviček, čeprav se mi zdi malo preveč kisel. Pogovor se suče okrog Amerike, za dodatek pa povedo prijatelji kakšen domač primer.

V sobo stopita dva gospoda. Na prvi pogled sem videl, da nista tujca, ker sta po domače prisledla k mizi, kakor da sta povabljeni v našo družbo. V mlajšem sem spoznal svojega nekdanjega profesorja Menceja iz Kranja, drugi pa se je predstavil kar sam kot dr. Mauring iz Višnje gore. Beseda je prinesla besedo in počutili smo se kot stari prijatelji. Pri vsakem smo si privoščili zabave, moj profesor je trpel največ zaradi svoje večne ženitve. Dr. Mauringa pa sem jaz podražil zaradi privezanega višnjegorskega polža. Splošno je bilo znano, da se v Višnji gori ne sme imenovati ali vprašati po privezanem polžu. Pričakoval sem, da bo kaj več odgovora. Toda prijazni šaljivec dr. Mauring me je kar povabil k sebi domov. Obljubil je, da mi tam pokaže polža ter da potem, po predpisanih ceremonijah lahko postanem častni meščan Višnje gore. Seveda sem bil s tem takoj zadovoljen kakor tudi moja žena. Za korajžo smo stopili še v gostilno pri »Kraljici«, kjer smo začeli mešati dolenjski cviček z črnim dalmatincem. Pozno v noč pa smo se zarili med zaspane višnjegorske meščane.

Naslednje jutro je lahko marsikateri višnjegorski polž že prekoračil belo dolenjsko cesto, preden smo se mi zaspanci pokazali višnjegorskim meščanom. Če se ne motim, sva bila z ženo pri doktorju že ob desetih, kjer sva morala drugič zajtrkovati. Ogledala sva si tudi njegovo okusno urejeno stanovanje, kjer je bilo povsod očitno, da je strasten lovec. Toda ne mislite, da je morda treba Višnji

gori lovcev, da vam ustrele počasnega polža. Doktor je tudi zatrdil, da se polžev sploh ne strelja, temveč se jih lovi kar z rokami, za varnost pa priveže, da ne zlezejo na sosedov vrt. Pravi, stari višnjegorski polž pa ni samo privezan, temveč je, če se ne motim, celo zaprt v skrinji z devetimi pokrovi. Vsaj približno toliko časa je vzelo doktorju, da ga je prinesel na mizo.

Višnjegorski polž dr. Mauringa je bil precej velik. Po pravici povedano, je bil izdelan iz morske školjke. Polževa lupina je bila le tam, kjer je bila manjša zavita koščena školjka. Toda pošteno povedano: podlaga višnjegorskega polža je bil res pravi dolenjski polž. Ta je bil v resnici tudi privezan na pozlačeni ali zlati verižici. Notranjščina je bila obdelana z drago kovino. Če pa se je v tega polža nalilo vino, ga je šlo vanj kar za en star maselj.

Polž, ki je bil pred menoj, je bil pošteno zalit z vinom, zato ni mogel govoriti. O njem je govoril lastnik. »Živalca je stara več sto let,« je povedal, »menjala je gospodarje, toda v dolgi in dragi tožbi ga je višnjegorska občina izgubila in tako je ostal pri sedanjem lastniku. Kje in kako je prišel na svet, ni nič zapisanega, ve pa se, da so iz njega pili celo takrat, ko so ustoličevali učence raznih obrti v pomočnike, morda tudi v mojstre.«

Kasneje je prevzel ta polž druge naloge. Doktor je povedal, da so ga uporabili pri imenovanju častnih meščanov Višnje gore. Tedaj je bil menda še v lasti občine. Zdaj pa je osebna lastnina, a še vedno se sprejemajo v Višnji gori častni meščani.

In tako sva s pomočjo tega privezanega polža postala takrat častna meščana Višnje gore tudi midva z ženo. To pa se je zgodilo takole: Priklenjenega polža so postavili na mizo pred naju. Vanj so do roba nalili vina. Kandidat prime polža na verigi in pije. Vino mora spiti na dušek in niti kapljice politi. Podlaga, na kateri stoji polž, pa se pri tem ne sme premakniti. To ni tako lahko napraviti, kakor si mislite. Precej opreznosti in dobre volje je treba. Še huje je takrat, če so v polža nalili mešanico — pol vina in pol žganja, ki ga moraš izpiti na dušek.

Tako sem jaz takrat postal častni meščan Višnje gore. Moja dolžnost je, da v potrebi branim Višnjo goro kakor vsi drugi Višnjegorci. Na to nisem pozabil.

Ko sva tisto dopoldne zatem stala z dr. Mauringom na kolodvoru, sem se pozanimal, če ta častni naslov obdrži tudi tisti, ki potuje čez morje v Ameriko. Dobil sem potrdilo, da je ta čast neizbrisna, in to vse dotlej, dokler ne bom dražil nobenega polža na svetu s tistim znanim: Polž, polž, pokaži roge...

Junak in strahopetec

Bogomil Trampuž B.
Sucre, Manabi — Ekvador

To pismo pišem v postelji, na katero sem vezan zaradi bolezni. Upam pa, da bo kmalu bolje. Prilagam vam nekaj pesmi iz moje neobjavljene zbirke »Na vogalu tujine«. S slovenskim svetom v tujini nimam nikakih stikov, edina vez mi je »Rodna gruda«. Zelo rad bi, če bi bilo kdaj mogoče izdati to mojo zbirko v Sloveniji. V španščini sem priznan pesnik, pisatelj, dramaturg in etnolog. Obenem sem že od leta 1928 novinar. Imam nad 20 literarnih del, ki so vsa v originalih.

Mali sosedov sinek Janez Albin je imel v času te zgodbe pet let. Od tedaj do danes je minilo že šest let, spomin na pretekle dogodke pa je tako živ, kot da bi se to zgodilo pred nekaj dnevi. Otrok se spominja vsega, kar se je dogajalo pred štirimi ali šestimi leti in je ves srečen, če lahko govori o preteklosti. Zaradi izrednega junaštva v enem pogledu ga vsi občudujejo, vendar pa, kakor je Janez Albin v enem pogledu junak, je v drugem velik strahopetec.

Njegova mati Neža Velin je tistega popoldne prala pod nizko slamnato streho vodnjaka, fantič pa je medtem lovil metulje v bližnjem sadovnjaku, ki je bil poln lepo dehtečih cvetlic. Bil je vesel, še bolj vesel pa je bil, kadar je imel v rokah metulje in cvetice.

»O, kako si lep, metuljček moj!« je vzklikal, ko je enega ujel in ga s prsti držal kot neprecenljiv predmet. Stekel je k materi, da ji pokaže živalico, ki mu povzroča tako nepopisno srečo. Rože in metulji. To je bila edina igra malega Rudolfovega sina.

Sonce je žgalo, kot zna žgati samo sonce v tropiku. Rudolf in Neža sta opozarjala malega Albina, naj si poišče senco, vendar fant ni hotel poslušati njunih nasvetov. Kjer so poletavali metulji in kjer so rasle cvetlice ali zorele okusne pomaranče, tam je bilo videti Janeza Albina. Tistega popoldneva pa je bilo celo za dečka prevroče in približal se je materi ter sedel na tla, tik ob njej.

»Danes pa žge, kot ogenj v peči.«

»Da, sine moj... Danes res preveč žge. Ostani tukaj v senci vodnjaka ali pa pojdi domov!«

Začel se je igrati z metuljem in s cinijo, ki jo je prinesel z vrta. Neža je nadaljevala s pranjem. Končno se je Janez Albin vlegel na tla in s pogledom meril slamnato streho. Prav nad prostorom, kjer je ležal, se je pojavila velika kača, imenovana sajama, ki je srepo merila na fanta. Ni se ustrašil. Previdno je vstal in stegnil roko proti njej.

»Prijatelj! sva, ali ne?« je rekel.

Neža se je obrnila in ko je videla Janeza Albina, ki je v desnici stiskal kačji rep, je planila k njemu in ga potegnila stran vsa preplašena.

»Saj sva prijatelja,« je mrmral deček.

»Kdo? Ti s kačami?« je prestrašeno vprašala mama.

»Da, mama. Kače božam z roko, večkrat, in vse so moje prijateljice.«

Šele tedaj je Neža razumela, kar z možem dolgo nista mogla odkriti. V resnici je Janez Albin včasih privlekel domov iguane (saurije), gnusne živali, ob katerih te kar

Razposajenec. Foto: Milenko Pegan

strese, ko jih pogledaš. Šele tedaj sta odkrila, da se Janez Albin ne boji kač, celo tistih najbolj strupenih ne: equis, uaskama, estrella in druge. Kaj naj storijo te živali nedolžnemu otroku? Žival tudi ve, kdo je njen sovražnik in kdo ji lahko škoduje. V tem pogledu je bil Janez Albin pravi junak, četudi so ga imeli starši za trmoglavca in poredneža...

Od tega dogodka še ni minil mesec dni, ko sta Rudolf in njegova žena zajtrkovala in se pomenkovala o tem in onem. Janez Albin je bil na dvorišču in se pogovarjal s piščanci, ki so ga obkrožali in iskali v njegovih rokah kaj za pod kljunček. Pri dvoriščnih vratih se je prikazal velik črn bik in ko ga je fantič opazil, je prebledel in obupno poklical na pomoč. Oče in mamica sta takoj pritekla vsa prestrašena.

»Kaj ti je, Janez Albin?« ga je vprašal oče.

»Tisti bik, atek, tisti bik!« In z desnico je pokazal proti biku.

Rudolf je dvignil sinka in se z njim približal živali. Fant je kričal in jokal. Bilo ga je strah... Rudolf je moral odnesti Janeza Albina v hišo. Srce mu je burno utripalo in več ur se deček ni mogel umiriti.

»Kač se ne bojiš,« je rekel Rudolf, »ob kravi ali biku pa tako trepetiš. Kače so stokrat bolj nevarne kot krave, sinek!«

In deček mu je odgovoril kot kak filozof:

»Atek, jaz sem večji od kač, bik pa je tako velik...«

»Kaj hočeš reči s tem?« je vprašal Rudolf začudeno.

»Večji je vedno močnejši od manjših!«

Neža Maurer:

REŠENA RIBICA

Plavala je ribica —
pa ob dno zadela.
Rečica preplitva je,
riba predebela.

Tonček vzame barvico —
valčki zaigrajo.
Ribica je rešena,
risba za prodajo.

Branko Žužek:

KAJ IMAMO RADI

Sonce, ki nas prebudi
in ožarja naše dni.

Ogenj, ki nam izbo greje,
ko je zunaj že hladneje.

Luč, ki nad mizo sveti,
kadar dan prične temneti.

Kruh, ko pride iz peči
in sladko nam zadiši.

Posteljo, ki v njej zvečer
spanec nam prinese mir.

Leopold Suhadolčan

Ukradena kapa

Mojstra detektiva Naočnik in Očalnik sta sedela pred slaščičarno in pila limonado. Štela sta golobe, ki so priletavali na cesto in se nato spet dvignili, ko je prišel kdo mimo.

»Štiriindvajset belih in petnajst sivih,« je rekel detektiv Naočnik.

»Po moje je bilo šestindvajset belih,« ga je popravil detektiv Očalnik.

»Začniva šteti od začetka,« je potem predlagal Naočnik in si naročil še eno limonado.

»Če bojo le tudi golobi za to,« je smeje se dodal Očalnik in si tudi naročil še eno limonado.

Preden sta začela z novim štetjem, je pritekel Marko in ves nesrečen zaprosil: »Slavna detektiva, pomagajta ... Ukradli so mi kapo ...«

Detektiva sta takoj prevzela delo.

»Če hočeva ujeti tatu, nama moraš dati še nekatere podatke,« je rekel Naočnik. »Kdaj si oblekel kapo?«

»Po obedu,« je povedal Marko, »potem sem stekel na dvorišče.«

»Kaj si delal na dvorišču?«

»Žogali smo se.«

»Kdo se je žogal?«

»Janez in Bine ... In potem mi Janez sploh ni več podajal žoge. Samo Binetu jo je še metal ...«

»O, Janez je že sumljiv!« je rekel Naočnik in pogledal Očalnika.

»Da, da, Janez mi jo je ukradel!« je takoj glasno pritrdil Marko. »Vesta, slavna detektiva, Janez je sploh pravi kradljivec. Zadnjič je v šoli sunil malico!«

»Kaj ne poveš. Morala bova k njemu in ga malo pretipati,« je dejal mojster Očalnik in pomežiknil Naočniku.

»Res je. Toda prej morava še nekaj zvedeti,« je pomislil Naočnik in spet pogledal Marka.

»Je bila kapa stara ali nova?«

»Kapa je bila čisto nova. Mama mi jo je šele kupila,« je povedal Marko.

»Strašno bo huda, ko bo zvedela, da je nimam več.«

»In kakšne barve je bila?«

»Modra, z belim čopom.«

Mojster Očalnik je stegnil roko do Markove glave in potegnil z nje kapo modre barve z belim čopom.

»Ali je bila mogoče taka kapa kot ta?«

Marko jo je debelo pogledal in potem priznal: »Ta je ...«

»Ne bo nama treba k Janezu,« je pripomnil Očalnik. »Lahko si bova naročila še tretjo limonado ... Kaj praviš, Marko?«

»Janez mi jo je dal nazaj na glavo, da sam nisem vedel, kdaj,« se je odrezal Marko in že stekel dalje.

**Danica Žlebir, učenka 8. razreda
V FINŽGARJEVI ROJSTNI HIŠI**

Ko sem tako hodila po pisateljevi rojstni hiši, sem se zamislila: Kako lepo je bilo književniku tu, v tej prijazni hišici. Svoja najlepša leta je preživel doma. Ogledujem si črno kuhinjo, črne stene in odprtino, ki vodi v dimnik. Spomnim se njegovih črtic, kjer je opisoval, kako sta z očetom popravljala dimnik. Ker pa se je kadilo iz njega, je oče naročil sinu, naj gre po vedro vode in jo zlije skozi odprtino. Ker je to res storil, je bila mati spodaj pri ognjišču vsa mokra in se je jezila na očeta. Ob tej misli se nasmehnem, nenadoma pa se spomnim, da zunaj dežuje in da bi dež lahko skozi dimnik curljal name.

Skozi nizka vhodna vrata stopim v dnevni prostor, ki se mi zdi še nižji. Soba je nekam temačna, saj majhna okna spuščajo vanjo le malo svetlobe. Ob steni stoji velika krušna peč, statve, vse preprejene s pajčevino in kolovrat, pri oknu stoji velika javorova miza, takoj zraven nje pa se bahavo šopiri šivalni stroj. V nasprotnem kotu vodijo vrata v majhno in tesno čumnatno z dvema posteljama in zibko. Majhno okence gleda na vrt. »Tu je bilo pa lepo živeti!« zamrmram sošolki. Rada bi si kupila kak spomin, ki me bo spominjal na Finžgarjev svet.

V kleti je urejen muzej. Tam so zbrane fotografije, pisma, spričevala. Vse spominja na velikega moža. Ko si ogledujem fotografije bombardirane Ljubljane, opazim nekaj knjig, ki so odnesle sledove bomb. Večina pisateljevih knjig je bila uničena, kot sem slišala v šoli in zvedela iz njegovih zgodb. Razglednico, ki predstavlja Finžgarjevo domačijo, sem kupila pri čuvarki hiše. Žigosala sem jo z žigom: Finžgarjeva rojstna hiša, Dosloviče na Gorenjskem.

Posločili smo se. Vsak je še enkrat z bežnim pogledom objel Finžgarjev svet mladosti in otroštva. Vem pa, da bom vsakokrat, ko bom prišla v roke kako pisateljevo knjigo, pomislila na tihi svet v Doslovičah.

Krožek mladih dopisnikov

Erika piše, da rada riše

Ime mi je Erika in sem stara šest let. Moja sestra Irenka pa je stara štiri leta. Obe radi riševa. Sestra hodi v otroški vrtec, jaz pa v prvi razred nemške šole. Zadnji petek sva bila s prijateljem Iztokom prvič pri slovenskem pouku v Pforzheimu. Nam vsem trem je zelo ugajalo.

Slovenska učiteljica se imenuje tovarišica Pukljeva. Ob novem letu smo bili doma v Novem mestu. Tam smo se igrali s Tonitom in Slavčitom. Radi poslušava povesti. Najbolj nama ugaja povest o Rdeči kapici in o Janku in Metki.

Erika Medle,
Jahnstr. 20 7552 Durmerheim, Nemčija

Risba Irenke Medle

Sankanje

Zmenili smo se, da se gremo sankat na pobočje Pilatusa. Dobili smo se pri žičnici. Dobre volje smo se peljali do prve

postaje. Tam je bilo veliko snega. Drveli smo na sankah po klancih navzdol. Ustavili smo se na majhni ravnini. Zgradili smo sneženo hišico in vsi nekaj časa sedeli v njej. Zapeli smo slovenske pesmi. Za malico so bile hrenovke, kruhki, flancati in čaj. Ko smo se nasankali, smo

Nataša Jančar je takole narisala domovino

drveli po strmi in nevarni cesti v dolino. Tako smo veselo preživeli lepo zimsko popoldne. Lepo vas pozdravljajo učenci slovenske šole v Luzernu, Švica:

Lidija Škof, Marija Čuk, Sašo Zupan, Gerlinda Tedoldi, Deni Kolar, Rudi Ahčin, Samo Kolar, Milan Ilič, Peter Omahen

Moj prijatelj Muki

Jaz imam majhnega psička. Ime mu je Muki. Vsi ga imamo radi. Vsak dan, ko pridem iz šole, me veselo pozdravi. Hitro odložim torbo in privežem psička na vrvico. Mama mi vedno reče: »Ne ostani predolgo zunaj.« Jaz pa jo malokdaj ubogam. Psiček je zunaj zelo vesel. Najprej me potegne k drevesu. Potem, ko se je polulal, ga spustim. Čez čas se vrne, ko mu zažvižgam. Mojega Mukija imam rad.

Milan Dolinšek
7 Stuttgart — Rohr 80
Rathausstr. 5

Risba Erike Medle

Narodna iz Solbice v Reziji

SKRBN PASTIRICA

Glej jo, glej jo, kam pa gre?
Nabirat travo za kozę,
za kozličę rožice,
jagnjetu pogačice!

Stare slike naših mest

Naša poštna uprava je 15. marca izdala serijo 6 priložnostnih poštних znamk s starimi grafikami šestih jugoslovanskih mest, in to Novega Sada, Zagreba, Kotorja, Beograda, Splita in Kranja. Vseh šest znamk predstavlja vrednost 19 din. Celih serij je bilo natiskanih 180.000. Priznati je treba, da so te znamke izredno lepe in tudi umetniško privlačne.

Na prvi znamki za 50 par je risba Novega Sada, glavnega mesta socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine, na levi obali Donave v Bački. Novi Sad se je začel razvijati leta 1748, ko je s cesarskim ukazom postal svobodno kraljevsko mesto s svojim magistratom. Na nasprotnem bregu Donave je znamenita petrovaradinska trdnjava. Ta slika oziroma risba je delo Petra Demetrovića iz Krsturja, nekako v času med 1820 in 1830.

Na drugi znamki za 1,25 din je Zagreb, glavno mesto Hrvatske. Veduto je napravil leta 1822 Szeman Josef, ki je bil geometer pri zagrebški škofiji, prišel pa je iz Košic na Češkoslovaškem. Izdelal je tudi zemljevid zagrebške škofije. Oba predstavljata zelo natančen topografski dokument.

Na tretji znamki za 2,50 din je Kotor, pristanišče v zalivu Boke Kotorske v Črni gori. Kotor leži pod Lovčonom in je obdan s starim, 4 km dolgim, mestnim obzidjem. Upodobil ga je Pierre Mortier iz Amsterdama pred letom 1657, ko je bil porušen samostan sv. Frane. V tistem času je bil Kotor pod benečansko nadoblastjo in pomembna točka v obrambi proti Turkom. Na četrti znamki za 3,25 din je Beograd, glavno mesto naše države in republike Srbije. Gravura je nastala leta 1789, njen avtor pa je bil avstrijski kapetan inženir Mancini. Beograd je narisal z nekega zemunskega griča, ki je bil takrat v avstrijskih rokah.

Na peti znamki za 5 din je Split, največje dalmatinsko mesto, delo francoskega umetnika Cassos Louis — Francois, ki se je ukvarjal s slikanjem narave in krajev. Na svojem potovanju po Istri in Dalmaciji je leta 1782 slikal razne kraje in znamenitosti in med njimi tudi tedanji Split. Na tej risbi se zelo dobro vidijo ostanki veličastne Dioklecijanove palače v Splitu. Na zadnji znamki za 5 din je naš Kranj, središče Gorenjske, iz prve polovice XVII. stoletja. Naslikal ga je Mathaus Merian starejši. Izdeloval je topografske posnetke in opisoval kraje in dežele. Stara slika Kranja je vzeta iz knjige Topographia Provinciarum Austriacarum, ki

je bila natisnjena 1649. leta v Frankfurtu na Maini v Nemčiji.

Za znamke je te risbe priredil beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Tiskala jih je Dunajska državna tiskarna v enobarvnem rastrskem globokem tisku in enobarvnem črtanem tisku v polah po 50 znamk. Znamke so temno sive z zlatim okvirom in napisi krajev ter vrednosti na svetlih podlagah raznih barv.

Velikosti znamk so 31 × 43 mm, brez belega roba pa 27 × 39 mm. Zobci grebenasti 13 1/2. Znamke so vse podolgovate.

Naložba

Iščem sofinanserja za dokončno ureditev dvorca v nadaljnje turistične namene s skupnim poslovanjem ali nudim večje ugodnosti in garancijo za naložen denar. Zadeva je zelo interesantna glede mirnega kraja in zgodovinske preteklosti.

Šinkovec Mirko
Tavčarjev dvorec Visoko
pošta Škofja Loka 64220

Popravljamo

V prejšnji številki smo na strani 27 objavili vest pod naslovom »Darilo slepi mladini v Ljubljani«. V prvem stavku se je vrnila neljuba pomota: kratice organizacije so bile navedene napačno. Pravilno se morajo glasiti: JKJ (Jugoslovanska katoliška jednota), od leta 1941 ABZ (Ameriška bratska zveza). Prosimo vas, da upoštevate ta popravek in se vam opravičujemo za pomoto.

Uredništvo

Spominski koledar maj 1973

1. 5. Mednarodni delavski praznik proglašen leta 1889 na prvem kongresu druge internacionale
2. 5. 1945 so enote četrte armade in devetega korpusa NOV Jugoslavije končale tridnevne ogorčene boje za osvoboditev Trsta
3. 5. 1929 je bilo ustanovljeno v Eisdenu v Belgiji slovensko rudarsko društvo sv. Barbare
5. 5. 1945 je bila v Ajdovščini sestavljena prva narodna vlada Slovenije, ki jo je vodil Boris Kidrič
8. 5. 1945 je kapitulirala nacistična Nemčija, s čimer je bila v Evropi končana druga svetovna vojna
9. 5. 1945 je bila osvobodjena Ljubljana, ki je bila skozi vsa vojna leta srce narodnoosvobodilnega upora
10. 5. 1876 je bil na Vrhniki rojen Ivan Cankar, veliki slovenski pisatelj. Umrl je 11. decembra 1918 v Ljubljani
11. 5. 1971 je bil XII. jubilejni občni zbor ob 20-letnici Slovenske izseljenske matice
12. 5. 1935 je bilo ustanovljeno Slovensko podporno društvo v Villa Devoto v Buenos Airesu
12. 5. 1884 je umrl eden največjih čeških skladateljev Bedřich Smetana, ki je zaslovel zlasti s svojo opero Prodana nevesta
15. 5. 1945 je bila na našem ozemlju, in sicer na srednjem Štajerskem in Koroškem, zadnja velika bitka druge svetovne vojne
16. 5. 1871 je bil v Bistri pri Vrhniki rojen arhitekt John Jager, graditelj ameriškega velempolisa Mineapolisa. Umrl je 31. oktobra 1959
21. 5. 1942 so italijanski okupatorji ustrelili v Gramozni jami v Ljubljani organizacijskega sekretarja CK KP Slovenije Toneta Tomšiča
24. 5. praznujejo v Kanadi Empire Day
25. 5. 1944 so Nemci izvedli silovit napad na Drvar, da bi uničili vodstvo našega narodnoosvobodilnega odpora. Kljub izrednim naporom, jim je ta poskus v celoti spodletel
25. 5. je rojstni dan predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita, ki ga jugoslovanski narodi slavijo kot praznik mladosti. Tega dne se konča vsakoletna šafeta, ki prinaša pozdrave predsedniku iz vseh delov naše domovine
28. 5. 1641 je bil rojen v Ljubljani zgodovinar Ivan Vajkard Valvazor, ki je izdal znamenito Slavo vojvodine Kranjske
29. 5. 1830 je bil rojen slovenski pisatelj Janez Trdina
30. 5. praznujejo v ZDA svoj Spominski dan

Izgubljeni brat v Švici

V Švici imam starejšega brata, ki pa se zelo poredko oglasi in še to le mami in brez naslova. Tako ne vemo o njem nič drugega, kot to da še živi. Pogosto slišimo, kako se nekateri naši ljudje v tujini povsem izgubijo, zato je razumljivo, da včasih tudi nas obdajajo slabe misli. Moj brat Milan Flander, roj. leta 1928 v Zakojci pri Cerknem, je odšel iz Jugoslavije leta 1951. Nekaj let je živel v Italiji, nato pa je odšel v Švico. Nazadnje je živel blizu Sarnena (?), turističnega kraja, več pa ne vemo. Prosimo vse rojake v Švici, ki bi kaj vedeli o njem, ali samega brata, če bo bral te vrstice, da se nam oglasi na naslov:

Viktorija Manfreda
Titova 98, 64270 Jesenice

Voščilo in pozdrav

Svojima dragima vnučkama dvojčicama Suzi in Pegi Ljubičič v Bramalei, Ont. Kanada, ki praznujeta 21. maja četrti rojstni dan, želi stara mama iz Celja ve-

liko, veliko srečnih rojstnih dni. Obenem toplo pozdravlja tudi ljubo vnučko Tano ter njune starše Zvoneta in Stanko. Vlada Ljubičič
Celje

Zahvala

Lani sem bila na obisku v Sloveniji in čeprav sem bila slabega zdravja, sem se dobro počutila med svojimi domačimi ter znanci in prijatelji. V avgustu sem bila na ljubljanski kliniki operirana na žolču. Operiral me je profesor dr. Žakelj, kateremu se iskreno zahvaljujem, kakor tudi vsem bolničarkam, ki tako požrtvalno skrbijo za bolnike. Z žolčem nimam zdaj nobenih težav več, saj je operacija odlično uspela. Obenem se toplo zahvaljujem tudi Slovenski izseljenski matici za njene nasvete in pomoč. Čeprav sem bila doma več kakor tri mesece, mi je ta čas kar bežno minil. Pozdravljena slovenska dežela, kmalu spet na svidenje. Vse bralce Rodne grude lepo pozdravljam!

Marija Vamplin
Toronto, Kanada

Najuspešnejše Helidonove plošče

Založba Obzorja Maribor
Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

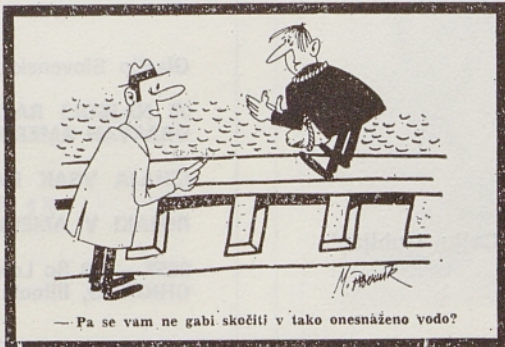
LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas harmonike	FLP 04-027
2. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki F	FLP 04-021/1-2
3. Ansambel Mihe Dovžana: Dimnikar	FLP 04-023
4. Slovenski oktet: Sedem rož	FLP 09-009
5. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer	FLP 04-025
6. Ansambel Maksa Kumra: Na Vrhe	FLP 04-024
7. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je Otoček	FLP 04-020
8. Štirje kovači: Pesem doline	FLP 04-022
9. Martin Böttcher: Dr. Živago	SLE 14549-P
10. The Les Humphries: Singing Revolution	SLK 16692-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Janko Ropret: Ne priznam	FSP 5-063
2. Marjetka Falk: Mož naj bo doma	FSP 5-055
3. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevodnik	FSP 4-024
4. Jože Kobler: Spomin na Marjano	FSP 5-056
5. Erazem in potepuh	FSP 2-002
6. Kekčeva pesem	FSP 2-001
7. Trio Jožeta Burnika: Za rojstni dan	FSP 4-025
8. Srce: Gvendolina, kdo je bil?	FSP 5-051
9. Ljupka Dimitrovska: Ljubljanski zvon	FSP 5-049
10. Alfi Nipič: Stranac	FSP 5-062

Opomba: Avsenikova plošča »Zlati zvoki« je zaradi prodane licence namenjena izključno za prodajo v Jugoslaviji.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Dragi rojaki!

Ko boste preživljali svoje letošnje počitnice v domovini, obiščite turistično agencijo YUGOTOURS v Ljubljani.

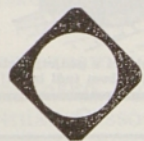
YUGOTOURS organizira v sezoni 1973, od maja do oktobra, redne tedenske polete v SOVJETSKO ZVEZO in GRČIJO.

Informacije: Yugotours Ljubljana, Titova 36/IX
in pooblaščenice agencije v vseh večjih krajih v Sloveniji.

OB VAŠEM OBISKU V SLOVENIJI VAS PRIČAKUJE TUDI

VELETRGOVINA

**KOVINOTEHNA
CELJE**

**export
import**

s svojimi prodajalnami tehničnega blaga v Celju, Ljubljani, Mengšu in Mariboru.

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

Modna hiša s poslovnimi enotami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu je za pomladno in poletno sezono pripravila bogat asortiment modne konfekcije, primerne za vse starosti in postave, veliko izbiro aktualnih pletenin, metrskega blaga in modnih dodatkov.

Kvaliteta materialov, modni kroji in dostopne cene vam jamčijo dober nakup.

mali oglasi mali oglasi mali oglasi

Hiša v Opatiji

Vseljivo manjšo enostanovanjsko hišo v Opatiji prodam.
Naslov: Jana BABNIK, Pleteršnikova, 23, 61000 LJUBLJANA

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

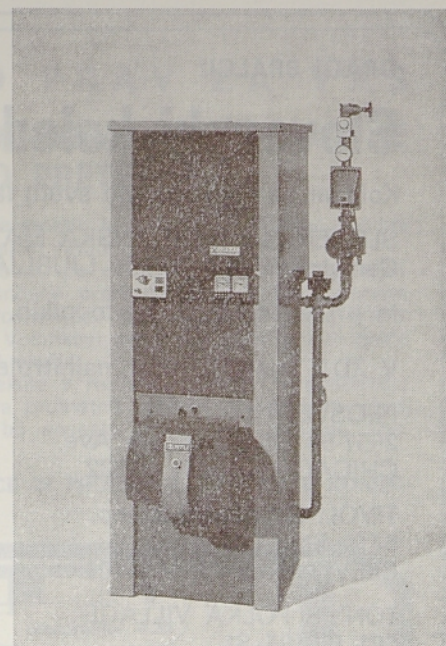
2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Ko obiščete Ljubljano, stopite še v prodajalno »TEKO«, Trg OF 15 (nasproti železniške postaje), kjer lahko kupite vrsto izdelkov priznanih znamk kot:

litoželezne kotle za centralno kurjavo z vso opremo znamke »IDEAL-STANDARD« (Zahodna Nemčija)

trajno žarne štedilnike in peči na premog znamke »KÜPPERS-BUSCH« (Zahodna Nemčija)

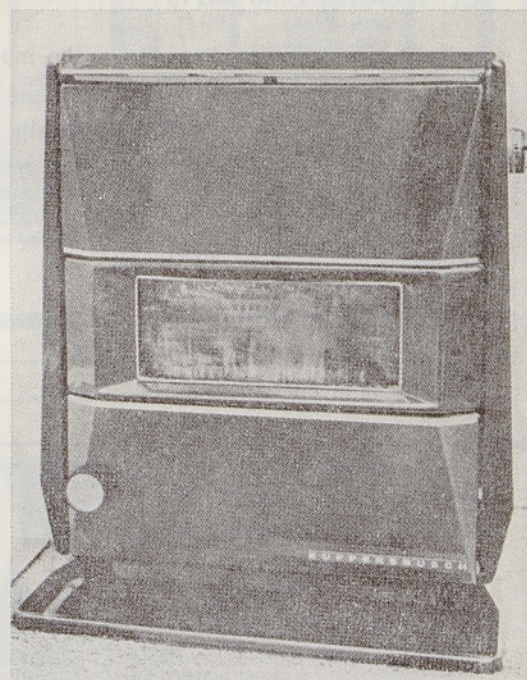
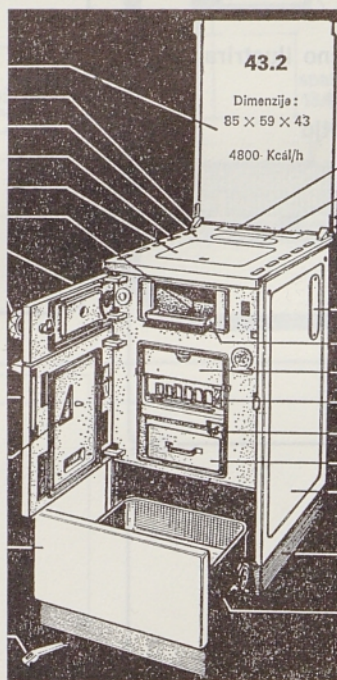
električno ročno orodje s številnimi priključki za razna opravila znamke »BLACK & DECKER« (Anglija)

Na razpolago je še več drugih izdelkov, za katerih kvaliteto, nadomestne dele in servisno službo vam jamčimo!

Prodaja tudi za devize iz konsignacijskega skladišča!

Obisk pri nas vam prihrani čas, trud in skrb!

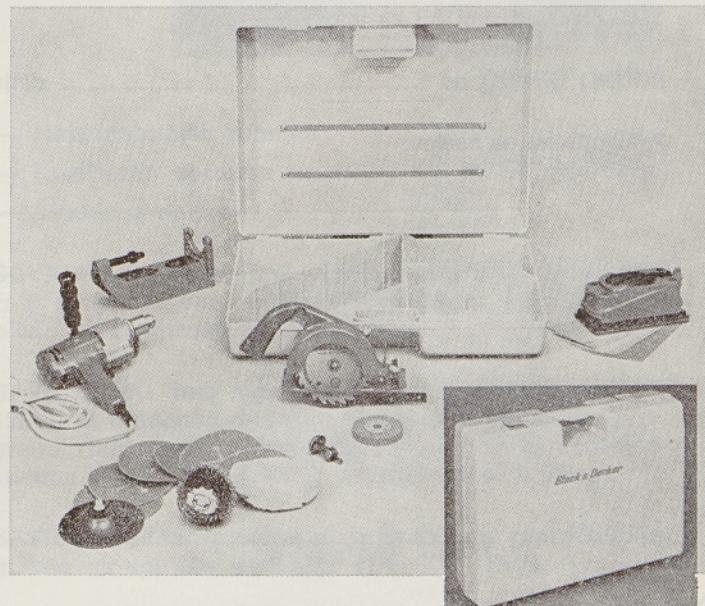

Priporoča se

Trgovsko podjetje s tehničnim blagom na debelo in drobno

TEKO

Prodajalna: Ljubljana — Trg OF 15
Telefon: 312-104

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave.

CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.

6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE

591 E. 185 St.

CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosim, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

.....

Točen naslov novega naročnika:

.....

.....

Podpis:

GRADBENO
PODJETJE
OBNOVA
LJUBLJANA
TITOVA 39

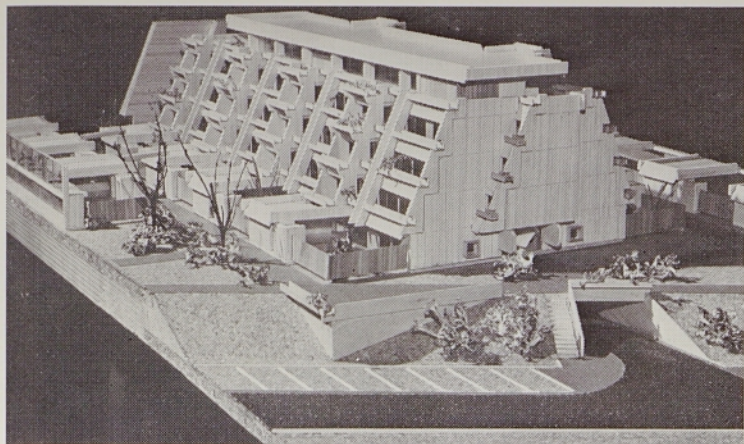
Kupcem individualnih hiš

V neposredni bližini Ljubljane, na komunalno urejenem zemljišču so naprodaj individualne hiše, zgrajene do III. gradbene faze, to je do strehe, neto stanovanjske površine 167,00 m² s pripadajočim zemljiščem od 600—1200 m².

Hiše so izvedene v treh variantah, od česar zavisi tudi fiksna cena, ki znaša skupno za zemljišče, komunalije, zgradbo do III. faze in prometnim davkom od 359.187.— din do 480.531.— din.

Vse informacije glede nakupa dobite v gradbenem podjetju »Obnova« Ljubljana, Titova 39/II nadstropje, soba št. 23, telefon 320-841/20.

PRIDITE IN POGLEJTE ALI NE GRADIMO PRAV ZA VAS

Soseska 9 se gradi v okviru dolgoročnega programa stanovanjske graditve v občini Šiška, imenovanega

PROGRAM 80

GRADBENI IZVAJALCI OBJEKTOV SO:
GIP INGRAD IZ CELJA, SGP ZIDAR IZ KOČEVJA
IN DRUGI

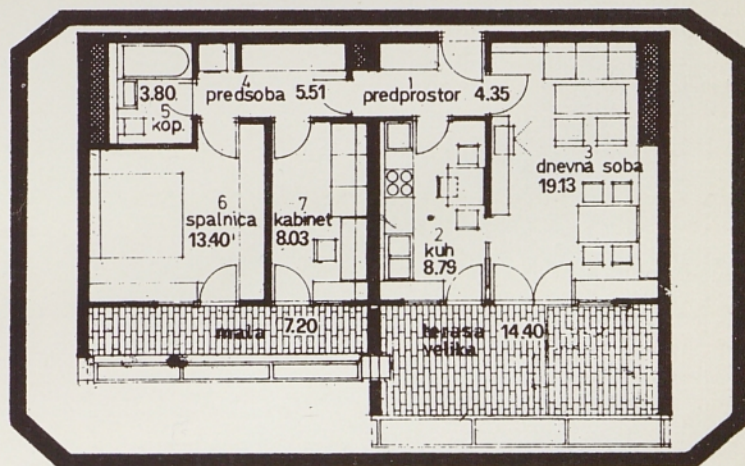

ORGANIZACIJA IN PRODAJA:
STANDARD-INVEST LJUBLJANA
Celovška cesta 89
Telefon: 57-477
55-475

ČE NIMATE STANOVANJA ALI ČE VAM JE SEDANJE POSTALO PRETESNO

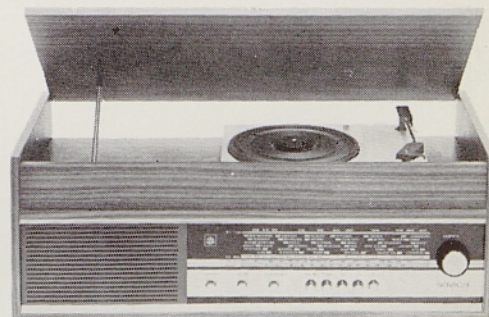
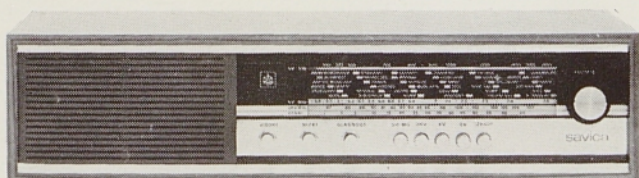
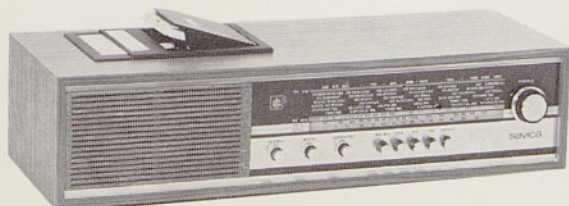
boste gotovo našli rešitev v terasastih blokkih, ki jih gradimo v mirni in sončni soseski 9 pod Šišenskim hribom. Med stanovanji boste lahko izbirali po velikosti, legi, višini in ceni. Soseska bo imela trgovine osnovne preskrbe, gospodinjne servise in različne obrtne delavnice. Poskrbljeno bo za varstvo otrok, osemletka pa že stoji v bližini ob Vodnikovi cesti. Za vaše pločevinaste konjičke bodo prostori v kletni etaži. Poti pešcev in vozil bodo potekale v različnih nivojih. Ta posebnost je za nas novost, zagotavlja pa prometno varnost stanovalcev v soseski. S središčem Ljubljane bo soseska povezana z direktno avtobusno progo št. 5.

VSE PODATKE, NASVETE, SKICE IN PROSPEKTE DAJEMO V KOMERCIJALNI STANDARD-INVESTA.

Iskra

Radijski sprejemniki za vas!

- Najsodobnejša tehnika
- Kvaliteten sprejem na UKV, KV in SV področju
- Moderna oblika

SAVICA CR SN 112 ima vgrajen električni gramofon za predvajanje vseh normalnih in mikro gramofonskih plošč vseh hitrosti in dimenzij.

SAVICA MG ima vgrajen kasetni magnetofon MG 125 S, ki omogoča direktno snemanje radijskega programa, lahko pa ga uporabljamo tudi za samostojno snemanje ali reprodukcijo magnetofonskih kaset.

SAVICA SN 111 — odlikuje ga kvalitetna reprodukcija in ima tri valovna področja (SV, KV, UKV).

Jugoslavija – turistični vodnik

PULA

Zakaj je Ljubljana ohranila trajen baročni pečat? — Zakaj je zanimiva galerija hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića v Splitu? — S kakšnimi stvaritvami se predstavlja naš čas na ekranu vidne zgodovine? — Kaj bi vedeli povedati o Plitvičkih jezerih? — O Postojnski jami? O Džerdapski soteski? — O Sedmerih triglavskih jezerih? — O toplicah in zdravilnih vrelcih? — O Boki kotorski? — O Ohridskem jezeru? — O pragozdu Perućica? — O ulcinjski plaži in o kornatskih otokih? — Vse odgovore — odgovore v besedi in sliki — odgovore na tisoče vprašanj, boste našli v novem Spektrovem

VODNIKU PO JUGOSLAVIJI

ki je zamišljen kot vodnik tujca — tiskan bo v petih tujih jezikih in v šestih jezikih narodov Jugoslavije — in ki bo mnogim Jugoslovanom omogočil, da ne bodo tujci v lastni deželi — VODNIK je knjiga za vse tiste, ki želijo spoznati Jugoslavijo, za tiste, ki želijo po Jugoslaviji potovati — Če to ni knjiga za vas — potem je to najlepše darilo vašemu otroku, kateremu bo pomagala, da bo izpopolnil svoje znanje iz zemljepisa, zgodovine in umetnostne zgodovine.

Format: 20,5 x 14 cm — Obseg: 224 strani — 532 barvnih reprodukcij 40 mojstrov umetniške fotografije iz Jugoslavije.

Vsebina: kulturno zgodovinski spomeniki, pomorska tradicija, ljudska umetnost, lov in ribolov, zimski športi, zdravilni vrelci in toplice, glavna mesta republik in pokrajin, jadranska obala, jadranski otoki, 25 itinererjev po Jugoslaviji, vse informacije za tuje in domače turisti, 7 večbarvnih zemljevidov velikega formata in 25 itinererskih zemljevidov.

Tekst: Ivan Katušić — Konceptcija, likovna oprema in redakcija: Drago Zdunić — Knjiga bo izšla v angleški, nemški, francoski, italijanski in ruski verziji ter v vseh jezikih narodov Jugoslavije — Založnik: Spektar, Zagreb, Zorkovačka 6, tel.: 565-255, 565-256, 565-610 — Tiska CGP Delo, Ljubljana — Rok izida: leto 1973 — Cena: za Jugoslavijo 45 dinarjev, za inozemstvo 3 dolarje — Knjižarne in kupci na veliko dobijo rabat.

TRAKOŠČAN

SARAJEVO

NIŠ

BLED

POČITELJ

maj

5

1973

SLOVENIJA

Ko obiščete svetovno znano Postojnsko jamo, ne pozabite obiskati še druge znamenitosti v njeni bližini, ki prav tako zasluži pozornost. Predjamski grad je po zaslugi ameriške revije Life tudi postal že svetovna znamenitost, ki pa je le še premalo obiskana. Posebnost je sam pogled nanj, ogleda vreden pa je tudi muzej v njem. Foto: Janez Klemenčič

Vas Razdrto pod Nanosom. Foto: Janez Klemenčič

Iz vaših pisem

Zlata poroka

Obnavljam naročnino za Rodno grudo za leto 1973. Brez nje bi bila izgubljena, ker me zanima vse, kar se tam dogaja. Še vedno čakam tudi na objavo fotografije Dravelj pri Ljubljani, kar so mi v uredništvu že zdavnaj obljubili. Konec januarja smo slavili v naši družini zlato poroko, v februarju pa tudi 50-letnico dela pri društvu 120 SNPJ. Odbornica, blagajničarka in tajnica sem že od leta 1927. Štirikrat sem bila tudi na konvenciji. Rada bi delo odložila, pa mladina noče in se ne zanima toliko za prevzem poslov.

Jennie Marinšek
Gallup, New Mexico, USA

Predvsem vam in vašem možu iskreno čestitamo k visokemu jubileju vajinega skupnega življenja. Želimo vam še veliko zdravja in zadovoljstva v družinskem krogu.

Fotografija Dravelj je res že naš zelo star dolg, ki pa, upam, ga bomo kmalu izpolnili. Res jih bo težko slikati, saj so Dravlje danes del mesta, ves pozidan z novimi stanovanjskimi hišami. Vendar pa bomo poskusili! Lepo vas pozdravljamo!

Zanimivi koledar

Od Tivolija v Clevelandu sem prejela vaš koledar, ki je res zelo zanimiv. Posebno pa sem vesela barvnega stenskega koledarja. Rodna gruda precej neredno priha, včasih prideta pa kar po dve številki skupaj. Lepo se zahvaljujem tudi za gramofonske plošče, ki sem jih naročila. Zares ste mi ustregli.

Tončka Ezzo
Girard, Ohio, ZDA

Pismo iz ČSSR

Prejela sem revijo Rodna gruda. Presenečena sem, da je po svetu toliko sposobnih Slovenk in Slovencev, presenečena nad vašo lepo, zanimivo revijo in srečna, ko prebiram prelepi slovenski jezik, ko

se seznanjam z novicami iz življenja, dela in napredka naših ljudi doma in po svetu. Če bi si želela z menoj dopisovati kakšna navdušena Slovenka v svetu, bom vesela. Piše naj mi na naslov:

Libuša Sojak,
Slovačka Divadlo,
66612 Uh. Hradište, ČSSR

Branje o Slovencih po svetu

Pošiljam vam naročnino. Lepo revijo komaj čakam, ker je v njej toliko zanimivega branja posebno o Slovencih po svetu ter novice iz našega domačega kraja.

Zora Svetina
Heidelberg, Vic., Avstralija

Prelepa in preljuba

Pozdravljam vas z željo, da bi nas še dolgo razveseljevali z novicami in slikami iz naše prelepe in preljube Slovenije. Tudi koledar mi je iz leta v leto bolj všeč, lani pa ste me najbolj razveselili z lepim stenskim koledarjem.

Košiček-Legan Anica
München, ZR Nemčija

Slovenska himna

V Rodni grudi sem bral, da ste povišali, naročnino (za evropske države), zato vam prilagam razliko. Najlepše se vam zahvaljujem, ker ste tako izčrpno odgovorili na moje vprašanje. Prav lepa hvala. Ko sem bral, da v Sloveniji izbirate himno, sem se spomnil, da smo v šoli peli tisto pesem »Lepa naša domovina, oj, junaška zemlja mila...«

Jean Trstenjak Francija

Kromberški grad

Skoraj dva meseca sem se zadrževal v domovini, pa mi ni ostalo toliko časa, da bi se osebno oglasil na Matici. Doma sem iz Ozeljana pri Novi Gorici in sem med drugim slikal tudi mojo rojstno vas, grad Kromberk pri Novi Gorici in Sveto

goro nad Gorico. Rad bi, da bi vsaj katero izmed teh slik objavili tudi v Rodni grudi, ki je med Slovenci po svetu zelo razširjena in priljubljena. Vem, da bo marsikateri Primorec vesel, ko bo zagledal te slike v reviji. Omeniti vam moram tudi, da je v Kromberškem gradu muzej iz druge svetovne vojne, ki je zelo dobro obiskan.

Rodno grudo zelo redno prejemam in komaj čakam, da prejmem naslednjo številko. Ali se še lahko kdaj oglasim?

Emil Zorzut
Reichenbach, ZR Nemčija

Sliko gradu Kromberk objavljamo že v tej številki, kdaj kasneje pa še katero drugo. Seveda se lahko še oglasite, priporočamo se za kak dopis o delu in življenju naših ljudi v Nemčiji, ki bo prav gotovo zanimal tudi druge bralce.

Slovenski običaji v tujini

Z mojega lanskoletnega obiska sem se vrnil z najlepšimi vtisi, navdušen nad velikim napredkom, ki ste ga dosegli v zadnjih osmih letih. Prav posebno mi bo ostal v spominu veliki piknik v Škofji Loki, to pa zato, ker v tujem svetu ne morete doživeti nekaj tako veličastnega. Vsem, ki so pomagali k uspešni organizaciji tega slavlja, je treba iskreno čestitati, seveda pa velja to tudi za nastopajoče, ki so številnim obiskovalcem dokazali, da tudi v svetu še obstajajo slovenski običaji.

Vsak obiskovalec med obiskom rojstnega kraja doživi kako presenečenje in tako

tudi jaz. Srečal sem sestrično, ki sploh nisem vedel zanjo. Stara je 53 let, rojena je v ZDA, prvokrat pa je obiskala rojstno deželo svoje pok. matere, moje tete, ki je tudi nikdar nisem videl. Ona živi v Willardu, država Wisconsin, prišla pa je z željo, da vidi rojstno hišo svoje matere in očeta. Na vse svoje presenečenje se je seznanila s še živečo teto (74 let) in s šestimi sestričnimi in bratranci, za katere sploh ni vedela, če še živijo. Prilagam vam tudi sliko: prva od leve je hčerka gospe, ki poje pri pevskega zboru »Zarja«, druga je moja sestrična Silva Jurkovič, v sredini sem jaz, potem je sin moje sestrične in moj edini sin. Slika je posneta pred rojstno hišo naših mam.

Milan Bizjak
Port Alberni, BC, Kanada

Trije novi naročniki

Oglašam se vam prvič z nekaj vrsticami. Z revijo sem zelo zadovoljen, vseč pa je tudi drugim mojim znancem, zato vam tudi pošiljam naslove treh novih naročnikov. Skoraj vsak bralec ima željo, da bi v reviji našel to ali ono in tudi jaz bi rad videl, da bi ustregli moji želji. V lepo sestavljeni reviji si želim tudi kako križanko, v katero naj bi bila vnešena predvsem imena slovenskih krajev, hribi, doline, pa tudi prava slovenska beseda za ta ali oni izraz. Kot vidite, ne mislim na kake težke ali nagradne križanke, pač pa na nekaj lažjega za kratek čas, nekaj, kar bo predvsem dostopno Slovencem, ki nimajo vsak dan stika s slovenskim jezikom. Poleg križanke naj bi bila tudi kaka šala, npr. »šala meseca«.

Martin Zavec
Göteborg, Švedska

Z zamisljijo o križanki ste prišli ob pravem času, saj smo tudi mi že začeli pripravljati nekaj podobnega. Upamo, da bomo že v prihodnji številki redno začeli objavljati tudi primerno lažje križanke. In tudi na humor mislimo! In prav lepa hvala za nove naročnike!

Obletnica

Minilo je leto dni, odkar sem se naročila na to prelepo slovensko revijo »Rodno grudo«. Upam in želim, da vsak Slovenec bere »Rodno grudo«, posebej naj to velja nas izseljence (ali Slovence na tujem), kajti revija nam prinaša resnična čustva in občutke iz naše prelepe domovine.

Res ste se potrudili glede gostovanja Slakov v Avstraliji. Za nas avstralske Slovence je bilo to nekaj zelo pomembnega. Še nikoli prej nismo doživeli kaj podobnega. To bo za zmeraj ostalo v naših spominih. Upam, da nas tudi v prihodnje ne boste pozabili.

Anita Barwa
Seaton, STH, Avstralija

Sharon Ušeničnik

Gorenja vas nad Škofjo Loko

Rodno grudo prebiram že dalj časa, zdaj pa moram reči, da prihaja zelo neredno. Včasih ne pride tudi po tri mesece. Prosil bi, da bi kdaj objavili v Rodni grudi sliko Gorenje vasi nad Škofjo Loko. Najraje bi jo seveda videl v barvah ali celo na naslovni strani. V tem primeru bi dal sliko v okvir. Prilagam vam sliko naše ameriške Slovenke Sharon Ušeničnik.

Mat Ušeničnik
Bridgeville, Pa., ZDA

Hudo je, če ni družina skupaj

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo za tiskovni sklad. Nam je ta lepa revija zelo všeč. Ko jo prejmemo, jo vsi lepo od začetka pa do konca preberemo. Posebno našemu mameu sinku je zelo všeč. Tukaj v tujini nam je zelo pusto in dolg čas. Naj vam še povem, da imamo še eno hčerko, ki je doma pri stari mami v Prekmurju. Zelo hudo je, če ni skupaj vsa družina. Hčerka bo šla jeseni v šolo. Ob koncu lepo pozdravljam celoten kolektiv SIM in vse rojake širom sveta.

Ančka Lavš z družino
Vöhrenbach, ZR Nemčija

Naši naseljenci prehitro izumirajo

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in se vam zahvaljujem, da mi niste prenehali pošiljati, čeprav sem bila v zamudi. Velikokrat berem o ljudeh, ki sem jih tudi sama poznala. Najbolj ste me presenetili s sliko dr. Zamaneka. On je bil nekajkrat tudi v Ameriki in je bil tudi naš gost. Janeza Brodnika smo srečali v letališču v Kanadi. Kje je sedaj, ali še telovadi? Zelo so mi všeč slike, mnogo krajev mi je še v spominu, čeprav sem že 50 let v Ameriki. Velika škoda je, da naši naseljenci tako hitro izumirajo. Posebno tu v New Yorku.

Mary Pichler
Long Island City Astoria, N. Y., ZDA

Srebrna poroka ob Zbiljskem jezeru

Peče me vest, ker ne vem točno, ali sem vam dolžna za naročnino za Rodno grudo. Kakorkoli že je, upam, da boste počakali do avgusta, ko pridem z družino spet na obisk v Smlednik. Takoj se bom oglasila

pri vas in poravnala račun. Obenem pa se vam lepo zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Vse z navdušenjem preberem. Enajstega avgusta bova z možem praznovala srebrno poroko in upam, da bom lahko rezervirala v hotelu »Kanu« ob Zbiljskem jezeru, da se bomo lahko s sorodniki in prijatelji spet enkrat veselo zabavali.

Karolina Woodfinden
Stockport, Anglija

Nikakih skrbi! Redno vam bomo pošiljali in počakali vaš obisk. Že vnaprej vam tudi iskreno čestitamo k srebrnemu zakonskemu jubileju in želimo, da bi ga proslavili kar najlepše!

Pozdravi in čestitke

Jugoslovani iz Londona in okolice v Ontariu, Kanada, pošiljamo vsem Jugoslovanom na tujem in doma pozdrave in čestitke za delavski praznik 1. maj! Tem čestitkam pridružujemo tudi iskrene pozdrave in tople želje za dolgo in srečno življenje našega ljubljene predsednika Tita! Naj vsa jugoslovanska mladina skupaj s tovarišem Titom lepo praznuje njegov in svoj praznik — 25. maj — dan mladosti.

Uprava Jugoslovanskega kanadskega kluba
London, Ontario, Kanada

Bralka v Grčiji

Zelo rada berem Rodno grudo. Vedno me zanimajo novice iz Slovenije in občudujem barvne slike naše lepe dežele. Zelo bom vesela, če boste enkrat v prihodnje objavili tudi kako sliko Kranja, od koder sem doma.

Tu v Atenah nas je kar precej Slovenk, ki sem jih spoznala šele preteklo leto. Smo same ženske, poročene z Grki. Zberemo se vsak mesec enkrat, zdaj pri eni, zdaj pri drugi. Rade bi ustanovile majhen slovenski klub, da bi se še bolj pogosto zbirale ter ohranjemale naše lepe slovenske navade in praznovanja skupaj z našimi otroki. Pozdravljam vse pri Slovenski izseljenski matici in vse rojake po svetu.

Maria Challoy
Atene, Grčija

Kromberški grad pri Novi Gorici

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:

Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Uredniški odbor:

Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Oblikovalec:

Jože Boncelj

Prevajalci:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

5

LETO XX — MAJ 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVENES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Letošnja izseljenska srečanja	6
Začasno na tujem (I)	7
English Section (II)	7
Predjamski grad	15
»Vezani smo na dom in zemljo«	16
Beneški fantje	17
Čudeži »atomske vode« iz Podčetrтка	18
Gradovi se dvigajo iz ruševin	20
Brda, Brda vinorodna	22
Slovenci v Franciji, Italiji in Švici	24
Kaj prikazujejo v slovenskih gledališčih	26
Dolga pota štajerske majolike	28
Spominski dom v Kumrovcu	29
Naši po svetu	30
Poroka pri osemnajstih	34
Janko Rogelj: Kako sem postal častni meščan Višnje gore	36
Bogomil Trampuž: Junak in strahopetec	37
Otroci berite	38
Krožek mladih dopisnikov	39
Filatelija	40
Vaš kotiček	41
Humor	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Izseljenci in dogodki na Koroškem

Že preteklo jesen in odtlej skoraj v vsaki številki naše revije smo vas na kratko seznanjali z dogodki, v katerih so posebej prizadeti Slovenci na avstrijskem Koroškem. Avstrijska vlada se je bila lani odločila, da vsaj deloma uresniči 7. člen avstrijske državne pogodbe in postavila dvojezične krajevne napise v 205 krajih, kjer žive tudi Slovenci. Znano je, kakšna je bila reakcija nemških nacionalističnih skrajne-

žev. Koroški Slovenci so se ob teh dogodkih počutili ogrožene, zato je razumljivo, da so se po pomoč obrnili tudi na Jugoslavijo kot sopolisnicio avstrijske državne pogodbe, v skrajnem primeru pa, so že takrat poudarili, se bodo odločili tudi za internacionalizacijo tega vprašanja. Jugoslovanska in slovenska vlada je zagotovila predstavnikom koroških slovenskih organizacij vso podporo v njihovem boju.

Te dni smo prejeli v uredništvo tudi več pisem, v katerih naši bralci izražajo polno podporo prizadevanjem koroških Slovencev. Našim bralcem, ki žive po svetu, je preprosto nerazumljivo, da se lahko take narodnostne krivice dogajajo sredi civilizirane Evrope. Najdalj so v podpori koroškim rojakom šli ameriški Slovenci, ki so predsedniku Nixonu in državnemu tajniku Rogersu poslali resolucijo, v kateri med drugim zahtevajo od Združenih držav Amerike, kot sopolisnice avstrijske državne pogodbe, »da podvzame primerne diplomatske ukrepe, ki

naj opozore avstrijsko vlado in nemško večino na Koroškem, da vlada Združenih držav Amerike vztraja pri pogodbi in zahteva njeno polno upoštevanje in izvajanje v dobri veri in da ne bo trpela nobenega njenega kršenja ali zastraševanja slovenske manjšine po nemški večini«. Ameriška vlada je podpisnikom resolucije sporočila, da intervencija ZDA ni bila zahtevana in da so prepričani, »da je mogoče najbolje doseči učinkovito in trajno rešitev tega vprašanja z nadaljevanjem razgovorov med Avstrijo in Jugoslavijo.

Zamejci in izseljenci imajo kljub vsem globokim razlikam med njimi v resnici veliko skupnega. Predvsem pa jim je skupna izredna občutljivost za vse narodnostne krivice. Ameriški rojaki so v svojem poročilu napisali: »Narodna dolžnost Slovencev v ZDA in drugod po svetu je, da podpremo svoje brate na Koroškem v obrambi njihovih temeljnih narodnih pravic.« Prepričani smo, da jim boste pritegnili tudi drugod po svetu.

Bijedić v Aziji in Avstraliji

Predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić se je konec marca vrnil z enomesečnega potovanja po nekaterih državah Azije in Avstralije. Na svoji poti se je pogovarjal z voditelji Indije, Sri Lanke, Malezije, Singapura, Avstralije, Nove Zelandije, Bangla Deša in Nepala. Skupna značilnost vseh teh pogovorov je bila, po poročilih, da so sodili v okvir priprav na septembrski sestanek voditeljev neuvrčenih držav v Alžiru in za utrditev vezi, ki jih ima Jugoslavija s temi državami. S tem v zvezi je bila posebno presenetljiva vest, da želi na alžirskem sestanku kot opazovalka sodelovati tudi Avstralija.

V Avstraliji se je Džemal Bijedić s premierom Goughom Whitlamom pogovarjal tudi o preprečevanju teroristične dejavnosti proti Jugoslaviji, za kar je avstralska vlada izrazila vso pripravljenost. Že nekaj dni po Bijedićevem obisku smo prejeli poročila o aretacijah ustaških skrajnežev v Sydneyu.

Spremenjena ustava skoraj povsem nova

V Jugoslaviji bomo letos dobili novo ustavo, saj bodo spremenjene bistvene točke ustave iz leta 1963. Prva faza ustavnih sprememb je bila končana že 30. junija 1971, ko so bila sprejeta ustavna dopolnila, ki pomenijo reformo naše državne strukture. Odnosi med federacijo in republikami so bili že takrat postavljeni na relativno nove temelje. Takoj po sprejetju teh ustavnih dopolnil je posebna koordinacijska komisija začela pripravljati drugo fazo ustavnih sprememb. Komisija je morala predvsem upoštevati pripombe republik in pokrajin. O vseh najpomembnejših vprašanjih je bilo doseženo popolno soglasje. Ustavna komisija zvezne skupščine bo že v kratkem prejela osnutek celotnega besedila nove jugoslovanske ustave.

Komisija brez Slovencev

Komisija avstrijske vlade za vprašanja slovenske narodnostne manjšine na Koroškem deluje brez predstavnikov obeh slovenskih organizacij. V začetku svojega dela razpravlja predvsem o tem, kaj je to narodna pripadnost, kaj je mešano prebivalstvo in drugo. Po nedavnih volitvah na Koroškem je vladna socialistična stranka, ki je lani predlagala zakon o dvojezičnih napisih, precej oslABLJENA, koroški Slovenci, ki so na volitvah nastopali z lastnimi sezname, pa so močnejši, kot so bili prej.

»Sutjeska« kmalu končana

Filmska ekipa »Sutjeske« je že zmontirala film in ga je začela tudi tonsko oblikovati. Jugoslovanski tonski snemalci pri tem delu sodelujejo tudi z britanskimi strokovnjaki. Mednarodno kopijo filma so izdelali v Londonu. Znano je, da je v tem filmu odigral vlogo maršala Tita filmski igralec Richard Burton, glasbo pa piše grški skladatelj Mikis Teodorakis.

na kratko

Džemal Bijedić

Novi ameriški krediti

Ameriška izvozno-uvozna banka je odobrila Jugoslaviji prek enajst milijonov dolarjev posojila za nakup telekomunikacijske opreme v Združenih državah Amerike. Namenjena je osmim jugoslovanskim televizijskim centrom za ureditev televizijske mreže drugega programa.

Ameriška vlada je prav tako sporočila, da je odobrila Jugoslaviji triletni kredit v znesku 85 milijonov dolarjev za financiranje nakupa ameriške pšenice, žit, rastlinskega olja, bombaža, tobaka in plemenske živine.

diplomacija

Novi jugoslovanski konzuli

Skoraj milijon jugoslovanskih delavcev, ki so zaposleni v tujini, zahteva od naše države tudi številne nove obveznosti, predvsem glede zaščite njihovih pravic, organiziranega zaposlovanja in drugih interesov. Problematika Jugoslovancev v posamezni državi je ena izmed osnovnih točk pogovorov o meddržavnih odnosih, vedno več pozornosti pa jugoslovanska vlada polaga tudi na okrepitve obstoječih jugoslovanskih konzulatov in na ustanavljanje novih. Pravno je zaposlovanje urejeno z meddržavnimi sporazumi o zaposlovanju in o socialnem zavarovanju. Zdaj so v teku razgovori za sklenitev takih sporazumov s Kanado, Švico, Dansko in Norveško; z Dansko, Norveško in Kanado pa pripravljajo tudi konvencije o socialnem zavarovanju.

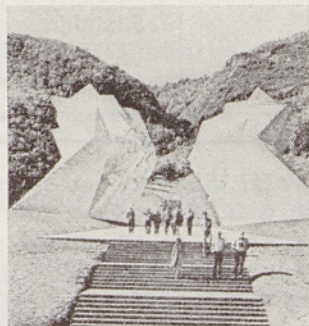
V zahodnoevropskih državah in v Avstraliji je bilo do konca leta 1972 odprtih 17 novih konzulatov, vendar pa to še daleč ni dovolj. Potrebno bo te konzulate tudi kadrovsko okrepiti, zato je jugoslovanska vlada že odobrila 137 novih delovnih mest na diplomatsko-konzularnih predstavništvi. Še takrat, ko bodo izpopolnjena vsa ta delovna mesta, bo na vsakega konzularnega uslužbenca prišlo po 5 do 10 tisoč jugoslovanskih delavcev.

Pomembno nalogo opravljajo tudi jugoslovanski socialni delavci, katerih je v ZR Nemčiji 92, razmišljajo pa tudi o podobnih akcijah v drugih zahodnoevropskih državah in v Avstraliji. Predvsem našim delavcem so namenjeni tudi novi jugoslovanski informativni centri. Prvi je bil preteklo leto odprt v Stuttgartu v ZR Nemčiji, pripravljajo pa še podobne centre v Parizu, na Dunaju, v Stockholmu, Zürichu in Kölnu.

gospodarstvo

Jugoslavija kot izvoznik hrane

Analiza jugoslovanskega inštituta za zunanjo trgovino napoveduje, da ima Jugoslavija realne možnosti, da se do leta 1975 uvrsti med največ-

Spomenik na Sutjeski

Ivan Seničar, od lanskega septembra novi jugoslovanski konzul v Clevelandu

je svetovne izvoznice hrane. Izvoz jugoslovan-
skih kmetijskih pridelkov bi lahko dosegel vred-
nost 500 milijonov dolarjev ali za 200 milijonov
več kot znaša danes. Jugoslavija, sodi ta inšti-
tut, bi lahko izvozila okrog 2 milijona ton koru-
ze, okrog 146 tisoč ton goveje živine in govedine,
70 tisoč ton svinjine, 45.000 ton mesnih konzerv,
80.000 ton sadja, 90.000 ton izdelkov iz sadja
in zelenjave, 100.000 ton vina, semena in še raz-
ne druge kmetijske pridelke.

Novomeščani v Belgiji in v Hercegovini

Novomeška industrija je v zadnjih letih na-
redila velik vzpon in se tudi v jugoslovanskem
merilu uvrstila med vodilna podjetja v svojih
stokah. Iz tega je nujno sledil še korak naprej
— ustanavljanje novih tovarn doma in na tu-
jem. Industrija motornih vozil, ki se je že
uvrstila med največje izdelovalce počitniških
prikolic v Evropi, je lani odprla svojo tovarno
v Belgiji, kjer sestavljajo prikolice iz delov
uvoženih iz Jugoslavije. Novomeška tekstilna
tovarna »Novoteks« pa je pred kratkim odprla
svojo novo tovarno v Trebinju v Hercegovini,
kjer izdelujejo konfekcijo.

»Air Yugoslavia« prek oceana

Jatova čarterska družba »Air Yugoslavia« bo
imela letos še več dela kot v preteklih letih.
Štiri letala tipa boeing 707 bodo imela več po-
letov med Avstralijo, Severno Ameriko in našo
državo. Med Severno Ameriko in Jugoslavijo je
predvidenih 180 poletov. Redni tedenski čar-
terski poleti so predvideni iz Los Angelesa,
New Yorka, Chicaga, Detroita in Clevelanda.
Dvomotorna reaktivna letala DC-9 bodo v glav-
nem povezovala številna evropska mesta z na-
šim Jadranom.

Računalniki prodani vnaprej

Tovarna »Digitron« v Bujah, Istra, je imela
srečno roko pri izbiri izdelkov. Žepni računal-
niki, ki jih izdelujejo, so trenutno evropska
modna muha, zato je vsa njihova proizvodnja
prodana že vnaprej. V večjih količinah jih iz-
važajo tudi v Italijo, Francijo in Nemčijo. V
tovarni Digitron pa izdelujejo tudi večje raču-
nalnike in pripravljajo proizvodnjo elektrons-
kih teleprinterjev.

kultura

»Pevci in plesalci iz Ljubljane« so se vrnili

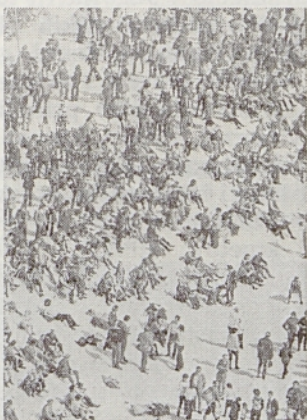
Konec marca se je z večtedenskega gostovanja
v Združenih državah Amerike in Kanadi vrnila
skupina ljubljanskih študentov, ki je v obeh
državah nastopila pod enotnim naslovom »Pev-
ci in plesalci iz Ljubljane, Jugoslavija«. Skupi-
no so sestavljali člani akademske folklorne
skupine »France Marolt« in akademskega pev-

Iz »Ljubezni na odoru«

Skakalec Bogdan Norčič

Pod skakalnico

skega zbora »Tone Tomšič«. Po zatrjevanju sa-
mih udeležencev je turneja v celoti uspela, če-
prav ni bilo vse tako, kot so pričakovali. Zani-
mivo je, da so po vrnitvi vsi izjavljali, kako
pristrčna so bila srečanja z našimi izseljenci,
kjerkoli so nastopali. Le žal, da je bil njihov
program nastopov tako natrpan, da so se sko-
raj v vsakem mestu ustavili le za en dan. Po-
sebej so ljubljanski študentje ponosni na svoj
zaključni nastop v ZDA — v Kennedyjevem
centru v Washingtonu, veseli pa so bili tudi v
začetku nepredvidenega koncerta v Torontu v
Kanadi. V prihodnji številki revije bomo ob-
javili reportažo s te turnee.

Praznik Beneških Slovencev v Taminesu

V Taminesu, rudarskem središču blizu Bruslja
v Belgiji, živi kakih 700 do 800 izseljencev iz
Beneške Slovenije (Italija). Tu je tudi zelo ak-
tivna sekcija Društva slovenskih izseljencev iz
Beneške Slovenije, ki ima svoj sedež v Švici,
sekcije pa razen v Belgiji še v Švici, Argentini,
Kanadi, Italiji, pred ustanovitvijo pa tudi v
Franciji in Nemčiji.

Belgijska sekcija je 31. marca v Taminesu od-
prla lastne prostore, ob tej priložnosti pa je
povabila v goste pevski zbor »Rečan« iz Ljes
v Beneški Sloveniji in Stalno slovensko gle-
dališče iz Trsta. Svečanosti se je udeležilo tudi
večje število predstavnikov slovenskih organi-
zacij v Italiji, deželne vlade in drugih italijan-
skih emigracijskih združenj. Številne obisko-
valce so posebej ganile domače slovenske pe-
smi, razvedrilo pa jih je gledališče s komedijo
Jake Štoke »Moč uniforme«.

»Ljubezen na odoru« na platnih

Skromna finančna sredstva skoraj ne dovolju-
jejo, da bi Slovenci posneli kaj več kot en ce-
lovečni film na leto. Nazadnje smo si tako
lahko ogledali težko pričakovani film Vojka
Duletiča »Ljubezen na odoru« po noveli Pre-
žihovega Voranca. Film, ki ga zdaj predvajajo
po slovenskih kinematografih, v zadovoljivem
številu privablja gledalce, ki pa imajo o njem
precej različne sodbe. Večina se strinja v tem,
da je bil prvi Duletičev film (»Na klancu« po
Ivanu Cankarju) boljši od »Ljubezni«, da se
je režiser po nepotrebnem izgubil v filmskem
simbolizmu, namesto da bi bil realističen, ka-
kršna je tudi sama novela.

šport

Planica spet pritegnila

Tudi letos je tradicionalno planiško tekmo-
vanje postalo praznik skoraj 20.000 obiskovalcem,
ki so si ogledali drzne skoke najboljših smu-
čarjev-skakalcev na svetu. Letos je bilo tek-
movanje v počastitev spomina našega nepozab-
nega skakalca Janeza Polde. Na letošnjem tek-
movanju je zmagal Švicar Steiner, med prvo
desetorico pa so bili štirje Jugoslovani (Mesec,
Norčič, Štefančič, Jurman).

Pod Gubčevo lipo. Foto: Ančka Tomšič

letošnja izseljenska srečanja

bratske zajednice, ki organizira letos velik skupinski obisk domovine. V skupini, ki bo pripotovala s posebnim letalom, bodo tudi nagrajenci v članski kampanji. S skupino bo pripotoval tudi znani otroški zbor »Veselo srce«, ki ga sestavljajo otroci jugoslovanskih rojakov in Youngstowna.

Priložnost za prisrčna izseljenska srečanja bo tudi ob gostovanju slovenskega pevskega zbora »Jadran« iz Združenih držav Amerike. Zbor bo na turneji po Sloveniji v dneh od 15. do 22. julija. Na tej turneji bo imel zbor tri koncerte — 19. julija v Ribnici na Dolenjskem, 21. julija v Ilirski Bistrici, za en koncert pa pogovori še potekajo, vendar bo predvidoma v Trzinu.

Zadnjo soboto v juliju bo tudi tradicionalno srečanje primorskih izseljencev, do zaključka redakcije pa še nismo zvedeli, v katerem kraju ga bodo pripravili letos. Vsekakor pa bodo zanj vsi primorski rojaki, ki bodo ta čas na obisku v domovini, zvedeli pravočasno.

Podružnica Slovenske izseljenske matice Kamnik-Domžale, ki je imela v marcu svoj redni letni občni zbor, je prav tako sklenila, da bo tudi letos organizirala izseljensko srečanje. V zadnjih letih je bilo že nekajkrat zapovrstjo v Kamniški Bistrici in najbrž bo tam tudi letos. Naj vam omenimo še en sklep z občnega zbora te podružnice: vsem kamniškim in domžalskim rojakom v tujini bosta obe občinski skupščini pošiljali svoja glasila

Škofja Loka, Sutjeska, Stubica...

Že več let praznujemo v Jugoslaviji v prvih julijskih dnevih »Izseljenski teden«. Takrat je med nami tudi največ skupin naših izseljencev, od katerih pa seveda nekatere pridejo že veliko prej in se medtem tudi že vrnejo, druge pa pridejo kasneje.

V Sloveniji bo, kakor že vsa zadnja leta, največje letošnje izseljensko srečanje 4. julija v Škofji Loki, ki letos praznuje tisoč let svojega obstoja. V tem našem starodavnem mestecu, ki je v svojem jedru čudovito ohranilo svoje starostnosti, bodo naši rojaki skupaj z domačini praznovali tisoči rojstni dan Škofje Loke. To bo obenem tudi poslovilno izseljensko srečanje v Škofji Loki, kajti prihodnje leto 4. julija bo ta priljubljena izseljenska prireditve spet nekje na drugem koncu naše slovenske dežele. V dnevih 2. in 3. julija bo ob 30-letnici legendarne bitke na Sutjeski osrednja

jugoslovanska proslava, katere se bodo udeležili tudi številni izseljenci. Izseljenska matica Srbije organizira za proslavo na Sutjeski skupinski obisk.

Letos praznujemo v Jugoslaviji tudi štiristoletnico slovensko-hrvaških kmečkih puntov. Kakor smo v Rodni grudi že poročali, se bodo v zvezi s to pomembno obletnico zvrstile številne prireditve. Posebej še v Gornji Stubici, kjer se je pred štiristo leti odigrala odločilna bitka med upornimi kmeti in plemiško vojsko, s katero je bil zaključen punt slovenskih in hrvaških kmetov. Hrvaška izseljenska matica organizira 4. julija v Gornji Stubici »izseljensko srečanje pod Gubčevo lipo«. Tudi v kasnejših mesecih bo imela Stubica številne obiske naših izseljencev, predvsem hrvatske narodnosti. Centralne proslave, ki bo v Stubici oktobra, se bodo udeležili tudi člani velike hrvaške izseljenske organizacije Hrvatske

brezplačno, ker želijo, da bi bili njihovi rojaki kar najbolj obveščeni o dogajanjih v domačih občinah.

Dvajsetletnica SIM v Pomurju

Pomurska podružnica Slovenske izseljenske matice bo letos svečano proslavila 20-letnico svojega delovanja in ob tej priložnosti še posebno svečano sprejela vse izseljence s svojega področja. Proslavo tega jubileja bodo združili s tradicionalnim srečanjem pomurskih izseljencev, ki bo tokrat 22. julija v Mačkovcih. Drugo srečanje pa bo letos v Turnišču pri Lendavi 11. avgusta.

Pomurska podružnica Slovenske izseljenske matice pripravlja skupaj s štirimi pomurskimi občinami (Ljutomer, Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava) tudi gradivo za našo revijo, ki bo objavljeno v 7—8. številki. Ta bo skoraj v celoti posvečena tem krajem.

CLEVELAND, OHIO 44103
U.S.A.
MARCH 16, 1973

MR. JOZE PRESEREN
C/O SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
ČAKARJEVA ST. 1/II
LJUBLJANA
SLOVENIA, JUGOSLAVIJA

DEAR MR. PRESEREN,

ENCLOSED YOU WILL FIND MY CHECK FOR \$ 5.00 FOR RENEWAL OF MY SUBSCRIPTION FOR THE YEAR 1973. SORRY I'M LATE. I ALSO \$ 1.00 EXTRA FOR YOUR TREASURY.

I CAN'T TELL YOU HOW MUCH WE ENJOY READING RODNA GRUDA - IT IS REALLY ONE OF THE MOST INTERESTING MAGAZINES WE RECEIVE. THE ARTICLES ARE EXCELLENT, PICTURES AND COVERS VERY COLORFUL AND BEAUTIFUL AND THE NEWS ITEMS IN ENGLISH ARE A GOOD ADDED ATTRACTION.

I AM PRESIDENT OF LODGE SPARTANS OF SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA AND I WANT TO PERSONALLY THANK YOU FOR THE PUBLICITY YOU GAVE US IN THE JANUARY ISSUE ON "BEPELCICA" - THE PICTURE AND ARTICLE SENT TO YOU BY JOSIE MISIC. WE DEEPLY APPRECIATE IT. WISH YOU WERE THERE! YOUR JUGOSLAV CONSUL MR. SENICAR AND HIS FAMILY ATTENDED OUR DINNER DANCE AND ENJOYED THEMSELVES IMMENSELY.

I SUBSCRIBED TO RODNA GRUDA DURING MY FIRST VISIT TO SLOVENIA IN 1967 WITH CILKA VAL-ENCIC AND I HAVE SAVED EVERY ISSUE SINCE THAT DATE.

THANK YOU AGAIN AND SENDING YOU AND YOUR STAFF MY VERY BEST REGARDS AND WISHING YOU ALSO A VERY GOOD YEAR.

LEPE POZDRAVE OD

Ann M. Opeka

MISS ANN M. OPEKA

Dear Readers,

Over the last few months letters have been arriving in the Editorial and General Offices of our magazine in which you ask us why »Rodna Gruda« sometimes takes such a long time to reach you in your homes. These letters have only been coming from the United States of America, so it looks as though there are no problems with delivery elsewhere. In the past we have made repeated checks into the way in which our magazine is despatched from this country. These checks have always shown that it leaves this country on time, with the address labels correctly stuck on, and provided with the proper postage stamps, etc. Everything indicates that the American Postal Service is to be blamed for irregular deliveries, since »printed matter«, such as »Rodna Gruda«, is included in the Fourth Class for postal packets, i.e. the least urgent kind of post.

Recently, so many of these irregularities have been brought to our notice that we have started to seriously consider and make the necessary preparations for air-mail despatch of our magazine to at least one American city, from whence our distributor would send it on to your home addresses. At the present moment this system would, at any rate, provide the best solution to the problem. We hope to be able to start sending you our magazine by air-mail with the first number of next year's issue. There will be a resoluting rise in our running costs, so it may, perhaps, be necessary to raise the annual subscription level somewhat, but we hope that in the way we have mentioned we will be able to retain all our dear subscribers, as well as getting many more new ones. It is, in fact, already possible to get »Rodna Gruda« by regular air-mail delivery. If you are interested in taking advantage of this service, let us know straightaway. Subscription with delivery by air-mail included comes to 15 Dollars.

The Editors of »Rodna Gruda«

Itinerary Potpourri

Seventy-six touring dancers and singers from Ljubljana arrived at the Keg & Quartet Motel in Cleveland, Ohio U.S.A. on Saturday afternoon on February 10, 1973 and by evening time attended the S.N.P.J. Youth Board's »Debutante Ball« at the Slovenian National Home.

The canopied auditorium was the setting for debutantes Linda Shaver, Donna Jean Wolf, Linnette Lesko, Denise Pinzone, Catherine Kenik and Karen Price, their fathers and their male escorts. The »Tone Tomšič« a cappella singers made an impromptu appearance on stage acknowledging the debut.

The next afternoon United Slovenian Society sponsored the folk singers and »France Marolt« folk dancers on the same stage. Capacity crowd of 1200 persons became intrigued by the clarity of forty blended voices and entertained by

thirty-six Belokrajina, Gorenjska and Rezijska costumed dancers. The entourage hosted by Yugoslav Consulate Ivan Seničar concluded their weekend visit by evening time when two chartered buses sped the Yugoslav visitors on a two-month cross-country concert tour.

Jo Mišič

The debutantes: Donna Jean Wolf, Linda Shaver, Karen Price (front, left to right), Linnette Lesko, Denise Pinzone and Catherine Kenik (back row left to right)

Two dancers from University of Ljubljana in costumes of Rezijska. Photo: Jo Mišič

A group of Americans of Slovene descent who came over this year to ski in the mountains of Slovenia. Most of them stayed beside Lake Bohinj, going up to Mt. Vogel for their skiing. They told us that they were all having a really good time.

Prince Philip in Macedonia

Prince Philip, the Duke of Edinburgh, came to stay in Macedonia for a few days at the start of March. He was given a guided tour around the Skopje Steel-works, built with the help of British-made equipment, after which he visited some of the Republic's most noted historical and cultural points of interest as well as some of its well-known tourist centres. He spent quite some time beside Lake Ohrid.

Why Devaluation? Janko Smole Replies

On March 6th. Janko Smole, a member of the Federal Government, in an explanation to the Federal Assembly in connection with the World Monetary Crisis, gave the decisive reason for the last devaluation of the Dinar as being the necessity of maintaining the present position of Yugoslav Exports on world markets. Here is part of his speech: »We devalued the Dinar at a time when the total amount of current transactions with foreign countries had reached 9,300 million dollars, at a time when the Yugoslav Balance-of-Payments situation was good, for in 1972 we achieved a very significant surplus of about 300 million dollars in our current payment balance, and at a time when our foreign currency reserves had increased during 1972 by about 566 million dollars so that on December 31st, 1972 our total foreign currency reserves were 869 million dollars.«

Yugoslav Debenture-Bonds Available on the New York Stock-Exchange

Jakov Sirotković, the Deputy President of the Federal Government, after his visit to the United States where he had talks with leading American businessmen, has announced that Americans are very interested in plans for the construction of a Nuclear Power-Station in Yugoslavia. The total cost of building such a power-station would be approximately 250 million dollars.

The news that Yugoslavia is going to make her appearance for the first time on the New York Stock Exchange with her State Bonds, that is State Debenture-Bonds for a Long-Term Loan, has created a big stir in the American Press. Debenture-Bonds can be bought from the National Bank of Yugoslavia (Narodna banka Jugoslavije). Security for the regular paying-off of the loan is provided by the Yugoslav Government.

Fifty-Seven Ships

The most powerful Yugoslav shipping firm, Jugoslovenska linijska plovba of Rijeka, will be getting five new ships with a total carrying-capacity of 105,000 tons this year. This firm now has 57 ships for overseas sailing. Half of these ships have been built and launched during the last four years. The firm made a clear income of 30 million dollars last year.

One in Five Slovenes Lives in the Country

According to data from the March 1971 Population Census, Slovenia had at that time a farming population of 353,031, which would make 20,44% of the whole population. Income from agriculture is in fourth place with respect to national income. The smallest farming population by percent is in the Trbovlje and Jesenice Districts, the largest in the Lendava, Murska Sobota, Lenart and Ormož Districts, where about 50% of the population are involved in farming. The reduction in the farming population will certainly go on in the future.

»Good Design« Recognition

Many of today's best-designed industrial products will be on view at West Germany's most important annual trade event, the traditional Hannover Fair. Among them will be three »Iskra« products.

A short time ago the members of a seven-man jury, consisting of university professors and experts from the field of industrial design, made their choice between 1,400 exhibits. Their judgements were based on aesthetic, economic and ergonomic criterions.

The »Iskra« United Enterprise was the only Yugoslav firm taking part in the competition. »Iskra« has successfully competed in past years at the Hannover Fair. The »Gute Industrie-form« (Good Industrial Design) award was won by three of the »Iskra« products this time: the roadside telephone, installed on the new Vrhnika—Postojna motorway, the »Digimer« Measuring Instrument and the »ATA 41« telephone. The road-telephone was praised as one of the best-looking in all Europe. The Yugoslav representative did not take part during the Jury's judging of the »Iskra« products.

The greatest number of awards for good aesthetic design were won by Japanese, American, Italian and Scandinavian firms. »Iskra« was the only firm from any socialist country which took part in this competition.

New Map of Slovenia

Talks have been arranged by the Survey Administration Centre of S.R. Slovenia with those people and firms who are interested in the preparation of a complete 1:25,000 map of Slovenia. Some of them are already prepared to give financial backing to such an enterprise. The obsolescence or even lack of such maps is a very acute problem here in Slovenia. The map will be prepared by

the Military Geographic Institute by 1975, using the most up-to-date technology available, and will represent Slovenia as it is now in 1973. The greater part of the funds needed will be contributed by the Survey Administration centre of S.R. Slovenia, which has already issued a considerable number of important cartographic publications for S.R. Slovenia.

Important Cultural Acquisition

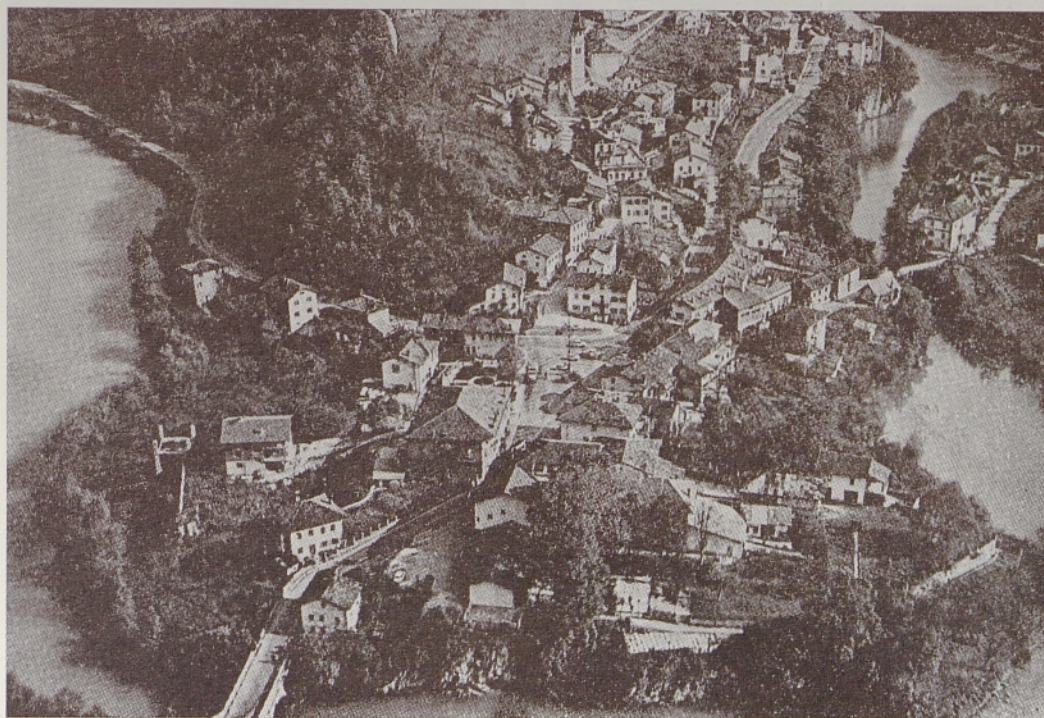
The Ljubljana Civic Theatre (»Mestno gledališče«) has been renewed, so now the City of Ljubljana has gained an important new cultural acquisition. The building works have not yet been completely finished, but the theatre auditorium and stage are quite ready for use so that it was possible to stage a grand première there on March 6th. The work performed was Andrej Hieng's »Lažna Ivana« (»False Ivana«), which has had a number of premières in the past on various Slovene stages. The first performance in the new theatre was arranged for all those who had helped in any way during the construction of the new building. Its design is very functional and its construction was carried out in a very original way. However, a great deal will still have to be done before the alteration works can be considered quite finished. One large part still has to be completed, an administrative building has to be built on, the main stage has to be widened and building works in the »Small Theatre« have to be executed. The first floor of the administrative building will also be a part of the actual theatre hall itself. If no unforeseen difficulties arise, the first performances on the stage of the »Small Theatre« should take place in November 1973.

Under these new conditions the Civic Theatre will still maintain its present staging policy, that is the performance of new pieces by Slovene playwrights. Here one thinks mainly of those works which deal with today's problems, with the humorous spirit of the people, and with comedy and all the ingredients of good popular plays.

While the Civic Theatre was being renewed, the resident cast used the time to put on a series of performances in different parts of Slovenia, making a significant contribution to the broadening of popular cultural life.

A Look Around The Slovene Health-Spas

There are eight natural health-spas in Slovenia which make use of water therapy: Čateške toplice, Dobrna, Dolenjske

Most na Soči

Toplice, Radenci, Rogaška Slatina, Šmarješke toplice, Moravske toplice and Atomske toplice. A guide to prices, taken from information collected by the Tourist Association of Slovenia, is given below for those who would like to visit the health-spas, or else to stay and recover from their unesses there.

The fees charged for medical examinations depend upon whether one sees a doctor, a specialist or a general practitioner. A medical examination by a general practitioner at Atomske toplice costs 11 ND whereas the super-specialist examination at Rogaška Slatina costs 180 ND. Kneipp's Treatment is available only in Rogaška Slatina, but massage can be obtained at all spas except at Moravce and at Podčetrtek. The full price for massage is 24 ND at Čateške toplice, 34 ND at Dobrna, 20 ND at Dolenjske toplice, 15.5 ND at Radenci, 60 ND at Rogaška Slatina and between 25 and 30 ND at Šmarješke toplice. Individual supervised physio-therapeutic treatment costs 34 ND at Čateške toplice, from 7 to 27 ND at Dobrna, 10 ND at Dolenjske toplice, 15.5 ND at Radenci, 28 ND at Rogaška Slatina and 10 ND at Šmarješke toplice.

Drinking cures are only available at Rogaška Slatina. A single drink costs 1.5 ND, a one-week cure 25 ND, a 14-day cure 38 ND and a month's cure 55 ND. It is also interesting to take a look at the reductions obtainable on medical/health-spa services. A »packet-deal« of medical/health-spa services is on sale at Radenci, complete medical care being available for 55 ND.

This price is all-inclusive, with the exception of medicine, which has to be

paid for separately. For 31 ND it is possible to get a similar packet-deal, exclusive, however, of massage.

Encouraging Deal for Slovene Steelmen

At the end of February an agreement about increased co-operation between the Yugoslav and Polish Iron and Steel Industries was signed in Ljubljana. The leader of the Yugoslav delegation was the General Director of the United Steelworks of Slovenia, Karel Klančnik, who told reporters on that occasion that the Slovene Steelworks, in particular, have a lot to gain from this new agreement. During 1973 exchange with Poland in one direction should come to approximately 10 million dollars' worth of goods. Here it is mainly finished products that come into consideration for the steelworks at Jesenice, Ravne and Štore; the Poles will be sending mostly raw material and half-finished products. Our most important requirement is for coke from Poland. Coke is not produced at all in Slovenia and there is insufficient of it in Yugoslavia for all our steel-works. The most interesting contract from the point of view of the Slovene Iron and Steel Industry is the Poles' order for 100 buses and coaches from »TAM«, to be paid for in raw material and old iron. This order is worth 2.4 million dollars. All this trade is already going on apart from the goods agreements, until recently the most important form of trading and, in general, of economic co-operation with the Eastern European Countries. Next

Portorož

year this co-operation program will be broadened to include a greater exchange of technical experts and technological know-how.

Twelve Ships for India

At the moment, India is one of the world's biggest buyers of ships. 51 ships, many of them having a total capacity of over 100,000 B.R.T., are at present being built for The Shipping Corporation of India, which has its head-quarters in Bombay.

Altogether 12 ships are being built in Yugoslav ship-yards for India including 4 in Split, each with a total capacity of more than 100,000 B.R.T., and 5 of 24,500 B.R.T. in Trogir. A firm agreement has almost been reached about the construction in Pula of three giant ships, each with a total capacity of 270,000 B.R.T. Credit has, in most cases, been given by the International Bank for Reconstruction and Development for the construction of these ships. Payment will be in cash, immediately after handover.

Ship's Engine for the Chinese

The hand-over documents for the first of a series of four ship's engines for the »China National Machinery Import and Export Corporation« have been signed by the directors of the »3. Maj« Ship-building Yard in Rijeka. These engines will be installed in ships also to be built at the same ship-building yard. The total capacity of the ships will be 15,000 Brutto Registered Tons each.

The engines are being built in accordance with the »3. Maj-Sulzer« licence; they are about 12 metres high and weigh 600 tons. The cost of making each engine is about 20 million ND.

Fairs Record

Occasionally the International Fairs Union, with its permanent head-quarters in Paris, publishes its own official reports. It has thus been learned that Yugoslavia has earned for herself a singular pleasant distinction.

This year Yugoslavia will be holding more fairs than any other country in the world. Lagging behind her will be such economically strong countries as West Germany (57 International Fairs), France (24), Switzerland (15), Great Britain (14), the U.S.A. (6) and the U.S.S.R. (3). In fact, Yugoslavia has announced as many as 61 international fairs for this year.

Half A Million Carnations

The Split firm »Jadro«, together with local private florists, recently despatched large quantities of carnations and other flowers all over Yugoslavia for International Women's Day, March 8th. Split and its surroundings in fact provide Yugoslavs with most of the decorative flowers they need. It has been calculated that over half a million carnations and other flowers, specially grown for International Women's Day, were picked and despatched to all parts of Yugoslavia in the Split region in just one week.

In view of the fact that this year's orders exceeded those of past years a two-shift system for flower-pickers was organized in the »Jadro« firm. Fresh bouquets were despatched with all speed by plane to the larger towns of Yugoslavia.

Investments by Foreign Firms in Our Enterprises

In the past four years 72 well-known firms from Europe, the U.S.A. and Japan have invested almost 2,000 million ND in

the construction of new factories and the modernization of Yugoslav enterprises.

If more Yugoslav businessmen respected the officially laid-down recommendations, there is no doubt that many more of our enterprises could become partners or »magnets« for foreign partners, who want to invest where profit comes quickest.

Only our very biggest firms have a good chance to become the partners of foreign firms. The Berlin firm VVB-Laske has invested more than 138 million ND in the modernization of the Celje Zinc-Works. Fiat of Torin has invested 373 million ND in Crvena Zastava. Benz of Stuttgart is co-operating in the expansion of the FAP-Famos Enterprise with investments worth 116 million ND. Semperit of Vienna has invested almost 95 million ND in the plants of Sava of Kranj. Citroen of Paris has been helping to equip the Tomos Car-factories of Koper with investments amounting to 100 million ND. Thus just five foreign firms invested in common production with Yugoslav partners almost half the total sum of all investments.

Invention by Australian of Yugoslav Descent

The next few months will decide whether the new »rotary engine«, the invention of Australian Ralph Sarich, will cause a real shake-up in the world car industry, or whether his invention, like so many others before it, will just end up on the scrap-heap. Sarich's engine, so it is said, is simpler, better and causes less pollution than the Wankel Rotary Engine.

In Australia there are dozens of inventors but only a few have ever succeeded. Recently 34-year-old Ralph Sarich of Perth in Western Australia has become some sort of a national hero.

His engine is still in fact only at the test stage, but the fact is that the biggest firm in all Australia, the steel and petrol Broken Hill Company, one of the 100 biggest firms in the world, is prepared to co-operate with the inventor and to invest a total of 1,200 million ND in the further development of this engine. This move has created a great deal of attention here, since the Broken Hill Company is considered to be a very conservative and cautious firms. If the Company is prepared to risk such a sum, then certainly the invention has got some hope of success. A few weeks ago, discussions took place with the representatives of Renault, into whose cars the Sarich engine would be built and tried out practically.

It is said that Sarich's engine is better, cheaper and simpler, as well as causing less atmospheric pollution, than its main

competitor, the Wankel Rotary Engine. It has only 12 moving parts, whereas the classical engine has over 400. Sarich's engine is small and very light, production costs should come to only 1400 ND. In laboratory tests the engine ran faultlessly. Sarich himself has no doubt at all about the success of the practical test.

34-year-old Ralph Sarich is the son of a Yugoslav emigrant family. He was only an average pupil at school, so he became an apprentice fitter and turner. In his free time he studied mathematics, physics and mechanics at Perth University and started his real career as a Sales Manager of a machine factory. He got the idea about the rotary engine in 1969. In 1970, with a small group of experts, he started to turn his idea into reality. Two years later the engine made its first test run.

Ralph Sarich has shown himself to be a good Australian patriot, too. The engine is to be made — here the Broken Hill firm also agrees — only in Perth. The inventor already pictures Perth as a new Detroit on the shores of the Indian Ocean.

Explorers of the Deep Sea

A short time ago the »Knežak«, a fishing-exploration ship owned by the »Delamaris« Enterprise, put to sea from the port of Izola for a 3-week cruise up and down the Adriatic. She was shortly followed by the »Andrija Mohorovičič«, a 1500-ton oceanographic ship belonging to the Yugoslav Navy, which sailed from the port of Piran. In addition to their usual crews, there are also parties of Slovene scientists aboard both ships, who are conducting research in the waters of the Adriatic into the possibility of more intensive sea-fishing and into the consequences of pollution of the Central and Upper Adriatic by the rivers flowing into the Sea from the plains of Padua. A special point of interest is that the expedition will try to obtain samples of sea organisms from the deepest parts of the Adriatic, where the sea depth can reach as much as 4000 feet. Although science has already succeeded in exploring Space, these organisms are still quite unknown.

The expedition has been organized by the Yugoslav Navy's Hydrographic Institute in Split, by the »Delamaris« Enterprise of Izola and by the Marine-Biological Research Station of the Institute for Biology of Ljubljana University; support for the project has been given by the Research Council of Slovenia. Besides marine biologists, also experts from the Agricultural Institute of Slovenia and from the Boris Kidrič Institute of Chemistry (Ljubljana) are taking part in the

On the Square in front of the main building of Ljubljana University

expedition. These experts are paying most of their attention to research on pollution of the Sea and its affect on marine organisms.

Special Exhibition in Piran's Town Art Gallery

Recently a restored sculpture of Christ Crucified dating from the Middle-Ages was put on display in the Town Art Gallery in Piran. This unique exhibition was opened in the presence of representatives of all the district Institutes for the Protection of Historic Monuments and of other representatives from the cultural life of Slovenia. The Town Art Gallery was packed full for the occasion. Until it was restored the figure used to hang in the Piran Baptistery. The place of origin of the cross is not known, but it is considered likely that it once hung in the former Bernardin Monastery in Piran. Special distinctive features of the cross are that Christ's Body is of the iconographic type and that the cross is fork-shaped like the Tree of Life which first appeared in the fourteenth century. It was a characteristic of the expressive mystical wave which passed over the area between the Mediterranean and Northern Europe at that time with a resulting mixture of different cultures. The whole cross was restored over a period of one year in the Restoration Studio of the Institute for the Protection of Historic Monuments, S.R. Slovenia.

How Many Slovenes in Trieste?

Unofficial figures taken from the latest population census in the Trieste District were recently published in »Il Meridiano di Trieste«. They concern the number of Slovenes in the District. According to these figures, there were 16,765 Slovenes living in Trieste in October 1971, that is almost a thousand more than in 1961, when 15,835 members of the District's population described themselves as Slovenes. 5,776 Slovenes live in the surrounding villages. Thus Slovenes should account for 10% of the total population of the Trieste District.

The result of the census therefore clearly proves that Slovenes were right when they showed decisive opposition to the carrying-out of a census, since they knew only too well that our people still remember the horrors of living under the former fascist government. They still distrust everything which originates from the authorities and are, above every thing else, disappointed with their lot. In spite of their sufferings and their numerous war victims today they are still not able to get their lawful rights. Recently attempts have even been made to take away from them that small part of the Karst into which they had been pushed. The London Memorandum of 1954 is making no headway, and a two-language system has not yet been brought in. It's rare to find a Slovene in public offices. The systematic settlement of Italians in former all-Slovene villages cre-

ates Slovene minorities where Slovenes once had great majorities. The expropriation of their land not only for the infrastructure but for other purposes has given rise to the Slovenes' feeling of insecurity.

When the Trieste Free Trading Zone idea was abandoned, people thought that our towns and villages would at least gain a greater degree of autonomy.

It should be added here that Slovenes had no part in the organization and carrying-out of the census; on top of all this, there was even a census-form mix-up, when the head of the Census Office tried to reject the validity of Slovene census-forms.

In such an atmosphere of general neglect people are even more afraid of losing their jobs if they declare themselves to be Slovenes.

If those Slovenes who didn't disclose their real nationality were to be added to the figures from the census it wouldn't be an exaggeration to estimate that the total number of Slovenes in the Trieste district must exceed 50,000.

Crowded Yugoslav Airspace

In the first eight month of last year 43,369 aeroplanes flew non-stop over the area controlled by the Belgrade Flight Control Centre. Our country occupies an important position in the world for international air flights. It's like a giant crossroads, where some of the most used European air-corridors meet. Air traffic is getting busier every year.

Yugoslav planes now fly over all five continents. In the same way a lot of aircraft

belonging to different airlines land and take-off at our airports. Up to now contracts about air traffic have been signed by Yugoslavia with 35 countries. Just 18 foreign airlines who maintain regular flights to and from Yugoslavia carried 210,019 passengers the year before last. Charter air lines companies are also involved here to a large extent. In 1971 80 charter airline companies brought 44,079 foreign tourists to our airports. Most of these tourists came in order to spend their holidays by the Adriatic Sea. Judging by available figures, it would appear that this figure, as well as the number of flights, was exceeded in just the first eight months of last year.

The construction of new airports in Yugoslavia has done a lot to ease the problem of the control and administration of the ever-increasing number of flights. Ten years ago there was a small airport with a concrete runway at Zemun near Belgrade. Up to now 18 large airports have been built, 14 of which are used as international airports. The most important tourist centres along the Adriatic got airports as well as the most important centres in each Republic. Thus it is now possible to fly to any one of six modern airports spread out along the Adriatic coast.

In 1971 105,312 planes landed and took off at Yugoslav airports, bringing 3,738,165 passengers and 19,203 tons of goods. 301,235 passengers passed through these airports in transit. The worst crowding at that time was at Zagreb Airport. Now we have airports along the Adriatic at Pula, on the Island of Krk, and at Zadar, Split, Dubrovnik and Tivat. There's no doubt that these airports have played the most important part in the fast growth of tourism there, as gateways to the Adriatic Coast.

Simultaneously with the construction of large modern airports, our air transport companies' fleet has been changing. Our Caravelle, DC-9 and Boeing 707 jets can be seen passing overhead. Over the last ten years the number of passengers has increased eight times. The first available figures show that last year Yugoslav air transporters carried more than 4,5 million passengers. In 1962 only 552,558 passengers were carried.

A great deal of attention is paid to the safety of air traffic over Yugoslavia by different responsible bodies and organizations. Complete safety can only be assured if aircraft are reliably guided at all altitudes and if the international regulations for the speeds and heights of flights are adhered to. More than one thousand sets of radio-navigational equipment are used at our airports and along flight paths for the precise control and

navigation of planes. The Federal Administrative Head-Quarters for Civil Aviation has prepared a new program for the further modernization of equipment for the successful guidance of planes. Several ultramodern radar and computer stations will be set up. All these new engineering works will be put into operation towards the end of this year. The result will be two-fold. Not only will safety be increased but also the flight-handling capacity of the Yugoslav airspace.

Treasures of the National Gallery

The National Gallery in Ljubljana (Narodna galerija v Ljubljani) is the central Slovene cultural establishment which cares for the preservation of our cultural inheritance from the fields of painting, sculpture and graphics. A year hardly goes by in which there wouldn't be on display, besides the permanent collection, also an exhibition of painting, sculpture or graphics, the proud possessions of the art establishments of Slovenia, Yugoslavia or other parts of the world. An exhibition of »Gothic Plastic Art in Slovenia« is being prepared by the National Gallery for Autumn 1973, which will contain a great deal of excellent material and other collections from all over Slovenia. Material will come from private collections and from numerous churches in different parts of Slovenia. Many examples of Gothic Plastic Art were made into parts of later Baroque altars, with the result that most of them have remained almost completely unknown to the public until now. The organization of this exhibition has called for a lot of extra work by the National Gallery. A lot of interest in the exhibition has already been shown both here and outside Yugoslavia.

The »Gothic Plastic Art in Slovenia« Exhibition is not the only thing that the National Gallery will have to worry about this year. In her talk with the representative of Rodna Gruda Dr. Anica Cevc, the Director of the Gallery, added that this year the administrators of the Gallery will be trying their very best to get an acquisition of new premises authorized in order to make expansion possible. All possible means will be tried. Many decades have now passed since the foundation of this Slovene cultural establishment and the Gallery has acquired a great number of works during this time which by their nature have rightly found their place in this storehouse of Slovene art. Thus expansion is obviously justified. At the present time works of art are still constantly flowing in. Some

The symbol of town Šentjernej

are left to the Gallery in the wills of individuals, others are purchased during the year with money from the Gallery funds. Of course the Gallery administrators cannot buy as many works of art as they would like to. However, every year some work or other of great cultural or artistic value finds its way into the only proper place for it, the National Gallery.

The Gallery goes out into the countryside

Before we cross the threshold of the National Gallery, we should put in a word about the very astute move recently made by its administrators which has gained many friends for the Gallery during the past year. It is no secret that not many people visit galleries in general if we discount the numerous visits made by school-parties. The National Gallery has the same difficulty. In order to increase the Gallery's number of visitors, and mainly in order that the people in the smaller country villages and towns of Slovenia should learn something about its treasures, a travelling exhibition called »From the Baroque Period to Impressionism« was organized for their benefit. Of course this meant that some of the best works corresponding to this period of time had to be removed from their positions in permanent exhibition collections, but in fact more was achieved than had been expected. Data collected by Gallery workers out in the country and in some smaller Slovene towns proved that visitors were very much interested in Art, provided that it was of high quality and collected together in the way that the National Gallery does it.

There were an exceptionally good number of visitors to the National Gallery on the recent cultural holiday, Prešeren's Day. 150 adults and 1540 young people went round the permanent collection of Early Slovene Art. There were pupils from the secondary education institutions in Škofja Loka, Kranj, Tržič and Gorenji Logatec as well as from the elementary, secondary and technical schools of Ljubljana. Entry to the Gallery was free and guided tours were laid on for the pupils. However visitors don't come to the Gallery only when its collections are open for viewing. Recently the Gallery has set up good links with the Ljubljana Festival and other associations which organize musical events. The concerts, which are most frequently of Mediaeval Music and are held in the National Gallery, have been well attended; the Gallery's collections are always open to viewing on such occasions.

Restoring of Works of Art

The basement rooms of the National Gallery are used as a »hospital« for works of art needing restoration. Here is the working-space for the Restoration Studio of the Republic's Institute for the Protection of Cultural Monuments. At the moment restorers have got their hands full of works of art. The workshops and storage rooms are packed with Gothic sculptures and side altars from all over Slovenia. Here the restorers are »bringing back to life« those works of art which have been chosen for the exhibition by a special commission of experts. The restoration studio is really just like a hospital. Inside restorers, former students of the Restoration Department of the Academy of Painting, Sculpture and Graphics of Ljubljana, are bent over various time-worn works of art. Superimposed layers of paint are removed with scalpels. These layers were added to the sculptures in later style periods, when a new coat of paint was added to suit them to the new times. Old canvases are brought back to life with intricate operations and it happens only too frequently that when they are put under the X-ray some older even more interesting form is discovered under the layer of paint. Some months ago the restorers' work was presented to the public when the Arcade Gallery in Ljubljana was filled with damaged, partly restored and completely restored works of art. All the different phases of bringing a work of art back to life were shown.

Slovene Art from its Very Beginnings

The idea of creating »a historical museum of early and later Slovene Art« dates from the end of the First World War. A society with this name gathered together the first exhibits. The original minutes of this society make interesting reading. With what love and assiduity they used to collect Slovene works of art and how carefully they described their new acquisitions in their annual reports. It was only in 1928 when the Gallery moved into its present premises. The Gallery has other significance beside its basic role as a storehouse of national works of art, for there are quite a number of works by foreign artists, mainly Renaissance and Baroque Masters. The Italian, Flemish, Dutch and German Masters are represented: Gianfrancesco da Rimini, Palma di Giovane, Almanach, Martin J., Kremser Schmidt and others. The collection of the National Gallery in Ljubljana starts with wall paintings, with frescoes which were preserved under later layers of plaster in various small

churches scattered over Slovenia. Fragments of original Mediaeval frescoes, among the most precious remains of our cultural heritage, are on display. Of course only those frescoes which were quite impossible to preserve where they were found were taken down and removed, i.e. those discovered in ruined castles, or else those which were already fragmented when found. The most well-known frescoes in Slovenia are also represented in the form of copies of the originals. From here forward there is a long list of famous names: here are the representatives of the Baroque Period in Slovenia, Metzinger, Jelovšek, Bergant and Cebej, then the continuers of the Baroque Tradition and the followers of the great Ljubljana Masters Leopold Layer and Janez Potočnik, then Franc Kavčič, the representative of classicism, then the two representatives of the Bidermayer School here, Matevž Langus and his excellent contemporary Jožef Tominc, who studied in Italy and painted in Trieste. The Romantic School is represented by Marko Pernhart and landscape-painter Anton Karinger, who was one of the few real artist / landscape-painters of that time. A description of him and his work has been given by the late Karel Dobida, former Director of the National Gallery for many years. We now meet the two Šubic brothers, descendants of an old farming, painting and picture-making family from the Poljanska Valley, and Anton Ažbe, the famous Professor of Painting in Munich, the unfortunate Jože Petkovšek, a farmer's son from the Vrhnika district, who, after the pattern of the French realists, depicted the harsh farm life of the period. Here are then the portraits by Ivana Kobilica, our most gifted lady painter, and the works of the impressionists, with which Slovene painting suddenly raised itself to the European level. The names Grohar, Jakopič, Jama and Sternen mean for art what the names Cankar and Kosovel mean for literature...

In short, words and enumeration are superfluous. One must see and experience the National Gallery for oneself. Perhaps you won't come to a standstill in front of works by the above-mentioned artists, rather your attention may be attracted by some small baroque sculpture almost hidden in the corner of one of the rooms. This treasure-house of Slovene Art is unique, ever year becoming more perfect, better laid-out and more open.

CARSO — Kras: sus reservas naturales

El día 4 de marzo del corriente año se dió un paso adelante en la cuestión «mejores relaciones» con nuestros países vecinos. Y ésto lo ha conseguido en parte el presidente de la región triestina, Dr. Zanetti, quién pidió a las autoridades italianas se le permita organizar una reunión conjunta en Italia, sobre el actualísimo problema: «el Carso como Parque Nacional». Lo interesante del caso, es que la reunión fue permitida. Y más interesante todavía fue el haberse permitido hablar en el idioma materno- el esloveno-, en la sesión municipal que trataba entre entros, el asunto del Carso. Esta es una de las conquistas más grandes que ha conquistado nuestra minoría en Italia. Ello presenta un nuevo tipo de convivencia entre los pueblos limítrofes.

Después de un largo y bien dirigido debate, se aceptó, entre otros, el *proyecto ley* sobre la «Defensa de las riquezas naturales del Carso». Con ésto, así, se llevará a cabo uno de los sueños más preciados por ambas partes, es decir, el tener un «Parque Nacional» que albergue y proteja las riquezas naturales del Carso, y por otra parte se fomente la unión de las poblaciones limítrofes y se propague las bellezas naturales del lugar. Esto aumentará, sin lugar a dudas, no sólo la afluencia de turistas, sino que además dará, como fuente de trabajo, la oportunidad a los jóvenes para que fomenten el turismo y se empleen en sus respectivas zonas de nacimiento. Aparte de los beneficios que tendrá el turismo, se conseguirá también un mejor y mayor intercambio comercial y cultural entre ambas naciones limítrofes. Aparte se ampliarán las relaciones ya existentes en todo tipo de contactos que se vayan efectuando.

El Carso tendrá así, finalmente, la dedicación y cuidado que se merece. Esto ayudará muchísimo a los entes de turismo. Se incrementará así todo tipo de actividad turística. Se ayudará además al embellecimiento, mejor dicho a la conservación y cuidado de las bellezas naturales. Esto facilitará la labor de los técnicos y especialistas que se dedicarán a planificar y ordenar los trabajos correspondientes. Tendremos así dentro de poco, un nuevo «Parque Nacional» y una reserva natural que se merecía se la considerase.

KANAL — pri Novi Gorici — El equipo de handbol de la fábrica SALONIT (Anhovo), ha conquistado el título de vice-campeón en su categoría. (2da.). Este deporte día a día va tomando mayor in-

Lipica: uno de los haras mas viejos del mundo

cremento. Seguramente contribuyó a ésto el que Yugoslavia haya conquistado este año el título de campeón del mundo. También el título de campeón olímpico (München — Munich). El equipo de Anhovo entrena tres veces por semana, dos horas por día. Ya han cosechado varios triunfos tanto en el país como así también en el extranjero, de donde han llegado hoce poco. La gira no sólo les aseguró fama, sino además experiencia y entrenamiento indirecto. El entrenador es el Sr. Niko Čargo — 36 años —, ex jugador y profesor de gimnasia. El mismo nos ha asegurado, que este equipo está en vías de obtener el primer puesto en el campeonato que se inicia. Es decir, que la meta de todos los integrantes es conquistar el campeonato de 2da., para luego así, poder ascender a la. Los jugadores son optimistas y piensan que no tienen rival en su liga. Los mismos pertenecen al personal de la fábrica SALONIT de Anhovo. Fábrica que en realidad, es la madrina y el sustento material del citado equipo de Primorska.

LIPICA — Sežana — «TODOS A CABALLO». Este es uno de los últimos slogans y novedad que ha implantado el Club Hípico «Srečko Kosovel» de Lipica. Este Club, de ahora en adelante se denominará Club Deportivo Hípico «LIPICA». En la último asamblea extraordinaria del club, sus miembros directivos y socios activos aceptaron el nuevo nombre y a su vez votaron varias mociones, entre otras, las

novedades a saber. Entre ellas, la de aceptar un nuevo tipo de socios. Hasta ahora existían las siguientes categorías: 1 ra. A ésta pertenecen los jinetes con gran experiencia y ya muy versados y avezados. Es decir, son aquellos socios que participan en los concursos y demás. Pagan una cuota fija. Tienen también privilegios. Como ser por ej. la actuación gratis en los concursos de equitación, boxes gratis, servicio veterinario para sus caballos, guías, excursiones, turismo, cabalgatas, terrenos a disposición, pistas de entrenamiento, etc.

La segunda categ. la cual es una novedad, se la denominará CAT. RECREATIVA (o de esparcimiento). A ésta categoría pertenecerán aquellos socios que toman la equitación como una recreación, es decir, como esparcimiento o deporte de los domingos y feriados. Con la inclusión de esta nueva categoría, se permitirá así, a los amantes del deporte hípico nacional, puedan concurrir a Lipica no sólo a pasear, sino además gozar de la equitación a precios moderados. Las condiciones para poder incluirse en esta cat. son las siguientes: ciudadanía yugoslava, pago de la cuota respectiva (50 Din. al año). Y 10 din. por hora a caballo. Pueden cabalgar cualquier día de la semana. Clasificarse en una cat. superior. Participar en los concursos. Asistir al curso de equitación obligatorio que dura 10 días. Usar los caballos del Club. Es decir, aprovechar esta facilidad para incrementar este lindo y sano deporte y la raza caballar «lipizana».

Predjamski grad

Komaj slabih deset kilometrov od Postojne je pri vasi Predjama sezidan grad. Ta grad pa ni kar tako, saj je to edinstven primerek v vsej Jugoslaviji. Po vsem svetu ga poznajo pod imenom Predjamski grad. Sezidan je v skalni votlini, sredi 123 m visoke skalne stene. Izdelati ga je dal baron Kobencel v 15. stoletju, zadnji pa je v njem domoval knez Windischgraetz. Med prvim in zadnjim lastnikom je bogata zgodovina. V gradu si danes lahko ogledate zelo bogato muzejsko zbirko orožja, opreme graščakov, lovskih trofej in starega pohištva. Prav tako pa si tu lahko ogledate izkopanine iz jam pod gradom, v katerih je živel pračlovek v mlajši kameni dobi. Obiskovalcev je iz leta v leto več, izredna slikovitost pa je zamakala tudi veliko število filmskih delavcev, ki so v njem posneli že vrsto filmov. Vaščani so z obiskovalci zelo zadovoljni, saj jim ravno oni prinašajo veliko dohodkov, kajti marsikateri turist si želi preživeti nekaj dni v senci mogočnega gradu. V teh krajih se turisti dobro naužijejo svežega primorskega zraka, celo burja jim pomaga, da pozabijo na vsakdanje skrbi. Prijazni domačini jim zelo radi pripovedujejo zgodbe o nekdanjih lastnikih gradu, najraje pa govorijo o roparskem klativitezu Erazmu Predjamskemu. Meni je to zgodbo povedal grajski oskrbnik Tone Verbič.

»Erazem je bil v začetku, kot skoraj vsi ljudje, povsem pošten človek. Na dunajskem dvoru so ga spoštovali, potem pa se je nekaj sprl in ker nesreča nikoli ne pride sama, je še v dvoboju ubil nekega visokega viteza. Pri cesarju so ga tako očrnili, da je moral na vrat na nos bežati v svoj grad na Kranjskem. Ker se je nekako moral preživljati, je začel napadati potujoče trgovce in karavane. Njegov najbolj priljubljen kraj za napade je bil na cesti sredi gozda, ki pelje proti Postojni. Ta kraj še dandanes nosi ime Ravbarkomanda. Glas o njegovih »junaških« podvigih je prišel hitro na cesarski dvor, saj so potniki in trgovci od oblasti zahtevali vojaško zaščito. Toda niti ta ni premagala Erazma in njegovih pajdašev. Erazem si je v svojem skrbno skritem dvorcu kopičil neizmerno bogastvo. Cesarju je bilo tega

kmalu dovolj in je poslal sla k tržaškemu škofu in glavarju Gašperju Ravbarju z nalogom za Erazmovo aretacijo. Škof, ki je že prej lovil in zasledoval Erazma Predjamskega, se je tega pooblastila močno razveselil.

Erazem je postajal iz dneva v dan bolj predrzen, tržaški glavar pa se mu je kot senca prilepil za pete. Klativitez ga je nalašč izzival in ga zavajal po najtemnejših grapah in dolinah. Škof mu je sledil v veri, da bo našel vsaj njegovo bivališče. Erazem se je svoje premoči močno zavedal in to mu je stopilo v glavo. Večkrat je vabil zasledovalce, naj se potrudijo z njim, da jim pokaže svoj dom, toda oni so se vedno bali, da jih bo zmamil v past, iz katere ni več rešitve. Nekoč pa je škof vendarle odjezdil za njim. Dolgo časa je iskal sledi, saj je vedel, da se ni mogel vdreti v zemljo. Njegov trud je bil poplačan z uspehom, kajti našel je njegov dom. Bil pa je močno presenečen, ko je videl v skalo vzdignan grad, ki je bil močno utrjen, saj ga je s treh strani varovala narava, z ene pa posadka. Videl je, da bi tak grad branil en sam mož in če ta ne bi dovolil vstopa, bi pač ne mogli vstopiti. Ugotovil je, da bi lahko pri naskoku na grad izgubila življenje cela armada mož. O svoji najdbi je nemudoma poročal na Dunaj cesarju in ga prosil za nadaljnja navodila. Cesar mu je ukazal, naj toliko časa oblega grad, dokler lakota ne bo prisilila posadke k vdaji ali pa v smrt. Glavar je navodila ubogal in se po njih tudi ravnal. Lakota upornikom ni prišla do živega, saj je

bil grad po podzemskem rovu povezan z vipavsko dolino. Škof se je dolgočasil pred gradom, Erazem pa v gradu. Oblegovalcem je hotel pokazati, da imajo hrane dovolj, pa jim je poslal na kose razsekanega vola. Na žalost je pri njih vzbudil ravno nasprotno misel. Mislili so, da jim bo hrane vsak hip zmanjkalo in jih bodo zdaj z lahkoto izbezali iz trdnjave, zato so še naprej vztrajali. Ob Veliki noči pa so spet dobili darilo iz dvorca, tokrat velikonočno jagnje. Ob tem se je v glavarju začela rušiti misel, ki si jo je ustvaril pozimi. Potem je prišla pomlad in obleganci so jim dali prve briške češnje, rekoč, da so jih sami pridelali. S tem so pri vojaki ustvarili varljivo misel, da imajo v gradu raj. Glavar Ravbar je vse češče dobival darila, meneč, da ga bodo s tem omehčali. To pa je izkoristil škof, ker so darila vedno pošiljali po služabniku. Slugo je obsipal z darovi in v začetku ni zanje ničesar zahteval. To je služabnika naredilo zaupljivega in za visoko vsoto in pod različnimi pogoji je bil pripravljen izdati svojega gospodarja. Pokazal mu je kraj, kjer je bila stena posebno tanka. Dogovorila sta se, da bodo tja ustrelili s topom, ko jim bo on dal znak z lučjo, da je Erazem v tistem prostoru. Tako se je tudi zgodilo in Erazem je neslavno končal pri tistem opraviilu, ki ga še turški cesar ne more opraviti po svojih ministrih in vezirjih.»

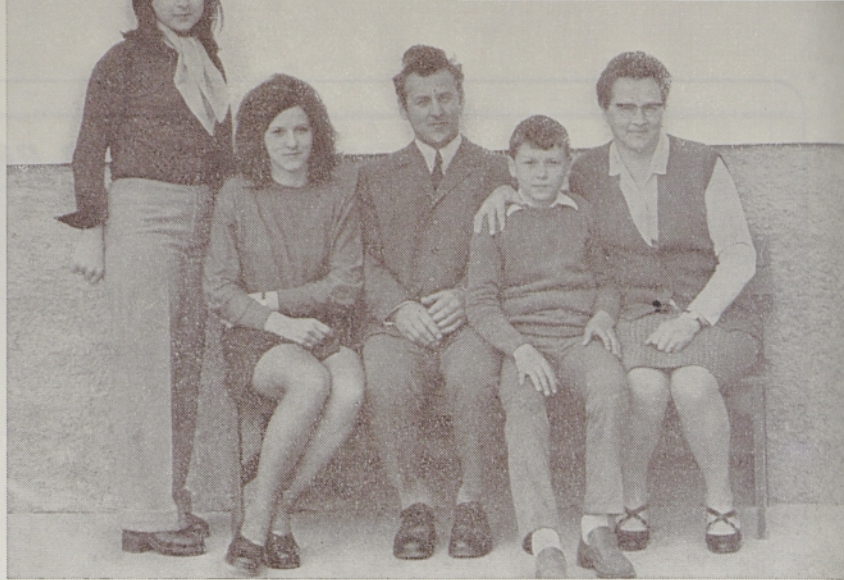
Tako je moj sogovornik končal svojo pripoved o Erazmu Predjamskemu.

Silvo Pust

Dom, prepojen z lastnim znojem

Avbljevi iz Mengša: vsi, razen najmlajšega, v tovarnah

Kako živi slovenska delavska družina

»Vezani smo na dom in zemljo«

»Žena, kar odloži čopič, saj je še dovolj časa, da pobarvava še tale konec vrtno ograje, kolikor je je nama še preostalo,« je dejal Janez Avbelj svoji ženi Marici tisto sončno soboto, ko smo prišli na obisk v ulico Mengeške skupine v Mengeš. To je vrsta lepih enodružinskih hiš, delavskih hiš, saj je novi del tega mesteca blizu Ljubljane povsem delavsko naselje.

In družina Janeza Avblja je tipična delavska družina, v kateri so kar štirje na delu po tovarnah, medtem ko najmlajši sin Janko še drgne šolske klopi v mengeški osemletki.

»Še pred nekaj leti nisva z ženo imela urice časa. Niti za klepet s prijatelji ne.«

»In kaj se je dogajalo?«

»Hiša najinih žuljev«

»Vse to, kar vidite, je zraslo na najinih žuljih,« in ponosno je pokazal na hišo, skrbno urejeno, negovano, z vrtno in ograjo. Tudi znotraj obiskovalec na vsakem koraku čuti, koliko truda in koliko ljubezni je bilo vložene v ta dom. »Vse nedelje, vse proste dni, ure in ves dopust sva posvetila tej hiši. Pa ne le to. Marsikdaj sva otepala sam kruh in mleko, ker ni bilo denarja, da bi si kupila kaj priboljška. No, ja za delavce pa sva vedno imela meso. To pa je moralo biti.« »Hišo sta starša zares pristradala,« je dodala Marinka, dvajsetletna hči, ki dela pri strojih za plastiko v kamniški tovarni »Svit«.

Druga, tri leta mlajša hči Viki pa dela v črnuški »Elmi«.

»Vaš dom je nadvse prijeten, hčere si same služijo kruh, kako pa zdaj živite?«

»Živimo kot nikoli prej, predvsem pa znava ceniti dom, do katerega sva tako težko prišla,« je povedal gospodar, potem pa se je ozrl na svojo črno laso prvorojenko in bolj zase kot za druge pristavil: »Samo ne vem, kdaj je tole zraslo, saj, ko greva kam skupaj, naju imajo za moža in ženo.«

»Pa še res je,« se je zasmejala Marinka in s črnimi očmi ošinila svojo mamo. Janez Avbelj ima namreč komaj 40 let in ni to nič čudnega.

»Otroci kar prehitro rastejo,« je dejala mama, 39-letna Marica in stisnila k sebi najmlajšega, ki pa se tudi nič več ne pusti crkljati. Takrat, ko je bil za to čas, starša nista imela časa, zdaj pa so otroci že odrasli.

Polovica zaslužka za hrano

»Štirje delate v tovarnah, koliko zaslužite skupaj?«

»Bo tam nekaj nad pol starega milijona. Od tega nam gre okrog 300 starih tisočakov za hrano, televizijo, časopise, elektriko, pranje,« je povedala gospodinja in še dodala, da se v zadnjem času draginja še zlasti pozna v njihovem mesečnem proračunu.

»Kolikor smo včasih gledali, da bi ja čim manj izdali za hrano, toliko nam zdaj ni žal za te izdatke,« pravi oče.

»Imate kaj kreditov?«

»Iz meseca v mesec, iz leta v leto.«

Tako so opremili hišo. Nič jim ne manjka. Imajo vse: od televizijskega

sprejemnika do radia, pralnega stroja in gramofona. Le avta nimajo. »Pleha pa res ni toliko vreden, da bi še zanj stradali,« so dejali.

Janez Avbelj dela v tovarni »Lek«, v kateri je zelo priljubljen in dober delavec. Nobenih zamud, nobenih bolniških izostankov. Je samostojen delavec pri preparatih, ki so često strupeni. Če ga pokličete po telefonu, bodo v tovarni dejali: »A, ja našega Janeza bi radi!« Tudi sosedje ga imajo radi, saj jim nikoli ne odreče svoje pomoči. Vajen je delati. Tako ga tudi brat, ki kmetuje v Zgornjih Kosezah pri Moravčah, često zaprosi, naj pride pomagat kositi ali sekati drva.

»Ali se vam kaj toži po zemlji?« sem vprašala, kajti Avbeljnova sta ena tistih ljudi, ki so nekaj let po vojni zapustili domačije v hribih in prišli v dolino »s trebuhom za kruhom«.

»Moja davna želja je bila, ko sem bil doma, da bi šel v mesto. Če se mi zdaj toži po zemlji? Včasih bi tole hišico rad prestavil bolj na samo, malo bolj v hrib med njive in gozdove,« je dejal mož, žena pa je pristavila:

»Veste, mene zemlja bolj preganja kot njega. Včasih sem bila prav bolna od želje, da bi imela nekaj njive, kravo in par prašičev. No, zdaj je to mimo.«

Delavec še premalo spoštovan

V nadomestilo imajo Avbeljnovi pred hišo vrt, ki je vzorno urejen, predvsem pa poln cvetja.

»Kako se kaj počutite v tovarnah?«

»V 'Svitu' nam ne gre najbolje. Ne vem kaj so delali, da so napravili izgubo. No, pa pravijo, da nam gre zdaj že na bolje.«

»Ste v kaki organizaciji?«

»Sem članica delavskega sveta pa se mi zdi, da delavčevo besedo premalo upoštevajo.«

»No, saj je res, da na nas delavce zadnje čase nekoliko bolj gledajo, ampak nas še vseeno spremlja občutek, da nas premalo spoštujejo. Nismo šolani, to nam manjka,« doda Janez, »no drugače pa se tam v naši tovarni kar dobro zastopimo in vesel sem, da mi sicer kot delavcu zaupajo.«

»Kaj pa pravijo dekleta?«

»Vse bi bilo, ko bi bile plače nekoliko višje,« pravi Viki, ki pa zraven ne pozabi pohvaliti skrb za prehrano delavcev v »Elmi«.

Marinka, ki je članica mladinske organizacije v »Svitu«, pa je nekoliko zagodrnjala, češ da jim dajejo premalo možnosti za izobraževanje. »Mladi smo vendar radovedni.«

No, potem smo se še nekoliko pogovarjali o plačah, pa je gospodar dejal, da so razponi med najnižjimi in najvišjimi dohodki le nekoliko preveliki in da bomo na ta način še naprej tarnali o socialnih razlikah. Prav ima Janez Avbelj, čeprav se sam čez svojo plačo ne pritožuje in na vsa dogajanja gleda z dokaj realnimi očmi.

Za organizacije, pravi, da prej ni imel časa, zdaj pa so nanj ali pozabili ali pa mislijo, da še vedno gara za svojo hišo. Edino v krajevni skupnosti kdaj pa kdaj reče kako besedo.

»Sicer pa sem tako ali tako najraje doma,« pravi.

»Kaj pa dopust?«

»Lani je bilo prvič v življenju, da sva si lahko privoščila dopust. In prvič v življenju se mi je zgodilo, da sem sedla za mizo, ko so skuhalo drugi,« pove Marica Avbelj, skrbna gospodinja, ki ima na zalogi vedno kak priboljšek in gost ne gre drugače kot sit od njene hiše.

»Ker gredo otroci najraje po svoje, jo midva mahneva na dolge sprehode v okolico Mengša, če je vreme lepo. Drugače pa sva najraje doma in najbolj srečni smo, ko smo vsi skupaj.«

»Pa prosti čas,« še dodam po potrebi.

»Ljubo doma, kdor ga ima. V hiši je vedno kako delo pa še veselo je, če smo vsi zbrani in če pridejo še kaki prijatelji ali sorodniki povrhu.«

Ni kaj, prijetno je priti na obisk k tej skromni, delavni in tudi srečni družini. Ampak kovač sreče je vsak sam. In Avbeljnova sta dobra in vztrajna kovača.

Albina Podbevšek

Beneški fantje

Pred približno dvajsetimi leti so bile na valovih radia Ljubljana oddaje za Beneške Slovence. Vodila sta jih Edi Bukovec in Anton Birtič. Sprva so se omejevale zgolj na poročila in druge informacije. Z željo, da bi popestrili program in na ta način pritegnili k poslušanju še več poslušalcev, pa sta voditelja oddaje uvedla originalno benečansko glasbo. V ta namen sta povabila Jožeta Narebočnika, Marjana Robleka in Staneta Jamnikarja. Že prej so se poznali in so večkrat kaj zapeli in zaigrali. Tako so zdaj prvič stopili pred radijski mikrofoni in se predstavili širši publiki. Predstavili so se pod imenom Beneški fantje. To ime se je med ljudmi hitro priljubilo in ostalo popularno do danes, pa tudi ansambel še deluje. V tem letu slavi dvajsetletnico svoje ustanovitve, zato je prav, da napišemo nekaj vrstic tudi o njem.

Prvo desetletje je bilo zanje v vseh pogledih zelo burno. Do 1964. leta so se v skupini vrstile menjave in menjave, od takrat naprej pa se je zasedba ustalila in ostala enaka do danes. Člani ansambla: Jože Narebočnik — bas kitara, Peter Ajdič — ritem kitara, Igor Habbe — harmonika, Edi Bukovec in Ludvik Urekar pa sta pevca. V tem času so jih že večkrat povabili na gostovanje in turnejo po Združenih državah Amerike in Avstraliji. Žal, pa so morali vse te vabljuje ponudbe odkloniti, ker so izrazito amaterski ansambel in so vsi člani zaposleni v drugih strokah. Toliko bolj pa so zato aktivni na domačih tleh. Skoraj v vsakem kraju Slovenije so že nastopili in bili navdušeno sprejeti. Pred časom so se vrnili z gostovanja po Italiji, Franciji, Avstriji in Nemčiji, kjer so nastopali na koncertih za naše rojake, ki so na delu v tujini. Pravijo, da hranijo čudovite spomine na prijazne sprejeme in navdušeno publiko, ki jih je sprejela z odprtim srcem. Beneški fantje se lahko pohvalijo z zelo visokim številom nastopov na leto; kar približno 220 do 270

jih imajo. V njihovi dvajsetletni karieri pa beležijo prek 4000 nastopov! Vse to pa priča o izredni priljubljenosti pri poslušalcih.

Njihove skladbe se močno razlikujejo od tistih, ki jih igrajo drug ansambl. Izvajajo predvsem narečne pesmi Beneških Slovencev. Beneški fantje zbirajo in ohranjajo žlahtno narodno glasbo, ki se sicer širi le po ustnem izročilu. Povsem razumljivo je, da se je besedilo skozi stoletja spreminjalo in prilagajalo navadam in šegam, žal pa se je s tem mnogo ljudskega blaga tudi izgubilo. Beneški fantje s svojim delom nedvomno opravljajo pionirsko delo na tem področju, saj se novoustanovljeni ansambl v Benečiji, Furlaniji in Julijski krajini za to dejavnost ne zanimajo v toliki meri, da bi o tem sploh govorili. Beneški fantje pa prevajajo pesmi celo iz furlanščine. Vse te pesmi, ki jih na ta način zberejo, umetniško in na svojevrsten način predelajo tako, da so bolj pevne in prijetne za poslušanje. Njihove najbolj znane in poslušane skladbe so: Zvezde žarijo, S kitaro po svetu, Rdeči cvet, Vince rumeno in druge. Najbolj sta uspeli skladbi Rdeči cvet in Vince rumeno.

Dobili so nekaj nagrad in priznanj, ki pa niso tako zelo pomembna, kot pravijo sami, saj igrajo bolj za lastno zabavo in razvedrilo, kot pa za nagrade, slavo in popularnost. Letos so se prijavili na festival narodno-zabavne glasbe, ki bo v Števerjanu pri Gorici. Pri ansamblu Beneški fantje ni nihče »glavni«. V skupini vlada popolna demokracija. Delo imajo porazdeljeno po znanju in sposobnostih. Na nastopih zastopa ansambel tisti član, ki je nastop organiziral in pripravil.

V jubilejnem letu pripravljajo Beneški fantje v skupini osvežitev z novimi instrumenti, s katerimi, pa za zdaj še niso hoteli izdati.

Silvo Pust

Podčetrtek, nekdanj znan obrtniški kraj. Mogočen grad nad njim skoraj sameva in propada. V njem sta le dve stranki. Ko bo obnovljen, bo lahko velika turistična privlačnost.

Atomske toplice danes. Lani so jih preuredili, zgradili nov bazen in ga prekrili s posebnim šotorom. Po dolгих letih so začeli načrti le postajati resničnost.

Čudeži »atomske vode« iz Podčetrтка

Z atomsko bombo nimajo sicer toplice pri Podčetrtku nič skupnega, vendar je ime »atomske«, kakor jih je leta 1956 prvič malce hudomušno in senzacionalistično poimenoval »Slovenski poročevalec«, kar pravšnje. »Čudne, neumne, nemogoče stvari so se pozdravile tu,« mi je rekel gostilničar v Podčetrtku Edi Staroveški. Franc Renier, »oče« Atomskih toplic, predsednik turističnega društva Podčetrtek in zdaj, ko je toplice vzelo pod svojo streho podjetje za turizem, transport in gostinstvo Združenega železniškega transportnega podjetja Ljubljana, tudi direktor »termalnega kopališča v izgradnji«, pa se mi je pritožil, češ da si tudi drugi zdaj lastijo ime »atomske«, npr. v Trepči, kjer hočejo imeti »Atomsko banjo«, vendar, je rekel, mi tega ne dovolimo.

»Osebna izkaznica« na prospektu

Atomske toplice poznajo Hrvati in Srbi precej bolje kot Slovenci, dobro pa jih poznajo tudi že Avstrijci, Nemci, Italijani. Vsako leto je več tujcev, ki v tem slovenskem Lurdu iščejo čudežno ozdravitev. Na kratko, toplice predstavimo najbolj tako, če iz skromnega prospekta, ki so ga lani prvič izdali v štirih jezikih (slovenskem, srbohrvatskem, nemškem in italijanskem), prepisemo njene glavne karakteristike.

»Termalno kopališče Atomske toplice, Podčetrtek, Obsotelje, 220 m nadmorske višine, zmerna kontinentalna klima. Voda v bazenu s temperaturo 35 do 37 stopinj Celzija je po svoji sestavi hidrokarbonatna-oligomineralna-hipotermna. Uporablja se za kopanje, podvodno masažo, blatne kopeli in za pitje. Termalna voda se priporoča za zdravljenje: revmatičnih obolenj, kolagenoze, arterialne hipertenzije, degenerativnih obolenj, pojavov staranja,

metaboličnih obolenj, neuralgij kot posledic poškodb lokomotornih organov, ženskih in kožnih obolenj. Strokovno medicinske raziskave vodijo in opravljajo Klinične bolnice v Ljubljani. Kopališče odprto vse leto. Na voljo ima letne letoviške hišice. Atomske toplice v izgradnji: nov bazen, otroški bazen z navadno vodo, 25 kopalnih kabin, ambulanta z zdravnikom, fizioterapija, samopostrežna restavracija, trgovina, avto camp.«

Že stari Rimljani?

Iz zemlje teče topla, malce radioaktivna voda, z njo pa mnogo, mnogo upanja in morda res tudi zdravje.

Uradno so Atomske toplice pri Podčetrtku odprli na občinski praznik občine Šmarje pri Jelšah, 9. septembra leta 1966, drugače, neuradno, pa so mnogo starejše. Nihče ne ve, koliko. Leta 1967 je primarij dr. Edvard Glaser na simpoziju znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije v Rogaški Slatini izrazil domnevo, da so toplo in zdravilno vodo poznali že stari Rimljani. Dokaz za to naj bi bila najdba rimskega denarja in opeke z znaki legije blizu toplic pri Podčetrtku in stara rimska cesta, ki je menda potekala v bližini. Seveda to niso dokazi, ampak le domneve. Zanimivo je, da se kraj okrog Solterjevih na slovenski strani Sotle že od nekdanj imenuje Toplice, ne ve se pa, ali zaradi naravno tople vode ali po kakšnih prejšnjih, starejših toplicah.

Pisanih virov, ki bi odkrili, da so to vodo iz izvirov na hrvaški (Harine Zlake) ali slovenski strani morda nekoč že izkoriščali v zdravilne namene, ni. Le ustno izročilo ve nekaj povedati o baronih Miljanskih, ki so imeli pred štirimi stoletji tam nekje kopališče. Zalila pa ga

je voda, ko so Miljanski pregradili Sotlo za večji mlin. Pozneje, ko so v močvirju nekaj kopali, so našli menda ostanke hrastovih podnic in nekakšne rešetke, sledove nekdanjega bazena. Iz ustnega izročila prav tako zvemo, da so vodo v zdravilne namene uporabljali tudi redovniki pavlinci iz bližnjega Olimja, kjer so uredili eno izmed najstarejših lekarn v Evropi.

To je pravzaprav vse, kar vemo o preteklosti zdaj že daleč po svetu slavnih Atomskih toplic ob Sotli pri Podčetrtku. Praktično ničesar, čeprav bi bilo nesmiselno dvomiti, da ljudje, ki so živeli tod blizu na hrvaški in slovenski strani, niso kdaj te vode pili, se kopali v njej ipd. Tudi perice so jo pozimi uporabljale za

Edi Staroveški, gostilničar iz Podčetrтка

Podčetrtek živi s toplicami in si od njih obeta napredek: celo trgovina je dobila po njih ime

Bazen pod šotorom: topla voda, topel zrak, klopi, tuši, rože, garderoba... Vse še ni urejeno, začetek pa obeta veliko

pranje perila, saj je bila topla, okrog izvira pa ni bilo snega — in nikdar niso te ženske dobile revme, zmerom so se dobro počutile. Domačini so vedeli, da ta voda hitro zaceli rane, posebno večje, gnojne rane, ki se sicer zlepa niso zacelele.

Vsak dan dva milijona litrov

Številne hitre in skoraj čudežne ozdravitve so začeli zapisovati že pred vojno in še posebno po zadnji vojni. Geološki zavod iz Ljubljane je leta 1965 opravil temeljite geološke raziskave in globoke vrtnice, iz katerih priteče zdaj, kot je povedal Franc Renier, vsak dan približno dva milijona litrov vode. Inštitut za jedrsko fiziko Jožef Stefan v Ljubljani je ugotovil, da je voda radioaktivna, in sicer so v enem izviru zabeležili 5,4, v drugem pa celo 8,17 Machovih enot. (Ena Machova enota pomeni 15,33 radioaktivnih razpadov v sekundi na liter vode. Po mednarodno sprejetih merilih lahko med radioaktivne vode štejemo tiste, ki imajo več kot 3,5 ME.) Republiški zavod za zdravstveno varstvo v Ljubljani je ugotovil, da je atomska voda iz izvirov pri Podčetrtku tudi baktericidna, se pravi, da uničuje žive klice, ki tako ali drugače zaidejo vanjo (v 24 urah uniči do 87 % bakterij). Zadnje, najbolj natančne analize je opravil beograjski Inštitut za geološko rudarska raziskovanja in proučevanja nuklearnih in drugih mineralnih surovin.

Čeprav znanstveniki še niso dali končnega odgovora na vprašanje, kaj je tisto, kar osvežuje in zdravi v atomski vodi iz Podčetrтка, pa katere bolezni zdravi, je povsem jasno, da voda *zdravi*, da razna ozdravljenja niso neosnovana ne glede na to, ali delujejo določene fizikalne, biološke ali kemijske lastnosti vode. Neki gost iz Münchna, farmacevt, je po kopanju izjavil: »Prepričan sem, da je voda zdravilna. Če bi mi dali izvire za deset let v najem, bi tam zgradil zdravilišče. Ni rečeno, da je najučinkovitejša lastnost vode prav radioaktivnost. Morda je tisto

najvažnejše prav posrečen odnos med biološkimi, kemijskimi in fizikalnimi specifičnostmi vode, odnos, ki najugodnejše vpliva na organizem.«

Upanje neozdravljivih bolnikov

Poglejmo nekaj primerov nenavadnih, skoraj čudežnih ozdravitev, izberimo jih med ogromno množico podobnih, bolj ali manj uspešnih, ki so se nabrali v debeljem arhivu.

Vinko Plešnik iz Škornega v Savinjski dolini je pri partizanih hudo ozebel v ob nogi; odprli sta se in se zagnojili. Pomoč je iskal v celjski in slovenjegraški bolnišnici, dobil je okrog 500 injekcij, v tkivo so mu vlagali cevke vse do kosti, poskusili so vse, toda ni mu bilo pomoči. Slednjič so mu nameravali nogi odrezati, vendar tega ni dovolil. Negiben je ždel doma in potem v časopisu prebral o Atomskih toplicah. Z 32 velikimi gnojnimi ranami so ga prinesli k zdravilni vodi. Že po dveh dneh umivanja je zbledel zadušljiv gnilobni vonj, po enem tednu je imel samo še eno rano, ki pa se je tudi že celila. Mož je shodil — in prav ta dogodek je bil povod, da so začeli zapisovati kronologijo primerov ozdravitve. Marija Tot iz Novega Sada je imela trdovraten ekcem na kolenih. Specialisti so jo zdravili, ekcem pa je trdoživo ostajal. Po 9 dneh bivanja v toplicah o njem ni bilo več sledu.

Justini Drobnič iz Pijave gorice je revmatizem skrivil rebra in hrbtenico. Leta 1958 je prišla v Podčetrtek, po treh tednih pa se je že vzravnala in sproščeno hodila.

Adolf Lanko iz Studencev pri Mariboru je imel močne krčne žile in arteriosklerozo, da je komaj hodil. Zdravniki so mu svetovali operacijo, potem pa je poskusil še z atomsko vodo. Ko se je po desetdnevem kopanju vrnil, je zdravnik izjavil, da operacija ni več potrebna.

Margita Dobeš iz Beograda piše: »V Atomskih toplicah sem bila trikrat po tri tedne. Izredno mi je koristilo, zelo sem zadovoljna. Že trikrat sem ležala v vojni

bolnišnici, kjer so ugotovili rakast proces. Dobro sem okrevala. Petnajst let nisem mogla ležati na levi strani, imela sem vnetje živca, zdaj pa mi je dobro. Prosim vas, uredite to kopališče, meni je zelo pomagalo čeprav sem ležala že v drugem stadiju raka. Dva meseca nisem govorila, bila sem tako rekoč na smrtni postelji, toda ozdravila me je samo voda iz Podčetrтка.«

In tako naprej, brez števila, sami čudeži, ozdravitve: vnetja, ekcemi, čiri, revmatične bolezni, nerveze, poškodbe in rane kosti, obolenja krvnega ožilja, menstrualne motnje, klimakterične težave, odprte rane, celo rak...

Načrti za moderno zdravilišče

Lani je bilo v Atomskih toplicah v Podčetrtku 165.000 kopalcev in več kot 40.000 prenočitev. Letos računajo na več kot 200.000 kopalcev. Pokrili so prejšnji odprti bazen, zgradili tudi nov bazen, večji in bolj urejen, pokrili so ga s posebnim šotorom oziroma zračno blazino, izdelek tovarne Induplati Jarše. Zdaj se je mogoče kopati tudi pozimi, prej to ni bilo mogoče. Za enkratno kopanje je treba odšteti 7 din, vodo pa tudi prodajajo, po dinar en liter, s tem imajo še velike načrte, tudi posebno embalažo. Letos bodo zgradili nov gostinsko-hotelski objekt s 150 ležišči. Zdaj imajo za goste v privatnih hišah približno 130 postelj. Atomске toplice pozitivno vplivajo tudi na gospodarski razvoj teh, doslej izrazito zaostalih, neindustrializiranih krajev. V toplicah je že zdaj zaposlenih približno 70 ljudi iz Podčetrтка in okoliških vasi. In prav zdaj pripravljajo načrte za novo lokacijo zdravilišča Atomске toplice Podčetrtek. Površina v velikosti 20,5 ha je že pripravljena za to. Tam bo vse, kar moderno, urejeno zdravilišče potrebuje. Atomске toplice, skoraj čudežna božja pot ob meji med Slovenijo in Hrvaško, do nedavna le reven, lesen in nepokrit bazenček, bodo potem nedvomno razširile svoj sloves še dlje po svetu.

Andrej Triler

Fotografijo Žužemberka smo na naslovni strani objavili pred letom, tokrat pa vam že prinašamo »popravek«: obnovljena grajska stolpa sta značilno žužemberško panoramo povsem spremenila
Foto: Egon Kaše

Slapovi Krke pri Žužemberku

ki so jih vsaj delno prekrili, ostali in jih je danes že mogoče tudi restavrirati.

Dolina Krke — dolina gradov: od njenega izvira smo se napotili v pogovoru z dr. Ivanom Komeljem k izlivu in se ustavljali pri gradovih, med katerimi so nekateri danes že pravi biser našega turizma.

Prvi grad v dolini Krke že stoletja ne stoji več. To je bil Vrhkrka blizu izvira in je danes razvalina. O njem priča poleg kamenja le še ime vasice ob njem. Gradič se imenuje. Toda niže, potem ko se Krka že spusti čez slapove, ki jih je postavil vodni kamen lehnjak, naletimo na pravo fevdalno utrdbo — žužemberški grad.

Dolga leta je bil žužemberški grad razvalina. Že pred drugo svetovno vojno zanj tedanji lastnik, soteški grof Auersperg, ni več kaj posebno dobro skrbel in je odnašal razne kamnoseške detajle. Tudi strehe niso bile več cele. Med vojno je grad zgorel, po vojni pa so vanj Žužemberčani odvažali ru-

Gradovi se dvigajo iz ruševin

Gradovi so poleg kozolcev in cerkvic na hribčkih ena izmed najlepših značilnosti slovenske pokrajine, ki vzbuja občudovanje številnih tujih turistov. Pripovedujejo nam o preteklih časih, polnih legend in razgibanih dogodkov, pa o sposobnostih in pogumu graditeljev, ki se še danes ne moremo načuditi njihovem delu. Naši bralci, ki živite na tujem, še s posebno slastjo prebirate vse, kar je v zvezi s preteklostjo vaše rojstne dežele. Opozarjate nas, o čem naj pišemo, in naslednji sestavek o gradovih v dolini Krke naj bo vsaj delen odmev vaših želja.

Le malo gradovom je prizanesla vojna vihra. Na Dolenjskem so ostali nedotaknjeni samo trije: trebanjski grad, Škrljevo v Mirenski dolini in Struga ob Krki. Pozornost, ki jo je slovenska umetnostna zgodovina posvečala v dneh po osvoboditvi ostankom teh gradov, je razumljiva, še zlasti če vemo, da so nekateri predstavljali prave mejne kamne stilnih obdobj na naših tleh. Sprva je kazalo, da bo komajda mogoče še kaj storiti zanje. Toda kljub temu, da so bila to leta obnove razrušene domovine, so zagani in vztrajni delavci, ki so se ukvar-

jali s spomeniškim varstvom, uspeli prekriti nekaj ruševin ter tako ohraniti deloma vsaj »okostja« gradov.

Dr. Ivan Komelj, ki na republiškem zavodu za spomeniško varstvo v Ljubljani skrbi za obnovo teh grajskih kompleksov, nam je v pogovoru za bralce Rodne grude dejal, da so se prav tista prva dela, ko so z deskami prekrivali zidove, danes močno obrestovala. Medtem ko so se gradovi, ki jih po osvoboditvi z ničemer niso zaščitili, kasneje vse hitreje rušili (in nekateri med njimi so do danes povsem izginili), pa so tisti,

ševine s trga. Pred leti pa se je žužemberška krajevna skupnost odločila, da posveti svoje delo tudi obnavljanju gradu. Okoličani in Žužemberčani, ki imajo svoje gozdove, so dali les za obnovo, danes pa so — kot so nam povedali na krajevni skupnosti — pripravljeni celo udarniško delati. Zagnanost, s katero bi radi vstopili v turistično in kulturno razvitejše kraje — in rešitev za to vidijo prav v gradu — je že dala prve uspehe. Danes je en stolp žužemberškega gradu že lepo obnovljen, veliko ruševin so odstranili in izpraznili so zasute kleti. Čeprav so dela na začetku, je že videti, da bo obnova žužemberškega gradu dala enega najlepših arhitekturnih spomenikov davnine v teh krajih. S pomočjo republiške kulturne skupnosti in denarja, ki ga za obnovo gradu namenja kulturna skupnost novomeške občine, ter s prispevkom samega kraja, bo v naslednjih letih v Žužemberku obnovljen grad, v katerem bodo — kot so nam povedali v ljubljanskem zavodu za spomeniško varstvo — kul-

Grad Struga, v katerega so se po zadnji vojni preselile nune

turnozgodovinske zbirke, ki bodo predstavile zgodovino teh krajev, boj za svobodo ter etnografske posebnosti tega področja. Toda še z eno mislijo se ukvarjajo v Žužemberku. Grad, ki bo restavriran kot razvalina, bo poslej muzej železarstva v dolini Krke, muzej dejavnosti, po kateri so bili ti kraji nekoč znani daleč naokoli. V posebnih prostorih naj bi razstavili izdelke iz fužine na Dvoru.

Manj »sreče« ima soteški grad. Po vojni so ga začeli obnavljati, prekrili so del gradu, dela pa so bila ustavljena in poslej se grad ni več pobral na noge. Republiški zavod za spomeniško varstvo in kasneje ljubljanski regionalni zavod pa sta se posvetila predvsem enemu izmed detajlov, vrtnemu paviljonu, imenovanemu Hudičev turn. Ta stolp je izredno lepo vkomponiran v arhitekturo nekdanjega parka. Ker so bili v njem naseljeni ljudje, so pod beležem izgubile freske, ki jih pripisujejo Almanachu, slikarju iz Valvasorjevega kroga, o katerem

Hudičev stolp pri Soteski

Krka pri Zagradcu — tod rastejo zdaj novi »gradovi« — vikendi...

pa je malo znanega. (Njegova slika »Omizje« je v Narodni galeriji v Ljubljani). Zavod za spomeniško varstvo je moral tako na novo odkriti freske mojstra, katerega dela so bila sicer tudi v soteškem gradu. Hudičev turn je danes največji spomenik slikarja Almanacha.

Kaj bo s soteško razvalino? Dr. Ivan Komelj pravi, da bi bilo zelo primerno, če bi pokrili vse štiri stolpe in nadkrili obodno zidovje, tako da bi se ohranila zunanja lupina gradu. V večji meri pa bi bilo potrebno rekonstruirati tudi vhodno partijo. Ko so po vojni zbirali na gradu kamnoseške detajle in luščili okenske mreže, se je stanje še poslabšalo.

In kako je z drugimi gradovi v dolini Krke? Luknja pri Novem mestu je razvalina, grad Zalog je povsem izginil, Hmelniku, ki kraljuje na vzpetini nad Novim mestom, pa se, kot kažejo, vendarle obetajo lepši dnevi. Novomeško društvo ekonomistov je sklenilo posvetiti svoje delo obnavljanju tega gradu. V zadnjih mesecih je grad že dobil nekaj novih streh.

Prizadevanja za obnovo gradu Hmelnik segajo že v prve dni po osvoboditvi. Republiški zavod za spomeniško varstvo ga je že takrat uvrstil v prioriteten seznam obnavljanj, vendar pa spričo pomanjkanja denarja dela niso nadaljevala. Vendar pa je bilo storjenega precej in sedaj, ko so se novomeški ekonomisti zavzeli zanj, je vendarle možnost, da bo grad ohranjen. Tudi ta grad bi veljalo, meni dr. Ivan Komelj, ohraniti kot razvalino.

Vstran od Krke je umaknjen Gracarjev turn, nekdanja last Rudežev in zatočišče Janeza Trdine. Gracarjev turn je eden redkih gradov, ki je kmalu po vojni dobil streho in to je njegovo zunanjo podobo domala povsem ohranilo. Do nedavnega je bila v njem Trdinova spominska soba, sedaj pa je zaprta. Veliko denarja bi bilo potrebnega za obnovo Gracarjevega turna. Tu stvari stoje pod streho sicer, premakne pa se nič. Gracarjev turn je eden od redkih slovenskih gradov v privatni lasti. Tudi grad Prežek, v katerega je nekoč zahajal Prešeren k svojemu prijatelju Andreju Smoletu, je lepo prekrit, to pa je vse.

Lepša usoda je doletela kostanjeviški samostanski kompleks, ki ga republiški zavod za spomeniško varstvo obnavlja kot nekaj vzor. Ob njem je edinstvena galerija v Sloveniji z deli udeležencev mednarodnega kiparskega simpozija.

Gradovi v dolini Krke so posebnost, s katero se komajda more pohvaliti še kakšna slovenska pokrajina. Ob obnovljenem Otočcu in Starem gradu, prvi je povsem »nov«, drugega pa sedaj obnavlja tovarna zdravil »Krka«, se ne kažejo samo turistične možnosti za prihodnost Dolenjske, ampak tudi kulturne.

Ob tem, kar je storjenega, se lahko samo začudimo. Kakšna pa bo podoba tega sveta čez pet, deset let, je zaenkrat skrito samo v načrtih umetnostnih zgodovinarjev in arhitektov, ki se z vso pozornostjo in resnično ljubeznijo posvečajo ohranjanju kulturnega bogastva Slovenije.

Peter Breščak

Brda, Brda vinorodna

V slikovitem svetu dobrih vin, sončnih dni in veselih ljudi

Brda so eden tistih slovenskih »svetov«, ki me vedno, ob vsakem obisku, na nek poseben način prevzamejo. Ko pridem, se vedno veselim in se mi zdi, da sem na nek poseben način srečen; ko pa odhajam, sem žalosten in prepričan, da bom nekoč prišel prav sem po kako leto zatišja in miru. Tako se mi dogaja vedno, ko grem na obisk na primer v Belo krajino, pa na Kras, ali na Goričko, in v Brkine, ter seveda v Brda...

Samo ena pot gre v Brda

V Brdih je najlepše pozimi, ko se snegovi gora vidijo od daleč, na briških gričih pa je, posebno v prisojeh, tako toplo, da človek kar verjeti ne more; posebno če je zarana krenil na pot iz neprijaznega ljubljanskega mraka, mraza in smrada. V Brdih pa je najlepše tudi na pomlad, ko vsa Brda cveto, ko je ves ta tako umetelno vzgiban in gričevnat svet en sam cvetoči sadovnjak. Brda so najlepša tudi poleti, ko pod sončno bleščavo dehti zoreče grozdje, poljsko cvetje in drevje, ko dehti zemlja in je zrak poln težkega, zdravega in polnega vonja. Brda so najlepša seveda tudi jeseni, ko se griči razdajajo s plodovi zemlje, sonca in rok.

V Brdih je vedno najlepše!

Iz Ljubljane ali od koderkoli najprej v Novo Gorico. Po eni izmed poti; iz središča Slovenije lahko po avtomobilski ce-

sti mimo Postojne, lahko pa do logaških Kalc in potem skoz Godovič in Črni vrh ter pri Colu nizzdol v Vipavsko dolino. Po prvi poti je do Nove Gorice 115, po drugi pa 98 kilometrov. Iz Nove Gorice pa vodi v Brda ena sama cesta, edina je, ki povezuje ta svojevrstni svet z ostalo domovino. Do Dobrovega — vasi, ki je metropola Brd — je iz Nove Gorice še 26 kilometrov.

Ko se peljemo po dolini Soče — ozki in prazni — iz Solkana do deset kilometrov oddaljenih Plav, se nam zdijo vse pripovedi o vinorodnih in sončnih Brdih precej izmišljene. Na obeh straneh soške soteske se vzpenjajo strma in neprijazna skalnata pobočja goriške Svete gore ali Skalnice ter mrkega, v prvi vojni s krvjo prepojenega Sabotina in njegovih robov, ki se vlečejo proti severu. Za temi nedostopnimi strminami leže Brda, valovita in vedno nižja in nižja, toneča v vzhodnem robu Furlanske nižine. Strmina je povsod tolikšna, da bi si cesta ne mogla utreti prehoda čeznjo. Šele pri Plavah; vasici, ki leži na obeh straneh Soče, se robovi malo razmaknejo. Strma, a asfaltirana pot si je tu utrla smer navkreber.

Spomenik — razgledni stolp

Če se peljemo po »briški magistrali«, ki je asfaltirana prav do maloobmejnega prehoda pri Neblcm, pridemo mimo Vrhovelj najprej v vasico Gonjače, kjer se na

Breskov nasad v Brdih, v ozadju Fojana: Foto: Dr.

desno odcepi kratka asfaltirana cesta do svojevrstnega spomenika med zadnjo vojno v boju padlim Bricem. To je visok razgleden stolp, s katerega se vidijo ne le vsa Brda, temveč lahko hkrati občudujemo celo daljni zasneženi Triglav in še bolj daljno, v meglicah se izgubljaajo Furlansko nižino.

Potem je veliko Šmartno, ki stoji vrh griča, kakor večina briških vasi. Še danes je Šmartno pravo trdnjavsko naselje, zelo je slikovito in ima še dobro vidne ostanke obzidij in stolpov; tudi zvonik je bil v 14. stoletju še trdnjavski stolp.

Značilna briška panorama — Dobrovo

Pomlad v goriških Brdih — Biljana

Kralj

Med zadnjo vojno so Nemci Šmartno dvakrat hudo bombardirali, leta 1944 pa so se v vasi in okrog nje zbrale domala vsa Brda, na veliki in zelo veseli, a slovenski prvomajski proslavi.

Dobrovo je največja briška vas, njeno gospodarsko in upravno središče. Vas je nabrana na širokem slemenu in njegovi sosesčini okrog starega Dobrovskega gradu, zgrajenega v beneškem slogu nekje sredi 16. stoletja. Ob njem so se svoj čas kresala kopja in bliskali meči Benečanov in Avstrijcev, ki so se prav tu borili za nadoblast nad temi kraji, kjer so si hoteli utrditi mejo. Danes je Dobrovo kar lepo urejen kraj, kjer imajo veliko gostišč in novih hiš, kjer so povsod v okolici širni vinogradi in posodobljeni sadovnjaki. Največje poslopje v kraju pa je velika klet briške kmetijske zadruge, ki je menda najbolj sadjarska in najbolj vinarska od vseh zadrug v Sloveniji.

Češnje čakajo na obiralce

Briška vina — predvsem rebula in tokaj — so tista v Sloveniji, v katerih je, kakor pravijo (in ne lažejo), raztopljenega največ sonca. V zadrugi kleti niso le betonske cisterne, temveč še pravi leseni sodi, seveda veliki kakor hiše. Bri-

ška vina so tista, ki so pri nas najmanj »obdelana« in žveplana; Brici pravijo, da razen po domači deželi, svoja vina prodajajo tudi v Francijo in Italijo. Torej v deželi, kjer imajo sami dovolj vina in zato kupijo le tisto in tam, kar je res dobro in kar znajo ceniti. Zadnje čase so začela sloveti tudi briška šumeča vina.

Prejšnje leto je Brda prizadela huda toča, ki je nasploh poleti prepogost gost v teh krajih. Na nekaterih gričih je toča tako sklatila trto in sadna drevesa, da ni ostalo niti lističa. Bolj kakor toča pa Brice jezijo trgovci, ki se vse premalo brigajo za briško sadje. Grozdje se že »zmelje«, toda sadje pogosto ostane neobrano. To velja predvsem za češnje; vedno se dogaja da Brici vabijo izletnike iz drugih delov Slovenije, naj pridejo in naj obirajo češnje, kolikor jih je volja, ne le v želodec, temveč tudi v malho. Breskve pa Brici navadno kar dobro prodajo; največ jih odkupi zadruga, kar precej pa jih Brici sami naložijo na avtomobile in jih peljejo na trge v Ljubljano; Brike vozijo z avtobusi v Bovec in Bohinj, na Bled in celo čez Vršič v Kranjsko goro, kjer prodajajo breskve in drugo počitnikarjem.

Malo naprej od Dobrovega, stoji nad križiščem (križado!) mejna vas Neblo. Na sever in na jug od te glavne briške ceste pa so na gričih natresene še mnoge druge, vse enako slikovite, lepe in slavne briške vasi. Kojško in Mum, Vipolže in Kozana, Cerovo in Fojana, Kožbana in Medana, Vedrijan in Višnjevik... Vsaka od vasi ima poleg mnogih skupnih lastnosti in videza še kako svojo posebnost...

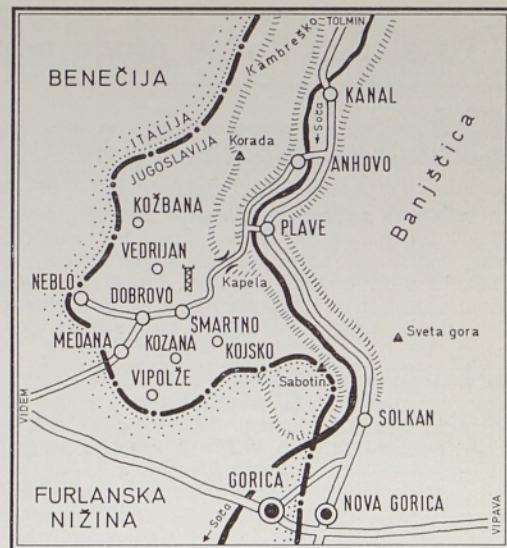
Kolikor vasi — toliko posebnosti

V Vedrijanu je briška vremenska opazovalnica, kjer »kuhajo« točo; okrog Kožbane rode najmočnejša briška vina; v Fojani imajo v cerkvi zelo lep »zlat oltar«; v Medani stoji rojstna hiša pesnika Alojza Gradnika; v Cerovem je cerkva obdana s skrivnostnimi verigami; v Vipolžah imajo lep grad iz 11. stoletja; Hum je ves rožnat, ko okrog njega zacveto marelice; Kojško je nekdanja briška metropola...

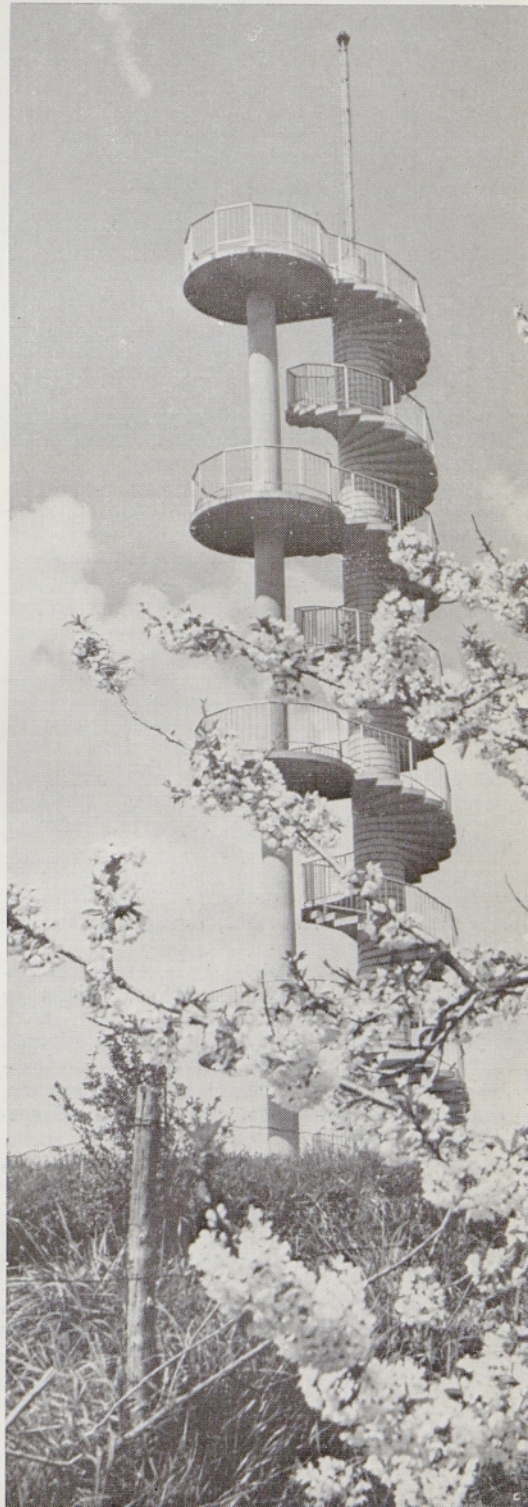
Ko se zvečer utrujeni od vtisov in poti, od klancev in sonca, od trčenj (pa ne avtomobilskih) in pogovorov, se zatečete v eno izmed prijetnih in gostoljubnih fojanskih kleti. Tam pokušamo in pokušamo; vina z letnicami seveda; za zaključek pa večerjamo dobro briško klobaso kuhano v — vinu!

V Brdih je najlepše spomladi in pozimi, jeseni in poleti.

Drago Kralj

Razgledni stolp — spomenik (spodaj)

Slovenci v Franciji, Italiji in Švici

Po približnih ocenah je danes v Franciji okrog 25.000 Slovencev, in sicer okrog 3000 »začasnih«, ostalo pa so rojaki, ki so se izselili v Francijo v letih 1919 do 1929, ko je priseljevanje z nastopom gospodarske krize prenehalo. V gornjem številu so všteti tudi njihovi potomci.

Po prvi svetovni vojni, ko so Združene države Amerike zaprle vrata priseljencem, jih je veliko, ki so bili namenjeni tja, ostalo v Evropi. V letih 1919—1923 je prišlo v Francijo veliko Slovencev iz Westfalije. Iz Jugoslavije so začeli odhajati v Francijo rudarji iz zasavskih revirjev leta 1923, ko so po neuspešnih stankah ostali brez dela. Ti izseljenci so se v glavnem naselili v francoskih rudarskih kolonijah v pokrajinah Pas-de-Calais, Nord, Moselle, Meurthe et Moselle in Meuse. V letu 1926 so se sistematično priseljevali v Francijo kmetijski delavci, kasneje pa tudi rudarji in industrijski delavci. Že leta 1929 je bilo v Franciji okrog 23.000 Slovencev, pred drugo svetovno vojno pa celo 34.000. V zgoraj naštetih pokrajinah je bilo več kot polovica v Franciji živčih Slovencev, v drugih departmajih pa jih je bilo po 2000 in manj.

Razen v rudnike severne in vzhodne Francije so prihajali Slovenci tudi v rudnike srednje Francije v pokrajinah Nièvre in Saône et Loire, v premogovno kotlino v pokrajini Puy de Dome ter v rudnike južne Francije v pokrajinah Gard in Aude.

Hkrati so prihajali tudi Prekmurci kot poljedelski delavci predvsem v okolico Pariza, žene in dekleta pa so se zaposlovale kot služkinje. Vsako poletje je prišlo več tisoč prekmurskih sezonskih delavcev na polja sladkorne pese in so mnogi za stalno ostali v Franciji.

Zelo pomembno je bilo tudi število primorskih Slovencev v Franciji pred drugo vojno, in sicer jih je bilo kar 11.000.

Ker na zemljevidu ni bilo mogoče označiti krajev s slovenskim življenjem, bomo navedli nekatere večje v pokrajinah, kjer so večje slovenske naselbine.

V Moselle in Meurthe et Moselle: Merlebach-Freyming, Bening, L'Hôpital Forbach, Stiring Wendel, St. Avold, Creutzwald, Haargaten, Jeanne d'Arc, Valmont, Ham s/Varsberg, Cocheren itd.

Od Metza proti luksemburški meji se vrstijo naselbine: St. Marie aux Chênes, Montiers, Tucquegnieux, Volmerange, Algrange, Hettange, Knutange, Farebersviller itd.

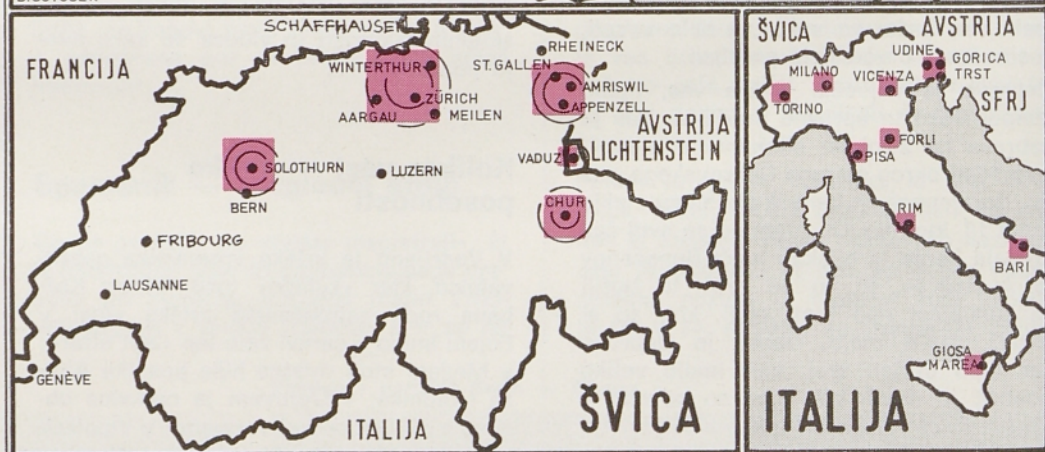
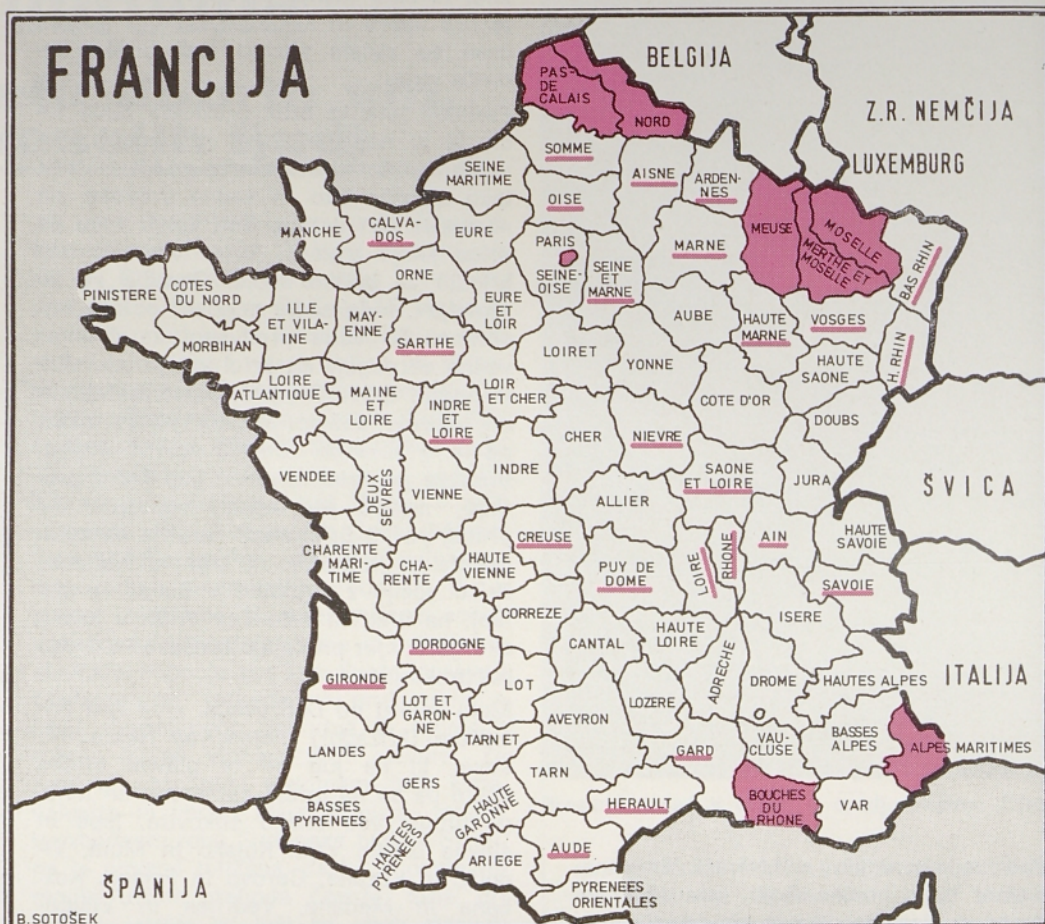
Zahodno od teh naselbin živijo naši ljudje še v naslednjih krajih: Audin le Tiche, Villerupt, Aumetz, Boulange, Piennes, Boulligny, Mancieulles in v Giraumontu.

V pokrajini **Pas de Calais:** Lens, Liévin, Sallaumines, Wingles, Bruay en Artois, Vendin le Viel, Noyelles, Gohelle Loos, Dourge, Montigny en Gohelle, Billy Montigny, Mericourt, Carvin, Oignies, Harnes, Fervent itd.

V pokrajini **Nord:** Lille, Roubaix, Tourcoing, Douai, Aniche, Louches, Sin le Noble, Gravelines, Erquinghem Lys itd.

V teh krajih v štirih navedenih pokrajinah je tudi največ naročnikov »Rodne grude«.

Po letu 1945 in nekako do 1960 je prihajal v Francijo nov val Slovencev, med njimi precej beguncev, ki so se zaposlili v industrijskih središčih in v gradbeništvu. V večjem številu so se naselili v južni Franciji med Marseillem in Nico. Nad 2000 teh Slovencev pa se je iz Francije tedaj izselilo v ZDA, Kanado in Avstralijo.

Tretji val je prišel v Francijo po letu 1960 in se usmeril predvsem v industrijo. Prihajali so z delovnimi pogodbami in posamezno, nekateri pa s turističnim potnim listom in francosko vizo. Naročnike Rodne grude imamo v 286 krajih, ki so v 39 pokrajinah Francije, v kakšnem številu pa živijo naši ljudje v teh pokrajinah, nam žal ni znano. Zato bomo veseli, če se nam oglasijo in povedo svoje mnenje.

Slovenci v Švici

Med obema vojnoma in v prvih povojnih letih so se v Švico priselili le redki Slovenci. Šele okrog leta 1960, ko je Švica zaradi močnega gospodarskega razvoja potrebovala delovno silo, so se v večjem obsegu usmerili v to deželo.

Danes je v Švici prav gotovo prek 3500 Slovencev iz SR Slovenije. K temu pa moramo prišteti še Slovence iz zamejstva, s Koroške, Goriškega in Tržaškega, največ pa jih je iz Beneške Slovenije — skupaj okrog 2500. Tako dobimo skupno število okrog 6000 Slovencev. Naročnike Rodne grude pa imamo v 75 krajih, ki so v 17 kantonih. Največ naročnikov in verjetno tudi Slovencev živi v kantonu Zürich, in sicer v krajih: Zürich, Meilen, Dübendorf, Stäfa, Rafz, Rapperswil, Dietikon, Schlieren, Winterthur in Hörgen. V kantonu Schwyz delajo naši ljudje v Rothenthurnu in Einsiedelnu, v kantonu Thurgau v krajih: Mönstelingen, Amriswil, Kreuzlingen in Arbon. V večjem številu so zaposleni tudi v kantonu Aargau, kjer jih najdemo v krajih: Aarau, Frick, Zofingen, Baden, Reinach itd.

Razen v naštetih kantonih so v manjšem številu raztreseni še v naslednjih: St. Gallen, Appenzell, Glarus, Basel, Solothurn, Bern, Fribourg, Neuchâtel, Vaud, Graubünden, Schaffhausen, Luzern in Zug. Verjetno pa so tudi v drugih kantonih.

Večina naših ljudi iz Slovenije je v Švici le na začasnem delu. Skoraj vsi so kvalificirani delavci, precej jih je s srednješolsko, višjo in visoko izobrazbo. Dekleta so zaposlena kot medicinske sestre ali delavke v domovih za ostarele, v gostiščih in hotelih. Naši delavci v Švici so stari od 18 do 40 let.

Slovenci v Italiji

Po nekaterih ocenah je na začasnem delu v Italiji okrog 3000 Slovencev. Zaposleni so predvsem v industrijskih predelih severne in srednje Italije, največ jih je v Milanu, potem v Trstu, Gorici, Vidmu, Rapallu, Torinu, Pisi, Vicenzi in Forliju; precej jih je v Rimu, Bariju in celo na Siciliji. V vseh naštetih krajih živijo tudi naročniki »Rodne grude«.

V deželi Furlanija — Julijska krajina pa so Slovenci prvotni prebivalci in jih je 125.000. Od tega v pokrajini Trst 65.000, v pokrajini Gorica 20.000 in v pokrajini Videm 40.000.

Slovenci v Lichtensteinu

Žal, iz te dežele nimamo prav nobenih podatkov o številu Slovencev. Naročnike Rodne grude pa imamo v kraju Triesen. Vemo pa, da so zaposleni tudi v Vaduzu.

Hvaležni bomo rojakom, če se oglasijo in napišejo, kaj vedo o Slovencih v Lichtensteinu.

Pripombe k zemljevidom

Zaradi boljšega pregleda smo morali v zemljevidu slovenskega življa v Franciji opustiti navedbo mest, ali celo manjših krajev in označiti le pokrajine oziroma departmaje. Pokrajine, kjer so večje koncentracije Slovencev, so v celoti rdeče, rdeče podčrtane pa so pokrajine, kjer imamo naročnike Rodne grude in Slovenci niso naseljeni v večjem številu.

Pri Švici, Italiji in Liechtensteinu pa so rdeče označena le večja mesta, kjer so Slovenci. Na zemljevidu Švice smo se temu pomotoma izneverili in je zahodno od Züricha napisano Aargau namesto Aarau, ki je mesto, kjer živi več Slovencev, Aargau pa je ime kantona, v katerem je mesto Aarau.

Zemljevid slovenstva dopolnjujejo

Iskrena hvala, da ste se odzvali našemu vabilu in nam dopolnili zemljevid slovenstva. Naša posebna zahvala velja rojakinji Mariji Weber z družino, ki živi v Obercornu v Luksemburgu. Poslala nam je pismo, ki ga objavljamo v celoti. Pomembno nam je dopolnila sliko o življenju Slovencev v Luksemburgu in prav toplo pozdravljamo njeno pripravljenost, da bi še sodelovala v Rodni grudi. Prav veseli bi bili, če bi se uvrstila med naše stalne dopisnike in nam redno poročala o Slovencih v tej državi, zlasti še, če jim bo mogoče ugotoviti njihovo število danes. Iskrena hvala tudi rojaku Frideriku Joštu iz Belgije za podatke, ki nam jih je poslal, in jih objavljamo.

Prisrčno vabimo naše naročnike in bralce tudi v drugih evropskih državah, da nam sporoče, koliko Slovencev, po njihovem mnenju, živi v posameznem kraju. Pomagajmo si med seboj, da bomo koristili skupni stvari: zapisati za

Vransko. Foto: Miroslav Zajec

danes in za jutri, kje so živeli in kje še živijo Slovenci po svetu.

K sodelovanju v tej akciji vabimo naše rojake v Belgiji, na Nizozemskem, v Avstriji, Nemčiji, Franciji in Švici. Izpopolnitev zemljevida slovenstva pa je posebno nujna v Italiji in Liechtensteinu, od koder imamo najmanj podatkov. Vnaprej iskrena hvala in vsem prav lep pozdrav!

FRIDERIK JOŠT IZ MARCHIENNES-DOCHERIE V BELGIJI:

...»Vaša rubrika »Kje povsod živijo Slovenci« je zelo zanimiva. Mislim pa, da je predvsem dolžnost slovenskih društev, da vam pošiljajo zelene podatke. Jaz vam lahko povem, da v mojem mestu Marchiennes-Docherie, ki je blizu Charleroi, živi nekaj slovenskih družin in tudi nekaj družin drugih jugoslovanskih narodnosti.«

Marija Weber z družino, Obercorn, Luksemburg:

Že dolgo se pripravljam, da vam napišem nekaj za rubriko »Zemljevid slovenstva dopolnjujejo«. Ne vem, če vam bom kaj v pomoč, ker imamo Slovenci v Luksemburgu zelo malo stikov med seboj. Žal ne vem, zakaj je prišlo od tega. Tu živim že 17 let, moja stara mama pa že od leta 1937. Pred drugo svetovno vojno je bilo tukaj okrog 300 Slovencev, ki so imeli v Dudelange tudi redne sestanke in zabave. Po vojni se jih je veliko vrnilo v domovino, od takrat naprej pa ni več nobene skupnosti. Jaz osebno poznam samo Čušove iz Differdange, ki so tudi naroč-

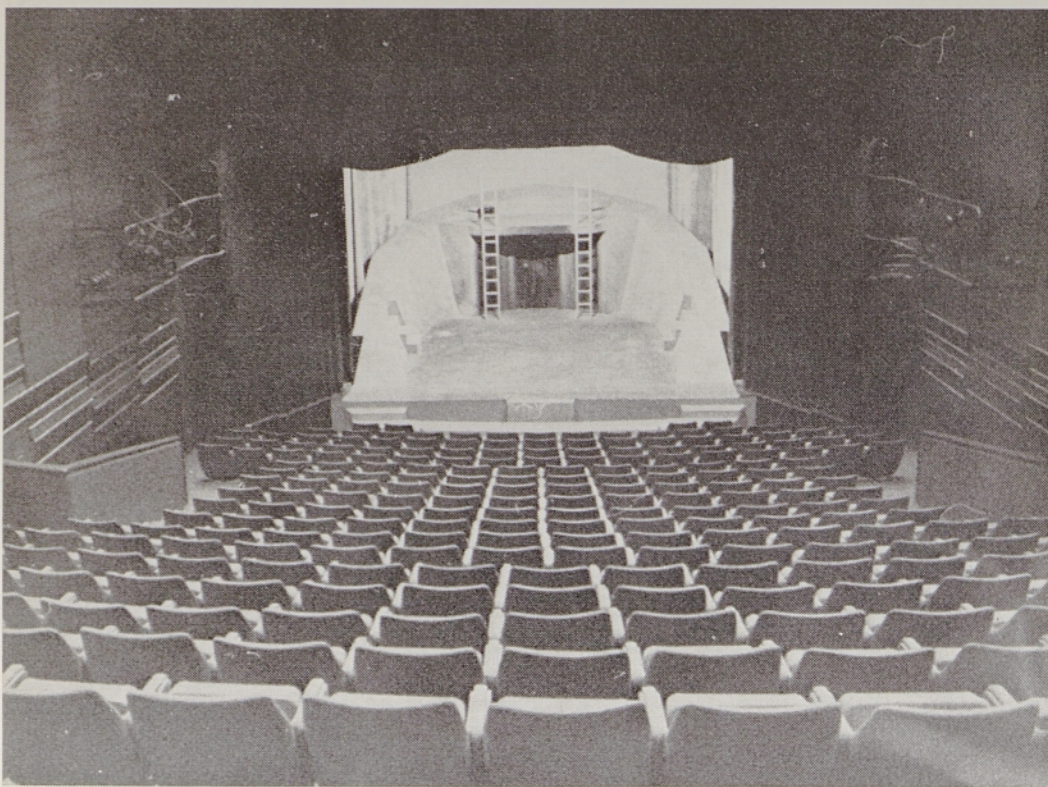
niki »Rodne grude«, in Medveškove iz Belvause. Slišala sem, da živijo slovenski rojaki tudi v naslednjih mestih: Itzig, Clemency, Mondercange, Sanem, Schifflange.

Na vse zabave nas vedno vabi Slovensko delavsko društvo iz Aumetza v Franciji, za kar smo jim zelo hvaležni. Nazadnje smo bili tam ob gostovanju ansambla Lojzeta Slaka in fantov iz Praprotna, kar je bil za nas najlepši dogodek. Vsako jesen imajo tudi »Vinsko trgatve«, na žalost pa je ta bolj francoska kot slovenska. To je zaradi tega, ker igrajo ansamblji in tudi tu rojena mladina že ne zna več slovensko. Tako je tudi pri mešanih zakonih, kot je moj, saj je moj mož Luksemburčan.

Naj vam omenim še to, da je na radiu Luksemburg, na valu 18 UKV, od marca naprej vsako soboto od 17.40 do 15.55 oddaja za jugoslovanske delavce. Oddaja je v srbohrvaškem jeziku. Jaz sem jo slišala prvič 10. marca, ko so v njej pripovedovali o luksemburškem prebivalstvu in da živi zdaj tukaj okrog 1500 Jugoslovancev. Potem so bile vmes srbske in hrvaške pesmi in poročila iz Jugoslavije. Tudi na nemških radijskih postajah in na televiziji imajo večkrat oddaje za Jugoslovane. V slovenščini pa nisem slišala še ničesar. Slovenska beseda je v tujini po mojem mnenju zelo odrinjena v kot, vemo pa, da veliko starejših Slovencev srbohrvaščine ne razume, ker se je prej niso obvezno učili v šoli. Ne vem, kam naj se obrnemo zaradi tega. Ali bi bilo težko dodati za kakih pet ali deset minut poročil tudi v slovenščini?

Napisala sem, kar mi je bilo na srcu, v prihodnje pa bom, če boste želeli, še rada sodelovala.

**Marija Weber z družino,
Obecorn, Luksemburg**

Pogled v novo dvorano Mestnega gledališča ljubljanskega

Kaj prikazujejo v slovenskih gledališčih

Tekoča sezona v slovenskih poklicnih gledališčih, ki dobi svoj vsakoletni zalet v oktobru, se v večini gledaliških hiš nagiba v drugo polovico. Repertoarji posameznih gledališč so različni, vsi pa zasnovani z željo, da bi posamezne predstave privabile v gledališke dvorane čim več gledalcev. V tem pogledu sta posebno prožni Mestno gledališče ljubljansko in Slovensko ljudsko gledališče v Celju, pa tudi Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici in do neke mere tudi Drama SNG v Mariboru. Bolj reprezentančne in zadržane narave pa je Drama SNG v Ljubljani, ki zastopa slovensko gledališko kulturo z gostovanji tudi zunaj republiških meja, v Beogradu in Trstu. Posebno in samosvoj vlogo opravlja Stalno slovensko gledališče v Trstu z repertoarjem, ki je iz sezone v sezono zasnovan tako, da tvori nekakšen »kulturni most« med dvema narodoma, med Slovenci in Italijani.

Na velikem odru ljubljanske Drame so v tekoči sezoni uprizorili doslej štiri dela: »Vdovo iz Ancone« italijanskega renesančnega pisatelja Angela Beolca Ruzzanteja, Shakespearovo tragedijo »Romeo in Julija«, Büchnerjevega »Vojčka« in »Vladajoči razred« sodobnega angleškega dramatika Petra Barnesja. V tako imenovani Mali drami pa je leta letos le ena premiera, in sicer krstna uprizoritev igre Josipa Tavčarja »Luna v megli«. Kaj je bilo vrednega v vseh teh petih predstavah? Poskus režijskega novatorstva (režiser Aleš Jan) v uprizoritvi Shakespearove ljubezenske tragedije se ni posrečil; Büchnerjev »Vojček« je zbudil zanimanje kot spektakularna predstava, napravljena po nekončanem Büchnerjevem tekstu, napisanem

pred skoraj stoštiridesetimi leti z značilnimi napovedmi ekspresionističnega čutenja in oblikovanja. Kot stilno dognana, izbrušena predstava se je uveljavila igra angleškega dramatika Petra Barnesja »Vladajoči razred« v režiji gosta Bennholdta Thomsena in z igralsko dognano igro Stefke Drolčeve in Rudija Kosmača v osrednjih vlogah. Tavčarjeva »Luna v megli« se kot edino izvirno slovensko besedilo v repertoarju ljubljanske Drame ni posrečilo zaradi simbolično obsurdnega spleta situacij.

Mestno gledališče ljubljansko je bilo vse do 6. marca letos nekakšno sodobno potujoče gledališče, ker so v matični hiši potekala velika gradbena dela. Gledališka hiša MGL v središču Ljubljane (na koncu frančiškanskega vrta) nastaja na novo. Foyer in dvorana sta že prenovljena; zdaj pride na vrsto še oder z dodatnimi prostori, ki jih sodobno gledališče potrebuje. Ko bo vse to urejeno, za kar so potrebna visoka investicijska sredstva, bo dvorana MGL z odrom ena izmed najsodobnejše opremljenih gledaliških hiš ne samo v Sloveniji, ampak tudi v državi. Mestno gledališče bo tedaj svojo dejavnost razširilo tudi na recitacijske, glasbene in razstavne prireditve, s čimer bo ta prizadevna ustanova prerasla v kulturni center mesta Ljubljane.

Kljub zidavi pa je bil ansambel MGL vseskozi zelo dejaven. Doslej je uprizoril tri dela, od katerih sta dve slovenski novosti: »romantična komedija« Lažna Ivana Andreja Hienga in posodobljena commedia dell'arte Dušana Jovanovića z zelo dolgim naslovom — »Življenje podeželskih plejbojev po II. svetovni vojni ali

Tuje hočemo — svojega ne damo«. Tretje uprizorjeno besedilo je bilo tudi komedija sodobnega angleškega avtorja Alana Ayckbournja Ljubezen druge polovice. To igro je režiral eden najbolj drznih režijskih novatorjev med slovenskimi režiserji Mile Korun, ki sicer v tej zabavni ljubezenski komediji ni mogel uveljaviti svojih režijskih prijemov. Hiengova dramska novost je ponovila že uveljavljeno avtorjevo dramaturgijo, oblikovano v drami Osvajalec, ki jo je MGL uprizorilo pred leti prav tako kot Lažno Ivano v režiji Dušana Jovanovića.

Najbolj se je približalo izpolnitvi zadane repertoarne naloge Slovensko ljudsko gledališče v Celju: izmed sedmih napovedanih del jih je že uprizorilo šest. V tekoči sezoni ima to gledališče tudi najbolj posrečen repertoar, ki je po eni strani popularen, po drugi pa zelo kvaliteten. Sezono so v SLG Celje začeli z dokumentarno dramo Miloša Mikelna »Stalinovi zdravniki«, v kateri je bila na zgoščen način prikazana Stalinova politična hegemonija in njegov morilski cinizem; nadaljevali so z uprizoritvijo »Tragedije o doktorju Faustu« Christopherja Marlowa, Shakespearovega sodobnika v odličnem prevodu Janeza Menarta. Sledile so Romantične duše Ivana Cankarja, prvo mladostno dramsko delo Ivana Cankarja, ki je bilo zadnjikrat uprizorjeno pred petimi desetletji.

Mladi, nadarjeni in natančni režiser Dušan Mlakar je poskrbel, da so prišle do veljave družbeno satirične sestavine te igre, ki je v mnogočem že napovedovala kvalitete poznejše Cankarjeve dramatike. Za mladino so pred novim letom uprizorili v SLG Celje komedijo Leopolda Suhodolčana »Figole Fagole«, simbolično igro o sprtih ljudeh in državah; na komornem eksperimentalnem odru (imenovanem »Komorni oder Herberta Grüna«, po nekdanjem dramaturgu tega gledališča) pa so Celjani uprizorili satirično alegorijo Smiljana Rozmana »Zvonovi« tudi v režiji Dušana Mlakarja. Za ljubitelje absurdnega, vendar še v mejah satiričnega gledališča pa so celjski gledališčniki poskrbeli s predstavo komedije poljskega dramatika Witolda Gombrowicza »Ivona, princesa Burgundije« v režiji Dušana Jovanovića. Enoten ansambel, domiselna režija in bogata kostumska in likovna oprema predstave (delo Melite Vovk in Anje Dolenčeve) — vse te sestavine so omogočile, da bi to predstavo lahko imeli za najboljšo med doslej uprizorjenimi deli v tekoči sezoni.

Drama SNG Maribor si daje vsako leto veliko opraviti z organizacijo festivala najboljših slovenskih gledaliških predstav v letu, z Borštikovim srečanjem. Prireditve je bila v Mariboru oktobra, trajala je dober teden dni in predstavila lep izbor uspešnih gledaliških predstav. Največje priznanje tega srečanja je prejel mariborski igravec Arnold Tovornik za galerijo posrečenih dramskih likov, ki jih je doslej upodobil, in za vlogo Galileia v Brechtovi drami »Galileo Galilei«, s katero je Drama SNG Maribor tudi začela tekočo gledališko sezono. Ta predstava je bila predvsem manifestacija igralske širine Arnolda Tovornika, režiral pa jo je Branko Gombač. V Drami SNG Maribor so nadalje še uprizorili »Kastelko«, katere dramsko predlogo je napravil pokojni Herbert Grün po romanu Vladimira Levstika Gadje gnezdo; tudi v tej predstavi je zablestela osrednja igralka, Angela Jankova v vlogi matere »gadov«, svojih treh sinov. Z uprizoritvijo absurdne komedije »Viktor ali otroci na oblasti« francoskega pisatelja Rogerja Vitracja pa so mariborski gledališčniki rešili nekakšen slovenski gledališki predsodek. Ta igra je bila namreč že pred leti predlagana za repertoar ljubljanske Drame, vendar do njene uprizoritve ni prišlo med drugim tudi zaradi protesta nekaterih igralcev. Zdaj smo videli, da je to

nadrealistično delo s sestavinami absurda nastalo iz globokega razočaranja nad neskladjem med biološkimi zakonitostmi človeškega organizma in izumetničeno formo, ki si jo je človek ustvaril v družabnih okvirih. Na takoiimenovanem Malem odru pa je mariborska Drama predstavila recital pesmi Franceta Forstneriča »Pijani Kurent« v režiji mladega režiserja Toneta Peršaka s pantomimičnim in glasovno zelo poudarjenim izrazjem.

Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici, gledališka ustanova, ki ima hotenje biti sodobno ljudsko gledališče, si je februarja dalo veliko opraviti z organizacijo Goriškega srečanja malih odrov, nekakšnega festivala komornih in eksperimentalnih gledaliških predstav v dveh krogih. Ta prireditve je pokazala nivo eksperimentalnih predstav vseh slovenskih gledališč in svobodnih skupin, oziroma društev, kakršni sta Eksperimentalno gledališče Glej in gledališče Pekarna v Ljubljani.

Repertoar Primorskega dramskega gledališča v Novi Gorici je že nekaj sezon usmerjen izrazito slovensko. Tudi v tekoči sezoni so izmed šestih predstav uprizorili kar pet slovenskih tekstov: »Desetega brata« v obliki montaže Jurčičevega besedila in travestije Ivana Roba; ob novem letu so igrali mladinsko igro Mirčeta Šušmela »Slona na trgu«, potem komorno, naturalistično igro Vitomila Zupana »Bele rakete letijo na Amsterdam«, v okviru Goriškega srečanja malih odrov pa za gledališče prirejen Prešernov »Krst pri Savici« in »Zaščitno masko« mladega avtorja, pesnika Pavla Lužana. V obeh zadnjih uprizoritvah se je uveljavljala gledališka izrazna volja mlajših slovenskih režiserjev, ki hočejo »totalno« gledališče s tem, da povezujejo v nov sklop elemente obrednega, absurdnega in pantomimičnega gledališkega izražanja z gledališčem krutosti.

V Trstu, kjer je slovensko gledališče postalo stalno, so sezono začeli s komedijo italijanskega avtorja Luigija Pirandella, »Le premisli,

Giacomino!«, z igro, v kateri je igralec Rado Nakrst odigral posrečeno figuro ostarelega profesorja. Tej komediji je sledila drama Filiberta Benedetiča »Pravila igre«, gledališka novost o tragičnem izgubljanju slovenstva v Italiji s preiščeno metodo odkupovanja zemlje slovenskih posestnikov. Nadalje so tržaški slovenski igralci uprizorili še romantično igro »Kralj gora in ljudomrznik« v režiji Mirana Herzoga in pa dramo Anthonyja Whiteheada, mladega angleškega dramatika, »Alfa beta«, ki prikazuje krizo zakona kot institucije v sodobnih, vse bolj sproščajočih se razmerah človeškega življenja in ravnanja.

Mladinsko gledališče v Ljubljani je edina slovenska gledališka ustanova, ki sistematično skrbi za gledališke predstave, namenjene otrokom in mladim gledalcem nasploh. V tekoči sezoni ima v programu štiri premiere, od katerih sta bili dve že izvedeni, in sicer simbolična igra Lepota in zver Nicholasa Stuarta Graya v režiji zastopnika najmlajše generacije režiserjev Iztoka Toryja in pa prav tako simbolična pravilna igra, ki je terjala pantomimične igralske prijeme — Vilinček z lune avtorjev Bena Minolija, Vana Rooya in Herberta Grūna v režiji Mileta Koruna. Kot tretja premiera v Mladinskem gledališču je na vrsti slovenska noviteta, igra za otroke Petra Božiča »Igračke z napako« v režiji Zvoneta Sedlbauerja. Mladinsko gledališče ima pomembne naloge estetskega vzgajanja mladih ljudi za bodoče gledališke obiskovalce, vendar svojih nalog zaradi ansamblske šibkosti in materialnih težav ne more opravljati v celoti, čeprav je ansambel polovico svojega delovnega časa na gostovalnih potovanjih. V programu Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je MG izpolnilo vrsto »mladinskih torkov« s svojimi predstavami.

GLEDALIŠČI »GLEJ« IN »PEKARNA«

V Ljubljani sta v minulih dveh sezonah zbudili pozornost tudi dve eksperimentalni gledališči — Glej in Pekarna; prvo s pogumnimi sodobnimi izraznimi poskusi, drugo pa z obnavljanjem in poživljanjem obrednega gledališkega izraza. Gledališče Glej, kjer največ delata mlada režiserja Dušan Jovanović in Zvone Sedlbauer, je v tekoči sezoni izzvalo največjo pozornost s »historijo« Rudija Šeligoja »Kdor skak, tisti hlap«, s satiro na sodobno življenjsko, potrošniško in egocentrično ozračje meščanov in malomeščanov; Pekarna pa z uprizoritvijo v obrednem stilu po besedilu starega sumerskega epa Gilgameš.

Če k temu zgoščenemu pregledu dodamo še informacijo o Tednu slovenske drame v Kranju, ki je potekal v Prešernovem gledališču ob slovenskem kulturnem prazniku, 8. februarja, potem je podoba tekoče gledališke sezone v grobih potezah izrisana. Teden slovenske drame, ki ga organizira profesionalno vodstvo polamaterskega Prešernovega gledališča, si je za načelo, za skupni imenovalec postavilo slovenski dramski tekst. Po tem načelu so v Kranju nastopila vsa slovenska poklicna gledališča, dve amaterski (kranjsko in jeseniško) in Jugoslovnsko dramsko pozorišče iz Beograda z Zupanovo komorno igro »Bele rakete letijo na Amsterdam«.

S temi ustanovami in festivalskimi prireditvami je verjetno izrisana tudi nadaljnja podoba slovenskega gledališkega snovanja, od tradicionalno zasnovanih predstav (v dobrem pomenu besede!) do skrajnejših poskusov v besedilih in izvedbah, z vračanjem k prvinskemu načinu govora in giba. Vsebinski in stilni razpon je dokaj širok in še najbolj bo, če bodo vsi obstoječi stilni prijemi ob lastni kvalitativni rasti obstajali tudi vnaprej v nekakšnem ravnovesju. Tako bo poskrbljeno za vse dokaj različne interese.

France Vurnik

Albert Švagelj v razgovoru z Ivanom Demšarjem, društvenim delavcem iz Francije

Alberta Švaglja ni več

V ponedeljek 19. marca popoldne so pevci Partizanskega invalidskega pevskega zbora na ljubljanskih Žalah zapeli v slovo svojemu dolgoletnemu pevskega tovarišu **Albertu Švaglju**, nekdanjemu tajniku Slovenske izseljenske matice.

Tih in skromen, kakor je bil v življenju, je za vselej odhajal od nas. Na njegovo željo ga je pospremila le njegova družina, prišlo pa je še nekaj njegovih prijateljev in njegovi nekdanji tovariši pevci.

Albert Švagelj se je pred 65 leti rodil v delavski družini v Trstu. Njegov oče je bil tržaški Slovenec, mati Stajerkva. V Trstu je doraščal. Kasneje se je družina preselila v Jugoslavijo. Zaposlil se je pri železnici kot vlakovodja. Z drugimi naprednimi železničarji je med narodnoosvobodilno vojno stopil v partizanske vrste, kjer je bil hudo ranjen.

Njegovi stiki z našimi izseljenimi rojaki segajo v prva povojna leta. Vodil je zbirno bazo v Mekinjah pri Kamniku, kjer so začasnó nastanili naše izseljenske družine iz Francije, Holandije, Belgije in drugo, ki so se po vojni vrnili v domovino. Njegovo delo ni bilo lahko, saj je bila vrnitev naših rojakov v domovino, ki je bila takrat še vsa ranjena od vojne, pač povezana z mnogimi problemi. Albert Švagelj se je odločno spoprijel z njimi, pomagal in posredoval in pri tem pogosto, čisto pozabil nase.

Leta 1952 je postal tajnik Slovenske izseljenske matice in ostal do upokojitve v letu 1964. Dvanajst let. To so bila tista leta, ko je naša Izseljenska matica razpletala svoje korenine, iskala in navezovala stike z našimi naselbinami v svetu. To so bila leta prvih povojnih skupinskih obiskov naših izseljencev. S posebnimi vlaki so prihajali iz Nemčije, velike skupine so se pripeljale iz Francije, Belgije, Holandije, iz prekmorskih dežel. Velikokrat je tajnik Albert Švagelj dragim obiskovalcem prvi izrekel dobrodoščilo.

Prihajali ste v urad Matice, ga spoznali in poznali. Mnogi ste se tudi o drobnih in velikih težavah pogovarjali z njim. Z domačo besedo je rad razložil, pomagal, posredoval, če je bilo treba.

Zdaj je odšel, ne star po letih, a utrujen in izmučen od dolge bolezni.

Nanj bomo ohranili časten spomin!

Prizor iz komedije poljskega pisatelja Witolda Gombrowicza »Ivona, princesa Burgundije«, uprizorjene v SLG Celje v režiji Dušana Jovanovića (Foto: Viktor Berk)

Kavne servise in nekatere druge predmete izdelujejo v Libojah po posebnem naročilu nemških trgovcev

Dva stenska krožnika z značilnim Schutzovim dekorjem

Dolga pota štajerske majolike

Prijatelj, ki se je minulo jesen mudil na službenem potovanju v Zahodni Nemčiji, je želel svojo ženko presenetiti s praktičnim darilom. Ko je že obredel pol ducata trgovin, se je odločil za lepo poslikan in oblikovan kavni servis iz keramike. Ženka je bila darila kajpak vesela. Ko pa sta bolj temeljito pregledala keramiko, sta ugotovila, da so kavni servis izdelali v Jugoslaviji — v Libojah pri Celju.

Kaj so odkrili rudosledci

Rudosledci so že v začetku devetnajste stoletja odkrili v libojski kadunji nahajališča dobre, skoraj bele, za keramično industrijo zelo primerne gline. Zelo pomembna je bila tudi skromna, a vendar tolikšna vodna sila, da je lahko poganjala vodna kolesa mlinov za drobljenje in bobne za mešanje surovin. In tako so se pred 157 leti v Libojah lotili oblikovanja gline prvi keramiki. Prvotno tovarno je ustanovil leta 1815 nekaj sto metrov južneje od zdajšnjih tovarniških objektov Ignac Schmidl z družabniki. Podjetniki so si takoj ob ustanovitvi s pogodbami zagotovili izkoriščanje obstoječih nahajališč gline.

Teh objektov prve Schmidlove tovarne danes ni več. Ostala je le kasaška, ki jo je pozneje ustanovil podjetni in umetniško navdahnjeni Schutz. Schutzova kera-

mika je hitro zaslovela doma in po svetu. Škoda, da se je v Sloveniji ohranilo zelo malo, vsekakor manj kot na tujem. Tako najdemo v sedanji keramični tovarni še nekaj zanimivih primerkov, nekaj več pa po kmečkih hišah na Štajerskem.

Tovarnar Schutz, ki je bil rojen na Moravskem (Češkem), je izvažal svojo keramiko v Švico, Belgijo, Nizozemsko pa celo v Severno Ameriko. Svoje zastopnike so imeli po vseh evropskih državah. Med takratnimi njihovimi umetniškimi izdelki je posebno slovela majolika z lepimi figurami, izdelana v najrazličnejših slogih (barok, rokoko).

Po smrti ustanoviteljev je nova lastnica Marija Lobe-Schutz ohranila razen poslovnih tradicij vse delovne navade. Schutzova draga keramika pa se ni dolgo ohranila, zamenjali so jo cenejši keramični izdelki, med katerimi je bila najbolj zna-

na in iskana južnoštajerska kmečka majolika.

Libojski keramiki so v teh 157 letih preživljali različne čase. Delo je bilo vse prej kot lahko, zaslužki pa skromni. Največ, kar so pridobili, je bilo znanje, bogate izkušnje in tako danes sodijo med najboljše v državi.

Prenovljena tovarna

Po vojni je prišlo tudi v Keramični industriji Liboje do revolucionarnih sprememb. Ko so tovarno prevzeli delavci v svoje upravljanje, so se še z večjim

**Libojska keramika
je stara 157 let**

poletom zagnali na delo. Vrsto povojnih let je libojska keramična industrija zalagala jugoslovanski trg z različno uporabno keramično posodo. Potrebe so bile velike in tako kolektiv ni imel velike izbire glede usmeritve v dražjo proizvodnjo, ki bi prinašala večjo akumulacijo. Delovni pogoji zaradi že hudo zastarelih prostorov niso bili dobri, vendar so delavci vztrajali, kajti vedeli so, da jim bo načrtovana rekonstrukcija prinesla večji kos kruha.

Prelomnico pomeni leto 1963, ko so z novimi naložbami precej izboljšali tehnologijo pa tudi delovne pogoje. Nabavili so si avtomatske stroje za proizvodnjo krožnikov in skodelic ter lepljenje in stiskanje ročk. Prehod od individualnega dela na strožnicah na avtomatsko proizvodnjo je bil za kolektiv velika pridobitev.

Za Keramično industrijo Liboje pa je najpomembnejša zdajšnja rekonstrukcija. Nova tehnologija bo libojskim kerami-

Stari in novi objekti Keramične industrije v Libojah

kom še bolj na široko odprla vrata na jugoslovansko in svetovno tržišče. V novih pogojih bodo keramiki šele polno uveljavili svojo 150-letno tradicijo. V zdajšnjo rekonstrukcijo vlagajo tudi nekoliko lastnih sredstev. Da gre za smotno naložbo, bi sklepali po tem, da se bo obseg proizvodnje že v prvem letu povzpел od lanskih 27 milijonov na 45 do 50 milijonov dinarjev. Hkrati z novo pečjo za keramiko so kupili dva stroja za podglazurni sitotisk. Ta način je zlasti znan v Angliji. Razširjajo oddelek livarne za dekorativne izdelke, uvajajo novo tehnologijo enkratnega žganja. Tak način žganja je hitrejši in cenejši, pridobitev pa je tudi v lepših dekorjih.

Oblikovalec Bruno Pižmoht pri delu

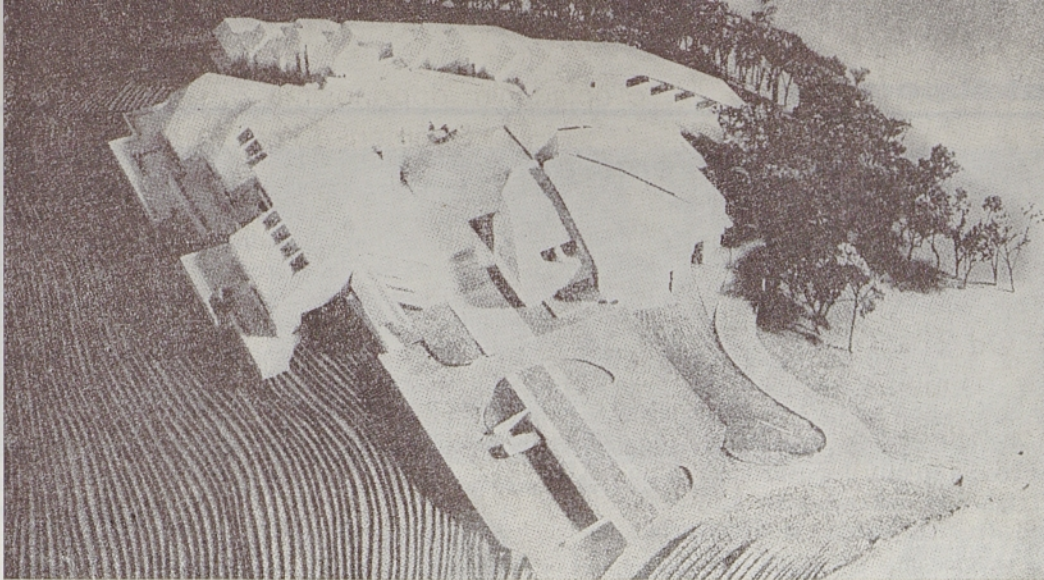
Oblikovalci imajo polne roke dela

Usmeritev na proizvodnjo zahtevnejše in dražje keramike. Keramični industriji Liboje odpira na široko vrata na zunanja tržišča. Čeprav bi vso letošnjo proizvodnjo zlahka prodali na domačem, jugoslovanskem tržišču, bodo izvozili, predvsem v Zahodno Nemčijo, za 2 milijona mark izdelkov.

Izvažajo predvsem servise za belo in črno kavo. Zaradi zahtevnosti inozemskih kupcev posvečajo veliko skrb oblikovanju in dekorju, za kar skrbi skupina oblikovalcev, ki jih vodi Konrad Verlič. Za letošnjo sezono so na zahtevo zahodnonemškega kupca pripravili nekatere za oči prijetne novosti. Gre za uporabno keramiko, ki bo tako po svojih izvirnih oblikah kot pestrem dekorju našla na zunanjih pa tudi na domačih tržiščih dovolj kupcev.

Libojški keramiki se strokovno usposablajo na tečajih, pa tudi na delovnem mestu. Starejši keramiki radi prenašajo svoje bogate izkušnje na mladi rod.

Lojze Trstenjak

Maketa spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu

Spominski dom v Kumrovcu

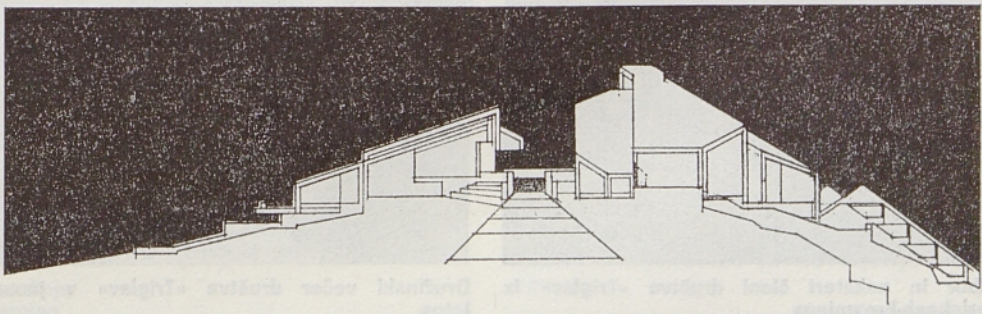
Številne naše rojake, ki prek poletja po dolgem in počez potujejo po naši deželi, pot neredko zanese tudi v Kumrovec, majhno obsoveljsko vasico onkraj slovenske meje. Vsi si želijo ogledati predvsem rojstno hišo Josipa Broza Tita, predsednika Jugoslavije, ki je spremenjena v preprost, pa lep spominski muzej. Obiskovalcev imajo v tej vasi dovolj vse leto, od šolarjev, ki neredko sem usmerjajo svoje majske izlete, pa do odraslih turistov in visokih državnikov, ki se v naši deželi mude na uradnem obisku. Na lastno željo si je Titovo rojstno hišo v Kumrovcu ogledal med drugimi tudi ameriški predsednik Richard Nixon, ko je bil na nekaj dnevnem uradnem obisku v Jugoslaviji.

V letošnjem letu je hrvatsko Zagorje še posebno v središču pozornosti jugoslovanske javnosti, saj minevajo štiri stoletja, odkar je bila tod, pri Stubici, nedaleč od Kumrovcu, poražena kmečka puntarska vojska, ki jo je vodil Matija Gubec. Vzrokov za obisk teh krajev je tako še več.

Iz želja, da bi v Kumrovcu dobili objekt, ki bi bil primeren tudi za daljše bivanje in ki bi nudil možnost za večja srečanja, je zrasla zamisel, da bi v Kumrovcu zgradili spominski dom borcev in mladine Jugoslavije. Prva pobuda je prišla prav iz Slovenije, kmalu pa so to zamisel sprejeli po vsej Ju-

goslaviji. Jeseni lani je bil razpisan tudi vsejugoslovanski natečaj za idejni načrt. Izmed velikega števila predloženih projektov je strokovna komisija izbrala načrt mladih zagrebških arhitektov Ivana Filipčiča in Brislava Šerbetiča. Po njunem načrtu se zgradba razvija okrog vrha hribčka, ki se mu oblikovno prilagaja. Zgradba bo razdeljena v skupni prehodni prostor ter v spomeniško-študijski in družbeno-rekreativski del. V domu bo knjižnica, čitalnica, fotodokumentacija, kinoteka, likovna zbirka spominskih predmetov. Velika dvorana z okrog 300 sedeži bo rabila za seminarje, filmske predstave, koncerte in podobne prireditve. Rekreativski (hotelski) del s 130 komfortnimi ležišči in 500 sedeži v restavraciji pa bo skrbel za to, da se bodo gostje tu kar najprijetneje počutili.

Spominski dom v Kumrovcu nima namena biti samo hladen muzej, tu naj bi bil predvsem kraj, kjer se bo srečevala mladina iz vse Jugoslavije in v tem lepem naravnem okolju spoznavala zgodovino jugoslovanskega delavskega gibanja ter se srečevala na športnih ali kulturnih tekmovanjih in izletih. Akcija za zbiranje prispevkov za gradnjo tega veličastnega spominskega doma je stekla že v vsej Jugoslaviji in bo trajala do leta 1974. Gradnja tega doma bo tako izraz solidarnosti in povezanost vseh narodov Jugoslavije.

Nemčija

Dan žena v Stuttgartu

Tudi Jugoslovanke v Stuttgartu in okolici so praznovalе svoj praznik — Dan žena. Prireditve je bila v nedeljo 11. marca v dvorani Kolphinghaus v Stuttgartu. Pokroviteljstvo je prevzel Jugoslovanski informativni center, organizatorji prireditve pa so bili: Jugoslovanski klub, SKUD Triglav in makedonsko kulturno-prosvetno društvo Vardar iz Stuttgarta.

V programu so nastopili učenci, ki v Stuttgartu in okolici obiskujejo dopolnilni pouk v jugoslovanskih šolah. Sto trideset otrok je nastopilo v programu, ki je obsegal pevske točke, recitacije, plesne in glasbene nastope. Prireditve so začeli z jugoslovansko himno, nato pa je ženam spregovoril direktor Jugoslovanskega cen-

Na proslavi dneva žena v Stuttgartu so zapeli mamicam tudi mali pevci

tra Milan Pogačnik, ki jim je zaželel mnogo sreče in uspehov tudi po prazniku. Vsaka obiskovalka je dobila od dveh pionirjev v narodnih nošah v dar rdeč nagelj. Otroci so program izvedli zelo lepo, tako da so jih gledalci nagrajevali z burnim ploskanjem.

Odbor in nekateri člani društva »Triglav« iz Merlebach-Freyminga

Programu je sledila družabna zabava s plesom, pri kateri je za dobro voljo skrbel slovenski Planinski kvintet. Dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Računajo, da se je prireditve udeležilo blizu šeststo obiskovalcev, oziroma obiskovalk, ki jim je bila prireditev namenjena. Velik obisk in prijetno razpoloženje je živ dokaz, kako si naši ljudje žele takšnih prireditvev.

Franc Kališnik

Francija

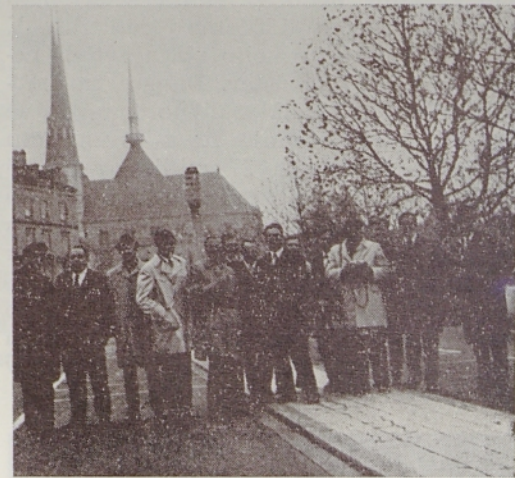
Novice iz Aumetza

Konec januarja smo imeli občni zbor Slovenskega delavskega društva. Na njem je bil predlagan novi statut, kateremu so sledile volitve. Statut je bil sprejet in izvoljen nov odbor. Naslednjo nedeljo so člani odbora izvolili vodilno osebje društva za letošnje leto. Izvoljeni so bili: Ernest Pecovec za predsednika, Jože Peternel za podpredsednika, Anton Pišlar za tajnika, Janez Tolmajner za pomočnika tajnika, Franc Jakič za blagajnika, Anton Golob za pomočnika blagajnika. Za odbornike so bili izvoljeni: Janez Kogovšek, Anton Gorišek in Ludvik Glavič. Zatem smo določili posameznike, ki odgovarjajo za društveno lastnino, za dom, posestvo in knjižnico.

Pokojni Janez Kogovšek iz Aumetza

Dne 22. februarja smo izgubili našega dobrega člana Janeza Kogovška, rojenega v Zavratcu pri Godoviču. V Aumetz je prišel leta 1928 in se zaposlil v rudniku, kjer je delal do upokojitve l. 1958. Že pred vojno in zatem po vojni je bil član pevskega društva in zelo aktiven tudi pri

Posnetek iz pretekle jeseni: aumeški rojaki so se z ansamblom Lojzeta Slaka poslovili še v Luksemburgu

dramski sekciji. Bil je navdušen pevec, a zadnja leta je popustil, ker je oglušel. Na izseljenkem srečanju lani 30. septembra, ko so pevci raznih društev skupaj zapeli »Oj, Triglav, moj dom«, pa se nam je pridružil tudi Janez in z nami skupaj zapel. Ne on, niti mi nismo slutili, da je zapel zadnjikrat.

Jože Peternel
Aumetz

Jubilej društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc

Letos mineva dvajseto leto, odkar je po vojni ponovno zaživelo naše rudarsko društvo sv. Barbare v Jeanne d'Arc. Čez tri leta bomo praznovali 50-letnico delovanja tega našega društva. Društvo ima redne odbore seje in sestanke. Ti danes sicer niso tako obiskani, kakor so bili pred leti, vendar je po zaslugi odbora in nekaterih članov delo društva živahno in dejavno. Udeležili smo se proslave obletnic francoskih društev in tudi 40-letnice društva Triglav v Freyming-Merlebachu. Konec junija smo organizirali skupinski izlet v lepe vinorodne kraje v Alzaciji. Celu uro smo se sprehajali skozi prelepe vinograde. Obiskali smo tudi veliko vinsko klet in seveda pridno pokušali

Družinski večer društva »Triglav« v januarju letos

Kvintet »Triglav«

Na »mednarodnem« slovenskem srečanju v Aumetzu

Miklavževanje v Aumetzu v decembru lani

dobro kapljico. Nekateri so se kar težko ločili od tiste kleti. In sklenili smo, da te kraje spet obiščemo. V juliju smo imeli prav prijetno družabno srečanje v znani gostilni našega člana v Farebersviller, ki ima Slovenko za ženo. Pekli smo čevapčiče in se prijetno zabavali v lepem sadnem vrtu. Tudi slovenske pesmi ni manjkalo. Velika skupina naših članov se je udeležila koncerta ob gostovanju priljubljenih Slakov v Freymingu, ki jih tako kmalu ne bomo pozabili. Na dan sv. Barbare, 4. decembra smo imeli zabavo s plesom, naslednji dan pa miklavževanje za otroke naših članov. Zadnja prireditve v preteklem letu je bil družinski večer, ki je bil res lepo obiskan. Tako se je pokazalo, koliko imamo članov, saj je bila dvorana čisto polna. Na tem večeru sem lahko tudi pozdravil našega prijaznega in skrbnega konzula g. Antona Laha iz Strasbourga. Večerja je bila res domača: kranjske klobase, ki jih je naredil naš častni član, mesar Samec, pa domače kislo zelje in potica. Seveda pa tudi dobre kapljice ni manjkalo. Za godbo je skrbel Fredi Vipotnik s poskočnimi slovenskimi polkami in valčki. Tako smo kar uspešno zaključili preteklo društveno leto.

Tudi smrt nam ni prizanašala. V zadnjih dveh letih smo izgubili šest dolgoletnih zvestih članov. Vsakega smo pospremili z društveno zastavo in mu položili venec na grob. Naj bo vsem tem našim prijateljem lahka tuja zemlja, ohranili jih bomo v lepem spominu!

Eni so nas zapustili, a drugi so prišli. V začetku leta 1972 smo vpisali v naše dru-

štvo pet novih članov. Med njimi smo si pridobili tudi mladega tajnika, ki je že v prvem letu dokazal, da je delaven in bo društvu v pomoč. Takšnih v odboru potrebujemo, saj stari vse bolj pešamo.

Enajstega marca letos smo imeli množični sestanek in izvolitev novega odbora. Izvoljeni so bili: za predsednika že osemnajstič Johan Pribošek, za drugega predsednika Anton Pribošek, za prvega tajnika Franc Kamin, za drugega tajnika Stanko Gošek, za prvega blagajnika Daniel Tušar, za drugega blagajnika Matija Jerbič. Namestniki: Maks Kozole, Rudi Bračun, Bruno Banovič in še nekateri.

Po volitvah smo se pogovorili o okvirnem delovnem programu za letošnje leto. Pozdravljamo vse bralce Rodne grude doma in po svetu!

Predsednik Društva sv. Barbare Jeanne d'Arc Johan Pribošek

Kvintet Triglav v Freymingu

Jugoslovansko pevsko društvo Triglav v Freyming-Merlebachu obstaja že nad štiriideset let. Večidel so v njem starejši člani. Vendar smo v zadnjem letu pridobili tudi veliko mlajšega prirastka, ki z veseljem sodeluje. Predvsem moramo omeniti naš na novo ustanovljeni kvintet Triglav, ki že nekaj časa z uspehom igra v okolici Merlebach-Freyminga in še drugod v pokrajini Moselle. Seveda najraje nastopa kvintet na slovenskih prireditvah. Začetki niso bili lahki. Zahtevali so veliko truda in dela. Predvsem je bilo treba redno hoditi na vaje, kar je bilo težko, ker so vsi zaposleni in stanujejo daleč vsaksebi.

Skoraj nobena zabava in noben rojstni dan ne mine brez kvinteta Triglav. Povedati moram tudi to, da jih je radio Nancy za konec marca povabil na enourno igranje. Kako se bo to izteklo, bom pa še poročala. Prilagam tri slike, ki so bile posnete januarje ko je naše društvo priredilo za člane družinski večer. Obiskovalci so dvorano čisto napolnili. V naši sredi smo pozdravili tudi sekretarja na generalnem konzulatu v Strasbourgu g. Amakijovskega. Odbor je organiziral bogat srečolov in odlično domačo večerjo.

Irena Poje Freyming

Belgija

Kako in kaj delamo

Kako in kaj delamo pri društvu sv. Barbare v Eisdn, smo se pogovorili na letnem občnem zboru, ki smo ga imeli 17. marca. Občni zbor je odprl predsednik Tanšek, ki je navzoče pozdravil in se zahvalil za številno udeležbo na tem občnem zboru kakor tudi na prireditvah in pogrebi članov. Posebej se je zahvalil prizadevni članici Tončki Trkajevi, ki je dolga leta učila mladino, pisala deklamacije in igrice ter izrazil upanje, da bo tudi v bodoče pomagala pri društvenem delu, kolikor ji bo dopuščalo zdravje. Zahvalil se je tudi novi društveni članici Majdi Kosovi, sedanji življenjski družici nekdanjega štipendista Matice Franca Smerketa, ki je takoj po prihodu v Belgijo prevzela učenje otrok.

Z minuto molka smo počastili spomin lani umrlih članov: 88-letni Ivani Planinškovi, 84-letnemu Blažu Mucu, 47-letnemu Rudiju Bevcu, 70-letnemu Francu Planini in 73-letni Vladislavi Novakovi. Naši veseli društveni dogodki, ki smo se jih na občnem zboru spomnili, pa so lani bili: večer slovenskih filmov, dne 26. februarja koncert zbora mladih iz Niša, 29. aprila skupinski izlet v Holandijo, dne 26. avgusta skupni družabni večer upokojencev Belgijske zveze in društva sv. Barbare, dne 30. septembra obisk ansambla Lojzeta Slaka, ki ga je organizirala Slovenska izseljenska matica z RTV Ljubljana (Hvala!) in dne 24. decembra miklavževanje.

Volitve novega odbora je vodil častni predsednik Pankracij Spital, zapisnikar pa je bil Ivan Smerke. V novi odbor se bili izvoljeni: za predsednika Avgust Tanšek, za podpredsednika Franc Smerke, za tajnika Ivan Smerke, za namestika Majda Kos, za blagajnika Franc Trkaj, za namestnika Franc Kantuzar, za preglednika računov Anton Mrgole in Ivan Snurer. Za prosveto in kulturo bo odgovorna Majda Kos, za knjižnico pa Ivan Smerke. V teku so priprave za slovensko šolo. Imamo že prostore in dovoljenje od guvernerja.

Ivan Smerke, Eisden

Naš tretji rod v Franciji: družina Charlija Škrube v Merlebach-Freymingu

ZDA

Ivanka Šifrer

Ni jih več

Ivanka Šifrerjeva

Globoko nas je prizadela žalostna vest, ki je prispela iz Clevelanda, da je v nedeljo, 25. marca, umrla znana, ugledna ameriška Slovenka Ivanka Šifrerjeva. Še lani poleti je bila na obisku v Sloveniji. Prišla je na prepotreben oddih, ki ga je zaradi moževe bolezni že nekaj let odlagala. A komaj se je dobro znašla med nami, jo je iz Clevelanda dohitela žalostna vest o moževi smrti. Najgloblje jo je to prizadelo, a bolečino je zakopala globoko vase, saj je bila Kamnogoričanka, iz rodu žebjarjev: jeklena, odporna, zraven pa vsa polna toplih čustev, vsa dejavna za dobro, plemenito.

Pred tremi leti, ko je praznovala 80-letnico, smo v Rodni grudi podrobneje spregovorili o tej naši zavedni, delavni in plemeniti slovenski ženi, ki jo je kot toliko drugih življenjska nuja v dekliških letih presadila na ameriška tla. V Clevelandu si je ustvarila dom in družino. Tam je delala v društvih: pri dramskem društvu Ivan Cankar, ki je nekoč zaslužno slovelo po svojem programu dramskih del, a ga zdaj že vrsto let ni več, pri Slovenski narodni podporni enoti, pri Slovenskih sokolicah, pri Zarji in predvsem pri Progresivnih Slovenkah, kjer je z vso njej lastno zavzetostjo sodelovala v prvih povojnih letih pri številnih akcijah za pomoč domači deželi. Štirikrat je bila med nami na Slovenskem. In vselej je rada prihajala na Matico. Čeprav je kakor vsak na tem svetu, imela svoje težave, svoje skrbi, je te zakopala globoko vase in prihajala k nam nasmejana, šegava, duhovita.

In zato sploh ne moremo verjeti, da je umrla. Draga naša Ivanka, ti živiš, saj so te naše misli in spomini vsi polni. Ko bomo sprejemali in pozdravljali ameriške rojake, bo ta pozdrav veljal tudi tebi, Ivanka! Tvoj dom na Greenwood, na »zelenem hribu«, je ostal brez gospodinje, a smrečice, ki si jih prinesla iz Polhovga Gradca, in leskov grmič iz Ljubljane se bosta na tvojem vrtu razrasla in ciklame izpod Jelovice se bodo iz leta v leto lepše razcvetale — tudi v njih bo živel spomin nate, draga Ivanka!

Ivankinim domačim, vsem njenim številnim prijateljem ter društvom in organizacijam, ki so z njo izgubili dejavno odbojnico in članico, izrekamo globoko sožalje!

Jurij Trunk

Jurij M. Trunk

V San Franciscu v Kaliforniji je 11. marca umrl eden najstarejših Slovencev na svetu, upokojeni župnik in publicist Jurij M. Trunk. V Bačah na Koroškem se je rodil kot peti od sedmih otrok dne 1. septembra 1870, torej bi bil letos v septembru star sto tri leta! Kot kaplan je služboval v raznih krajih na Koroškem. Leta 1909 je prvič prišel v Ameriko. Tri leta kasneje je izšla njegova knjiga Amerika in Amerikanci, ki vsebuje kratko zgodovino vsake posamezne ameriške države, njeno gospodarstvo in poslovne razmere ter slovenske naselbine in življenje naseljenec. To je bila prva knjiga te vrste pisana v slovenščini. Tiskana je bila na Koroškem. Jurij M. Trunk je bil zaveden koroški Slovenec in navdušen Slovan. Po prvi svetovni vojni se je kot izvedenec jugoslovanske vlade za slovensko Koroško udeležil mirovne konference v Parizu. Zatem je kot eden jugoslovanskih članov sodeloval v zavezniški plebiscitni komisiji. Po krivičnem plebiscitu, ki je 10. oktobra 1920 odtrgal slovensko Koroško od matične dežele, je bil J. M. Trunk upokojen. Tedaj se je poslovil od svoje ljube koroške dežele in se leta 1921 za stalno naselil v Ameriki, kjer je najprej župnikoval v Fuldi v Severni Dakoti, zatem pa je od avgusta 1924 vodil slovensko faro v Leadvillu v Coloradu vse do upokojitve septembra 1. 1946. Od takrat pa je živel pri župniku Vitalu Vodušku na slovenski

fari v San Francisku, kjer je tudi umrl. Trunk je kasneje napisal še več knjig in veliko tudi prevajal v angleščino. Redno se je tudi oglašal v Amerikanskem Slovincu v svoji zanimivi rubriki Pisano polje. Med Slovenci na tujem in doma bo ostal v častnem spominu!

Louis Železnikar

V Jolietu, Ill., je v četrtek 8. februarja umrl Louis Železnikar, nekdanji glavni tajnik Ameriško-slovenske katoliške jednote, ki bo prihodnje leto praznovala 80-letnico ustanovitve. Pokojni Louis Železnikar je bil član glavnega odbora te organizacije petinštirideset let, od tega je bil trinajst let njen glavni tajnik.

Ameriško slovensko akademsko društvo

V Slovenskem narodnem domu na Holmes ave je bil 2. marca ustanovni sestanek Ameriško-slovenskega akademskega društva — CSU. Podpisniki vabila, ki je bilo objavljeno v clevelandskem listu, Janez Vidmar, Linda Shaver in Joe Škrabec, pravijo: »Zdaj, ko nam je zagotovljen redni pouk slovenščine s podporo clevelandskih Slovencev, se želimo organizirati tako, da nas bo društvo spodbujalo in nam poglobljalo znanje slovenščine.«

Pevski zbor Jadran nas obišče

V juliju nas obišče v Sloveniji mešani pevski zbor Jadran iz Clevelanda, ki je pred dvema leti praznoval že svoj zlati jubilej. Ustanovljen je bil leta 1920. Ustanovno sejo je sklical in ji tudi predsedoval znani kulturni delavec Avgust Kabaj, ki je pred nekaj leti kot povratnik umrl v Mariboru. Zbor je strokovno izoblikoval zborovodja in skladatelj John Ivanush, ki je zbor vodil do leta 1935. Prvikrat so nastopili že leto po ustanovitvi 1. 1921. Peli so slovenske narodne in druge pesmi. Poleg tega so uspešno uprizarjali spevoigre in operete, ki so jih režirali Avgust Kabaj, Vinko Coff, John Steblaj, Florence Slaby in Joe Godec. Nekatera besedila operet je prevedla v slovenščino Mary Ivanush. Za Ivanushem so bili zborovodje: Louis Šeme, Jack Nagel, F. Pirc, Joseph Krabec, Vladimir Malečkar, zdaj pa je Reginald Resnik, katerega smo na kratko predstavili že v prejšnji številki.

Zbor ima v svojem sestavu odlične soliste. Do zlatega jubileja pred dvema leti, so Jadranovci imeli nad 40 koncertov in 30 spevoiger in operet s ponovitvami. Dobrodošli na slovenskih tleh!

Pouk slovenščine

V Barbertonu, Ohio, sta sredi februarja spet začeli s tečaji za pouk slovenščine aktivna društvenika Vincent Lauter in Frances Smrdel. Pouk za odrasle je ob sredah zvečer v Barberton High School, za otroke pa ob sobotah ob pol desetih v prostorih pri slovenski cerkvi Sv. srca. Rojaka Lauter in Smrdelova sta že lani uspešno vodila podobne jezikovne tečaje.

Že v prejšnji številki smo poročali o izvolitvi letošnjega »moža in žene leta« v Clevelandu. Tokrat naj dodamo le še to, da so na prireditvi, ki je bila 18. marca v SND, čestitali izbrancema Josie Zakrajškovi in Charlesu Ipavcu clevelandski župan Ralph Perk, predsednik Mestnega sveta Edmund Turk, euclidski župan Knut in številni mestni odborniki. Prebrane so bile tudi številne brzojavke, med katerimi je bila tudi čestitka Slovenske izseljenske matice. Prireditve se je udeležil tudi jugoslovanski konzul v Clevelandu Ivan Seničar.

1. marec — Jankovičev dan

Letos so naši clevelandski rojaki 1. marca praznovali Jankovičev dan. Proglasil ga je clevelandski župan R. J. Perk v zahvalo in priznanje za uspehe, ki jih je naš rojak Frank Jankovič dosegel v treh in pol desetletjih v Clevelandu in drugod po Ameriki kot »kralj polke«, za kar je bil imenovan leta 1950 v Milwaukee, Wis. Jankovič ima v Clevelandu znano restavracijo.

Odpovedan koncert

V Prosveti, 7. februarja, piše Anna Jesenko: »Polnih 25 let sem z veseljem poročala o delu pevskega zbora Triglav v zahodnem Clevelandu in vabila prijatelje slovenske pesmi na koncerte. Tudi letos smo si že izbrali datum. Koncert naj bi bil v maju, a ga bomo morali opustiti. Izgubili smo tri vodilne stebre zbora: lani

12. julija je umrl predsednik Jakob Jesenko, novembra je za štiri leta odšel k mornarici pianist zbora Charles Loucke, zdaj pa je odpovedal še pevski učitelj in dirigent Frank Vauter, ki pravi, da tega dela več ne zmore. Opustil je tudi vodstvo pevskega zbora Planina. Rojak Vauter je prevzel vodstvo zbora po pokojnem Šublju. Zelo smo bili z njim zadovoljni. Zbor bo rad nadaljeval z delom, če nam bo uspelo dobiti novega dirigenta.«

Pevski zbor Planina, ki ga je vodil Frank Vauter, je bil ustanovljen že leta 1931. Pevski zbor Triglav pa leta 1947. Frank Vauter je bil njegov prvi dirigent, zatem ga je štirinajst let, do svoje smrti, vodil in poučeval Anton Šubelj. Za njim pa je dirigentsko palico ponovno prevzel Frank Vauter. Duša in srce tega znanega clevelandskega zbora sta bila pokojni predsednik Jakob Jesenko in njegova soproga Anna, ki je bila poleg drugega prizadevna poročevalka zbora. Koncerti Triglava so bili na lepi višini in so pomenili pomemben kulturni dogodek, pri čemer ima nedvomno zasluge poleg pevcev tudi njihov prizadevni učitelj in dirigent Frank Vauter. Iskreno želimo, da bi pevska zbor Triglav in Planina čimprej našla novega dirigenta. Nedvomno se naši želji pridružujejo vsi clevelandski Slovenci.

Slovenska glasba na radiu

Chicaška rojaka Eddie Hribar, predsednik društva Slavija št. 1 SNPJ, in Andy Bavetz, predsednik pevskega zbora Prešeren vodita radijsko oddajo, ki oddaja ob sobotah od šestih do pol sedmih zjutraj slovensko glasbo na valovni dolžini 1,300 radijske postaje La Grange. Nastopajo znani naši pevci in glasbeni ansambli iz ZDA. Tudi ob nedeljah od dvanajstih do pol enih nastopajo na isti oddajni postaji številni znani slovenski orkestri, čeprav takrat vodijo oddajo češki rojaki.

Avstralija

O našem društvu Bled

Ob obisku predstavnikov Matice in ansambla Slak smo vam v Hobartu obljubili, da bomo delali na tem, da bi ustanovili slovensko društvo. Začeli smo prirejati plesne prireditve. Pri organizaciji so mi bili v veliko pomoč Peter Slana, Jože Ladica, Jože Halozar in Pavel Vatovec. Tako se je rodilo slovensko društvo v Hobartu. V soboto 3. februarja letos smo imeli tajne volitve za upravni odbor našega Slovensko-avstralskega društva. Glasovnice smo oddali v skrinjice. Na slovenskem plesu, ki smo ga priredili, smo pa sporočili izid volitev. Prireditve je tako dobro obiskana in zelo razgibana.

Po pregledu glasovnic, smo takole izvolili upravni odbor našega društva: predsednik Jože Mavrič, podpredsednik Pavel Vatovec, tajnik Peter Slana in blagajnik Jožef Ladič. V odboru je še pet odbornikov. Največji načrt našega dela je zdaj gradnja Slovenskega društvenega doma Bled v Hobartu v Tasmaniji.

Jože Mavrič

Venezuela

Skupaj se zabavamo in pojemo slovenske pesmi

Oglašam se vam iz te daljne dežele, da vam malo opišem življenje Slovencev v Venezueli. Kakor vsako leto smo se zbrali tudi lani zadnjo nedeljo v oktobru in šli na romanje kakor včasih v domovini na Brezje. Po maši smo imeli zabavo in peli smo lepe slovenske pesmi. Slikali smo se s podobo Marije Brezjanske, ki jo je naredil naš umetnik g. Pip.

Ponovno smo se sešli 29. novembra na jugoslovanskem konzulatu v glavnem mestu Caracasu, da smo proslavili 29. november, ta pomembni dan naše lepe domovine. Od vsepovsod smo prihiteli na to slovesnost, tudi iz zelo oddaljenih krajev.

Štirinajstega januarja letos je Slovensko društvo sv. Cirila in Metoda imelo otvoritev svojega doma v Caracasu, Dom pa še ni čisto dograjen. Zdaj ima le zasilno streho, da imamo svoj prostor, kjer se ob nedeljah snidemo, se zabavamo in predvsem, da zapojemo naše lepe slovenske pesmi.

Čeprav Slovencev v Venezueli ni veliko, se vseeno ne bodo pozabili naši slovenski običaji, naša beseda in naša pesem. Zato pa velja naša zahvala predvsem Janezu Grilcu in Rudiju Kerbiču, ki sta najbolj požrtvovalna, seveda pa tudi vsem ostalim, ki pridno pomagajo. Upam, da ne bodo užaljeni, ker jih nisem vseh imenovala. Bilo bi predolgo. Prav lepe pozdrave vsem v uredništvu in vsem Slovcem po svetu.

Amalija Pittner-Pečarič
Tucoyito, Venezuela

Poroka pri osemnajstih

Azra Kristančič
dpl. psiholog

»Najprej štalca, potem pa kravca!« Tako me je včasih učil oče. To so bili pametni ljudje, ne pa moja hči! Stara je 18 let, ima fanta, starega prav toliko, poznata se pol leta in zdaj fantazirata o poroki. On ni nič, ona ni nič! On nima nič, ona pa še manj. Skušam jo spraviti k pameti, pa nič. Zagrozil sem, da

ne bom dal niti franka in če mi res to naredi, da jo bom nagnal od hiše! Tudi to ni pomagalo! Mislim sem, da bo po končani srednji šoli (to naj bi se zgodilo letos!) šla študirat na univerzo, ona pa samo: poroka, poroka... Dolgo sva morala z ženo deliti, da lahko živiva tako kot zdaj in da lahko otrokom nudiva brezskrbno življenje.

Radi beremo vašo revijo, tudi hči vse pregleda. Kaj, ko bi jo poizkusili spraviti k pameti vi?

Vprašuje J. Ž. Pismo je bilo oddano v Luzernu.

Že več kot pol stoletja je vsako desetletje poprečna starost nevest in ženinov manjša. Statistike med drugim tudi povedo, da se večina deklet poroči med 18. in 21. letom, največ fantov pa se poroči med 21. in 24. letom. Seveda pa ni vsak mlad človek pripravljen stopiti pred matičarja ali pred oltar takoj, ko mu to dovoljujejo zakoni. Marsikdo zaradi osebnih in ekonomskih razlogov preloži poroko za več let.

»Najstniki« skoraj vedno podcenjujejo pomen let za uspešen zakon. Prav tako starejši preveč poudarjajo modrost in zrelost, ki naj bi prišla samo z leti. »Najstniki« so vedno pripravljeni trditi, da so starši in sploh starejši že tako zakrneli, če ne zaostali, da bi sploh lahko doumeli moč ljubezni. Trdijo, da sploh niso premladi, ker jim je ljubezen prinesla novo zrelost. Ljubezen bo njihovo orožje v boju proti vsem težavam in oviram, tako finančnim kot ideološkim.

Mlad, zaljubljen človek gleda v prihodnost nerealno in romantično. Starši pa so navadno preveč pesimistični. Večina odraslih je uspela priti do pravih vrednot med težkim prebijanjem skozi življenje. Na težave v prvih letih zakona so pozabili in zato radi verjamejo, da se njihovi sinovi in hčere ne bi znašli, če bi bili v podobnih situacijah. Odrasli pozabljajo, da za mlade premoženje, udobnost, zlasti pa sigurnost (relativno) kdo

ve koliko ne pomeni. Samo da imava najnujnejše, pa bo že kako. Glavno, da sva skupaj, mislijo mladi zaljubljeni ljudje. Tako približno so pred leti mislili tudi njihovi starši.

Prepričevanje mladih, da je poroka v »njegovem primeru« neumnost, ne rodi kdo ve kakšnih sadov. Nasprotno, vztrajno prepričevanje privede močno zaljubljeno dekle ali fanta k ugotovitvi, da je zakon edini izhod. Lahko smo prepričani, da imajo mladi sebe, ko razmišljajo o poroki, za povsem zrele. In če bomo z njimi ob takšnih priložnostih ravnali kot z otroki, bomo izzvali le odločne reakcije, s katerimi bodo mladi skušali dokazati, da niso več otroci. Mnogi starši, sicer z dobrimi nameni, so s svojimi ukrepi dosegli prav nasprotno, kot so hoteli. Mladi so se na hitro poročili! Če bi pustili času čas, kot pravimo, bi se parček kmalu razšel, tako kot se je pozneje v mnogih primerih.

Kako potem lahko sploh pomagamo mla-

dim zaljubljenim ljudem, ki jih poroka tako neizmerno privlači?

Sebi, seveda pa tudi njim, velja priznati, da ima mlad zakon nekatere prednosti. Mnogi mladi ljudje so polni navdušenja in odločnosti, prav tako pa so sposobni prilagajati se ob prvih težavah. Dokler težave prihajajo od zunaj, lahko mlad par premaga velike težave. Mladi so to v glavnem sposobni. Seveda pa jih je dobro spomniti, če je to res njihov edini cilj in če res želijo priti do njega po najtežji poti?

Mladega človeka velja spodbuditi, da razmisli, ali bo res obesil na klin vse načrte o študiju? Kajti le redki so tisti, ki jim je uspelo ob skrbi za svojo družinico in ob službi tudi študirati in doštudirati! Prav tako velja razmisliti: ali mi bo ta fant ali dekle, kakršen ali kakršna je, vseh tudi čez nekaj let? Poglejte, fantu pri osemnajstih letih je neizmerno vseh plavalaska z modrimi očmi, kljub temu,

da skoraj nikoli ne govori in da se véde smešno. Čez pet let ga bodo bržkone bolj privlačile njene konverzijske sposobnosti in intelektualne lastnosti kot barva njenih oči in las.

Kako vpliva starost na uspeh ali neuspeh nekega zakona, so obravnavale nekatere pomembne študije. Strokovnjaki so anketirali mestne prebivalce s srednjimi dohodki in z izobrazbo nekoliko pod poprečjem. Analize kažejo, da so bila dekleta, ki so se poročile pred 19. letom, procentualno manj srečne kot tiste, ki so se poročile pozneje. Več kot polovica žena, ki so se poročile med 16. in 19. letom, se je težko prilagodila zakonskemu življenju. Pri parih, ki so se poročili pozneje, ko so bili starejši, je bilo prilaganje uspešnejše. Okrog 40 % fantov, ki

so se poročili, preden so praznovali svoj 22. rojstni dan, se je težko prilagodilo zakonu; samo 27 % je bilo srečnih in z zakonom zadovoljnih.

Statistike povedo marsikaj, vsega pa tudi ne. Zato ne kaže trditi, da so za uspešen zakon potrebna takšna in takšna leta. Izjeme so povsod, in splošno pa lahko verjamemo, da so mnogo uspešnejši zakoni, ki jih sklenejo zreli ljudje kot pa mladi pred 20. letom. Za mlade zakone je značilno tudi veliko število ločitev. Ekonomske težave in problemi, ki jih povzroča čustvena nezrelost, so čeri, na katerih nasede mnogo mladih zakonov. Danes je že tako (večina mladih drugače tudi ne bi hotela!), da starši od svojih otrok pričakujejo finančno neodvisnost in samostojnost, če se že poročijo.

mimo vaših pisem

Ljubezen gre skozi želodec...

Danes pa štruklji

Ivanka iz Nemčije nam je pisala, da je tudi njen mož enakih misli kakor mož naročnice Marjance iz Avstralije, namreč da gre ljubezen prav zares tudi skozi želodec, kakor smo zapisali v februarški številki v tej rubriki. Zelo rad ima domače jedi. Njegova mati je bila namreč imenitna kuharica in je znala čisto preproste domače jedi odlično pripraviti. Tudi Ivankina mama je znala dobro kuhati, čeprav za kuharijo ni imela toliko časa, saj je bila še poklicno zaposlena. Ivanka najraje pripravi kakšen zrezek, pa malo krompirčka in solate, morda še juho iz vrečke. Kosilo je kar dobro, a mož pravi: Daj mi no enkrat kaj domačega na mizo! »Le kaj naj mu pripravim?« nas sprašuje Ivanka skoraj obupano.

Skuhajte mu kdaj štruklje, draga Ivanka! Štruklji so takšna imenitna domača jed, da jih je njegova mama, če je bila takšna dobra kuharica, kakor trdi vaš mož, prav gotovo kar dostikrat postavila na mizo. Posebej še ob prazničnih dneh. No, pa kaj bi besedovali. Raje vam postrežemo z nekaj recepti za pripravo dobrih domačih štrukljev. No, odločimo se najprej za orehove štruklje.

Za štruklje naredimo vlečno testo in to takole: iz pol kg mehke bele moke, enega do dveh jajc, žlice olja, soli, drobnega curka kisa ali malo limoninega soka ter mlačne vode zamesimo bolj mehko testo, ki ga dobro pognetemo, da se loči od posode in rok. Zatem testo razdelimo na hlebčke, vsak hlebček še enkrat pognetemo, namažemo z oljem in pustimo, da na pomokani deski pol ure počiva. Navedene količine morate seveda prilagoditi številu članov vaše družine.

Orehov nadev pripravimo iz 30 do 40 dkg zmletih orehovitih jedrc, ki jim prime-

šamo četrt litra kisle smetane, eno do dve jajci, 5 dkg stopljenega surovega masla, nekaj nastrgane limonine lupinice ali cimeta ter sladkorja po okusu. Po potrebi zgostimo nadev z drobtinami. Spočito testo tanko razvaljamo in razvlečemo, robove porežemo, testo pa namažemo z nadevom. Nato štruklje tesno zvijemo in damo v moker in ožet z drobtinami potresen prtič, ki ga prevežemo z vrstico ter štruklje pol ure kuhamo v slanim kropu. Kuhane razrežemo in zabelimo s prepraženimi drobtinami.

Na podoben način lahko pripravimo orehove štruklje, ki jih namesto skuhamo, spečemo. Po želji nadevu lahko dodamo nekaj ruma in rozin.

Še nekaj nadevov za štruklje:

Nadev za pehtranove štruklje pripravimo takole: četrt litra goste smetane zmešamo z dvema rumenjakoma. Če je smetana bolj redka, dodamo nekaj zdroba. S tem namažemo razvlečeno testo, ki ga nato potresemo z drobno sesekljanim pehtranom ter po želji s sladkorjem.

Jabolčne štruklje, ki so tudi zelo okusni, pripravimo pa takole: razvlečeno testo namažemo s smetano (1 dcl), v katero smo vmešale rumenjak in sneg enega beljaka. Zatem testo potresemo s prepraženimi drobtinami. Če so jabolka zelo sočna, naj bo drobtin več. Zatem testo potresemo z nastrganimi jabolki, sladkamo in odišavimo s cimetom. Štruklje skuhamo v ožetem prtiču. Kuhane narežemo na rezine, zabelimo z drobtinami, popraženimi na surovem maslu in potresemo s sladkorjem.

Podobno lahko pripravite še več različnih nadevov za štruklje. Razveselite domače s to našo dobro jedjo. Dober tek!

Ina

Kosilo po domače

Pomladanska zeliščna juha

Jetra na lovski način

Krompirjevi žganci z zdrobom
Motovilec

Pomladanska zeliščna juha

Šopek pomladanskih zelišč: nekaj zelenega peteršilja, pest špinače ali mladih kopriv, malo luštreka, mete, kislice, pehtrana, nekaj listov žajblja, zelenje od redkvice itd., kar pač lahko zberemo, operemo in drobno sesekljamo. Košček masla ali margarine raztopimo v kozici, dodamo žlico ali dve moke (primerno količini juhe, ki jo potrebujemo za družino) in naredimo svetlo prežganje. Temu prav nazadnje dodamo na drobno nastrgano čebulo. Zatem vložimo sesekljana zelišča, premešamo, solimo in zalijemo s toplo vodo. Ko juha deset minut vre, ji primešamo skodelico dobre kisle smetane. Po želji razžvrkljamo v njej še eno ali dve jajci, ali pa vložimo v juho, preden postrežemo, na kocke narezan ocvrt kruh.

Jetra na lovski način

Kos telečjih ali mladih govejih je ter, primeren številu članov, za katere pripravljamo obed, operemo, porežemo kožice in pretaknemo z na rezance narezano prekajeno slanino. Zatem jih na obeh straneh nadrgnemo s sesekljanimi brinovimi jagodami in popramo. Na masti prepražimo nekaj sesekljane čebule ter dodamo jetra, ki jih hitro na obeh straneh popečemo, zatem pa jih zalijemo z juho ali vodo in pokrite dušimo, da se zmechajo. Goveja jetra dušimo dalj časa. Ko so jetra mehka, jih vzamemo iz omake, ki jo zgostimo z eno ali dvema žlicama moke, in prevremo. Jetra zrežemo na rezine in damo v omake. To izboljšamo s citronovim sokom, 1 dcl kisle smetane, solimo in vse dobro premešamo. Nato z jetri postrežemo.

Krompirjevi žganci z zdrobom

Nekaj debelih krompirjev olupimo in zrežemo na kose ter damo kuhat v osoljen krop, ki naj ga bo malo več. Kuhamo pokrito blizu četrte ure, zatem pa med krompir vsujemo skodelico belega zdroba, ga vmešamo med krompir in počasi kuhamo pol ure v pokriti posodi. Zatem vodo, kolikor je je preveč, odcedimo v drugo posodo ter žganec zmešamo. Če so presuhi, dolijemo nekaj vode. Nato žgance zdrobimo in zabelimo z maslom ali ocvirki.

Kako sem postal častni meščan Višnje gore

Lani, ko sem potoval po Jugoslaviji, so me opravki zanesli tudi v Višnjo goro. Na to pot se nisem kaj rad podal, kajti Dolenjska se mi je zamerila, zaradi svojega stalnega deženja, zraven tega pa smo se še enkrat pošteno prevrnili, ko smo se peljali s Turjaka v Škocjan. Višnja gora me ni dosti zanimala, ker sem jo že enkrat videl in nazadnje je vas podobna vasi, le da ima ta ali ona malo več zgodovine za seboj. Višnja gora slovi po tistem polžu, katerega imajo privezanega v središču mesta.

Zunaj pada dež. Z ženo in prijatelji sedimo v gostilni. Dobro se imamo, kajti kuharica je izvežbana in res zasluži svoje ime. Pijemo dolenjski cviček, ki je slasten že zato, ker je cviček, čeprav se mi zdi malo preveč kisel. Pogovor se suče okrog Amerike, za dodatek pa povedo prijatelji kakšen domač primer.

V sobo stopita dva gospoda. Na prvi pogled sem videl, da nista tujca, ker sta po domače prisedla k mizi, kakor da sta povabljeni v našo družbo. V mlajšem sem spoznal svojega nekdanjega profesorja Menceja iz Kranja, drugi pa se je predstavil kar sam kot dr. Mauring iz Višnje gore. Beseda je prinesla besedo in počutili smo se kot stari prijatelji. Pri vsakem smo si privoščili zabave, moj profesor je trpel največ zaradi svoje večne ženitve. Dr. Mauringa pa sem jaz podražil zaradi privezanega višnjegorskega polža. Splošno je bilo znano, da se v Višnji gori ne sme imenovati ali vprašati po privezanem polžu. Pričakoval sem, da bo kaj več odgovora. Toda prijazni šaljivec dr. Mauring me je kar povabil k sebi domov. Obljubil je, da mi tam pokaže polža ter da potem, po predpisanih ceremonijah lahko postanem častni meščan Višnje gore. Seveda sem bil s tem takoj zadovoljen kakor tudi moja žena. Za korajžo smo stopili še v gostilno pri »Kraljici«, kjer smo začeli mešati dolenjski cviček z črnim dalmatincem. Pozno v noč pa smo se zarili med zaspane višnjegorske meščane.

Naslednje jutro je lahko marsikateri višnjegorski polž že prekoračil belo dolenjsko cesto, preden smo se mi zaspanci pokazali višnjegorskim meščanom. Če se ne motim, sva bila z ženo pri doktorju že ob desetih, kjer sva morala drugič zajtrkovati. Ogledala sva si tudi njegovo okusno urejeno stanovanje, kjer je bilo povsod očitno, da je strasten lovec. Toda ne mislite, da je morda treba Višnji

gori lovcev, da vam ustrele počasnega polža. Doktor je tudi zatrdil, da se polžev sploh ne strelja, temveč se jih lovi kar z rokami, za varnost pa priveže, da ne zlezejo na sosedov vrt. Pravi, stari višnjegorski polž pa ni samo privezan, temveč je, če se ne motim, celo zaprt v skrinji z devetimi pokrovi. Vsaj približno toliko časa je vzelo doktorju, da ga je prinesel na mizo.

Višnjegorski polž dr. Mauringa je bil precej velik. Po pravici povedano, je bil izdelan iz morske školjke. Polževa lupina je bila le tam, kjer je bila manjša zavita koščena školjka. Toda pošteno povedano: podlaga višnjegorskega polža je bil res pravi dolenjski polž. Ta je bil v resnici tudi privezan na pozlačeni ali zlati verižici. Notranjščina je bila obdelana z drago kovino. Če pa se je v tega polža nalilo vino, ga je šlo vanj kar za en star maselj.

Polž, ki je bil pred menoj, je bil pošteno zalit z vinom, zato ni mogel govoriti. O njem je govoril lastnik. »Živalca je stara več sto let,« je povedal, »menjala je gospodarje, toda v dolgi in dragi tožbi ga je višnjegorska občina izgubila in tako je ostal pri sedanjem lastniku. Kje in kako je prišel na svet, ni nič zapisanega, ve pa se, da so iz njega pili celo takrat, ko so ustoličevali učence raznih obrti v pomočnike, morda tudi v mojstre.«

Kasneje je prevzel ta polž druge naloge. Doktor je povedal, da so ga uporabili pri imenovanju častnih meščanov Višnje gore. Tedaj je bil menda še v lasti občine. Zdaj pa je osebna lastnina, a še vedno se sprejemajo v Višnji gori častni meščani.

In tako sva s pomočjo tega privezanega polža postala takrat častna meščana Višnje gore tudi midva z ženo. To pa se je zgodilo takole: Priklenjenega polža so postavili na mizo pred naju. Vanj so do roba nalili vina. Kandidat prime polža na verigi in pije. Vino mora spiti na dušek in niti kapljice politi. Podlaga, na kateri stoji polž, pa se pri tem ne sme premakniti. To ni tako lahko napraviti, kakor si mislite. Precej opreznosti in dobre volje je treba. Še huje je takrat, če so v polža nalili mešanico — pol vina in pol žganja, ki ga moraš izpiti na dušek.

Tako sem jaz takrat postal častni meščan Višnje gore. Moja dolžnost je, da v potrebi branim Višnjo goro kakor vsi drugi Višnjegorci. Na to nisem pozabil.

Ko sva tisto dopoldne zatem stala z dr. Mauringom na kolodvoru, sem se pozanimal, če ta častni naslov obdrži tudi tisti, ki potuje čez morje v Ameriko. Dobil sem potrdilo, da je ta čast neizbrisna, in to vse dotlej, dokler ne bom dražil nobenega polža na svetu s tistim znanim: Polž, polž, pokaži roge ...

Junak in strahopetec

Bogomil Trampuž B.
Sucre, Manabi — Ekvador

To pismo pišem v postelji, na katero sem vezan zaradi bolezni. Upam pa, da bo kmalu bolje. Prilagam vam nekaj pesmi iz moje neobjavljene zbirke »Na vogalu tujine«. S slovenskim svetom v tujini nimam nikakih stikov, edina vez mi je »Rodna gruda«. Zelo rad bi, če bi bilo kdaj mogoče izdati to mojo zbirko v Sloveniji. V španščini sem priznan pesnik, pisatelj, dramaturg in etnolog. Obenem sem že od leta 1928 novinar. Imam nad 20 literarnih del, ki so vsa v originalih.

Mali sosedov sinek Janez Albin je imel v času te zgodbe pet let. Od tedaj do danes je minilo že šest let, spomin na pretekle dogodke pa je tako živ, kot da bi se to zgodilo pred nekaj dnevi. Otrok se spominja vsega, kar se je dogajalo pred štirimi ali šestimi leti in je ves srečen, če lahko govori o preteklosti. Zaradi izrednega junaštva v enem pogledu ga vsi občudujejo, vendar pa, kakor je Janez Albin v enem pogledu junak, je v drugem velik strahopetec.

Njegova mati Neža Velin je tistega popoldne prala pod nizko slamnato streho vodnjaka, fantič pa je medtem lovil metulje v bližnjem sadovnjaku, ki je bil poln lepo dehtečih cvetlic. Bil je vesel, še bolj vesel pa je bil, kadar je imel v rokah metulje in cvetice.

»O, kako si lep, metuljček moj!« je vzklikal, ko je enega ujel in ga s prsti držal kot neprecenljiv predmet. Stekel je k materi, da ji pokaže živalico, ki mu povzroča tako nepopisno srečo. Rože in metulji. To je bila edina igra malega Rudolfovega sina.

Sonce je žgalo, kot zna žgati samo sonce v tropiku. Rudolf in Neža sta opozarjala malega Albina, naj si poišče senco, vendar fant ni hotel poslušati njunih nasvetov. Kjer so poletavali metulji in kjer so rasle cvetlice ali zorele okusne pomaranče, tam je bilo videti Janeza Albina. Tistega popoldneva pa je bilo celo za dečka prevroče in približal se je materi ter sedel na tla, tik ob njej.

»Danes pa žge, kot ogenj v peči.«

»Da, sine moj... Danes res preveč žge. Ostani tukaj v senci vodnjaka ali pa pojdi domov!«

Začel se je igrati z metuljem in s cinijo, ki jo je prinesel z vrta. Neža je nadaljevala s pranjem. Končno se je Janez Albin vlegel na tla in s pogledom meril slamnato streho. Prav nad prostorom, kjer je ležal, se je pojavila velika kača, imenovana sajama, ki je srepo merila na fanta. Ni se ustrašil. Previdno je vstal in stegnil roko proti njej.

»Prijatelja sva, ali ne?« je rekel.

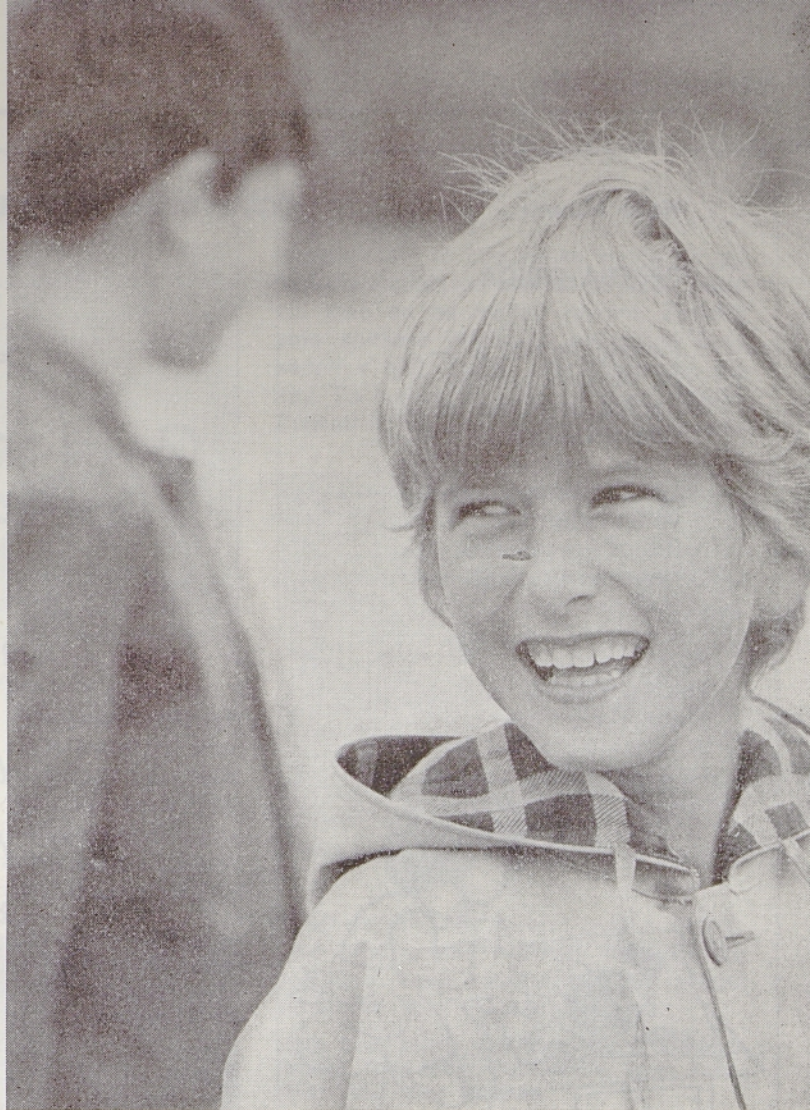
Neža se je obrnila in ko je videla Janeza Albina, ki je v desnici stiskal kačji rep, je planila k njemu in ga pogegnala stran vsa preplašena.

»Saj sva prijatelja,« je mrmral deček.

»Kdo? Ti s kačami?« je prestrašeno vprašala mama.

»Da, mama. Kače božam z roko, večkrat, in vse so moje prijateljice.«

Šele tedaj je Neža razumela, kar z možem dolgo nista mogla odkriti. V resnici je Janez Albin včasih privlekel domov iguane (saurije), gnusne živali, ob katerih te kar

Razposajenec. Foto: Milenko Pegan

strese, ko jih pogledaš. Šele tedaj sta odkrila, da se Janez Albin ne boji kač, celo tistih najbolj strupenih ne: equis, uaskama, estrella in druge. Kaj naj storijo te živali nedolžnemu otroku? Žival tudi ve, kdo je njen sovražnik in kdo ji lahko škoduje. V tem pogledu je bil Janez Albin pravi junak, četudi so ga imeli starši za trmoglavca in poredneža...

Od tega dogodka še ni minil mesec dni, ko sta Rudolf in njegova žena zajtrkovala in se pomenkovala o tem in onem. Janez Albin je bil na dvorišču in se pogovarjal s piščanci, ki so ga obkrožali in iskali v njegovih rokah kaj za pod kljunček. Pri dvoriščnih vratih se je prikazal velik črn bik in ko ga je fantič opazil, je prebledel in obupno poklical na pomoč. Oče in mamica sta takoj pritekla vsa prestrašena.

»Kaj ti je, Janez Albin?« ga je vprašal oče.

»Tisti bik, atek, tisti bik!« In z desnico je pokazal proti biku.

Rudolf je dvignil sinka in se z njim približal živali. Fant je kričal in jokal. Bilo ga je strah... Rudolf je moral odnesti Janeza Albina v hišo. Srce mu je burno utripalo in več ur se deček ni mogel umiriti.

»Kač se ne bojiš,« je rekel Rudolf, »ob kravi ali biku pa tako trepetiš. Kače so stokrat bolj nevarne kot krave, sinek!«

In deček mu je odgovoril kot kak filozof:

»Atek, jaz sem večji od kač, bik pa je tako velik...«

»Kaj hočeš reči s tem?« je vprašal Rudolf začudeno.

»Večji je vedno močnejši od manjših!«

Neža Maurer:

REŠENA RIBICA

Plavala je ribica —
pa ob dno zadela.
Rečica preplitva je,
riba predebela.

Tonček vzame barvico —
valčki zaigrajo.
Ribica je rešena,
risba za prodajo.

Branko Žužek:

KAJ IMAMO RADI

Sonce, ki nas prebudi
in ožarja naše dni.

Ogenj, ki nam izbo greje,
ko je zunaj že hladneje.

Luč, ki nad mizo sveti,
kadar dan prične temneti.

Kruh, ko pride iz peči
in sladko nam zadiši.

Posteljo, ki v njej zvečer
spanec nam prinese mir.

Leopold Suhadolčan

Ukradena kapa

Mojstra detektiva Naočnik in Očalnik sta sedela pred slaščičarno in pila limonado. Štela sta golobe, ki so priletavali na cesto in se nato spet dvignili, ko je prišel kdo mimo.

»Štiriindvajset belih in petnajst sivih,« je rekel detektiv Naočnik.

»Po moje je bilo šestindvajset belih,« ga je popravil detektiv Očalnik.

»Začniva šteti od začetka,« je potem predlagal Naočnik in si naročil še eno limonado.

»Če bojo le tudi golobi za to,« je smeje se dodal Očalnik in si tudi naročil še eno limonado.

Preden sta začela z novim štetjem, je pritekel Marko in ves nesrečen zaprosil: »Slavna detektiva, pomagajta ... Ukradli so mi kapo ...«

Detektiva sta takoj prevzela delo.

»Če hočeva ujeti tatu, nama moraš dati še nekatere podatke,« je rekel Naočnik. »Kdaj si oblekel kapo?«

»Po obedu,« je povedal Marko, »potem sem stekel na dvorišče.«

»Kaj si delal na dvorišču?«

»Žogali smo se.«

»Kdo se je žogal?«

»Janez in Bine ... In potem mi Janez sploh ni več podajal žoge. Samo Binetu jo je še metal ...«

»O, Janez je že sumljiv!« je rekel Naočnik in pogledal Očalnika.

»Da, da, Janez mi jo je ukradel!« je takoj glasno pritrdil Marko. »Vesta, slavna detektiva, Janez je sploh pravi kradljivec. Zадnjič je v šoli sunil malico!«

»Kaj ne poveš. Morala bova k njemu in ga malo pretipati,« je dejal mojster Očalnik in pomežiknil Naočniku.

»Res je. Toda prej morava še nekaj zvedeti,« je pomislil Naočnik in spet pogledal Marka.

»Je bila kapa stara ali nova?«

»Kapa je bila čisto nova. Mama mi jo je šele kupila,« je povedal Marko. »Strašno bo huda, ko bo zvedela, da je nimam več.«

»In kakšne barve je bila?«

»Modra, z belim čopom.«

Mojster Očalnik je stegnil roko do Markove glave in potegnil z nje kapo modre barve z belim čopom.

»Ali je bila mogoče taka kapa kot ta?«

Marko jo je debelo pogledal in potem priznal: »Ta je ...«

»Ne bo nama treba k Janezu,« je pripomnil Očalnik. »Lahko si bova naročila še tretjo limonado ... Kaj praviš, Marko?«

»Janez mi jo je dal nazaj na glavo, da sam nisem vedel, kdaj,« se je odrezal Marko in že stekel dalje.

**Danica Žlebir, učenka 8. razreda
V FINŽGARJEVI ROJSTNI HIŠI**

Ko sem tako hodila po pisateljevi rojstni hiši, sem se zamislila: Kako lepo je bilo književniku tu, v tej prijazni hišici. Svoja najlepša leta je preživel doma. Ogledujem si črno kuhinjo, črne stene in odprtino, ki vodi v dimnik. Spomnim se njegovih črtic, kjer je opisoval, kako sta z očetom popravljala dimnik. Ker pa se je kadilo iz njega, je oče naročil sinu, naj gre po vedro vode in jo zlije skozi odprtino. Ker je to res storil, je bila mati spodaj pri ognjišču vsa mokra in se je jezila na očeta. Ob tej misli se nasmejem, nenadoma pa se spomnim, da zunaj dežuje in da bi dež lahko skozi dimnik curljal name.

Skozi nizka vhodna vrata stopim v dnevni prostor, ki se mi zdi še nižji. Soba je nekam temačna, saj majhna okna spuščajo vanjo le malo svetlobe. Ob steni stoji velika krušna peč, statve, vse prepredene s pajčevino in kolovrat, pri oknu stoji velika javorova miza, takoj zraven nje pa se bahavo šopiri šivalni stroj. V nasprotnem kotu vodijo vrata v majhno in tesno čumnatno z dvema posteljama in zibko. Majhno okence gleda na vrt. »Tu je bilo pa lepo živeti!« zamrmram sošolki. Rada bi si kupila kak spomin, ki me bo spominjal na Finžgarjev svet.

V kleti je urejen muzej. Tam so zbrane fotografije, pisma, spričevala. Vse spominja na velikega moža. Ko si ogledujem fotografije bombardirane Ljubljane, opazim nekaj knjig, ki so odnesle sledove bomb. Večina pisateljevih knjig je bila uničena, kot sem slišala v šoli in zvedela iz njegovih zgodb. Razglednico, ki predstavlja Finžgarjevo domačijo, sem kupila pri čuvarki hiše. Žigosala sem jo z žigom: Finžgarjeva rojstna hiša, Dosloviče na Gorenjskem.

Poslovili smo se. Vsak je še enkrat z bežnim pogledom objel Finžgarjev svet mladosti in otroštva. Vem pa, da bom vsakokrat, ko bom prišla v roke kako pisateljevo knjigo, pomislila na tihi svet v Doslovičah.

Krožek mladih dopisnikov

Erika piše, da rada riše

Ime mi je Erika in sem stara šest let. Moja sestra Irenka pa je stara štiri leta. Obe radi riševa. Sestra hodi v otroški vrtec, jaz pa v prvi razred nemške šole. Zadnji petek sva bila s prijateljem Izto-kom prvič pri slovenskem pouku v Pforzheimu. Nam vsem trem je zelo ugajalo.

postaje. Tam je bilo veliko snega. Drveli smo na sankah po klancih navzdol. Ustavili smo se na majhni ravnini. Zgradili smo sneženo hišico in vsi nekaj časa sedeli v njej. Zapeli smo slovenske pesmi. Za malico so bile hrenovke, kruhki, flancati in čaj. Ko smo se nasankali, smo

Nataša Jančar je takole narisala domovino

drveli po strmi in nevarni cesti v dolino. Tako smo veselo preživeli lepo zimsko popoldne. Lepo vas pozdravljajo učenci slovenske šole v Luzernu, Švica:

Lidija Škof, Marija Čuk, Sašo Zupan, Gerlinda Tedoldi, Deni Kolar, Rudi Ahčin, Samo Kolar, Milan Ilič, Peter Omahen

Moj prijatelj Muki

Jaz imam majhnega psička. Ime mu je Muki. Vsi ga imamo radi. Vsak dan, ko pridem iz šole, me veselo pozdravi. Hitro odložim torbo in privežem psička na vrvico. Mama mi vedno reče: »Ne ostani predolgo zunaj.« Jaz pa jo malo kdaj ubogam. Psiček je zunaj zelo vesel. Najprej me potegne k drevesu. Potem, ko se je polulal, ga spustim. Čez čas se vrne, ko mu zažvižgam. Mojega Mukija imam rad.

**Milan Dolinšek
7 Stuttgart — Rohr 80
Rathausstr. 5**

Risba Erike Medle

Slovenska učiteljica se imenuje tovarišica Pukljeva. Ob novem letu smo bili doma v Novem mestu. Tam smo se igrali s Tonitom in Slavčitom. Radi poslušava povesti. Najbolj nama ugaja povest o Rdeči kapici in o Janku in Metki.

**Erika Medle,
Jahnstr. 20 7552 Durmerheim, Nemčija**

Risba Irenke Medle

Sankanje

Zmenili smo se, da se gremo sankat na pobočje Pilatusa. Dobili smo se pri žičnici. Dobre volje smo se peljali do prve

**Narodna iz Solbice v Režiji
SKRBN PASTIRICA**

Glej jo, glej jo, kam pa gre?
Nabirat travo za kozé,
za kozličke rožice,
jagnjetu pogačice!

Stare slike naših mest

Naša poštna uprava je 15. marca izdala serijo 6 priložnostnih poštних znamk s starimi grafikami šestih jugoslovanskih mest, in to Novega Sada, Zagreba, Kotorja, Beograda, Splita in Kranja. Vseh šest znamk predstavlja vrednost 19 din. Celih serij je bilo natiskanih 180.000. Priznati je treba, da so te znamke izredno lepe in tudi umetniško privlačne.

Na prvi znamki za 50 par je risba Novega Sada, glavnega mesta socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine, na levi obali Donave v Bački. Novi Sad se je začel razvijati leta 1748, ko je s cesarskim ukazom postal svobodno kraljevsko mesto s svojim magistratom. Na nasprotnem bregu Donave je znamenita petrovaradinska trdnjava. Ta slika oziroma risba je delo Petra Demetrovića iz Krsturja, nekako v času med 1820 in 1830.

Na drugi znamki za 1,25 din je Zagreb, glavno mesto Hrvatske. Veduto je napravil leta 1822 Szeman Josef, ki je bil geometer pri zagrebški škofiji, prišel pa je iz Košic na Češkoslovaškem. Izdelal je tudi zemljevid zagrebške škofije. Oba predstavljata zelo natančen topografski dokument.

Na tretji znamki za 2,50 din je Kotor, пристanišče v zalivu Boke Kotorske v Črni gori. Kotor leži pod Lovčnom in je obdan s starim, 4 km dolgim, mestnim obzidjem. Upodobil ga je Pierre Mortier iz Amsterdama pred letom 1657, ko je bil porušen samostan sv. Frane. V tistem času je bil Kotor pod benečansko nadoblastjo in pomembna točka v obrambi proti Turkom. Na četrti znamki za 3,25 din je Beograd, glavno mesto naše države in republike Srbije. Gravura je nastala leta 1789, njen avtor pa je bil avstrijski kapetan inženir Mancini. Beograd je narisal z nekega zemunskega griča, ki je bil takrat v avstrijskih rokah.

Na peti znamki za 5 din je Split, največje dalmatinsko mesto, delo francoskega umetnika Cassos Louis — Francois, ki se je ukvarjal s slikanjem narave in krajev. Na svojem potovanju po Istri in Dalmaciji je leta 1782 slikal razne kraje in znamenitosti in med njimi tudi tedanji Split. Na tej risbi se zelo dobro vidijo ostanki veličastne Dioklecijanove palače v Splitu. Na zadnji znamki za 5 din je naš Kranj, središče Gorenjske, iz prve polovice XVII. stoletja. Naslikal ga je Mathaus Merian starejši. Izdeloval je topografske posnetke in opisoval kraje in dežele. Stara slika Kranja je vzeta iz knjige Topographia Provinciarum Austriacarum, ki

je bila natisnjena 1649. leta v Frankfurtu na Maini v Nemčiji.

Za znamke je te risbe priredil beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Tiskala jih je Dunajska državna tiskarna v enobarvnem rastrskem globokem tisku in enobarvnem črtanem tisku v polah po 50 znamk. Znamke so temno sive z zlatim okvirom in napisi krajev ter vrednosti na svetlih podlagah raznih barv.

Velikosti znamk so 31 × 43 mm, brez belega roba pa 27 × 39 mm. Zobci grebenasti 13 1/2. Znamke so vse podolgovate.

Naložba

Iščem sfinanserja za dokončno ureditev dvorca v nadaljnje turistične namene s skupnim poslovanjem ali nudim večje ugodnosti in garancijo za naložen denar. Zadeva je zelo zanimiva glede mirnega kraja in zgodovinske preteklosti.

Šinkovec Mirko
Tavčarjev dvorec Visoko
pošta Škofja Loka 64220

Popravljam

V prejšnji številki smo na strani 27 objavili vest pod naslovom »Darilo slepi mladini v Ljubljani«. V prvem stavku se je vrinila neljuba pomota: kratice organizacije so bile navedene napačno. Pravilno se morajo glasiti: JKJ (Jugoslovanska katoliška jednota), od leta 1941 ABZ (Ameriška bratska zveza). Prosimo vas, da upoštevate ta popravek in se vam opravičujemo za pomoto.

Uredništvo

Spominski koledar maj 1973

1. 5. Mednarodni delavski praznik proglašen leta 1889 na prvem kongresu druge internacionale
2. 5. 1945 so enote četrte armade in devetega korpusa NOV Jugoslavije končale tridnevne ogorčene boje za osvoboditev Trsta
3. 5. 1929 je bilo ustanovljeno v Eisdenu v Belgiji slovensko rudarsko društvo sv. Barbare
5. 1945 je bila v Ajdovščini sestavljena prva narodna vlada Slovenije, ki jo je vodil Boris Kidrič
8. 5. 1945 je kapitulirala nacistična Nemčija, s čimer je bila v Evropi končana druga svetovna vojna
9. 5. 1945 je bila osvobodjena Ljubljana, ki je bila skozi vsa vojna leta srce narodnoosvobodilnega upora
10. 5. 1876 je bil na Vrhniki rojen Ivan Cankar, veliki slovenski pisatelj. Umrl je 11. decembra 1918 v Ljubljani
11. 5. 1971 je bil XII. jubilejni občni zbor ob 20-letnici Slovenske izseljenske matice
12. 5. 1935 je bilo ustanovljeno Slovensko podporno društvo v Villa Devoto v Buenos Airesu
12. 5. 1884 je umrl eden največjih čeških skladateljev Bedřich Smetana, ki je zaslovel zlasti s svojo opero Prodana nevesta
15. 5. 1945 je bila na našem ozemlju, in sicer na srednjem štajerskem in Koroškem, zadnja velika bitka druge svetovne vojne
16. 5. 1871 je bil v Bistri pri Vrhniki rojen arhitekt John Jager, graditelj ameriškega velempisa Mineapolisa. Umrl je 31. oktobra 1959
21. 5. 1942 so italijanski okupatorji ustrelili v Gramozni jami v Ljubljani organizacijskega sekretarja CK KP Slovenije Toneta Tomšiča
24. 5. praznujejo v Kanadi Empire Day
25. 5. 1944 so Nemci izvedli silovit napad na Drvar, da bi uničili vodstvo našega narodnoosvobodilnega odpora. Kljub izrednim naporom, jim je ta poskus v celoti spodletel
25. 5. je rojstni dan predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita, ki ga jugoslovanski narodi slavijo kot praznik mladosti. Tega dne se konča vsakoletna štafeta, ki prinaša pozdrave predsedniku iz vseh delov naše domovine
28. 5. 1641 je bil rojen v Ljubljani zgodovinar Ivan Vajkard Valvazor, ki je izdal znamenito Slavo vojvodine Kranjske
29. 5. 1830 je bil rojen slovenski pisatelj Janez Trdina
30. 5. praznujejo v ZDA svoj Spominski dan

Izgubljeni brat v Švici

V Švici imam starejšega brata, ki pa se zelo poredko oglasi in še to le mami in brez naslova. Tako ne vemo o njem nič drugega, kot to da še živi. Pogosto slišimo, kako se nekateri naši ljudje v tujini povsem izgubijo, zato je razumljivo, da včasih tudi nas obdajajo slabe misli.

Moj brat Milan Flander, roj. leta 1928 v Zakojci pri Cerknem, je odšel iz Jugoslavije leta 1951. Nekaj let je živel v Italiji, nato pa je odšel v Švico. Nazadnje je živel blizu Sarnena (?), turističnega kraja, več pa ne vemo.

Prosimo vse rojake v Švici, ki bi kaj vedeli o njem, ali samega brata, če bo bral te vrstice, da se nam oglasi na naslov:

Viktorija Manfreda
Titova 98, 64270 Jesenice

Voščilo in pozdrav

Svojima dragima vnučkama dvojčicama Suzi in Pegi Ljubičič v Bramalei, Ont. Kanada, ki praznujeta 21. maja četrti rojstni dan, želi stara mama iz Celja ve-

liko, veliko srečnih rojstnih dni. Obenem toplo pozdravlja tudi ljubo vnučko Tannjo ter njune starše Zvoneta in Stanko. Vlada Ljubičič
Celje

Zahvala

Lani sem bila na obisku v Sloveniji in čeprav sem bila slabega zdravja, sem se dobro počutila med svojimi domačimi ter znanci in prijatelji. V avgustu sem bila na ljubljanski kliniki operirana na žolču. Operiral me je profesor dr. Žakelj, kateremu se iskreno zahvaljujem, kakor tudi vsem bolničarkam, ki tako požrtvovalno skrbijo za bolnike. Z žolčem nimam zdaj nobenih težav več, saj je operacija odlično uspela. Obenem se toplo zahvaljujem tudi Slovenski izseljenski matici za njene nasvete in pomoč. Čeprav sem bila doma več kakor tri mesece, mi je ta čas kar bežno minil. Pozdravljena slovenska dežela, kmalu spet na svidenje. Vse bralce Rodne grude lepo pozdravljam!

Marija Vamplin
Toronto, Kanada

Najuspešnejše Helidonove plošče

HELIDON

Založba Obzorja Maribor

Helidon Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas harmonike
2. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki F
3. Ansambel Mihe Dovžana: Dimnikar
4. Slovenski oktet: Sedem rož
5. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer
6. Ansambel Maksa Kumra: Na Vrhe
7. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je Otoček
8. Štirje kovači: Pesem doline
9. Martin Böttcher: Dr. Živago
10. The Les Humphries: Singing Revolution

FLP 04-027
FLP 04-021/1-2
FLP 04-023
FLP 09-009
FLP 04-025
FLP 04-024
FLP 04-020
FLP 04-022
SLE 14549-P
SLK 16692-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Janko Ropret: Ne priznam
2. Marjetka Falk: Mož naj bo doma
3. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevodnik
4. Jože Kobler: Spomin na Marjano
5. Erazem in potepuh
6. Kekčeva pesem
7. Trio Jožeta Burnika: Za rojstni dan
8. Srce: Gvendolina, kdo je bil?
9. Ljupka Dimitrovska: Ljubljanski zvon
10. Alfi Nipič: Stranac

FSP 5-063
FSP 5-055
FSP 4-024
FSP 5-056
FSP 2-002
FSP 2-001
FSP 4-025
FSP 5-051
FSP 5-049
FSP 5-062

Opomba: Avsenikova plošča »Zlati zvoki« je zaradi prodane licence namenjena izključno za prodajo v Jugoslaviji.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Dragi rojaki!

Ko boste preživljali svoje letošnje počitnice v domovini, obiščite turistično agencijo YUGOTOURS v Ljubljani.

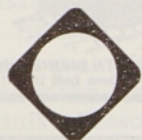
YUGOTOURS organizira v sezoni 1973, od maja do oktobra, redne tedenske polete v SOVJETSKO ZVEZO in GRČIJO.

Informacije: Yugotours Ljubljana, Titova 36/IX
in pooblašcene agencije v vseh večjih krajih v Sloveniji.

OB VAŠEM OBISKU V SLOVENIJI VAS PRIČAKUJE TUDI

VELETRGOVINA

**KOVINOTEHNA
CELJE**

**e x p o r t
i m p o r t**

s svojimi prodajalnami tehničnega blaga v Celju, Ljubljani, Mengšu in Mariboru.

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

Modna hiša s poslovnimi enotami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu je za pomladno in poletno sezono pripravila bogat asortiment modne konfekcije, primerne za vse starosti in postave, veliko izbiro aktualnih pletenin, metrskega blaga in modnih dodatkov.

Kvaliteta materialov, modni kroji in dostopne cene vam jamčijo dober nakup.

mali oglasi mali oglasi mali oglasi

Hiša v Opatiji

Vseljivo manjšo enostanovanjsko hišo v Opatiji prodam.
Naslov: Jana BABNIK, Pleteršnikova, 23, 61000 LJUBLJANA

P r o s v e t a

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

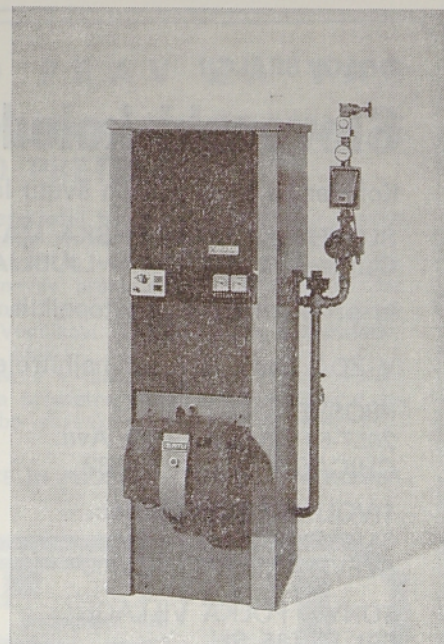
2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Ko obiščete Ljubljano, stopite še v prodajalno »TEKO«, Trg OF 15 (nasproti železniške postaje), kjer lahko kupite vrsto izdelkov priznanih znamk kot:

litoželezne kotle za centralno kurjavo z vso opremo znamke »IDEAL-STANDARD« (Zahodna Nemčija)

trajno žarne štedilnike in peči na premog znamke »KÜPPERS-BUSCH« (Zahodna Nemčija)

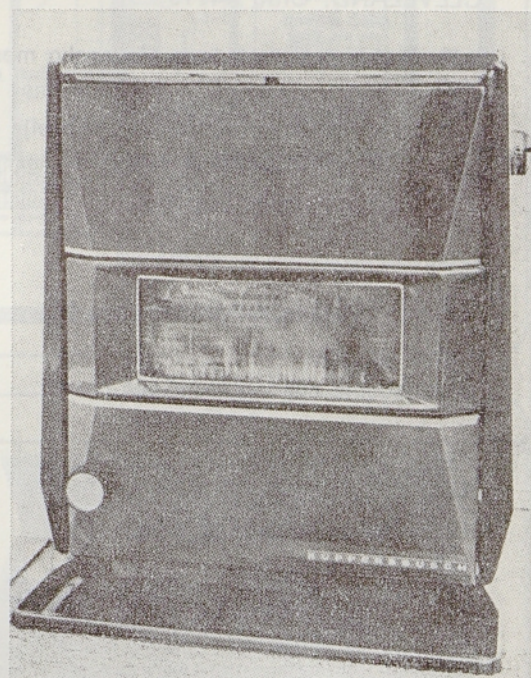
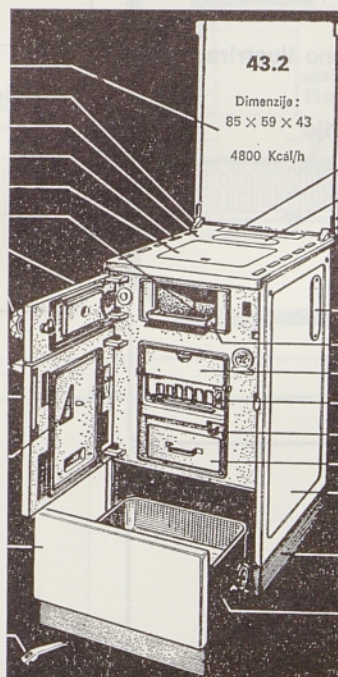
električno ročno orodje s številnimi priključki za razna opravila znamke »BLACK & DECKER« (Anglija)

Na razpolago je še več drugih izdelkov, za katerih kvaliteto, nadomestne dele in servisno službo vam jamčimo!

Prodaja tudi za devize iz konsignacijskega skladišča!

Obisk pri nas vam prihrani čas, trud in skrbi!

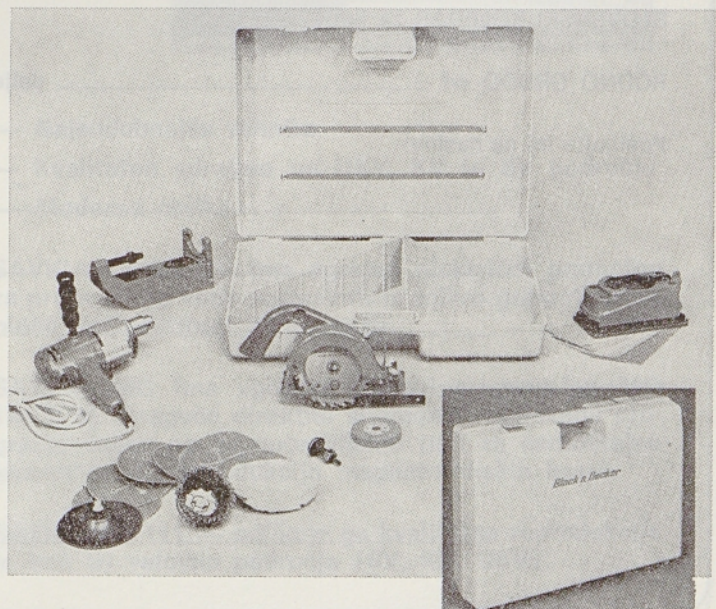

Priporoča se

Trgovsko podjetje s tehničnim blagom na debelo in drobno

TEKO

Prodajalna: Ljubljana — Trg OF 15
Telefon: 312-104

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave.

CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.

6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE

591 E. 185 St.

CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čistljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čistljivo izpolnite!

Podpis:

.....

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

Točen naslov novega naročnika:

.....

Podpis:

GRADBENO
PODJETJE
OBNOVA
LJUBLJANA
TITOVA 39

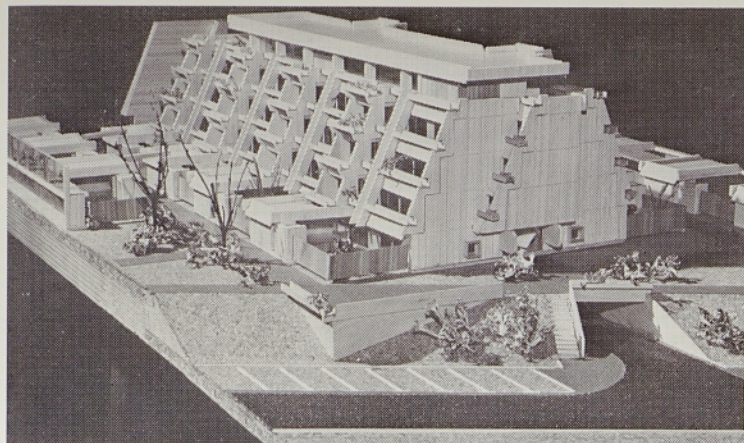
Kupcem individualnih hiš

V neposredni bližini Ljubljane, na komunalno urejenem zemljišču so naprodaj individualne hiše, zgrajene do III. gradbene faze, to je do strehe, neto stanovanjske površine 167,00 m² s pripadajočim zemljiščem od 600—1200 m².

Hiše so izvedene v treh variantah, od česar zavisi tudi fiksna cena, ki znaša skupno za zemljišče, komunalije, zgradbo do III. faze in prometnim davkom od 359.187.— din do 480.531.— din.

Vse informacije glede nakupa dobite v gradbenem podjetju »Obnova« Ljubljana, Titova 39/II nadstropje, soba št. 23, telefon 320-841/20.

PRIDITE IN POGLEJTE ALI NE GRADIMO PRAV ZA VAS

Soseska 9 se gradi v okviru dolgoročnega programa stanovanjske graditve v občini Šiška, imenovanega

PROGRAM 80

GRADBENI IZVAJALCI OBJEKTOV SO:
GIP INGRAD IZ CELJA, SGP ZIDAR IZ KOČEVJA
IN DRUGI

ORGANIZACIJA IN PRODAJA:
STANDARD-INVEST LJUBLJANA
Celovška cesta 89
Telefon: 57-477
55-475

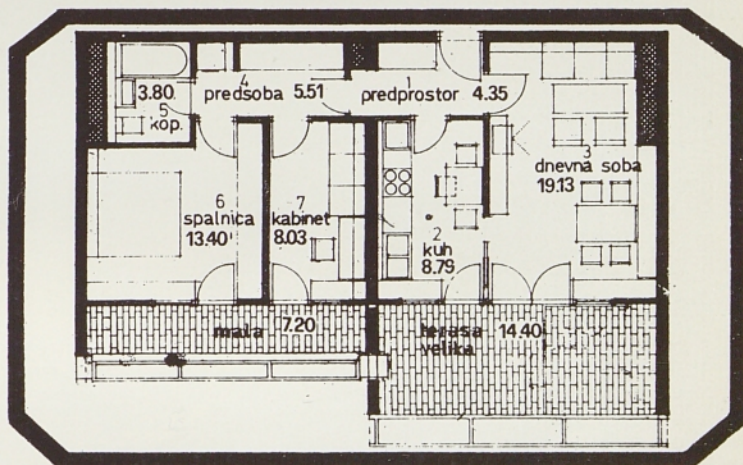
ČE NIMATE STANOVANJA ALI ČE VAM JE SEDANJE POSTALO PRETESNO

boste gotovo našli rešitev v terasastih blokih, ki jih gradimo v mirni in sončni soseski 9 pod Šišenskim hribom.

Med stanovanji boste lahko izbirali po velikosti, legi, višini in ceni. Soseska bo imela trgovine osnovne preskrbe, gospodinske servise in različne obrtne delavnice. Poskrbljeno bo za varstvo otrok, osemletka pa že stoji v bližini ob Vodnikovi cesti. Za vaše pločevinaste konjičke bodo prostori v kletni etaži.

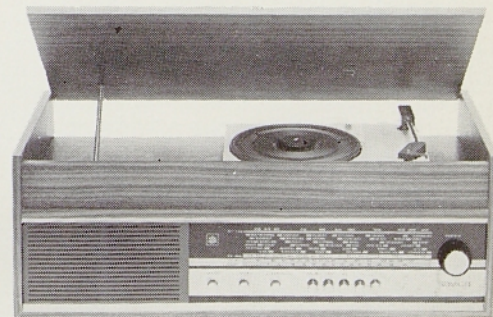
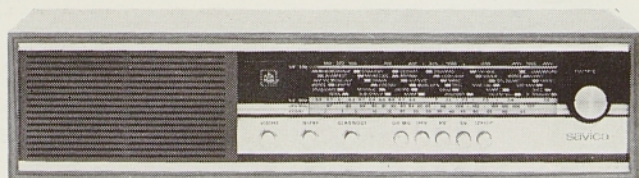
Poti pešcev in vozil bodo potekale v različnih nivojih. Ta posebnost je za nas novost, zagotavlja pa prometno varnost stanovalcev v soseski. S središčem Ljubljane bo soseska povezana z direktno avtobusno progo št. 5.

VSE PODATKE, NASVETE, SKICE IN PROSPEKTE DAJEMO V KOMERCIJALNI STANDARD-INVESTA.

 Iskra

**Radijski sprejemniki
za vas!**

- Najsodobnejša tehnika
- Kvaliteten sprejem na UKV, KV in SV področju
- Moderna oblika

SAVICA CR SN 112 ima vgrajen električni gramofon za predvajanje vseh normalnih in mikro gramofonskih plošč vseh hitrosti in dimenzij.

SAVICA MG ima vgrajen kasetni magnetofon MG 125 S, ki omogoča direktno snemanje radijskega programa, lahko pa ga uporabljamo tudi za samostojno snemanje ali reprodukcijo magnetofonskih kaset.

SAVICA SN 111 — odlikuje ga kvalitetna reprodukcija in ima tri valovna področja (SV, KV, UKV).

Jugoslavija – turistični vodnik

PULA

Zakaj je Ljubljana ohranila trajen baročni pečat? — Zakaj je zanimiva galerija hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića v Splitu? — S kakšnimi stvaritvami se predstavlja naš čas na ekranu vidne zgodovine? — Kaj bi vedeli povedati o Plitvičkih jezerih? — O Postojnski jami? O Džerdapski soteski? — O Sedmerih triglavskih jezerih? — O toplicah in zdravilnih vrelih? — O Boki kotorski? — O Ohridskem jezeru? — O pragozdu Peručica? — O ulcinjski plaži in o kornatskih otokih? — Vse odgovore — odgovore v besedi in sliki — odgovore na tisoče vprašanj, boste našli v novem Spektrovem

VODNIKU PO JUGOSLAVIJI

ki je zamišljen kot vodnik tujca — tiskan bo v petih tujih jezikih in v šestih jezikih narodov Jugoslavije — in ki bo mnogim Jugoslovanom omogočil, da ne bodo tujci v lastni deželi — VODNIK je knjiga za vse tiste, ki želijo spoznati Jugoslavijo, za tiste, ki želijo po Jugoslaviji potovati — Če to ni knjiga za vas — potem je to najlepše darilo vašemu otroku, kateremu bo pomagala, da bo izpopolnil svoje znanje iz zemljepisa, zgodovine in umetnostne zgodovine.

Format: 20,5 × 14 cm — Obseg: 224 strani — 532 barvnih reprodukcij 40 mojstrov umetniške fotografije iz Jugoslavije.

Vsebina: kulturno zgodovinski spomeniki, pomorska tradicija, ljudska umetnost, lov in ribolov, zimski športi, zdravilni vreli in toplice, glavna mesta republik in pokrajin, jadranska obala, jadranski otoki, 25 intinererjev po Jugoslaviji, vse informacije za tuje in domače turiste, 7 večbarvnih zemljevidov velikega formata in 25 itinererskih zemljevidov.

Tekst: Ivan Katsušić — Konceptija, likovna oprema in redakcija: Drago Zdunić — Knjiga bo izšla v angleški, nemški, francoski, italijanski in ruski verziji ter v vseh jezikih narodov Jugoslavije — Založnik: Spektar, Zagreb, Zorkovačka 6, tel.: 565-255, 565-256, 565-610 — Tiska CGP Delo, Ljubljana — Rok izida: leto 1973 — Cena: za Jugoslavijo 45 dinarjev, za inozemstvo 3 dolarje — Knjigarne in kupci na veliko dobijo rabat.

BLED

TRAKOŠČAN

SARAJEVO

NIŠ

POČITELJ